اماسیه تاریخی

برنجی جلدی

محرری

اوقاف همایون نظارت جلیله‌سی قیود قدیمه عربی مترجمی

اماسیه‌لی عبدی‌زاده

حسین حسام الدین

برنجی طبعی — استانبول

(حکمت) مطبعهٔ اسلامیه‌سی

درسعادت

١٣٢٨ – ١٣٣٠

اماسیه اوقاف صندوقه‌سنی محمود افندینك برنجی جلد

تاریخچه‌در

صحیفه		صحیفه	
۷۰	تاریخچه	۱۹۹	بایزید سلطان مسعود تربه‌سی
۷۲		۲۰۵	... پاشا خاتونه تربه‌سی
۷٤		۲۰۹	تاریخچه ... تربه‌سی
۷٦		[illegible]	
۷۸		[illegible]	
۹۱		[illegible]	
۱۰۱ بوستان		۲۳۳	تاریخچه
۱۰۲		۲٤۰	تاریخچه‌در
۱۰۳		۲٤۲	تاریخچه
۱۰٤		۲۵۵	
۱۰۵		۲۵۷	تاریخچه تاریخچه‌در
۱۰۹ بایزید پاشا	تاریخچه	[illegible]	
۱۱۹	تاریخچه	[illegible]	تاریخچه
۱۳۸		۲۷۸	[illegible]
۱۲۲		۲۷۹	[illegible]
۱۲۵		۲۸۸	تاریخچه
۱۲۷	تاریخچه	۲۸۹	تاریخچه
۱٤۰	تاریخچه	۲۹۲	
۱٤۱		۲۹٤	
۱٤۲		۳۰۹	[illegible] تربه‌سی
۱٤۳		۳۲۲	
۱۸۰		۳۳۲	[illegible]
۱۸٤		۳۳٦	[illegible]
۱۹۳	تاریخچه		

محققه ٧١
اردویه جهد ٦٧

عرب

تاریخی (فرشته)

١١٤٧
٩٩٦

٧٧٤
٧٧٨
١١٤٧
٩٤
١٢٤٠
١١٩
١٣٥٩

حرکت
مجهولی
حرکت
مجهولر
حرکت
مجهولر
حرکت

تحقیق تاریخه جهد ٧٠

٧٧

٧٩

اردویه جهد ١٠٥

تاریخه جهد ١٠٩

١٢٥

حرکت زراعی

هجری دوره	١٥١	٩٩٩ - ٧٧٤ -
		٧١٨ -
		٨١٨ -
	١٩٦	١١٠٠ - ١٠٧٩ -
قلقشندی تاریخ	١٩٧	١٠٥٧ - ١١٤٧ -
	١٩٨	١٤٤١ -
		١٢٥٩

اردویه جهد

تاریخه هولاکو جهد
١٩٩
٢٠٥ قوردهای تربی

اماسیه تاریخی

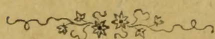
برنجی جلدی

محرری

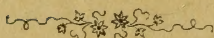
اوقاف همایون نظارت جلیله‌سی قیود قدیمه عربی مترجمی

اماسیه‌لی عبدی‌زاده

حسین حسام الدین

برنجی طبعی — استانبول

درسعادت

حکمت مطبعه‌سی

١٣٣٠ — ١٣٢٧

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة و السلام على سيد المرسلين محمد النبي الامين وعلى اله و اصحابه المتقين واتباعه المجاهدين الى يوم الدين

نوع بشرك اخبارینی تصور ، افکارینی تنویر ، آثارینی تقدیر ایدن (علم تاریخ) در . اشکال مختلفه‌ده حدوث وتکرر ایدن وقایع تاریخیه تدقیق اولنورسه دنیا ایچون برقدم ، زمان ایچون بربقا تصور اولنه‌مز .

شئون عالمدن هربری حدوث و زوال اعتباریله بر تمثال عبرتدرکه حدوثنده بر حکمت ، زوالنده بیك نصیحت مندمجدر . حکمت حدوثنده قدرت الهیه‌نك بقاسی ، نکبت زوالنده ماسوانك فناسی ثابت اولور اوبر حکمتدرکه انسانه بصیرتی جلب ایدر بوبر نصیحتدرکه هرمتفکری دیانته جذب ایدر .

ایشته (علم تاریخ) بوحکم حادثاتی کافل ، بونصایح شئونی شاملدر . هرقومك دنیاده اسباب کمالی ، عوارض اضمحلالنی تصویر ایدن (علم تاریخ) در . برقومك سعادت حالنی اقدار ،

عظمت استقبالنی احضار ایدن اسباب مهمه‌نك بری‌ده تاریخی، حقیله بیلمکدر . کائناتده جریان ایدن تبدلاته ، هرقوم ایچون عارض اولان تحولاته عطف نظر عبرت ایتمین برملت ؛ حیات سیاسیه‌سنی محافظه‌ده تأمین استقبال ایده‌من . تدریجاً صدمات مهلکهٔ زواله معروض اولور .

شو اسباب مهمه‌یه بناءً اسلاف کرام ؛ علم تاریخه فوق‌العاده اهتمام ایده‌رك پك چوق آثار مخلده تألیف ، عمومی وخصوصی کتب نادره تصنیف ایتمشلردر. بخارا ، بغداد، حجاز ، حلب ، سمرقند، قدس، مرو، مصر ، یمن کبی بلاد مشهوره‌نك احوال خصوصیه‌سنه دائر تألیفنه همت ایدیلن (کتب تواریخ) فوق العاده قیمتداردر .

بونلرك هربری ؛ عائد اولدیغی بلده‌دن ظهور ایدن ائمهٔ علمایی ، مشایخ فقهایی ، کبار امرایی ، اعیان رؤسایی ، ارباب صناعاتی انساب وفروعیله ، تراجم احوالیله مکملاً ضبط وتفصیل و اوبلده‌یه عائد اولان شئونات حادثه‌یی ، وقوعات جاریه‌یی علی وجه‌الصحه قید وتطویل ایده‌رك شایان عبرت اولان جهاتی انظار کائناته عرض ایتمکده‌در .

مثلا : (ابوبکرالخطیب البغدادی) نك (تاریخ بغداد) ی و(لسان‌الدین الخطیب التلمسانی)نك (الاحاطه)سی شو افادات عاجزانه‌مك برر شاهد ذی حیاتی‌در . شو ایکی خطیبك همم مشکوره‌سی؛ بو ایکی بلدهٔ معظمه‌یی ، طولاییسیله عالم اسلامی

احیا ایده‌جك خدمات علمیه‌دندر . كمال اهتمام ایله تألیف ایدیلن شو ایکی اثر قیمتدارك نظیری ، مع التأسف هنوز بزده موجود دکلدر .

استانبول ، بروسه ، ادرنه بر درجه استثنا ایدیلیرسه بلاد مشهورهٔ عثمانیه‌دن هیچ برینك مکمل خصوصی بر تاریخی یوقدر . بونلرده یالکز علما ، مشایخ ، شعرا بردرجه ضبط ایدلدیکی حالده قلاع جسیمه ، بلاد مشهوره فتح ایدن وزرا ، امرا کبی بهادران اسلامك مکمل تراجم احوالنه انساب وفروعنه ، همم وخدماتنه دائر بر شی یوقدر . بر عشیرتدن جهانکیرانه بر دولت چیقاران برملت معظمه ایچون شو غفلته نقدر تأسف ایدلسه آزدر .

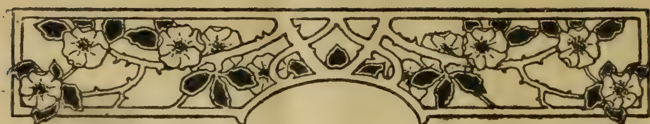
ازجمله (اماسیه) ؛ صحائف تواریخده مقید اولان شهرتی ، حادثات ورجالنك كثرتی اعتباریله بلاد مشهورهٔ عثمانیه‌دن معدود اولدیغی حالده تاریخنه دائر شمدی‌یه قدر ، هر جهتی جامع ، بر اثر نافع کوریله‌مدی .

شو عزیز وطنه ناچیزانه برخدمت ، تاریخ اسلامك اماسیه‌یه تعلق ایدن نقاط مجهوله‌سنی کشف وتحقیقه غیرت ایتمك اوزره (اماسیه سنجاغی) نك وقوعاتنه دائر ، اومنبعدن ظهور ، یاخود بوسنجاقده توطن ایدن رجال وعلمایی ، اعیان وشعرایی ، مشایخ واعلامی ، مشاهیر بنامی ، اصحاب خیراتی ، ارباب صناعاتی ؛ ممکن مرتبه‌ده انساب وفروعیله برابر علاوه ایده‌رك بر اثر تحریرینی تصمیم ایلدم .

شو اثری جمع وتلفیق ایچون مقدمه‌نك نهایتنده تفصیل ایلدیکی اوزره یکرمی بش سنه استانبول ، اماسیه ، بروسه ، حجاز ، سوریه وسائر بلاد وقصبات عثمانیه‌ده واقع کتبخانه‌لره بونلرده موجود اولان کتب تواریخه ، منشآت ومجامیع اسلافه ، محاکم شرعیه سجلاتنه مراجعت وشایان استفاده اولان قیود قدیمه ، اوراق وقفیه ، دفاتر خاقانیه ومحکوکات مخلده کبی وثائق عتیقه‌یی تحری ومطالعه‌ده بذل مقدرت ایده‌رك ترقیم وبر مقدمه ، ایکی بابه تقسیم ایدوب (اماسیه تاریخی) نامیله توسیم ایلدم .

بناءً علیه : برقول مشهوره ، یاخود هر یازیلان تاریخه مغایر برقیده تصادف بیورولورسه مأخذلره بالمراجعه تصحیح بیورلمسنی ارباب تدقیقدن رجایه بروسیله اولمق ایچون شو اثری انظار کائناته عرض وتقدیمه جسارت ایتدم . (فمن الله العنایة والتوفیق)

مقدمه

اماسیه وملحقاتنك اسامی ومواقع قدیمه و جدیده‌سنه ، محلات معروفه ونواحئ مشهوره‌سنه ، معلوم اولان آثارقدیمه ، مؤسسات دینیه ، مبانئ عالیه‌سنه دائر تفصیلاتدن باحثدر .

(اماسیه سنجاغی) شرقاًوجنوباً (توقاد) وشمالاً (جانیك) وغرباً (چوروم) سنجاقلریله محدود اولوب اماسیه ، حاجیکویی حوضه ، کوپری ، لادیك ، مجید اوزی ومرزیفون قضالرینی حاوی‌در . شمدیکی حالده سیواس ولایتنه مربوطدر .

حال حاضرده یدی قضادن‌متشکل‌اولان بوسنجاق؛ اعصار سالفه‌ده مرکز سلطنت واون سنجاغی حاوی مرکز ولایت ، بعده اون سکز قضایه حاکم برلوا مرکزی اوله‌رق تقسیمات سیاسیه اعتباریله پك چوق تحولاته معروض اولدیغی حالده شهرت قدیمه‌سنی محافظه ایتمشدر . الیوم نفوس عمومیه‌سی ایکی یوز سکسان بیك راده‌سنده‌در .

(اماسیه‌قضاسی) شرقاً (لادیك واربعه) غرباً (مجیداوزی) وجنوباً (توقاد) وشمالاً (حوضه ، مرزیفون وحاجیکویی)،

قضالریله محدود اولوب (اذینه‌پازار ،اقطاغ ، حقله ، کلدکلان) ناحیه‌لرینی ، یوز التمش قدر قرایی حاویدر . نفوس مجموعه‌سی التمش سکز بیك راده‌سنده اولوب قضا مرکزی (اماسیه بلده‌سی) در .

(اماسیه بلده‌سی) شمدیکی حالده‌اللی اوچ محلاتی ، سکز بیك قدر خانه‌یی ، اوتوز یدی بیك قدر نفوسی حاوی در . مرکز سلطنت ومقر شهزادکان اولدیغی زمانلرده یتمش قدر محلاتی ، التمش بیك قدر نفوسی اولدیغی دفاتر عتیقه‌دن استدلال اولنور. مؤخراً شهزادکانك مرکز سلطنت‌ده اقامتی واماسیه‌نك سیواس ولایتنه ربطی تنسیب بیورلدیغی جهتله اسکی شرفی ضایع اولمش ومحلات ونفوسی تناقص ایتمشدر .

(اماسیه) کوچك آسیا دینیلن (اناطولی) ده کائن ، قره دکز (صامسون) دن جنوبه طوغری یوز اوتوز اوچ کیلومتره کیری‌ده واقع، (فرهاد ـ فون ـ پونت) طاغنك اتکنده بر بلدهٔ قدیمه‌در .

قدیماً موقعی ، شمال شرقی‌دن جنوب غربی‌یه طوغرو اوزون بر وادی اولوب اصلا تبدل ایتمه‌مشدر. (ایریس ، یشیل) ایرماغك ایکی ساحلی اوزرنده مبنی‌در . اورته‌سی دوز، جنوب وشمال طرفلری مائل ، منظرهٔ عمومیه‌سی غایت لطیفدر .

(اماسیه) شمال شرقی‌ده کائن (زمندو ـ سمندو ـ زیاره) محله‌سندن جنوب غربی‌ده واقع بوغازك منتهاسنده (چالاك)

موقعنه‌قدر تقريباً اون‌اوچ كيلومتره‌دن عبارت بر طوللك مجموعيدر. عرضی بيك متره‌دن اوچ كيلومتره‌يه قدر متفاوت بر وسعتده‌در. شرق وغرب طرفلری واسع بر صحرا واطراف ثلاثه‌سی بتون روضهٔ دلارادر .

جنوب طرفلری (پونت) سلسلهٔ جبالی وشمال طرفلری (جانيك وخرشنه) سلسلهٔ جبالی وغرب طرفلری (شيخ جومعی ـ كلكيس) و (قرامان) سلسلهٔ جبالی ايله مستور ايسه‌ده جنوب غربی ، شرق شمالی ، شمالك بر قسمی طرفلری آچيقدر . اچيق يره (اماسيه بوغازی) دينور .

شرق شمالی طرفی (صونسه ـ طاش اووا) يه شمال طرفی (ارغوما ـ صولی اووا)يه وجنوب غربی طرفی (دربند ، چالاك)ه ناظر ، دروازهٔ جسيم شكلنده اوچ بوغازدر . جنوب وشمال بوغازلری طار ايسه‌ده شرق شمالی بوغازی اولدقجه كنيشدر . اماسيه ؛ شو اوچ دروازه‌سيله جسيم بر قصر عالی‌يه ، مستحكم بر سرای دلربايه بكزر .

شمال بوغازی اون ، جنوب بوغازی درت كيلومتره قدر اوزوندر . شرق شمالی بوغازی ايرماق بوينجه (طاش‌اووا)يه قدر توسع ايدر . بوغازلرك هر اوچنده‌ده ايرماق آقار . بو ايرماقلرك هر ايكی طرفلرنده باغلر ، باغچه‌لر پك قيمتدادر . منظرهٔ لطيفه‌سی ؛ حسياتی پك زياده اوقشار . تماشای لطيفنده ارواح بشر ذوقياب اولور .

(آماسيه) نك هر طرفنده ظاهراً كوريلن ، بالتصادف
بر آلتندن ظهور ايدن آثار قديمه خرابه‌لرى ؛ اعصار سالفه‌ده
پك زياده معموريت واحتشامه ، پك بيوك رفاهيت وانتظامه
نائل اولديغنى اثبات وارائه ايتمكده‌در . بو آثار قديمه ايلروده
كشف وتدقيق اولندقجه اماسيه‌نك قيمت تاريخيه‌سى پك زياده
كسب اهميت ايده‌جكدر . (تقويم البلدان)ده سپاهى زاده محمد
افندى اماسيه‌يى شويله تعريف ايديور

« اماسيه ؛ اقليم سادسدندر . ورومك بيوك بر شهريدر .
سورى وقلعه‌سى وبستانلرى وبيوك ايرماغى ودولابلرى واردر.
بوكا مدينة الحكما ديرلر وبونده كومش معدنى واردر. سينوبك
شرق جنوبيسنده‌در ايكيسنك مابينى التى كونلكدر طولى اللى
يدى درجه اوتوز دقيقه‌در . عرضى قرق بش درجه‌در . »

شو تعريف ؛ مراصد الاطلاع ، عقد الجمان ، طريق الرشاد
لباب الانساب ، لب اللباب واوضح المسالك كتابلرينك تعريفاتنه
موافق وجمله‌سى يكديكرينه قريب اولديغى جهتله بونلرك قيود
وتعريفاتى نقل وترقيمدن صرف نظر ايديله‌رك «دائرة المعارف»
نام اثرك تعريفى بالترجمه نقل ايدلدى .

(اماسيه) ياخود (اماسيا) ياخود (اماصيه) كوچك اسياده
بر مدينه‌در . سيواس ولايتى داخلنده اسميله مسمى ، مركز
لوا بر قصبه‌در . جانبك طاغلرى اتكنده كوزل بر وادى‌ده
(ايريس) ناميله مسمى اولان يشيل ايرماغك ايكى ساحلنده‌در.

صامسوندن جنوب غربی‌نك سمت جنوبیسنه طوغرو اللی میل اوزاق‌در. سكانی یكرمی بش، یاخود اوتوزبش بیك نفوس‌در. شمالاً درت درجه اللی‌دقیقه عرضده وشرقاً اوتوز اوچ درجه درت دقیقه طولده‌در.

اطرافی ؛ جانبلوی قائم ، یوكسك قیالر احاطه ایدر . بونلردن صولده كائن بر قیاده قلعه آثاری وایكی برج یونانی واردر . سلطان علاءالدین سلجوقی بوقلعه‌یی تعمیر ایتمشدر . بوشهرك بناسی كوزلدر. چوق باغلری واردر . ایرماق‌ودولاب ایله اسقا اولنور . پك چوق آثار قدیمه‌یی حاویدر . انجق شمدی‌یه‌قدر كشف اولنه‌مه‌مشدر . [١] »

(كوچك آسیا آثار قدیمه‌سی تاریخ وجغرافیاسی) نام‌اثرنده فرانسز مورخلرندن (شارل تكسیه) اماسیه‌یه دائر ویردیكی معلومات تاریخیه (برنجی باب) ده‌نقل اولنمقله برابر (اماسیه) یی شویله توصیف ایدیور . « اماسیه ؛ اقلیمی لطیف وصحی ، موقعی غایت مستحكم اولوب قدیماً واسطهٔ مناقلات تجاریه اولدیغی مناسبتله رفاه وانتظام قدیمنی محافظه ایتمكده‌در . حالبوكه دیكر مواقع مستحكمهٔ قدیمه ، متروك ومنسی برحالده قالمشدر . »

(نزهةالقلوب) ده ابوبكر المستوفی‌شویله توصیف ایدییور « اماسیه ؛ بیوك شهردر. سلطان علاءالدین سلجوقی قلعه‌سنی تجدید ایتمشدر . حاصلاتی هر درلو شیدندر . صویی ، هواسی

---

[١] دیكر جهات تاریخیه‌سی (برنجی‌باب) ده نقل اولنه‌جقدر .

كوزلدر. [١] ، (حمدالله المستوفی) تاریخ کزیده‌سنده اماسیه‌یی بومآله قریب الفاظ ایله توصیف ایتمکده‌در .

(شرق خاطراتی) نام اثرنده المانیا مارشاللرندن مشهور (مولتکه)١٢٥٤ده اماسیه‌یی زیارت وشایان تماشا اولان یرلرینی تدقیق ایده‌رك « اماسیه ؛ اناطولی شهرلرینك اك کوزللرندندر . » دیمشدر .

شاعر مشهور (ابوالطیب المتنبی) ممدوحی اولان حلب حکمداری (سیف‌الدوله حمدانی) ایله ٣٤٢ ده اماسیه‌یی زیارت واطراف وریاضی سیر وتماشا ایتدیکی زمان ، فتحندن دولایی مشارالیه سیف الدوله‌یی مدح ایدرکن (اماسیه) یی شویله مدح وتعریف ایدییور .

« وبلدة جمعت من کل مبهجة   فمایفوت لمرتاد بهاوطر »
« لکل مشترف من رابعهاافق   وکل مشترف من افقهاقمر »

شوایکی بیتك ترجمه‌سی شودر. « اماسیه ؛ انسانی تماشاسیله شاد و مسرور ایده‌جك هرحسن ولطافتی نفسنده جمع ایتمش بربلدهٔ عظیمه‌درکه بورادە نائل مطلب اولمق ایچون ترددوتکاپو ایدن هرطالب ، هردرلومقصودینه نائل ، حاجتنه واصل اولور. مقصدینی فوت ایده‌رك مأیوس اولماز . »

« اماسیه ؛ اوکنده حوالئ واسعه‌یی شامل بر خانه‌یه مشابه اولوب بو خانه‌نك هر طرفی برر جبل عالیدرکه هر یوکسك

[١] بواثر فارسی‌العباره اولدیغی جهتله ترجمه‌سی نقل ایداشندر .

طرفك برافقى واردر . هرافقك يوكسك‌يرى آى‌پارچه‌سى كبى سيورى‌در . »

اماسيه‌لى تاجى بك زاده فاضل مشهور (سعدى چلبى) اماسيه‌نك باغ وازهارينى تعريف ، ذوق ومسارينى توصيف حقنده (خيراحلام) آدلى عربى براثر ادبى تأليف ايتمشدركه شو قطعهٔ بليغه بوكتابدن نقل ايدلدى .

روضة نورت حمائلها   وجرت بينها جداولها
قدخلا بالنا عن البلبال   اذ تغنت بنا بلابلها
شابهت نزهة الجنات   بنسيم الصبا عنادلها
كقصور الجنان اشجارها   وازاهيرها قنادلها

بونك ترجمه‌سى شودر . « اماسيه؛ صرمه‌لى قليج باغلرى كبى اوزون واكلى اولان موقعى ، چيچكلرله مزين برحديقهٔ دلارا دركه اورته‌سندن جريان ايدن ايرماقدن آيريلان خرقلرى ، باغلرينك اورته‌سندن آقمقده‌در . بلبللرى آواز لطيف ايله تغنى ايتديكى زمان ، كوكلمزده غم وكدردن اثر قالمز . »

« اماسيه ؛ اكدار ومكارهدن سالم ، شهرلره مخصوص اولان قساوتدن بعيد اوله‌رق جنات عالياته ، بلبللرى‌ده لطافت هواده رقت اداده نسيم صبايه ، اشجار لطيفه‌سى ، انتظام وارتفاعده قصور جنانه ، چيچكلرى‌ده اشكال مختلفه‌ده قصور جنانى تنوير ايدن قنديللره بكزه‌مكده‌در . »

دها بك‌چوق شعرا ، مورخين اماسيه‌يى نظماً ونثراً مدح

وثنا ايتمشلردر . فقط ايجاز مقصوده مخالف كورديكم جهتله نقلندن صرف نظر ايدەرك شو آثر ناچيزك فهرست اجمالى اولهرق اوزره برقصيدۀ مربعه تنظيم وهرمربعك ذيلنده حاوى اولديغى معانىٔ تاريخيەيى شرح وايضاح ايلدم.

« ايتدكجه تجلى دله انوار اماسيه »
« شوقيله ياقار قلبمى برنار اماسيه »
« چشممدەدونر اشك شرربار اماسيه »
« قلبمدەطورور حسرت ديدار اماسيه »

شو تصور اشتياق آورك باشليجه سببى (حب وطن) در . بو حس مشترك بتون (ذى روح) ده موجود ايسەده (حس انسانى) عمومندن بالاتردر. (وطن = يورد) دائما محبتله تعالى، خدمتله تجلى ايدر. (حب الوطن من الايمان) بيورلمسى بوخصوصده برهان جلى در . وطنه محبت، اكا عرض خدمتله اثبات اولنور . بوحب وطن سائقەسيله فكرمى سنەلرجه اتعاب ايدەرك وطنى اعلايه وسيله اولان شوخدمتى انتخاب ايلدم .

« بوشهرى ياپان ، دوراوائلده اميس در »
« ديرلركه اماسيه دخى نامى انيس در »
« شاعرديدى الماسيەدن حذفى سليس در »
« الماسى چيقارمش كبى احجار اماسيه »

مورخين ؛ اماسيەنك بانيسى حقنده اختلاف ايلدكلرندن شو مربع ، او اختلافى تلخيص ايديور . اكثر اقوال

مورخیندن استدلال ایدلدیکنه نظراً (اماسیه) شهرینی بنا ایدن (آماس) نامنده بر ذاتدرکه مؤخراً (امیس) نامیله ده اشتهار ایتمشدر .

(مفصل قرون جدیده)ده احمد مدحت افندی ؛ « آماسیه ، نام قدیمی (آماسه آ) اولوب اسکیدن (ایریس) والیوم (یشیل ایرماق)دینیلان دره اوزرنده کائن در » دییور . (شارل تکسیه) دخی (کوچك آسیا آثار قدیمه‌سی تاریخ وجغرافیاسی) نام اثرنده « اماسیه ، نام قدیمی (آمازیس) در . » دییور . مارشال (مولتکه) ده (شرق خاطراتی) نام کتابنده آماسیه‌یی (آمازوس وامیزوس) اولمق اوزره قید ایدییور .

(تاریخ الامم والملوك) ده محمد بن جعفر الطبری و (عقد الجمان)ده بدرالدین محمود العینی ، اناطولی‌ده فتوحات اسلامیه‌یی بیان ایدرکن اماسیه‌یی (اماسه وامیسه)ناملریله قید وضبط ایلدکلری کبی ابونصر ابن ماکولا دخی (کتاب الرواة)ده (ماسه) نامیله ذکر ایدییور .

عجائب المخلوقات) ده زکریا بن محمود القزوینی ، اماسیه نهرینی (نهر آماس)و (کنه الاخبار)ده عالی چلبی (نهر امیس) و (نهر اریس) ناملریله قید ایتملری ، اماسیه شهری قدیماً (آماس) بعده (امیس) ناملریله مشهور اولدیغنی تصحیح ایدر .

(مرأت العبر)ده دیاربکرلی سعید پاشا دییورکه « پونت

قطعه‌سی ازمنهٔ قدیمه‌ده تیبار ، سالیب ، موزنیك دینیلان ترك قبیله‌لریله مسکون ایدی . مؤخراً طربزون وامیس (اماسیه) شهرلرینه یونانیلر هجرت ایتدیلر . »

شوعباره ؛ امیس نام‌شهرك قدیماً اسم مشهوری (اماسیه) وتورکلرله مسکون ومهاجرت‌یونانیه‌دن مقدم موجود اولدیغنی کوسترمکده‌در . تورکلرك پونت قطعه‌سنی‌استیلا وبوراده غالبانه توطن واجرای حکومت ایتملری هجرت نبویه‌دن تقریباً (٢٤٥٠) سنه قدر مقدملرینه تصادف ایدر . یونانیلرك مهاجرتی ایسه هجرتدلر (١٦٥٠) سنه‌قدر اوللرینه مصادف اولوب (اماسیه) یونانیلرك مهاجرتندن اول بنا ایدلدیکی اکلاشلمقده‌در .

شوقیود تاریخیه‌ده مذکوراولان (آماسه‌آ) و (آمازیس) و (آمازوس) و (امیزوس) و (اماسه و (امیسه) کلمه‌لرینك آخرلرنده بولنان(ه آ) و(ایس) و (اوس) و(ه) ادات نسبتلری رفع اولنده (اماس) و (امیس) نامی قالیر. شو نسبت ، اماسیه شهرینی بناایدن (آماس) نام‌دیکر(امیس) اولدیغنی اثبات ایدر .

اماسیه شهرینك تاریخ بناسنه دائر تواریخ عمومیه‌ده برقید صریح یوق ایسه‌ده (قرون اولی) نك نصف اولندن اعتباراً (اماسیه) شهری تواریخ عمومیه‌ده مضبوط ومعلوم اولدیغی محققدر . بناءًعلیه(اماسیه) هجرت نبویه‌دن تقریباً (٢٤٠٠)

سنه مقدم (آماس) طرفندن بنا ایدلدیکی ثابت اولور شوحالده (اماسیه) درت بیك سنه قدر قدیم برشهر عظیمدر .

(اماسیه) شهرینی بنا ایدن (آماس) کیمدر ؟ . هانکی قومه منسوبدر ؟ سوأللرینه جواب ویرمك مشکلدر . قرون اولی تاریخی مضبوط اولمدیغی جهتله بوسؤاللرك جوابنده هرنه دینورسه ظنون تاریخیه‌دن معدود اوله‌جغی شبهه‌سزدر . انجق (آماس) لفظندن وقرون اولی‌ده پونت قطعه‌سنده مسکون اولان اقوامدن استدلال اولندیغنه کوره (تورك) قوم عظیمنه منسوب اولدیغی ظن اولنور .

چونکه (آماس) لفظی ، (آمق [١]) مصدرندن مشتق براسم اولدیغی ، دیکر مشتقاتی اولان (آماج [٢]) و (آمارات) ، و (آماق) و (آمان [٣]) و (آمود [٤]) و (آمور [٥]) ،

(١) برنسنه‌یی کمال دقتله کورمك ، کوزله‌مك ، قورومق ، ابراز حمیت ایتمك معناسنه‌در .

(٢) کوزله‌مك ایچون نشان قونیلان وکوزله‌نیلن یره دینور . بو معناده (آماق) دخی قوللانیلور . (کتاب الادراك للسان الاتراك) ده (أمج : الغرض المتقارب) دیه مذکوردر .

(٣) محافظ وحامی معناسنه‌در . سمرقند حوالیسنده تورکلرك خاقاننه مخصوص برشهرك اسمی اولدیغی وتعریب اولنه‌رق (عمان) نامیله مشهور بولندیغی (مروج الذهب) ده مسطوردر ..

(٤) لاندون ، طلیقه ، یابلی آرابه‌لرینی چکمك ایچون آتلرك بویونلرینه کچیردکلری محافظه‌لی حلقه‌درکه (هامود) دخی دینور .

(٥) (نهایة الارب) ده مذکور اولدیغی اوزره تورکلرك جداعلاسی‌در . ومقدم ، غیور معناسنده (آمارات) معناسنه مساوی اولور وتورکستانده مشهور برایرماق اسمیدر .

الفاظندن اســتدلال اولنور. قرون اولىده (هتيت ـ خطاى) توركلرينك پونت قطعه‌سنده مسكون اولدقلرى و مدت مديده اجراى حكومت ايتدكلرى ملاحظه اولنورسه (آماس) نام ذاتك بوتوركلردن وبونلرك خانلرندن برى اولديغى ظننى تقويه ايدر .

شو ظنون تاريخيه ، حقايق قطعيه‌دن معدود اولمديغى كبى تعصب ملى‌دن نشئت ايدن اوهام وافســانه قبيلندن‌ده دكلدر . (كوچك آسياده مدنى برحكومت) نام اثرفرانسوى‌ده‌كى هتيت حكمدارلرينك تصاوير محكوكه‌سى ومعلومات تاريخيه‌سى مطالعه وتدقيق اولنديغى صورتده شو اســتدلالك درجهٔ صحتى تقدير اولنه‌بيلور .

بعضلرينك ادعاسنه كوره (اماسيه) مصر حكمدارلرندن (آماسيس) ناميله‌مشهور برذات‌طرفندن‌بناوتسميه ايدلمشدر . (دائرةالمعارف) ده اماسيه‌نك ترجمه‌سى بوذاتك ترجمه‌ســندن صكره تحرير ايدلمسى بوادعايى توليد ايتمشدر . حالبوكه بوادعا تواريخ عموميه‌يه موافق دكلدر .

چونكه : (آماسيس) هجرت نبويه‌دن (١١٩١) ســنه مقدم مصر تختنه جلوس ايده‌رك (٤٤) سنه حكومت ايتديكى حالده پونت قطعه‌سنى استيلا واشغال ايتديكنه دائر قيدتاريخى يوقدر . اولســه بيــله قبـل الهجره (١٦٥٠) ســنه‌لرنده موجود اولان اماســيه شهرى ونامى قبل‌الهجره (١١٩١)

سنه‌لرنده بنا وتسمیه ایدلمسی ، حاصلی تحصیل قیلمندن اولور .
(جامع الدول) ده درویش احمد افندی ، ارمنیلردن نقلاً
« اماسیه شهری هیکانیه قراللرندن اماسیوس بن ارمایوس بن
ارمیناق بن هائیك ابن توجرم بن جومر بن یافث بن نوح
(علیه السلام) طرفندن بنا وتسمیه ایدلدیکنی یازیور ایسه‌ده
(مرآت العبر) بوكا افسانه دییور .

چونکه : (اماسیوس) جبل ارارات جوارنده (هایكا
عمار) بلده‌سنده حکومت وقبل الهجره (٢٥٠٢) سنه‌سنده وفات
ایتدیکی تحریر ایدلدیکی کبی بو تاریخلرده پونت قطعه‌سنده
(هتیت) نام تورك حکومتی موجود اولدیغی اثبات اولنیور .
طوفان، هجرتدن (٣٩٧٠) سنه مقدم اولدیغی واماسیوس التنجی
بطنده یافث بن نوحه ایرشدیکی تدقیق اولنورسه هر بطنك
(٢٤١) سنه‌ده برطوغدیغی افسانه‌سنی دیکله‌مك لازمکلور .

ذاتاً بو قراللرك ، بوتاریخلرده موجود اولدیغنی اثبات
ایده‌جك دلائل تاریخیه اولمدیغی جهتله عموم اوروپا مورخلری
بوکبی قروناولی اقوالنه (خرافات قدیمه) نامنی ویرمکده‌در .
بناءً علیه اماسیه‌نك بناسی مصر حکمداری اماسیسه یاخودارمنی
قراللرندن اماسیوسه نسبت ایدلمسی برمناسبت اسمیه‌دن عبارتدر
ایکنجی مصراعك قافیه‌سی اولان (انیس در) تعبیری بومناسبت
اسمیه‌یه اشارتدر .

شومناسبت ، دیکر قول عوامی تولید ایتمشدر . کویاوقتیله

اماسیه‌ده الماس طاشلری چیقدیغی مناسبتله (الماسیه) دینمش وبعده کثرت استعماله بناءً لامی حذف اولنه‌رق السنهٔ عامه‌ده اماسیه قالمشدر . » شاعر مشهور (فردوسی رومی) شهنامهٔ عثمانی‌ده شو بیتلریله ؛ (۱) بو تسمیه وتخفیفه ایما ایتمکده‌در .

بگفت ای فرستادهٔ پادشا (۲)
ازین جایگاهم نباشم جدا
اماسیه که الماس باشد بسنك
مرانیست دروی مجال درنك

دیگر بر روایت عامه‌ده «اماسیه‌نك ایلك فاتحی ملك دانشمند احمد غازی حلیله‌سی (ام آسیه) اماسیه‌ده اقامت ایلدیکی مناسبتله شهره (ام اسیه) بعده تخفیف اولنه‌رق (اماسیه) دینمشدر . نام قدیمی خرشنه‌در » دینلمکده‌در .

(تاریخ آل دانشمند) ده فاتح مشارالیهك حلیله‌سی (کانوش بانو) اماسیه‌ده اقامت ایلدیکی مذکور ایسه‌ده (ام اسیه) یه دائر برصراحت یوقدر اولسه‌بیله بونلر، وجه تسمیه اوله‌ماز چونکه : اماسیه نامی قرون اولی‌دن اعتباراً مشهور ومعلومدر صکره‌دن تسمیه ایدلمش دکلدر .

(۱) ۹۶۵ ده کوتاهیه‌دن اماسیه والیلکنه تعیین بیورلدیغنه اعتراض ایدن (شهزاده سلطان بایزید) ك اعتذارینی حاکی اولنق اوزره تنظیم ایتمشدر .

(۲) پرتو پاشادر .

بو کبی اسامیٔ قدیمه‌نك تلفظی متکلملرك لهجه‌سنه وتصرفات لغویه‌سنه تابع ومتغیر اولدیغی تاریخاً مشهوردر. حافظ ابوبکر البرزالی تاریخنده وعبدالقادر القرشی (الغرف العلیه) سنده (شمس الدین محمدالاماصی) و(شریف الدین العماصی) ترجمه‌لرنده اماسیه‌یی اماصیه وعماصیه ناملریله قید وضبط ایدییورلر .

(اماسیه) کتب تواریخ وسائر وثائق شرعیه واجازات علمیه وصوفیه‌ده مدینة الحکماء ، بغدادالروم ، رومیهٔ صغری ، ارمنیهٔ کبری ، حصن المرأت ، قبة العلماء ، تربةالاولیاء ، دارالنصر ، دارالعز ، دارالفتوح وقصرالسلاطین کبی اوصاف ممتازه ایله توصیف وتسمیه ایدلدیکی کمال اشتهارینه دلالت ایدر .

(مدینةالحکماء) ارباب عقل وحکمت شهری دیمکدر . بورادن قرون اولی‌ده جغرافیا کبی مهم برفنك مخترع مشهوری (استرابون) و بعده (قومن خاندانی) کبی برایمپراطورسلاله‌سی ظهور ایلدیکی مناسبتله تسمیه ایدلمشدر . طریق الرشاد ، لباب الانساب ، اوضح المسالك وتقویم البلدان نام اثرلرده بوصفتله مذکوردر .

x (بغدادالروم) بلادرومك یعنی انا طولی بلادینك بغدادی دیمکدر. بوکا اوچ وجهله مناسبتی واردر . (١) خطهٔ عراقیه‌ده (بغداد) مرکز علمای اسلام اولدیغی کبی اناطولی قطعه‌سنده (اماسیه) دخی مرکز علمای بنام اولمشدر . (٢) عراقده (بغداد) دجله نهرینك ایکی ساحلی اوزرنده بنا ایدلمش اولدیغی

كبی اناطولی ده (اماسیه) دخی یشیل ایرماغك ایكی ساحلی
اوزرنده انشا ایدلمشدر . (٣) بغداد شهری مركز جلیل خلافت
اولدیغی كبی اماسیه شهری دخی اوزمان ، مركز عالیٔ حكومت
اولمشدر . بزم ورزم وعجائب المقدور نام اثرلرده بوصفتله مذكوردر .

(رومیهٔ صغری) كوچك روما دیمكدر . اوروپاده روما
شهری خرستیانلق عالمنده حكومت وعیسویت مركزی اولدیغی
كبی اناطولی‌ده (اماسیه) پونت وقپاد وقیا قطعه‌لرندن متشكل
بر ایالت ومسیحیت مركزی اولمشدر . (الخمیس) ، (جامع
الدول) ، (بهجة التواریخ) كتابلرنده بویله مذكوردر .

(ارمنیهٔ كبری) بیوك آرمنیاق شهری دیمكدر . قرون
اولی ده پونت حكومتی مركزی ، اماسیه ایدی . روماليلر
قپاد وقیا وپونت قطعه‌لرینی استیلا ایتدكلری زمان ، بو ایكی
دائره‌یی برلشدیروب برایالت اعتبار واماسیه‌یی مركز ایالت
اتخاذ ایتدكلرندن بوایالته عموماً (آرمنیاق) نامنی ویرمشلرایدی
دور اسلام ده فتح اولندیغی زمان ، بوایالت اسمی (اماسیه)یه
نسبتله كسب اشتهار ایتمش وبوجهتله (ارمنیهٔ كبری) دینمشدر .
بالاده مذكور اولان اثرلرده بوصفتله ده مذكوردر .

(حصن المرأت) ایینه قلعه‌سی ، ایینه‌لی حصار دیمكدر .
بوصفت ، اماسیه قلعه‌سنه علم اولدیغی حالده توسعةً (اماسیه)
نامی اولمق اوزره استعمال ایدلمشدر . اماسیه‌نك شمالنده كائن
قلعهٔ بالابدننده دوز ویالچین مغاره‌لر ، بوتسمیه‌یه باعث اولدیغی

ظن اولنور بومغاره‌لردن برینه الیوم (آیینه‌لی مغاره) دینمسی بوظنی تقویه ایدر . (هشت‌بهشت)و(الکامل) نام تاریخلرده بویله مذکوردر .

(قبةالعلماء) علمانك مرکزی و (تربةالاولیا) اولیانك مجمع ومدفنی دیمکدر . اماسیه ، پك چوق فحول علمایه مقر وکبار اولیانك فیوضاتنه مظهر اولدیغی بو وصفلرله توصیف اولنمسنی انتاج ایتمشدر . اجازات علمیه وصوفیه‌ده بو اوصاف ایله محرردر .

(دارالنصر) نصرت وظفرك خانه‌سی، مرکزی دیمکدر. بونصر وظفر ، اردوی اسلامك الٓ بیوك قوماندانی ، سالاری اولان سلاطین عظامك همت و شجاعتلریله حاصل اولدیغی مناسبتله ، سلاطین اسلامك مرکز سلطنتلرینه (دار النصر) دینور . اماسیه ؛ آل سلجوق ، آل عثمان سلاطین عظامندن (سلطان مسعود اول) و(سلطان محمد خان اول) حضراتنك مرکز سلطنتلری اولدیغی زمانلرده و ثائق شرعیه و دیوانیه‌ده صفتله مذکور اولمشدر .

(دارالعز) عزت وسعادتك خانه‌سی ، مرکزی دیمکدر. بو عنوان ، شهزادکان کرامك مرکز امارتلری اولان بلاده اطلاق اولنور . اماسیه ، آل سلجوق ، آل عثمان شهزادکان کرامندن پك چوق ذواتك مقر اقامتی ، مرکز امارتی اولدیغی مناسبتله توصیف ایدلمشدر .

(دارالفتوح) فتوحاتك مصدری، یاخود مظهری دیمکدر. اماسیه امارتی ، سلطنت جلیلهٔ عثمانیه‌نك شرقی اناطولی‌ده فتوحات عظیمه‌سنه باعث ، یاخود علما ومشایخ کرامك علم وعملده فتوحات وفیوضات الهیه‌یه مظهریتلرینه بادی اولدیغی مناسبتله بوعنوانه کسب استحقاق ایتمشدر .

(قصر السلاطین) پادشاهلرك کوشکی ، مقری دیمکدر . اماسیه ، ٤٦٧ تاریخندن ٩٨٠ تاریخلرینه قدر بشیوز سنه‌یی متجاوز برمدت ظرفنده سلاطین سلجوقیه وخواقین عثمانیه‌دن پك چوق ذوات عظامك قصور عالیه‌سیله محتشم اولدیغی مناسبتله بوعنوانی قزانمشدر .

مشاهیر فضلادن عیدی زاده (عاکف مصطفی افندی) اکثر مدشناتنده اماسیه‌یی (سلیمیه) نامی ایله تسمیه و اظهار تجدد ایلدیکی حالده اشتهار ایده‌مه‌مشدر صاحب قران زمان (سلطان سلیم خان اول) حضرتلری کبی جهانکیر برپادشاهك اماسیه‌ده شرفبخش مهد وجود اولدیغی بوتجدده باعث اولمشدر.

جنت کیبدر سوی جنوبده چقاللر
کویا که بشیکدر یدقدرت آنی صاللر
مشاطهٔ ایام بهار وجهنی آللر
بر لعله دونر ناظره رخسار اماسیه

بومربع ، اماسیه‌نك اطراف اربعه‌سندن برطرفنی یعنی قبله

طرفی ارائه ایدر . اماسیه‌نك یوقاری پازار طرفنده جنوب (قبله) طرفی (چقاللر) دیمکله مشهور برکلشن لطافتدرکه سطح زمیندن تقریباً ایکیوزمتره قدرمرتفع ، ذروه‌سی مستوی برجبلدر بوجبل ، مشهور فون (پونت) سلسلهٔ جبالنك اتکنده واقعدر . هیئت عمومیه‌سی شمالدن جنوب شرقی یه طوغرو اوزون ، ایکی طرفی یوکسك ، اورته‌سی دوز ، شکلاً مستطیل اولدیغی مناسبتله عادتا اوزون بر بشیکه بکزر . دوز یرینه (حمزه دوزی) دینور . هواسی غایت صاغلام هرطرفی باغ لطیفدر .

چقاللر ؛ صنع خدا کبی غیرمرتب ، فقط نظربا ، تقسیمات داخلیه‌سی غیر مساوی ، فقط منظره‌سی دلفریب ، هرباغنك ایچنده بر قصر عالی ، برویا ایکی یرنده غایت کور ، ماء جاری هر صویك کنارنده برچمنزار لطیف ، هرقصرك اوکنده بر کلستان شریف اولدیغی مناسبتله «جنات تجری من تحتها الانهار» وصف جلیلنه لایق برحدیقهٔ دلارادر .

چقاللر ؛ ایام بهارك لطافت فوق‌العاده‌سیله تجلی ، قرمزی کللری ، سیاه بکلی لاله‌لری عادتا رخسار خوبانی تنظیر ایدر . کللرینك منظرهٔ ابتسامنی ، لاله‌لرینك مبهجهٔ انتظامنی تماشا ایدن ارباب صفانك نظرنده چقاللر ، لعل کلفامه بوروتمش بر عروس نوبهاره بکزر . چقاللرك وجه تسمیه‌سی قریباً ذکر اولنه‌جقدر .

صاغنده بونك قاره قيا جنت ديكر
بر خوب فريدك ايكى رخسارينه بكزر
ييلديز كى ازهار ايله مستور سراسر
بونلردن آلير هب صوبى كلزار اماسيه

چقاللرك صاغ، يعنى غرب طرفنده كائن (قره قيا) ديمكله مشهور ، بر دها روضهٔ بهجت واردركه اماسيه‌نك (يوقارى بازارى ـ سمره) قسمنده تماميله قبله طرفنى احاطه ايدن يكپاره طاغك برپارچه‌سى وچقاللرك بر تتمه‌سى‌در . بو جبلده (فرهاد ـ فون ـ پونت) طاغنك اتكنده اولوب (كوكمدرسه محله‌سى) اوستندن زنجيرلى قياقربنده واقع (سونكو تلى قيا) يه قدر غربدن شرق جنوبى يه طوغرو تقريباً درت كيلومتره طولنده‌در .

بو يكپاره طاغ ؛ ايكى يه منقسم اولديغى مناسبتله (دارالسلام محله‌سى) اوستنده واقع (خواجه سلطان) اوكنده‌كى يولك حذاسندن اعتباراً شرق طرفلرينه تصادف ايدن قسمنه (چقاللر) وغرب طرفلرينه كلن قسمنه (قره قيا) نامى ويريلير. (كوشك قياسى) التنده واقع (ايپليك چوزن) مسيرهٔ مشهوره‌سى (چقاللر) قسمندن و(قورد اينى) التنده واقع (چناقلر) و كوبجكز محله‌سى اوستنده واقع (قاشيق پيكارى) مسيره‌لرى‌ده (قره قيا) قسمندن صاييلير .

(پيرستان) نام ديكر (شهره كوسدى) محله‌سنك

اوستنده واقع شهره طوغرو چیقمش اولان سیاه قیایه (قره قیا) دینورکه بونام ، مذکور سیاه قیانك اوستنده بولنان باغلره علم مخصوص اولمشدر . شو چیقندی قیایه (بورون) دینور. بونك ایکی طرفلری‌ده (قره قیا) دن معدود اولدیغی حالده لطافت وطراوتده ایکی وجه تابداره بکزر .

قره قیاده چقالار کبی لطافت هوایی، نظارت دلربایی حائزدر. بنفشه‌سی، چیکدمی ، صویی مبذول، کرازی مقبولدر. بورانك منظره‌سی چقالارك دوزیرلرینه فائق، هرباغی بهجت ونزاهت اعتباریله جنت دینمکه لائقدر . قیا پاشا واوچلر صویی بوباغلری زیارت ایتدکدنصکره اماسیه خانه‌لرینی سیراب ایدر .

ایلر ایکی منبع بورانك ذوقنی اکمال
کویا که بری آب زلال وبری سلسال
بر منبعی یاپدی قیا پاشا کبی مفضال
دیکر عجم آغا کبی معمار اماسیه

بوجبلدن جریان ایدن صولرك مشهوری اوچ منبعدرکه صاحبلرینك نامیله مشهور وخفت وحلاوتجه بربرندن متفاوتدر . بونلره قیا پاشا صویی ، اوچلر صویی، عجم علی صویی دینور. شو اوچ صویك منبعی چقالار سمتنده‌در برده (چیر چیر صویی) اولوب بونك منبعی قره قیا سمتنده‌در . اماسیه‌ده اك زیاده اشتهار ایدن صو ، قیا پاشا وعجم علی صولریدر اوچلر صویی ، عجم علی صوینه ملحق وچیرچیر دخی مقداری ونفعی

آزدر بونلردن ماعدا پك چوق منابع مخصوصه وار ایسه‌ده منافع عمومیه‌یی الك چوق شوایکی منبع ، تأمین ایدر . دیکر منابعك بونلر قدر شهرتی ، عمومه منفعتی یوقدر .

(قیا پاشا صویی) چقالرك اوچ کیلو متره قدر ایلروسنده واقع (ایرمش کویی) یایلاسندن نبعان ایده‌رك چقالره جریان ایدر . بوصو قدیماً جاری اولوب اماسیه امراسندن طورمطای زاده (قیا پاشا) ٨٠٥ ده منبعنی تطهیر ومجاریسنی تعمیر ایلدیکی مناسبتله (قیا پاشا صویی) دینمشدر . بوندن اول بوصویه (طورمطای صویی) دینورایدی. امیرمشارالیه (طورمطای)دن بطریق الوراثه حفیدی (قیا پاشا) یه انتقال ایده‌رك اسکی نامنی محافظه ایتمکده ایدی .

(قیا پاشا) اماسیه‌ده حمامی ، مکتبنی بنا ایدوب اون بش موقعده چشمه‌لر اعمار ایده‌رك صویی ٨٠٥ ده وقف وبو چشمه‌لره وسائر پك چوق خانه‌لره اساله وایثار واوقافنی تعیین ، منافع عمومیه‌یی بوصورتله تأمین ایلدیکندن (قیا پاشا صویی) دینمشدر . بووقف صویك آقدیغی هرخانه‌دن سنوی اون بش درهم عثمانی یعنی رایج حاضر اوزره اوتوز اوچ غروش قدر برمبلغ اخذ وجمع واولادندن برمتولی معرفتیله صویولی ومنبعی تطهیر وصو یولجیسی وظیفه‌سی اعطا اولندقدنصکره فضلهٔ وقفی قازانجی محله‌سنده واقع مکتبنه صرف اولنمسی مشروطدر .

بومکتب جوارنده کائن حمامی وارداتی کاملاً مکتبه

مشروط اولوب قیا پاشا اولادی زماننده کرك حمامی ، کرك مکتبی معمور ایکن تولیت ، پاشای مشارالیهك ذوی الارحامندن رختوان محمد پاشا اولادینه انتقال ایلدکده حمام ومکتب محو ونابود اولمش ، یالکز وقف صویك واردات سنویه‌سی جبایت اولنمقده بولنمشدر .

(عجم علی صویی) چقالارك شرقنده کائن زنجیرلی قیا جوارنده مشهور درەنك اوسـتنده (سونکوتلی قیا) دیمکله مشهور قیانك التندن نبعان ایدەرك بوده چقالاره جریان ایدر . بوصوده قدیماً جاری اولوب اماسیه خواجکانندن یعنی تجارندن نیسابورلی (خواجه الحاج عجم علی اغا) ٨٧٣ ده مجراسنی انشا واماسیه‌ده اون اوچ موقعده چشمه‌لر احیا ایدەرك وقف وبك چوق خانه‌لره اساله ایتدیکی مناسبتله (عجم علی صویی) دینمشدر.

بوصو ، مقدماً اوچلرك تصرفنده اولوب مؤخرا (الحاج محمود چلبی) دن عجم علی اغایه شراءً انتقال ایتمش وبوده عجم علی محله‌سنده بنا ایلدیکی مکتبنه ومنافع عامه‌یه وقف ایله‌مشدر . کندی محله‌سیله برابر دیکر جوار محلاته جاری اولان اوچلر صوینه (عجم علی صویی) دینمش ایسه‌ده اوچلر محله‌سنه آقان صو ، اسکی نامنی محافظه ایده‌بیلمشدر . حالبوکه بواوچلر صویی ده عجم علی اغانك وقفیدر بومکتبك تاریخچه‌سی محله‌سی بحثنده واوچلرك کیملر اولدیغی ده اوچلر محله‌سی بحثنده ذکر اولنور انشاالله

بو وقف صویه عجم علی زاده (بالی بك) وبعده بونك اولادی متولی اولدقلری زمان ، مومی الیهك مكتبی وسائر خیراتی حسن اداره ایدلمش ایكن بعده ذوی الارحام اولدقلرینی ادعا ایده‌رك ایفای تولیت ایدنلر ، رسوم وقفیه‌یی جبایت ایتدكاری حالده خیراته باقمدقلرندن ارباب خیرك اعاناتنه محتاج قالمشلردر.

(چیر چیر صویی) فرهاد طاغی اتكندن نبعان وقره‌قیایه جریان ایدر . بوده قدیم الجریان اولوب (امیر علاءالدین علیشیر التركانی) طرفندن ٦٢٥ حدودنده مجراسی انشا وكوكمدرسه محله‌سیله جوار محلاته اجرا ایدلمشدر . ابتدالرنده علیشیر صویی دینديكی مضبوط ایسه‌ده مؤخراً (چیر چیر صویی) دینمسنه باعث نه اولدیغی اكلاشیله‌مدی . (چیر چیر) تعبیری (علیشیر) تعبیرندن غلط اولمسی اغلب احتمالدر . بو صو طعم وحلاوتجه اماسیه صولرینك عمومنه فائق عد اولنمقده‌در . چایه غایت الویرشلی اولدیغندن تریاكیلرك چوغی بو صویی قوللانور خیلی زماندنبری مجراسی تطهیر ایدلمدیكی جهتله غایت آز آقمقده‌در .

جنات جهانك بوراسی صانكه اجلی
شهزاده‌لره اولمشیدی صید محلی
انظاره اولور كوشكلی قیادن بوده بللی
برمركز سلطان ایكن اقطار اماسیه

بوقره قیا ؛ لطافت منظره ، کثرت میاه، صفوت هوا ایله مشهور بر مکان عالی اولدیغندن جهت شرقیه‌سی (سلطنت جلیلهٔ عثمانیه خاندانی) نه مخصوص املاك همایون عدادینه داخل اولنشیدی. بوسببله عثمانلی شهزادکان کرامی اماسیه‌ده اقامت بیوردقلری اثناده بوجهت شرقیه شهزادکانه (صیدکاه) اولمشدر. انجق قره‌قیاجهتنده اعیان‌وامرانك املاکی بولندیغنه باقیلیرسه (صید کاه) اولان جهت یالکز چقاللر اولدیغی اکلاشیلیر .

(چلبی سلطان محمد خان) حضرتلری اماسیه‌ده اجرای حکومت بیوردیغی اثناده الیوم (کوشك قیاسی) دیمکله مشهور اولان(کوشکلی قیا)ده یوجه‌بر کوشك انشاایتدیرمش وشهزاده (سلطان احمد) دورنده بو (کوشکلی قیا اکلنجه‌لری) شعرای عصرك ورد زبانی بتون عوامك داستانی اولدیغی پك چوق محررات خصوصیه مطالعه‌سندن استنتاج ایدلمشدر . بو کوشکك بقیهٔ آثاری، خرابهٔ قدیمه‌سی الیوم مشاهده اولنمقده‌در. (شهزاده سلطان مصطفی)دورنده‌معموریت‌سابقه‌سنی محافظه ایلدیکی حالده مشارالیهك وفات نا کهانیسنده تقسیماته معروض اوله‌رق اسمی دخی تبدل ایتمشدر .

الك صوکره چقال زاده‌لره قسمت اوفر
اولدی بورادن حین تفرقده میسر
شمدی اوراسی ، بونلرك آدی ایله اشهر
ایتدی بونی تحقیق ، پرستار آماسیه

بو عالی جبلك جهت شرقیه‌سی بالتوارث (سلطان سلیمان خان اول) حضرتلرینه انتقال ایلدکده شهزادهٔ همایونلری (سلطان مصطفی) اماسیه والیسی اوله‌رق کلمش وبوراده (صیفیه) انشا ایتدیروب اقامت ایلدیکی اثناده مشاهیرعلمادن (سیرك محی‌الدین افندی) وبعده مرزیفونی (خیرالدین حضر افندی) وبعده مشهور (سروری افندی) خدمت تعلیمده ومشاهیر ادبادن (حمدی ، زمانی ، ادایی) کبی شعرا ورستم بك زاده (غنجه کیوان) ولالابك زاده (بنفشه احمد) وغازی بك زاده (چیکدم علی) بکلر ایله چقال زاده (کل سنان چلبی) کبی نورسیدکان ندیملك خدمتلرنده بولنمشلرایدی.

بونلردن غنچه ، چیکدم بکلره وچقال زاده (لاله علی چلبی) ایله (کل چلبی)یه ولالاسی حمزه بکه شهزادهٔ مشارالیه برر قطعه باغ احسان وتملیك ایتمشدر . الیوم (حمزه دوزی) دینیلن بر لالا حمزه بکه (غنجه‌لق) نامیله معروف اولان حمزه دوزینك جهت شرقیه‌سی غنجه بکه اصابت ایتدیکی اکلاشلمقده‌در . کل ولاله چلبیلرك موقعی ، حمزه دوزینك جهت غربیه وجنوبیه‌سی اولدیغی ظن اولنور . بوزمانلرده شهزادهٔ مشارالیه انتساب ایتمه‌نك یولی بنفشه ، غنجه ، کل ولاله ردیفلی قصائد تنظیم وتقدیم اولدیغنی بیلن شعرادن چوقلری بویولده قصیده‌لر ، غزللر تنظیم وتقدیم ایتمشلردر . بونلرك برقسمی (منتخبات‌اشعار) مجموعه‌لرنده مندرجدر .

۹۶۷ ده اماسیه والیسی ایکن قره‌مصطفی پاشانك مکرینه اوغرایوب عازم دارنعیم اولان شهزاده (سلطان بایزید) لـك غیبوبت ابدیه‌سی اوزرینه (صیدکاه شهزادکان) اولان بورانك مجموعی امرا وارکان واعیانه فروخت ایدلدیکی اثناده (چقال(۱) زاده کل سنان ولاله علی) چلبیلره بیوك برقسمی اصابت وبعده (لاله علی چلبی) حصه‌سی مخدومی لاله زاده (محمد چلبی) یه وبعده بوحصه‌ده (سنان چلبی) یه انتقال ایتمشیدی .

مؤخرا مشارالیه چقال زاده (سنان پاشا) سیواس والیلکندن معزولاً ۱۰۰۵ سالنده ارتحال ایتمکله بوراسی مخدوملری (محمود ، یوسف ، محمد) پاشالره وقیزلرینه انتقال ایتمش (محمود پاشا) بلاولد وفاتیله حصه‌سی فروخت ایدلدیکی کبی (محمد پاشا) دخی وفاتیله مخدومی (احمد بك) ویوسف پاشا زاده (احمد پاشا ، محمد بك) حصه‌لرینه صاحب اولدقلری حالده (احمد پاشا) ۱۰۷۶ ده وفاتیله قیزلری (منوره ، فاطمه) خانملره ومحمد بك زاده (احمدبك) دخی ۱۰۹۱ ده بلا ولد وفاتیله اولاد اناثه وسائرلره انتقال ایلمش اولدیغی اماسیه تاریخنه خدمتکار فخری اولان محرر عاجز طرفندن تحقیق ومحکمهٔ شرعیه سجلاتندن استخراج ایدلمشدر .

---

[۱] چقال قاضی دیمکله مشهور اولان (بدرالدین محمود چلبی) اولادینه چقال زاده‌لر دینور . بونلر ایچری شهرده (حاجی محمود چلبی زاویه‌سی) اوقافنه متولی ایدیلر .

مقدملرنده بورالره تغلیباً (چقال اوغللری باغلری) دینورایدی . بعده تخفیف اولنه‌رق (چقاللر باغلری) دینمشدر. (چقاللر) تورکجه‌مزده (چقال اوغللری) تعبیرندن مختصر اولدیغی امثال عدیده‌سیله اثبات اولنور . طوپال اوغللرینه (طوپاللر) اورتاق اوغللرینه (اورتاقلو) صال اوغللرینه (صاللر) دینلدیکی مشهوردر .

غربنده بونك كوه‌جلی شهرهٔ فرهاد
كویا اثر عشق ایله ویرمش اكا بنیاد
رومیلر آنك دامنه (ونك) دیمش آد
لكن بودر اعجوبهٔ اخبار اماسیه

قره قیانك غرب جنوبیسنه تصادف ایدن یوكسك ویالچین قیایه (فرهادقیاسی) وبوقیانك شرقه طوغری اوزانان سلسله‌سنه‌ده (فرهاد طاغی) دینور بوطاغ ، (پونت) سلسلهٔ جبالنك غرباً مبدائی عد اولنوب ارضرومه كیدر وبورادن ایرانه كیروب كیلان جوارنده (كوه‌بیستون) ه اتصال ایدر وبوراده نهایت بولور . پونت طاغلرینك مبدائی فرهاد ، منتهاسی (كوه‌بیستون) اولدیغی مناسبتله بوطاغلره عموماً (كوه‌بیستون) دینلدیكی بعض جغرافیای عربی كتابلرنده كورلمشدر .

(فرهاد قیاسی) آماسیه‌نك جنوب غربی بوغازی اوزرنده

اولدیغندن قیانك تصادف ایتدیکی یرلره (فرهاد اراسی) دینور. قیانك سطح زمیندن تقریباً اوچیوز متره قدر ارتفاعی واردر. جبهۀ غربیه‌سی یالچین اولوب اوستی دوز ، شمالی اتکی باغ وبستان اولدیغی حالده جنوب غربی اتکی سیاه طاشدن عبارتدر. دوزیرلرینك شرق طرفلری لطیف یایلالره ، صولاق وهوادار کویلره کیدر . تماميله غربه ناظر اولان قیانك اتکنده زمیندن تقریباً اوچ متره قدر یوکسك یرنده قوس شکلنده بر اویوق مشاهده اولنمقده‌در .

بو اویوق تقریباً آلتی قدم عرضنده وایکی بچق متره قدر عمقنده اولوب کویا دونکی کون اویولمش کبی مجدد برحالده بولندیغی ارباب تماشایی حیران ایتمکده‌در . قیانك اسمندن وشو اویوقدن ومجرانك اخور اوکنه قدر امتدادندن استدلال اولنه‌رق بعض خرافات احداث ایدلمش والسنۀ عوامی شو روایت عجیبه اشغال ایتمشدر .

کویا « معهود (شیرین) » عاشق اولان (فرهاد) ، معشوقه‌سنه وصلت اوغورینه اوتوز طقوز کونده ! او بیوك واوزون صو یولنی یاپارکن اوکنه تصادف ایدن بو قیایی عشقله دلمش ! اولدیغندن (فرهاد قیاسی) دینمشدر ! » بو مصاله قوت ویرمك ایچون (فرهاد قیاسی) نك اوستنده الیوم مشهود اولان بش متره اوزونلغنده وایکی بچق متره قدر کنیشلکده‌کی مزار ، (عاشق فرهاد) ه نسبت ایدلمش واسکی زمان آدملرینك بویی اوزون اولدیغی کوسترلمشدر .

اماسیه مورخی قره‌مفتی زاده (مصطفی واضح افندی) تاریخنده بو (فرهاد قیاسی) مسئله‌سنی تدقیق وحل ایتدیکی اثناده « الجواب : شیرینه عاشق اولان فرهاد دلمشدر » دیه افتا ایدییور ایسه‌ده غالبا شو اجتهادنده خطا ایدییور چونکه : بو فرهاد آراسنده واقع (اویوق) هرایکی طرفدن تعقیب وتدقیق اولنورسه ؛ اماسیه‌یه تقریباً اون بش کیلو متره قدر بعدمسافه‌ده جهت‌جنوبیه‌ده بولنان (شاهین قیاسی) اوکندن ابتدا وبرمتره‌قدر عرضنده وایکی متره‌قدر عمقنده‌اولدیغی‌حالده فرهاد آراسندن، می دده اوکندن مرور ایده‌رك کوکمدرسه ، شامیجه ، رجب ، چریباشی ، عجم علی ، اوزون مصطفی ، کمشلی زاده . محمد پاشا ، سوادیه محله‌لرینی دولاشوب بایزید محله‌سنده واقع کبریتخانه‌نك جنوبنده برقیا اوزرنده درت متره قدر قطرنده مربع بر شکلده اویولمش اولان دلیکه منتهی برصو یولی اولدیغی اکلاشیلور .

بو صو یولی ، وقتیله غایت منتظم، کارکیر اوله‌رق یاپیلمش اولوب مجموع طولی شو حساب اوزرینه اون سکز کیلو متره قدر امتداد ایدر . بو صو یولی (شاهین قیاسی) اتکلرنده واقع دره‌لرك صولرینی جمع ایده‌رك اماسیه شهرینه یوزلرجه سنه‌لر آقدیغی ، صو یوللرینك ایچنده مشاهده ایدیلان اون سانتمتره قدرقالین‌سونکوتلردن، قوری یوصونلردن‌استدلال‌اولنمقده‌در. بو صویوللری، شاهین قیاسی اوکندن شهره قدر بر سیاق

اوزره یاپیلمش اولوب شهره کیردکجه جسامت پیدا ایتدیکی اکلاشیلور . مثلا شاملیجه محله‌سنه تصادف ایدن قسمی، جسیم اولدیغی کبی محمد پاشا محله‌سنه تصادف ایدن قسمنده صولرك حالا موجودوجاری بولندیغی، بهارکونلرنده تزاید وایام‌حاره‌ده تناقص ایتدیکی مشاهده اولنور . صولرك جریانیله برابر تزاید و تناقصی وشهره کیرركن یوللرك خراب وقورو اولمسی تدقیق اولنورسه شهره کیردکدنصکره بو صو یوللرینه دیکر منابعدن صو قاریشدیغی ثابت اولور .

شمدی شو قدر آثار عظیمه‌نك نقدر مصرفله، قاچ‌سنه‌ده وجوده کله‌جکی تأمل اولنورسه بر فرهادك تك باشنه ، اوتوز طقوز کونده دکل، اوتوز طقوز سنه‌ده بیله یاپه‌میه‌جغنده شبهه ایدیله‌مز . اوچ ساعتلك بر بعد اوزرنده یاپیلان جسیم صو یوللرینه صرف ایدیلن کیرچ بیله اوتوز طقوزکونده یاقیله‌مز . هله‌درت ، بش یرده تونل شکلنده اویولمق‌شرطیله‌قیالرده اجرا ایدیلان عملیات جسیمه‌یی بر آدمه نسبت ایتمك قدر صفوت درون اوله‌مز . هر حالده بو جسیم صو یوللرینی یاپدیرانلرك پك بیوك اقتدار ملکی ومالی‌یه مالك اولدیغی ، اولمسی لازم کلدیکی شبهه‌سز کورلمکده‌در .

(قاموس الاعلام) ده اماسیه‌ده اجرای حکومت ایدن (پونت) حکمدارلرندن (مهرداد) ك زیله‌ده یاپدیردیغی بیان اولونان مجاری عظیمه ، مبانیٔ جسیمه ایله اماسیه‌ده کرك قلعه‌ده ،

کرك شهرك درون وبیرونده کوریلن بوکبی آثار قدیمه مقایسه اولنورسه بوصو یوللرینی یاپدیران دخی حکمدار مومی الیه (مهرداد) یاخود اسلافی اولدیغی تخمین اولنه‌بیلور. اماسیه‌یی زیارت ایدن آلمان ، فرانسز ، انکلیز سیاحلری شو آثار قدیمه‌یی تدقیق ایده‌رك (پونت) حکمدارلرینه نسبت ایتمکده‌درلر .

بالاده نقل ایدیلان مصالك احداثنه باعث اولان سبب رنجیده‌ی بوقیانك (فرهاد قیاسی) وطاغك‌ده (فرهاد طاغی) اسملریله مشهور اولمسیدر (فرهاد ، شیرین) مصالی ذاتاً خیالی برروماندر . بوزومانك موضوعی اولان (کسری ، شیرین) معاشقه‌سی تحریف ایدیله‌رك (فرهاد ، شیرین) دینلمشدر . (نظامئ کنجوی) طرفندن (کسری ، شیرین) معاشقه‌سنی مصور اوله‌رق تنظیم ایدیلن اثر ادبی ، غایت مشهور ومقبولدر. (کسری) ایران شاهی (خسرو پرویز) اولوب (شیرین) ده بیزانس ایمپراطوری (موریس) ك قیزی (ماریه) در. بونلرك صورتلری ایرانده (کوه بیستون) ده محکوکدر .

(اخبار العباد) و (طریق الرشاد) کتابلرنده محرر اولان عبارهٔ عربیه‌نك ترجمه‌سی شودر . « بیستون طاغی : عراق عجمده کیلان بلادنده مشهوردر . اوطاغك تپه‌سنه قدر چیقمق ممتنع در . بر یوزی یوقاریدن اشاغی یه قدر دوزدر . ارقه‌سنده بر مغاره ایچنده صو کوزی و اوزرنده کسری وشیرین صورتلری واردر »

(بیستون) تعبیری (پونتوس) تعبیرندن غلط محرف اولمسی واماسیه (پونتوس) سلسلهٔ جبالنك اتکنده بولنمسی کبی ملاحظات ، شو روایت عجیبه‌یی تولید ایتسه کرك . بو روایتك صحتی فرض ایدلسه‌بیله بو صو یوللرینی ، معهود فرهادك یاپمسی تاریخاً پك اوزاق ، پك واهی‌در . چونکه (کسری ، شیرین) قصه‌سی هجرت نبویه‌دن اوتوز سنه مقدم اولدیغی حالده بوصویوللری ، هجرتدن یدییوزسنه‌اول موجود ایدی . شوحالده بوقیایه (فرهاد قیاسی) دینمسنك سببی نه‌در ؟

مؤلفی ، تاریخ تألیفی معلوم اوله‌میان برمجموعهٔ تاریخیه‌ده [١] مذکور اولدیغی اوزره « ایرانشاهی (خسروپرویز) کوچك آسیایی استیلا واماسیه‌یی اشغال ایتدیکی زمان ، امراسندن (فرهادبن افروخته) یی اماسیه وحوالیسی والیلکنه نصب ایتمش ومذکور صویوللرینی ، اماسیه والیسی (فرهاد) اعمار ایله‌مش اولدیغی مناسبتله (فرهاد قیاسی) دینبدیکی روایت ایدلمکده‌در »

(مرأت‌العبر) ده بیان اولندیغی اوزره (خسروپرویزبن هرمز تاجداربن نوشیروان عادل) هجرت نبویه‌دن اوتوز بر

---

[١] بومجموعهٔ تاریخیه اسبق چوروم مفتیسی مشاهیر نوابدن (الحاج احمد افندی) یدنده اولدیغی وچورومده بنا ایلدیکی کتبخانه‌سنه وضع ایلدیکنی محرر عاجزه بو مجموعه‌نك مندرجاتیله برابر مجالس عدیده‌ده بیان ایتمشدر .

سنه مقدم تخت ایرانه جالس اولوب هجرتك یدنجی سنه‌سنده مقتول اولمش وقاین پدری بولنان بیزانس ایمپراطوری (موریس)ی روملرك خلع واعدام ایتملرینه حدت ایده‌رك ایران اردوسیله استانبوله قدر هجوم وکوچك آسیایی اشغال ایتمش ویدی سکز سنه قدر پونت ایالتی ایران حکومتی اداره‌سنده قالمشدر .

شو استیلانك صحتی ، ادعا ایدیلن تعمیر وتسمیه‌نك معقول اولمسنی ایجاب ایدرسه‌ده فرهاد بن افروخته‌نك اماسیه والیسی اولدیغی وبونكده مذكور صو یوللرینی تعمیر ایلدیکی تاریخاً مشكوكدر صحیح اولسه بیله بواستیلادن صكره اماسیه روملرك تكرار اداره‌سنه رجوع ایده‌رك درتیوزیتمش سنه قدر بونلرك اداره‌سنده بولندیغی زمان ، روملرك خصم جانی اولان ایرانلی بر قوماندانك اسمی فتح جلیل اسلامه‌قدر نصل محافظه ونقل وایصال ایدلدیکی شایان تدقیقدر .

(تاریخ آل دانشمند) ده مذكور اولدیغی اوزره (ملك احمد دانشمند غازی) ٤٦٧ حدودنده خرجنه (اماسیه) یی محاصره ایلدیکی اثناده امرادن (فرهاد غازی) حلواجی پیكاری اوكندن حركتله فون (پونت) طاغنی آشوب قبله طرفندن اماسیه اوزرینه ایمسی تنسیب ایدلمش اولدیغندن امیر مومی الیه (فرهاد غازی) دلاوران اسلام ایله فون طاغنه چیقدیسه‌ده بالمحاربه شهید اوله‌رق اورایه دفن ایدلمشدر .

شو قیده نظراً بوطاغك اوزرنده كوریلان مزار عجیب ،

امرای دانشمندیه‌دن اولان بو (فرهاد غازی) بکك مزاری اولدیغی ومؤخراً امیر مشارالیهك نامی بوطاغه علم مخصوص اوله‌رق قالدیغی ا کلاشیلیر . یالکز مزاری صکره‌دن بیوك یاپدقلری وعاشق فرهاده نسبت ایتدکلری تخمین اولنه بیلیر. هرحالده بوصویوللری، ایکی بیك سنه مقدم انشا ایدلدیکی وپك چوق سنه‌لر جریان ایتدیکی شبهه‌سزدر . بو(فرهاد قیاسی)نك جنوب اتکلری (حلواجی پیکاری) وشمال اتکلری (ونك) دیمکله مشهور اولوب هرایکیسی‌ده شوسه یولی اوزرنده کائندر .

(حلواجی پیکاری) بوغازك منتهای شرقیسنده‌در. ۱۰٦٤ده وفات ایدن اسبق اماسیه متسلمی (حلواجی محمد اغا) طرفندن اورایه برچشمه بنا ایدلمش اولدیغی مناسبتله (حلواجی پیکاری) دینمشدر . بعده اماسیه اعیانندن (الحاج ابراهیم اغا) ۱۲۱۰ ده بو پیکاری تعمیر ومجراسنی تطهیر ایده‌رك صوینی اجرا وبرقاچ دکان وقف واحیا ایتمشدر . بو چشمه ایله فرهاد اراسنده (بك پیکاری) نامیله دیکر بر چشمه ارلوب ۱۱٦٤ ده اسبق میرلوای مصر (الحاج عثمان بك) انشا وصوینی اجرا واوقافنی تنظیم ایتمشدر . الیوم هرایکیسی‌ده خرابدر .

(ونك) دنك وزننده اسم علمدر . توقاده کیدن شوسه یولنك صول طرفنده (ممی دده اوکی مزارلغی) نك صوکنده (حاجیلو میدانی) اوستنده کائن بر صرتك اسمیدر . ایکی طرفی‌ده روم وارمنی خرستیانلرینك قبرستانیدر . اوراده ایکی چاتی و آغدیرمه

اولوب ایکیسنك آراسی آچیق بر یولدر . بو یولك منتهاسنده کیس طوپراقلردن متشکل قیا شکلنده بر کتلهٔ ترابیه واردرکه منفذلردن بلاانقطاع صولر داملار . اطرافی چوراقدر .

داملهلرك جمعنه مخصوص اولهرق قیانك التنده سیاه‌طاشدن معمول اوفاق بر حوض واردر داملایان صولر بو حوضده طوپلانیر . صویی غایت پارلاق ایسه‌ده طاتسز وآغیردر . بوراسی بتون خرستیانلر اراسنده محترم بر موقعدر . هرپازار کونلری خرستیانلر بوراده اجتماع وعیش وعشرت ایدهرك عودت ایدرلر ایکن چوراغنی (جوهر) دیه یوزلرینه ، آلنلرینه سوررلر .

بوراسی قدیماً خرستیان قبرستانی اولدیغی حالده ۱۳۰۰ تاریخلرینه قدر روملرك ، ارمنیلرك بورایه انجق قبرستانی زیارت قصدیله نادراً کیتدکلری کورلمکده اولوب متروك ، معطل بر حالده خراب ایکن بو تاریخدن صکره ابتدا ارمنیلرك ، بعده روملرك پازار کونلرنده محل اجتماعی اولمش وبو تاریخدن صکره ایکی ملت اراسنده بعض روایات عجیبه ظهور ایدهرك بورایه دواملری ، حسیات دینیه‌دن نشئت ایلدیکنی اکلاتمق ایستهمشلردر .

روملر دییورکه : « حواریوندن (پیه‌ر) نامیله مشهور اولان (بطرس) تلامذه‌سندن (یوانیس) اماسیه سکاننی دینه دعوت ایتمك اوزره مأمورا کلوب اوراده اوطورمش وخرستیانلغك حق اولدیغنه دلیل اولمق اوزره طاشدن صو آقتمش

اولدیغندن بورالر (یوانیس) نامیله مشهور اولدیغی حالده مؤخراً تخفیف اولنەرق (ونك) دینمشدر . »

ارمنیلر دییورکه : « حواریوندن (اوهانیس) روان داخلنده (اچمیازین) شهرنده اقامت وارمنیلری دینه دعوت ایدوب حسب الایجاب قیصریەیه عزیمت ایدرکن اماسیەیه کلدکده اعدانك تعقیبندن کندینی تخلیص ایچون اورایه کیزلنمش و برقاچ کون صکره صوصامش، وارقەسنده طایاندیغی طاشه امر ایدەرك صولری آقتمش اولدیغندن بورالره (اوهانیس) نامی ویرلمش ، صکرەدن تخفیف اولنوب (ونك) دینمشدر . »

شوایکی روایت تدقیق اولنورسه ایکیسیده برمنبعدن ظهور ایلدیکی اکلاشیلیر (ونك) اسمنده وتخفیفنده اتحاد ومنشأ اصلیسنده اختلاف ایدلدیکی کوریلیر . رومالیلر وخرستیانلق تاریخلری مطالعه اولنورسه شو ونکك کرك (یوانیس) ،کرك (اوهانیس) ایله لفظ ومعناده بر مناسبتی اولمدیغی کورولور . روما ایمپراطوری ظالم مشهور (نرون)ك رومادە نشرعیسویت ایدن (بطرس) ایله تلامذەسنی هجرتدن (٥٦٢) سنه مقدم یعنی میلادك ایکنجی عصرنده قتل وخرستیانلری پك فنا تعذیب ایتدیکی مشهوردر .

اماسیەده خرستیانلق ، انجق میلادك دردنجی عصری اوائلنده ظاهر اولدیغی وارمنیلرك اراسنده خرستیانلق ،میلادك اوچنجی عصرنده ظهور ایتدیکی وهجرتدن (٣٠٠) سنه اولنه

قدر خرستیانلرك روما دولتی رجالندن کورمدکلری عذاب و شـدت قالمدیغی ملاحظه اولنورسـه میلادك برنجی و ایکنجی عصرنده یوانیس و اوعانیس نام راهبلرك اماسـیه‌ده نشر دین واختفا ایتمسنه وهم دینور .

طرمطای جامعی وتربه‌سی وخلفت غازی مدرسه‌سی وتربه‌سی طاشلرینك بعضلری اوزرنده محکوك اوله‌رق کوریلن عبارات رومیه‌دن اکلاشیلدیغنه کوره ونك تسمیه ایدیلان موقعك شرق طرفنده قدیماً بر کلیسا و پطریقخانه اولدیغی موقعنده کوریلن خرابه‌لر اثبات ایتمکده‌در . فتح جلیل اسلام‌دن صکره خراب اولوب انقاضندن مدرسه وجامع شریف وتربه بنا ایدلمشدر .

(تاریخ آل دانشـمند) ده مذکور اولدیغی اوزره ٤٦٧ تاریخنه قـدر اماسـیه پطریقی اولان (هر قلوس) اثنـای محـاصره‌ده وفات ایتدیکندن (ونکلیوس) اماسـیه پطریقی اولوب (ملك احمد دانشمند غازی) فاتحانه اماسیه‌یه کیردکده پطریق مومی‌الیه (ونکلیوس) نائل مساعده اوله‌رق مذکور کلیسا وپطریقخانه‌ده مدت‌مدیده اقامت ایتمشدر .

٦٢٢ ده اماسـیه قاضی‌القضاتی (تقی‌الدین عثمان بن علی) امضاسـیله مصـدق اولان خلفت غازی وقفیه‌سـنده وبعض حدودنامه‌ده‌اورالره (ونکیوس) نامی ویرلدیکی کورلمکده‌در . شو وثائق عتیقه‌یه نظراً پطریق مومی‌الیه ونکلیوسك اوراده بر مدت اقامتی، باعث تسمیه‌اولوب ابتدا لامی حذف اولنه‌رق

(ونكيوس) بعده (يوس) لفظیده ترك اولنەرق (ونك) دیتمش اولدیغی پك صریحدر .

(مصطفی واضح افندی) تاریخنده دییورکه : « ونكده جسیم بر کلیسا وار ایدی . رومیهٔ صغری (اماسیه) ده بو کلیسا عموم اناطولی کلیسالرینك مرجعی ایدی . اماسیه‌پطریقی (ضغاتر) بو کلیساده اقامت ایلدیکی اثناده سفیرنبوی (دحیة بن خلیفةالصحابی . رضی‌الله‌عنه) حضرتلری مکتوب عالیٔ رسالتپناهی‌یی روم ایمپراطوری (هرقل) ه تسلیم ایلدکده مضمون شریفنی تحقیق ایچون بو (ضغاتر) ه ارسال وصحابیٔ مشارالیه اماسیه‌یه کلوب تبلیغ کیفیت ایلدکده (ضغاتر) روملری بو کلیساده جمع وقرائت وکندیسی تصدیق وشهادت ایتمکله روملر اوزرینه هجوم وضغاتری شهید ایتمشدر . »

نقل وتأییددن عاری اولان بوروایت ، (الخمیس فی‌احوال النفس‌النفیس) ده منقول ومذکور ایسه‌ده عندالمحدثین مقبول دکلدر. [١] حضرت (دحیه) نك اماسیه‌یی تشریفی ، حضرت (صهیب رومی) نك چوروم‌ده دفنی کبی غریب وغیرموثوقدر. (الاصابه‌فی‌تمیزالصحابه) ده مسطوراولدیغی‌اوزره مشارالیه (دحیهٔ صحابی) حضرتلری یدنجی‌سنهٔ‌هجریه اوائلنده ایمپراطور هرقلك نزدینه سفارتله اعزام بیورلمش وایمپراطوره (حمص)ده

---

[١] بدرالدین محمودالعینی ، صحیح بخاری شرحنك برنجی جلدنده حضرت دحیه‌نك سفارتنه دائر پك موثوق ایضاحات ویرمکده‌در .

ملاقی اولەرق اکمال امر سفارتله عودت و (٤٣) حدودنده دار نعیمه رحلت ایتمشدر .

مشرق طرفی بر جبل شاهق مسمور
زنجیرلی قیـا نامی ایله عالمه مشهور
زنجیری انك اونسنه‌اول ایدی منظور
حیرتله باقاردی اکا ابصـار اماسـیه

اماسیه‌نك (یوقاری‌پازار)قسمنه‌نسبتله مشرق‌طرفی (زنجیرلی قیا) دیمکله مشهورغایت بیوك ، اوجی سیوری بر قیادر. بوقیاء پونت سلسلهٔ جبالندن آیرلمش اولوب جنوبدن شماله ، یعنی اماسیه‌نك ایچریسنه طوغری اوزانمشدر . کمشلی زاده محله‌سی جنوبنده واقع (چقور باغچه) موقعنه‌قدر کیرمشدر. غربه ناظر اولان جهه‌سی دوز ویالچین اولوب تقریباً اوچیوز متره قدر مرتفعدر. یالچین یرنده (مشقگاه) حذاسنده‌زمیندن تقریباً التمش متره یوقاریسنده قیایه مربوط ، برارشون‌طوانده اوتوز سانتمتره قدر قطرنده برزنجیر اولدیغی مناسبتله (زنجیرلی قیا) دینمشدر .

بوزنجیرك نه‌زماندنبری اوراده مربوط اوله‌رق بولندیغی معلوم دکلدر . خرافات قدیمه‌دن اولمق اوزره اماسیه‌ده دوران ایدن روایت عجیبه‌دن استدلال ایدلمك ممکن اولورسه اماسیه‌ده

اجرای حکومت ایدن (پونت) قراللری زماننده‌ن قالمه بر زنجیر اولدیغی اکلاشیلیر . ۱۳۱۱ تاریخنه قدر بو زنجیر ، موجود اولدیغی حالده بر گیجه دوشمش و تمنا محله‌سنده ساکن اولان ارمنیلر اره‌سنده غائب اولمشدر .

بوقیانك ذروه‌سنه قریب ، شمال طرفنده کوریلن آرالغه (کدیکلی قیا) دینور بوراسی دوز چمنزار لطیف اولوب ایام بهارده شایان تنزه بر مسیره‌در. یان طرفنده صو کوزی، اوکنده لطیف باغچه‌لری والتنده (تمنا محله‌سی) واردر . بو محله‌نك اوستنده بولونان دوز یره (مشقگاه) والیوم قافك حذفیله تخفیفاً (مشکاه) دینور .

بو موقعده شیخ‌الخطاطین ، مشهور (حمداه افندی) شاکردانه تعلیم خط، اعطای مشق ایتدیکی مناسبتله (مشقگاه) دینمشدر. بوموقعك جنوبنده صوکوزه‌سی اولوب درین اولدیغی جهتله غربدن شرقه اینر قویو شکلنده یاپیلمش وطاش مردیون ایله اینلمکده بولنمشدر. بورایی ۸۷۸ ده خضرپاشانك کتخداسی (حسام‌الدین اغا) بنا ایتمشدر .

کدیکلی قیانك اشاغی یرنده ، شمال شرقی طرفندن (چقور باغچه)یه ناظر دیکر برقیا واردرکه اوستی دوز اولدیغی مناسبتله (یاصی قیا) دینور. بوقیانك (صغیرپازاری) نه ناظر اولان غرب شمالی جبهه‌سنده ازمنهٔ قدیمه‌ده تربه اولمق اوزره اویولمش ایکی مغاره واردر . بو مغاره‌لره عائد تفصیلات تاریخیه قریباً ذکر اولنه‌جقدر . انشاءاه

بالوس قیاسی شرقه اوزانمش بو قیادن
بولمش اتکی فیض و شرف صنع خدادن
عالیدر آنك منقبه‌سی مدح و ثنادن
زیرا بوراده مستتر ابرار اماسیه

بو زنجیرلی قیانك ارقه‌سندن شرق طرفنه طوغرو اوزانوب کیدن قیایه (بالوس قیاسی) دینور. وجه تسمیه‌سی معلوم اوله‌میان شو قیا (لقمان طاغی) نه التصاق و بورادن (پونت) سلسلهٔ جبالنه التحاق و لقمان طاغنده اولان نقطهٔ التصاقی بر دره تشکیل ایدر.

بو قیانك شمال اتکی غایت لطیف، منظره‌سی دلفریب، بر موقع عالی اولوب قدرت فیاضهٔ خدا بورایه هر درلو حسن و لطافتی، فیض و شرافتی احسان بیورمشدر . دوزیرینه (بکلر سرایی) دینور . اوراده خلافت معظمهٔ عثمانیه‌نك محتشم بر سرایی، حضرت (پیرالیاس خلوتی) نك عالی بر تربه‌سی اولوب (پادشاهان آل عثمان ادام‌الله خلافة نسلهم الی آخرالدوران) حضراتندن برقاچ صاحبقران ذیشانك مولدی و یك چوق فضلا و اولیانك مدفنی‌در .

بالوس قیاسی مقابلنده بولونان طاغه (لقمان طاغی) دینور که (صواقجه محله‌سی) ارقه‌سندن (کبریتخانه) اوکنه قدر ایner . بو قیانك منتهاسنده یول اوزرنده قدیما تربه اولملق اوزره اویولمش اولان بر مغاره واردر. بو طاغك جنوب طرفلری غایت یوکسك،

هوادار ، بر يايلا اولوب اماسيه‌ده دارالشـفا طبيبى (رشيدالدين لقمان بن حسن الخوارزمى) [١] نام حكيمك ملكى اولديغى مناسبتله يايلايه ، طاغه ، صويه عموماً (لقمان يايلاسى) ، (لقمان طاغى) و (لقمان صويى) دينمشدر .

حكيم مومى اليه يايلاده دوز بر موقعده مدفون اولوب مزارى غايت بيوك ياپيلمشدر . فرهادك مزارينه مشـابه اولوب نبوت وولايتنده اختلاف اولونان مشهور (لقمان حكيم) اولمق اوزره كوسـترلمكده‌در . فقط بو لقمان، فرهاد كبى بر شخص موهوم اولميوب (٧٢٧) سنهٔ هجريه‌سى رجالندن اولان (رشيدالدين الخوارزمى) در . حكيم مومى اليهك اسمى، او روايت معهوده‌يى توليد ايتمشدر .

بالوس قياسى ايله لقمان طاغى اراسـنده لطيف ، واسـع بر دره اولوب هر ايكى طرفى باغ وبستان ، باغچه وكلستان در . بو دره (بكلرسرايى) اوزرنده ايكى قوله منقسم اولوب بر قوللى صوفيلو محله‌سنه يعنى غرب طرفنه ، ديكر قوللى‌ده بايزيد پاشـا محله‌سنه يعنى شمال طرفنه اينر .

اوسـتنده سراى شرف آباد قديم‌در،
ايشته بوراسى مولد سـلطان سليم در
بر قيشله ومكتب ايله عمرانى عظيم‌در
بونلرله تجـدد ايدر ادوار اماسـيه

[١] ترجمه‌سى (باب ثانى) ده ذكر اولنه‌جقدر .

السنهٔ عامه‌ده (بكلر سرايى) ، (سراى‌دوزى) ، و (پير الياس) ديمكله مشهور اولان بو موقع مستثنى ، فتح جليل اسلامه قدر كيملره مقر ومسكن اولديغى معلوم اوله‌مدى . فقط حكومت دانشمنديه‌نك فتحندن اعتباراً اماسيه‌يه حاكم اولان سلاطين وامراى اسلامك مركز اقامتى اولمقله برموقع تاريخى اوله‌رق طانمشدر. اطرافده واوستنده جابجا كورولن خرابه‌لر ؛ بومقام عالى‌ده پك چواق ذواتك استراحت واجراى حكومت ايتدكلرينى اثباته مدار اولور .

بوراسى ٦١٤ تاريخلى اوله‌رق بولونان بروثيقهٔ شرعيه‌ده (ملك غياث الدين شاه) ديه معروف ومقيد بولنمسى (سلطان مسعود سلجوقى) دورندن اعتباراً مقرشهزادكان اولديغنه دليل اوله‌بيلور . مؤخراً ٦٦٥ تاريخلرنده وزراى سلجوقيه‌دن مشهور (معين الدين پروانه) بكك انشته‌سى اولان اميركمشلى (امين الدين يونس المستوفى) تصرفنه چوب امير مشاراليهك ارتحالنده اولادينه انتقال ايده‌رك طول مدت بونلرك تصرفلرنده قالمشدر .

كمشلى‌زاده (تاج‌الدين محمودچلبى) اماسيه‌ده اجراى امارت ايتديكى زمان ، بورايه بر قصر عالى بنا ايدوب شرق طرفى (كمشلى‌زاده كوشكى) غرب‌طرفى (كمشلى‌زاده باغچه‌سى) ديمكله مشهور اولمشدر . اميرمشاراليه ، باغچه‌سى باشنده بنا ايلديكى محتشم ، سنكين ، فقط اوفاق تربه‌سنده حليه‌سى

(دوندی خاتون) وکریمه‌سی (عایشه خاتون) ایله مدفوندر .

۸۰۰ سنه‌سی اوائلنده اماسیه‌یی والیلکله تشریف بیوران (چلبی سلطان محمد خان) حضرتلری (کمشلی زاده کوشکی) یرینی کمشلی زاده (خواجه جلال چلبی) دن اشترا وبعده بر سرای عالی انشا ایتدیرمش و (کمشلی زاده باغچه‌سی) تماميله کمشلی زاده سلاله‌سی یدنده قالدیغندن کمشلی زاده (پیرالیاس الخلوتی) ودامادی کمشلی زاده بیوك (عبدالرحن چلبی) ودیکر کمشلی زاده (خیرالدین حضر الخلوتی) قدس الله اسرارهم حضراتی (محمود چلبی) تربه‌سی جوارنده دیکر بر تربه‌یه دفن ایدلمش وبوصورتله (کمشلی زاده باغچه‌سی)تدریجاً قبرستان اولمشدر .

لکن شرق طرفی اولان موقع عالی ، (خاندان آل عثمان) ایچون اماسیه‌ده سرای عالی اولمق اوزره اوچیوز اللی سنه قدر قالمش و (سلطان مراد خان ثانی) ایله (سلطان سلیم خان اول) حضراتی کبی ایکی پادشاه عالیشانك مولد سعادتلری اولمشدر. (چلبی سلطان محمد خان) حضرتلری بوراده اون التی سنه و (سلطان مراد خان ثانی) حضرتلری یکرمی سنه و(سلطان بایزید خان ثانی) یکرمی التی سنه اقامت بیورمشلردر. بعده(شهزاده سلطان احمد)و(علاءالدین)ودیکر(شهزاده سلطان احمد)و(مصطفی) و (بایزید) چلبیلرده بوراده اجرای امارت ایتمشلردر .

بو سرای عالی ، خرابهٔ قدیمه‌سنه نظراً وقتیله بیوك بر حرمسرایی ، سلاملغی ، قپو اوکنده اغالره مخصوص اوچ

دائرهٔ جسیمه‌یی ، ایکی حمامی ، ایکی مطبخی ، جسیم ایکی باغچه‌یی واورته‌لرنده مرمردن مصنوع برر حوضی وغرب جنوبی طرفنده دیکر برقصری مشتمل وکافهٔ مشتملاتنی محیط اولمق اوزره جسیم ، کارکیر دیوار ایله محاط اولدیغی اکلاشلمقده‌در .

١١٤٧ تاریخنه قدر بو سرای عالی ، مکرراً زلزله کبی حادثات کونیه‌یه معروض اوله‌رق مکرراً تعمیر ایدلمش اولدیغی حالده بو تاریخده واقع اولان زلزله‌دن مصاب اولمش وایران محارباتی توالی ایتدیکی مناسبتله تعمیر ایدیله‌مه‌مش اولدیغندن بردها خراب اوله‌رق قالمشدر . ١٢٤١ زلزله‌سنده تماماً منهدم اولوب عرصهٔ خالیه شکلنه کیرمش وبك چوق قیمتدار طاشلر یر آلتنده قالمشدر .

١٣٠٠ تاریخندن اعتباراً اطرافدن تجاوزاته معروض اولدیغی کورولمکله ١٣١١ حریقنده اماسیه (مکتب اعدادیسی) ده محترق اولدیغندن بر مکان مناسب تحری ایدلدیکی اثناده استانبولی عارف بك‌زاده (محمدکمال بك افندی) اماسیه متصرفی اوله‌رق کلمش ومشارالیهك تنسیبی اوزرینه بو سرای عالی باغچه‌سنك سمت غربیسنه (مکتب عالیٔ اعدادی انشا وانظار عمومیه بوسرایك یرینی اولسون حسن محافظه ایتمکه جلب ایدلمشدر .

ارمنیلوك اختلال حریتپرورانه‌لری ، اختلاجات ملیه شکلنده

جلوه نما اولدیغنه بناءً اماسیه سنجاغی آلای مرکزی اتخاذ وبرطابور نظامیه عسکری اقامه ایدلدیکندن ۱۳۱۶ ده اسکی سرایك اورته یرنده محتشم برقیشله بناسنی الزم کورن متصرف مشارالیه ورديف ضابطانی کمال غیرتله انشاو ۱۳۱۸ده اکمال ایتمشلردر .

ضابطان مومی الیهم طرفلرندن صرف ایدیلن مساعیٔ مشکوره سایه‌سنده اسکی حمام ومطبخ تجدید و باغچه‌سی اعمار ایدلمش وبر (تعلیم میدانی) تسویه اولنه‌رق جوارنده بولونان (مکتب اعدادی) ایله بوقیشله ، اماسیه‌ده افکار جدیدهٔ عثمانیه‌نك تنویرینه پك بیوك همت ایتمش وبوصورتله تجاوزات ناروانك اوکی آلنه‌بیلمشدر .

یاننده صغوق چشمه که بر باغ ارم در
خوش منظره‌درلطف هوا ، دافع غم در
تسنیم کبی آبی دخی بر فضل نعم در
ویرمش بورایه بهجتی دادار اماسیه

بو سرایك جنوب شرقیسنده کائن دره‌نك ایکی طرفنده بولونان باغلره ، باغچه‌لره و او دره‌یه (صغوق پیکار) دینور . بو دره‌دن جاری اولان صویه دخی (صغوق پیکار صویی) دینمکده‌در . بودره‌نك یوقاریسی ، پك لطیف اورمان اولوب

فندق اغاجلری و سائر اشجار مثمره مبذولاً بولونور اورته‌ سندن جریان ایدن صو ، غایت کور وصغوق اولوب دره‌نك ایکی طرفنده موجوداولان دکرمنلری اداره وباغلری اسقا ایدرك التنده بولونان محلاتی احیا ایتمکده‌در .

بو صغوق پیکار صویی لقمان طاغنده حکیم مومی الیهك مزاری جوارندن نبعان ایده‌رك بولطیف دره‌یه جریان ایدر . کمشـلی زاده (تاج‌الدین محمود چلبی) کندی محله‌سنده بنـا ایلدیکی متعدد چشمه‌لره بوصودن اساله وایثار ایتمشدر . دادار حقیقی اولان جناب حقك شودره‌یه احسان بیوردیغی لطافتی ، بوصو فوق‌العاده تزیید ایده‌رك منظرهٔ طبیعیه‌سنه حسن ورونق ویرمش وهواسـنك غایت صاغلام اولمسی مراتب عالیه اربابنی کندینه جلب ایله‌مشدر .

بر قلعهٔ مستحکمه‌در سمت شمالی
آثارکرانمایهٔ اسـلاف ایله مالی
شمدی‌ایسه‌عمران‌وسکوندن‌ایچی‌خالی
کویا سـپر دافع پیکار اماسـیه

اماسیه‌نك شمال طرفلری یوکسـك قیالر ایله محاط اولوب بوقیالردن تام اماسیه‌نك اورته‌سنه ناظر اولان برقیانك اوستنده غایت مستحکم وصعب‌المرور برقلعه موجود اولوب آثارقدیمه‌سی

محیر عقول اوله‌رق مشهوددر . قرون سالفه‌ده پك چوق اقوام مختلفه وحکمدارانك محل سکون وتحصنی اولدیغی مناسبتله هر برندن پك چوق آثار قدیمهٔ قیمتدار قالمشدر .

اماسیه‌نك اطراف مختلفه‌سنده اسملری مضبوط وآثار قدیمه‌سی مشهور اولدیغی اوزره یدی قلعه اولدیغی استدلال اولنور. بونلرده حروف هجا ترتیبی اوزره (ارغوما، اندرون، بالوس ، خرشنه، زمندو ، فون، کالکیس) قلعه‌لریدر بونلردن ماعدا قلعه خرابه‌سی اولدیغی ظن ایدیلن بعض آثار قدیمه‌یه تصادف اولنمقده ایسه‌ده بونلری اسملریله برابر ایضاح ایده‌جك بر قید بولنه‌مه‌مشدر .

(١) (ارغوما قلعه‌سی) صولی اووایه ناظر اولان شمال بوغازینك منتهاسنه قریب برموقعنده بوغازك ایکی طرفنده قارشیلقلی اوله‌رق بنا ایدلمش اولدیغی خرابهٔ خفیفه‌سندن اکلاشلمقده اولوب کرك بوغاز و قلعه ، کرك اوکنده بولونان جسیم اووا (ارغوما) نامیله مشهور وقیود عتیقه‌ده محرردر .

فقط بواسمك صورتی (ارغوما ، ارغوماس ، ارغوناما ، ارغوناماس) کبی اشکال مختلفه‌ده مقید اولدیغنه باقیلیرسه (ارغون آماس) شکلندن مخفف اولدیغی ظاهر اولور . شو تخفیف ظاهری ، بوقلعه‌نك (ارغون آماس) طرفندن بنا ایدلدیکنی اخطار و اسکی تورکلرك آثار قدیمه‌سندن اولدیغنی اشعار ایتمکده‌در .

(٢) (اندرون قلعه‌سی) نامیله مقیـد اولان (ایچ قلعه) محررات عتیقه‌ده (باطن اماسیه) نامیله‌ده مسطوردر. بوقلعه ، اماسیه محیطنك ایچنده اولوب شرقاً (هلکیس محله‌سی) وغرباً (سابق‌الدین محله‌سی) وجنوباً (یشیل ایرماق) وشمالاً (خرشنه قلعه‌سی) ایله محدود وطولی بیك ایکیوز متره قدر ممتد اولوب (اشاغی قلعه) دخی دینور . درت قپوسی، ایکی برجی اولوب غرب طرفی غایت متین‌در .

ایرماق ساحلنده برسورعظیم‌تملی مشاهده اولنوب بوسورك ارتفاعی (ماغدینوس قپوسی) سوریله مقایسه اولندیغی‌صورتده ایرماغك یتاغندن اعتباراً اون ایکی‌متره قدر اولدیغی اکلاشیلیر. زلازل متوالیه تأثیراتیله بوسور عظیم خراب اولدیغندن تسویه اولنمشدر .

قپولرك بری (هلکیس) طرفنده ، دیکری (الچاق کوپری) اوکنده اولوب ایکیسی‌ده بی لزوم اولدیغندن هدم ایدلمشدر . الچـاق کوپری اوکنده‌کی قپویه (سرای قپوسی) دینـوب ١٢٨١ ده اماسیه متصرفی (ضیا پاشا) طرفندن هدم ایدلدیکی واولدقجـه مکمل ، سیاه مرمردن مصنوع، طاقی پك ظریف اولدیغی بیان ایدلمکده‌در .

(ماغدینوس قپوسی) سلطان بایزید جامع شریفی اوکنده اولوب اوفاق اولدیغندن مرور وعبوری تسهیل ایچون ١٣٢٦ سنه‌لرنده توسیع ایدلمشـدر . محررات عتیقه‌ده (ماغدنوس ،

مغدینوس ، معده‌نواز) کبی اشکال مختلفه‌ده مسطور اولوب
الیوم (ماده‌نوس) دینمکده‌در . بوقپویه (ماده‌نوس قپوسی)
دینديکی کبی اوکنده‌کی کوپرویه دخی (ماده‌نوس کوپریسی)
دینور .

(میدان قپوسی) غرب طرفنده میدانه کیدن یول اوزرنده
(سابق‌الدین محله‌سی) اوکنده واقعدر . بو قپو واوستی
وبتون محیطی غایت صاغلام اولوب هدمی ، بناسندن مشکل
برحالده متین اولدیغندن دها پك چوق سنه‌لر حادثات کونیه‌یه
مقاومت ایده‌بیلمسی مأمول‌در .

بو ایچ قلعه‌نك ارقه‌سنده‌کائن مغاره‌لرك حذاسنده برسرای
قدیم خرابه‌سی کورلمکده اولوب السنهٔ عامه‌ده (قیزلرسرایی)
دینمکده‌در . بوسرایك خرابه‌سندن استدلال اولندیغنه کوره
ایکی قپوسی ، داخلیه‌سی ، خارجیه‌سی ، باغچه‌سی، ایکی حمامی
ومطبخی واردر . بونلر عموماً طوپراق آلتنده قلوب داخلیه
قسمی یوکسك ، هوادار برموقعده‌در . خارجیه دیواری وقپوسی
طوریيور .

جنوب طرفنده اولان قپوسی غایت جسیم اولوب غربه
ناظر واوکی بایردر . اطرافی محکم ایسه‌ده اوستی منهدم اولمشدر .
دیکر قپوسی شرقه ناظر اولوب (هلکیس محله‌سی) اوکنده‌در .
بوقپو اوفاق اولوب تونل شکلنده یولی واردر .

بو سرایك (اسفندیار سرایی) نامیله مذکور اولدیغی

(جهانما) ده کاتب چلبی تصریح ایده‌رك « قسطمونی حاکمی کتوروم بایزید اوغلی اسفندیار ، بوسرای‌ده اقامت ایلدیکندن (اسفندیارسرایی) دینمشدر . » دییورایسه‌ده اصابت ایده‌مدیکی اکلاشیلیور .

(باب اول) ده کوریله‌جکی اوزره حاکم مومی الیه(بایزیدبك) طرفندن مخدومی (اسفندیاربك) سفارتله اماسیه حاکمی شادکلدی پاشا زاده دواتدار (احمدبك) نزدینه کلوب برماه قدر اقامت ایلدیکی (بزم ورزم)ده محرر ایسه‌ده بوندن صوکره یوزاللی سنه‌دن زیاده عثمانلی شهزادکاننه ، خاتونلرینه ، سلطانلرینه مقر اولان بو سرای‌ده بوقدرجق اقامت ایدن اسفندیاربکه نسبت ایدلمسی براز مستبعددر.

یك چوق وثائق شرعیه وسجلات عتیقه‌ده مقید اولدیغی اوزره ۹۹۰ تاریخلرندن اعتباراً بوش قالان بو سرای عالی‌ده اماسیه اعیانندن سیدی علی زاده (اسفندیار چلبی) بن اسکندر چلبی بن خضر چلبی طول مدت مأموراً اقامت وایفای نظارت ایتدیکی مناسبتله (اسفندیار سرایی) دینمسی اغلب احتمالدر .

بو ایچ قلعه‌یی وسرایی بنا ایدن کیمدر ؟ سؤالنه جواباً (شارل تکسیه) دییورکه « بوایچ قلعه‌یی پونت حکمدارلرندن اوچنجی (مهرداد) تاریخ میلادی‌دن ایکی بچق عصر اول بنا ایدوب روما جنراللرندن مشهور (پومپه‌یوس) تاریخ میلادی‌دن یارم عصر اول اماسیه‌یی ضبط واشغال ایلدیکی اثناده هدم وتخریب وبعده (روما حکومتی) تعمیر ایتدرمشدر »

بهجةالتواريخ ، العيلم و جامعالدول تاريخلرينك ويرديكى معلوماته نظراً (سلطان مسعودسلجوقى) اماسيه‌يى مركزسلطنت اتخاذ ايلدكده (٥٤٠) حدودنده بوايچ قلعه‌يى تعمير وجامع ومدرسه وحمام وسراى بنا و ارتحالنه قدر بو سراينده اقامت ايتمشدر .

سلطان مشاراليهك سرايى اليوم (قورشونلى محله‌سى) ايله (اخى‌سعدالدين محله‌سى) نك برقسمندن عبارت اولان ايرماق كنارى اولديغى قيداً اكلاشلمقده‌در . يوقارى حمامك اوست طرفنده يشار محمد افنديك خانه‌سندن اعتباراً غربه طوغرو ايرماق كنارنده بولونان ريختيم بو سرايك تملى اولديغى قديماً متواتردر . بوسراى عالى دور سلجوقى‌ده معمورايكن ٧١٨ زلزله‌سنده مصاب اولمش وبعده قضاتدن (ضياءالدين مسعود بن احمد) واحفادى تصرفنده بولنمشدر .

٨٥٣ ده برقسمى (علاءالدين‌على‌المسعودى) طرفندن مسجد شريف اتخاذ ووقف ايديلوب ديكر اقسامى تماماً بر محله‌نك جبهۀ جنوبيه‌سنى تشكيل ايتمشدر . اليوم سراجزاده (يشارمحمد افندى) نك ورثه‌سى تصرفنده بولونان خانه ، بو سرايك خارجيه‌سندن معدود اولديغنى وخارجيه قپوسى غايت مكلف، طاقى مصنع برحالده ١٢٧١ تاريخنه قدر موجود ايكن خانه‌لرينك تجديداً تعميرنده پدرينك هدم ايلديكنى مرحوم (يشار افندى) بيان ايتمكده ايدى .

(٣) (بالوس قلعه‌سی) بکلر سراینک شرق جنوبیسنده الیوم قیشله‌نک شرقنده واقع بر محلده‌اولدیغی خرابه‌سندن اکلاشیلیر. بوقلعه‌نک یری (کمشلی‌زاده کوشکی) دیمکله‌ده مشهوراولدیغندن اوراده کوریلان خرابه قلعه‌نک، یاخود کوشکك انقاضی اولدیغی پکده معلوم دکلدر . هرحالده قیداً ثابت اولان (بالوس قلعه‌سی) بو موقعده ایدی . بوقلعه شمال بوغازینه ناظر اولدیغندن بوغاز محافظی اولمق اوزره تلقی ایدلمکده‌در . قلعه‌نک موقعی یوکسك، جرمی اوفاقدر .

(٤) (خرشنه قلعه‌سی) قریباً ایضاح ایدیله‌جکدر . (٥) (زمندو قلعه‌سی) اماسیه‌نك جهت شرقیه‌سنده کائن (زیاره محله‌سی) نك نام قدیمی اولوب قریباً محلات بحثنده‌ذکر اولنه‌جقدر . (٦) (فون قلعه‌سی) (چقاللر) ك جهت غربیه‌سنده اولدیغی (تاریخ آل دانشمند) ك تعریفندن اکلاشیلیر . ابتدای فتحده (عبدالله غازی) طرفندن ٤٦٨ده تخریب ایدلمشدر . (٧) (کاکیس قلعه‌سی) اماسیه‌نك جنوب بوغازنده واقع اولوب ایکی کچه‌لی اولدیغی خرابه‌لرندن اکلاشیلیر. (کاکیس) بحثنده ذکر اولنه‌جقدر .

انواع صنایع ایله انظارده ممتاز
عنقا کبی کرمش قانادین اتمه‌ده پرواز
شاهین کبی سمت فلکه طوغری سرافراز
اولمش بو وقاریله نکهدار اماسیه

اماسیه‌نك آثار قدیمه‌سندن برنمونهٔ محتشم اولان بوقلعه‌نك خرابه‌سنی تدقیق ایدن انظار تماشا کران ؛ هرطرفنده برمهارت ، هرکوشه‌سنده برصنعت ، هرطاشنك وضعنده بر دقت کورمه‌مك قابل دکلدر .

اماسیه‌نك قسماً شمال طرفنی محیط وقلعه‌یی حاوی اولان بوقیانك جبهه‌سی دوز اولوب ارقه‌سی (قرقلر) طاغنه استناد ایتمشدر . تملی ؛ عرضاً اکلی اولوب ذروه‌سنه طوغرو طار المقده‌در. طولی ؛ هلکیس باغچه‌سنك اورته‌یرندن ابتدا ایده‌رك (قمرالدین محله‌سی) نهایتنه قدر تقریباً ایکی بچق کیلومتره امتداد ایدر. ایکی طرفلری‌ده یوکسلدکجه طارالیر. مخروطی برشکل آلیر

ذروه‌سی دوز اولوب شرق طرفی انکین ، غرب طرفی یوکسكدر . یان طرفلری مخروطا اچیلمش قاناد کبی قاباریق ، اوکی غربه طوغرو مائلدر. شووضعیتی ، غربه طوغر وهوایه اوچان شاهینه بکزر بوقلعه ، اماسیه‌یی اعصار قدیمه دنبری تعرض اعدادن محافظه ایدن برنکهبان اولدیغنی تاریخ عمومی سویله‌مکده‌در .

دیرلرکه بونی خرشنه‌در ایلین انشا
ایتمش اکا کندی آدینی صکره‌دن اعطا
یاپمش بورایی کندیسنه مسکن زیبا
بوقلعه یوزنده کورولور غار اماسیه

الیوم (قلعهٔ بالا) و (یوقاری قلعه) دیمکله مشهور اولان

بوقلعه تواریخ عربیه‌ده (خرشنه) نامیله مشهور اولوب حاکم اولدیغی بلاده عموماً (خرشنون) دینور . بو قلعه ابتدا (خرشنه) نام ذات طرفندن بنا ایدیلوب بانیسی نامیله مذکور اولمشدر .

(معجم البلدان) ده یاقوت حموی دییورکه : « خرشنه ؛ اولك فتحی وثانینك سکونی ونقطه‌لی شین ونون ایله ملاطیه قربنده بر بلده‌در . اورایه (سیف الدولهٔ حمدانی) غزا ومتنبی شعرنده ذکروثنا ایتمشدر » « خرشنه بن روم ابن الیقن بن سام بن نوح (علیه السلام) بنا ایلدیکندن بانیسی اسمیله موسوم اولدیغی منقولدر . حقنده (ابو نواس) شونی دیمشدر .

ان زرت خرشنة اسیرا فلكم حللت بها امیرا

(خرشنون) بر قطعه‌نك اسمیدرکه خرشنه بوقطعه‌نك مرکزیدر . »

انساب السمعانی ، مراصد الاطلاع ، لب اللباب کتابلرنده عین حرکات ایله ضبط ایدیلان « خرشنه بلاد رومدن ملاطیه قربنده بربلده‌در . خرشنون دخی برقطعه‌نك اسمیدرکه خرشنه بلده‌سی بوقطعه‌یه حاکمدر . بوراده کومش معدنی واردر » دیه مسطوردر .

(بزم ورزم) ده عزیز بن اردشیر الاسترابادی دییورکه

اماسیه قلعه‌سی ، خرشنه نامیله مسمی برموقعدرکه قبهٔ فلکه ناظر ، غایت مرتفع در . ایمسی چیقمسندن مشکل ، چیقمسی ده عادتا ممتنع در .

(عجائب المقدور فی نوائب تیمور) ده شهاب الدین احمد بن عربشاه رومی دیورکه : « سلطان بایزید خان اول شهزادکانندن (سلطان محمد وموسی) چلبیلر خرشنه نامیله موسوم اولان اماسیه قلعه‌سنده ایدیلرکه اوقلعه غایت ارتفاع ایله مشهور ومتانتله مذکوردر »

(ترجمهٔ قاموس) ده عاصم افندی دیورکه خرشنه، شین معجمه ایله خردله وزننده روم دیارنده بر بلده در . طرازالمذهب نام کتاب تعریبده حالا اناطولیده بلدهٔ اماسیه اولمق اوزره مرسومدر . بانیسی اولان خرشنة بن روم بن سام بن نوح (علیه السلام) ایله مسمی در واکا سلفده (سیف الدولهٔ حمدانی) غزا ایتمکله متنبی بر قصیده ایله وصف ایله‌مشدر . بو بیت اندندر .

حتی اقام علی ارباض خرشنة
تشقی بها الروم والصلبان والبیع

(العلم الزاخر) ده مصطفی جنابی افندی و (جامع الدول) ده درویش احمد افندی و (تهییج الغصون) دیباجه‌سنده الحاج خضر افندی «خرشنه، اماسیه وقلعه‌سنك نام قدیمی» اولدیغنی

تصریح ایدییورلر . (تاریخ آل دانشمند) ده (خرشنه) یرنده (خرجنه) مذکوراولوب اماسیه‌نك نام قدیمی اولدیغی مسطوردر.

شو دلائل تاریخیه‌دن حاصل اولان نتیجه‌یه کوره (خرشنه) اماسیه قلعه‌سنی بنا ایدن ذاتك اسمی اولوب قلعه‌یه علم مخصوص اولمشدر . بوقلعه‌نك بندر تجارتی، مدار سعادتی اولان شهره‌دخی (آماسیه) دینوب بوشهرك مرکزی ، محافظی‌ده (خرشنه) اولدیغندن یکدیکریله تسمیه‌ایدلمشدر. بوشهر وقلعه یکدیکرینك متممی، لازم غیر مفارقی‌در . تاریخ‌الامم، عقدالجمان کتابلرنده اماسیه وخرشنه ناملری مسطور اولوب قلعه‌یه (خرشنه) شهره دخی، (اماسیه) دینديکی وقوعاتك تعقیبندن اکلاشیلیر .

بوقلعه‌نك بانیسی اولمق اوزره کوستریلن (خرشنه) تعبیر دیکر خرجنه (آماس) کبی بلانسبت اولمیوب آبا واجدادی ذکر ایدلمکده‌در . فقط بونلرك ضبطنده ارباب تاریخ اراسنده تخالف واردر . بو (خرشنه) معجم البلدان‌ده روم بن الیقن بن سام بن نوح (علیه السلام) والکامل‌ده روم ابن اسود بن سام والقاموس‌ده روم بن سام اوغلی اولمق اوزره ضبط اولنمشدر. خرشنه‌نك پدرنده اتفاق وجدنده اختلاف اولنمقله برابر بوسلاله ارباب نسب نزدنده معلولدر .

چونکه ارباب تاریخك ضبطنه نظراً اولاد نوحك یریوزنده انتشاری طوفاندن تقریباً (٦٧٠) سنه صوکره‌در عقیب انتشارده (خرشنه) نك کلوب بوقلعه‌یی بنا ایتدیکی فرض ایدلسه‌بیله

یدی عصر ظرفنده بطناً اوچ ، یاخود ایکی واسطه ایله حضرت نوحه اتصالی ممکن اوله‌ماز . سام بن نوحك الیقن ، اسود ، روم آدلی اوغللری اولمدیغنی بتون نسابه‌لرك ذکر ایلدکلرینه بناءً (خرشنه) نك اسامیٔ آبا واجدادنده تعریب ، تحریف وحذف اولدیغی شبهه‌سزدر .

خرشنه ، روم ، الیقن ، اسود اسملری معرب ، محرف اولمقله برابر هانکی قومه منسوب اولدقلری پکده معلوم دکلدر . فقط تدقیق وتحلیل اولندیغی تقدیرده (آماس) کبی تورکلردن اولدقلری ظنی پك زیاده قوت بولور .

چونکه : لغت عربیه‌ده جریان ایدن اصول تعریب ، کلمات معربه‌نك اساسلرینی تبدیل ایتمکسزین حروفنی وصور تلفظنی تحویل ایده‌رك کلمات عربیه اشکالنه وضع ولهجهٔ عربیه‌یه تطبیق ایتمکدن عبارتدر . بواسما شو اصول اوزره تحلیل واساسلری تدقیق اولنورسه تورك اسملرندن عبارت اولدقلری منفهم اولور . اصول تعریبده صاغر کافلر ، قاف وجیم وسینلر ، شین وشینلر ، سین وقافلر ، خا وپالر ، فاحرفلرینه تبدیل ایدلدیکی مشهوردر . خجند ، جرجان ، جوجان ، قاشان ، قومس ، خرتنج ، فرغانه اسملرینك اصللری اولان قوکند ، کورکان ، کوچان ، کاسان ، کومش ، قرتنك وپارقانج اسملری تاریخاً مضبوطدر . بواصله بناءً (خرشنه‌نك) اصلی دخی (قراسانج)و (قراسان) اولدیغی اکلاشیلیر .

(تکسیه) نك خرشنه یرنده (قریسینی) ضبط ایتمسی بواصلی تأیید ایدر .

آثارعتیقه علماسندن (تئودوررنیاق) پون حکومتی نام اثرنده مؤرخین قدیمه‌دن (هرودوت) و (کیسنه‌فون) طرفلرندن یازیلان آثاردن نقل ایده‌رك دیبور که : « پون قطعه‌سنده (مهرداد ، میتراد) حکومتی تشکل ایتمزدن مقدم (خالیب ، سالیب) و (تیبار) و (موسنیك ، بوزوق) و (ماقرون) و (سان ، چان) اقوامی مسکون ایدی . »[١]

شو اقوامك تورك اولدقلری بالاده (مرأت العبر) دن نقلاً تحریر ایدلمش ایدی . سانلر ؛ تاریخا زانلر ، چانلردیمکله مشهور اولان تورکلر اولوب (زانیت [٢] جانیك) شهری بونلرك آثارندن اولدیغی معلوم واماسیه قلعه‌سنی بنا ایدن (قراسان) بونلرك جدی اولمسی اغلب احتمالدر . (خرجنه) روایتی (قراچان) اولمسنی دها زیاده تقویه ایدر .

شو اساس اوزرینه بو (خرشنه) نك پدری کوستریلان (روم) اسمی بونك پدری کوستریلن (الیقن) اسمنه باقیلیرسه اسامیٔ رومیه‌دن اولمیوب تورك اسمی اولدیغی ظن ایدیلیر . شو حالده

---

[١] پون قطعه‌سنده قدیماً مسکون اولان اقوامك تفصیلاتی (باب اول) ده درج ایدیله‌جکدر . انشأاه

[٢] بوکا (چانیت وسانیت) ده دینور آخرنده بولنان (ت) حرفی ادات نسبت اولدیغی عائلهٔ تورانیه السنه‌سنی تدقیق ایدنلره معلومدر .

بر اسم منحوت اولوب (باروم [١]) اسمندن اولی نحت ایدلمش و (الیقن) معرب اوله‌رق (ایلی خان [٢]) و (اسود) (اوسوت [٣]) اولدیغی تخمین اولنور . تورکلرك جدی (یافث بن نوح) اولدیغنه کوره (سام) اسمی محرف اولوب (سولی [٤]) یاخود (سولیم [٥]) اولدیغی محتمل‌در. شو احتماله بناءً (سام) عدایدیلن (سولیم) ایله حضرت نوح آراسنده خیلی بطون حذف ایدلمش اولور.

تواریخ عربیه‌ده ضبط وترتیب ایدیلن شونسبك تمامیله یالان اولمیوب یا کاش اولدیغی وبون قطعه‌سنده (قرون اولی) ده مسکون اولان اقوامك ماهیت ملیه‌سنی بردرجه تعیین ایده‌جکی تسلیم اولنورسه شوانسابك قیمت تاریخیه‌سی تقدیر ایدلمش اولور.

بوقلعه‌نك بانیسی حقنده شرق وغرب آراسنده تباینه قریب بر تخالف واردر. مورخین عرب؛ بوقلعه‌نك بانیسی (خرشنه)

---

[١] باروم اسکی تورکجه‌مزده واریم ، وصلت معناسنه‌در. تورکلردن برقبیله‌نك اسمی اولوب بونلره بارومل، برمیلر دینور.

[٢] ایلی خان ؛ اسکی تورك خاقانلرندن برقاچ ذاتك اسمیدر.

[٣] اوسوت ؛ عاقل معناسنه اولوب عقل وادب معناسنه اولان (اوص) کلمه‌سندن مشتقدر.

[٤] سولی ؛ سولك مصدرندن مأخوذ اولوب یوجه ، رفیع معناسنه‌در.

[٥] سولیم ؛ رفعت معناسنه اولوب کوچك اسیاده قدیم تورك قبیله‌لرندن برقبیله پدرینك اسمی اولدیغی (مرأت العبر) ده مسطوردر.

اولدیغنی بیان ایتمکده متحد اللسان اولدقلری بالاده نقل ایدیلن قیود تاریخیه‌دن اکلاشلمشدر. اوروپا مورخلری‌ده (قرون اولی) نك نصف اولنی ادوار مجهوله‌دن اعتبار وبودوره عائد هردرلو معلومات تاریخیه‌یی اساطیر اولین اولمق اوزره تلقی ایده‌رك بعضلری بوقطعه‌ده بولنان آثار قدیمه‌یی یون قراللرینه عطف واسناد وبر قسم مدقق تردد ایدوب دها اوله طوغرو ارجاع نظر ایتدکاری کورلمکده‌در.

ارباب تدقیقدن (تکسیه) کوچك آسیایه عائد اثرنده دییورکه «بوقلعه‌یی بوراده اجرای حکومت ایدن (مهرداد) میلاد عیسی‌دن ایکی بچق عصر اول بنا ایتمشدر. (ویتال کونیه) دخی آسیاده ترکیا آدلی اثرنده بوقولی نقل وتأیید ایتمکده اولوب شرق وغربك بوخصوصده نقطهٔ نظری تخالف ایدییور. بو تخالفی؛ الیوم کوچك آسیاده (هتیت، خطای) حکومت قدیمه‌سی حقنده بذل ایدیلن مساعیٔ جدیه نتیجه‌سنده کشف ایدیله‌جك آثار قدیمه‌نك حل ایده‌جکی شبهه‌سزدر.

بوقلعه شرقدن غربه اوزون، شمال طرفلری دوز، جنوب طرفلری انکبین، واطرافی، تقریباً اون بش متره قدر مرتفع طاش دیوارایله محاطدر. شرق طرفی غربه نسبتله اشاغی، غرب طرفی دها یوکسك، اوستی عموماً دوز ومربع‌در. غرب طرفلرینك ارتفاعی شرقه نسبتله یکرمی متره قدر زیاده‌در.

قلعه؛ برمحله اعتبارنده اولوب ایکی برجی، ایکی قپوسی،

برسرايى ، برجامعى ، برمدرسه‌سى ، برزاويه‌سى ، برعمارتى ، برقويوسى وايكى حمامى واردر. برجك برى شرقه ، ديكرى شماله ناظر اولوب موقعلرى يوكسكدر. قپولردن برى شامليلر محله‌سنه يعنى شمال شرقى‌يه، ديكرى‌ده خضر پاشا محله‌سنه يعنى غربه ناظر اولوب بونلر اليوم موجوددر. شماله ناظر اولان قپوسى غايت بيوك، طاشدن معمول ومصنع اولوب يوكسك طاقده عبارات محكوكه وار ايسه‌ده لاتين حروفى اولديغندن اكلايه‌جق بركيمسه بولنه‌مدى.

قلعه‌نك شرق طرفنده قپو جوارنده دوز برموقعده جامعشريف خرابه‌سى اولوب نصف محرابى، مناره‌سنك برمتره قدر تملى مشاهده اولنمقده‌در. بوجامع شريفك يرى قبل الفتح اندره كليساسى اولديغى قيود عتيقه‌ده كورلمشدر. بوكليسا (پونت) واليسى (اندرونق قومن) طرفندن بنا ايديلوب زمان فتحده قلعه‌ده ساكن اولان خرستيانلر اماسيه‌ده اسكان ايدلديكى مناسبتله جامع شريفه تحويل ايدلمش ومكرراً زلزله‌دن مصاب اوله‌رق امير الحاج (شمس الدين شاد كلدى پاشا —) طرفندن ٧٧٤ حدودنده مجدداً كاركير بر جامع شريف وجوار غربيسنده برحمام انشا ايدلمشدر.

بوجامك جوارنده (الشيخ بهاءالدين محمد خلوتى) ٨٤٧ده برزاويهٔ خلوتيه وسلطان ارتنا بكزاده (علاء الدين على پاشا) بردارالضيافه وقلعه دزدارى (قره احمد اغا) ٨٩٠ده جامع

شریف جوارنده (دزداریه) نامیله برمدرسه بنا ومخدومی (مصطفی پاشا) ٩١٧ ده برمکتب علاوه ایدرك اوقافنی تنظیم ایلدکاری سجلات عتیقه‌دن اکلاشلمشدر.

غربه ناظر اولان قپونك حذاسندن اعتباراً غرب طرفی برسرای عالی اولوب (سلطان قلیج ارسلان رابع) بوراده اقامت ایتمشدر. تشکیلاتی منتظم اولدیغی خرابه‌سندن اکلاشلمقده‌در جسیم برمخزنی، لطیف برحمامی اولوب قبه‌سی حذاسنه قدر طوپراغه کومولمشدر. قلعه‌نك زندانلری عموماً شرق طرفنده اولوب الك مخوفی، اورته یرنده اشاغی سرایه اینه‌جك دره‌نك حذاسنده چقور یره‌دردر.

بوقلعه‌نك شمال طرفی دها یوکسك برطاغه استناد ایتمکده اولوب بوطاغه (قرقلر طاغی) دینور. ٦٨٢ تاریخلرنده یازلمش اولوب اله کچن وثائق عتیقه‌ده بوطاغ (جبل اربعین) نامیله مقید اولدیغی کورولمشدر. شوقیده نظراً (قرقلر طاغی) نامی پك قدیم اولوب السنهٔ عامه‌ده متواتر اولان بر روایت، بوتسمیه‌یی انتاج ایلدیکی ظن اولنور. روایت متواتره شودر: « دانشمند غازی اماسیه قلعه‌سنی محاصره ایلدیکی اثناده مدافعلر پك زیاده اصرار ومقاومت ایلدکلرندن بهادران اسلامدن قرق کشی بوطاغده طوپلادقلری برقاچ سوری قیونك بوینوزلرینه موملر دیکوب کیجه صباحه قارشو طاغدن اشاغی قلعه‌یه طوغری عسکر نظامی اوزره سوردکارینی کورن مدافعلر

عظیم برقوهٔ امدادیه کلدیکنه ذاهب اولەرق قلعەقپوسنی آچمشلر وقرق بهادر بلاافاتهٔ زمان قلعەیه کیروب مدافعلری تسلیم نفسـه اجبار ایدرك قلعەیی بوصورتله فتح ایتمشلردر. »

وسطاده جیلانبولی دخی حیرتی جالب
هر بر طرفـده کورولور درلو غرائب
مجرا و مصبی‌ده نه معلوم و نه غائب
آبی صـابیلیر افضل آبار آماسـیه

بوقلعەنك اورته یرنده بیوك قپونك حذاسندەکائن یوکسك موقعده الیوم (جیلانبولی) نامیله مشهور برصوقویوسی واردر. جنوبدن شماله طوغری کیدر. یوز اللی قدر باصامقله اشـاغی اینر. درین، غایت قورقونج برقویودر. قپوسی سکـز متره قدر قطرنده واسع واوستی مدور بردلیك اولوب عین‌وسعت صویك بولندیغی یره قدر دوام ایدر.

قپو طرفی طوپراقدن اولوب کارکیر ایله اورولمش ایسەده ایندکجه یکپاره قیادن اویولمش اولدیغی مشـاهده اولنمقـدەدر. اولدیغی یر؛ طاشـدن اویولمش برحجرهٔ مدوره شکلنده اولوب صویك ییاغی طوپراق ومحیطی طاشـدر. صویی غایت پارلاق ومبذول اولوب خفیف وطعمی لطیفدر. کورونیشده را کد، غایت طورغون برحالده ایسەده تدقیق نظر ایدلدکجـه حرکت دوریه‌سی غایت بطی اولەرق حس اولنور.

جنوب طرفی، نهایت بر آرشون درینلکنده ایسه‌ده شمال طرفی، یعنی قیانك دیبی غایت دریندر. نه‌طرفدن چیقار، نره‌یه آقار پکده معلوم دکلسه‌ده غرب طرفندن نبعان وشرق طرفنه طوغری جریان ایلدیکنی احساس ایدر . درینلکنی اکلامق خصوصنده ارباب مراقی پك چوق تجربهٔ مهلکه‌یه سوق ایتمشدر.

(مصطفی واضح افندی) اماسیه‌تاریخنده [١] دییورکه: « بو صویك درینلکنی اکلامق ایچون اماسیه‌متصرفی جانیکلی‌زاده (مقداد احمد پاشا) [٢] بر آدمی استیجار وآیریجه دیت شرعیه‌سنی اعطا ایدرك اورایه ایندیرر. غواص مذکور،صویه کیرر. قیانك دیبنده غائب اولور. حالا کیدر. »

(شارل تکسیه) کوچك آسیا اثرنده دییورکه : « انکلیز مدققلرندن سیاح مشهور (هامیلتون) اماسیه‌یه کلوب شایان تدقیق اولان یرلری زیارت واجرای تدقیقات ایلدیکی اثناده بوقویویی اکلامق ایچون آدملر طوتوب مشعله‌لر ایله اشاغی‌یه اینمش وقلعه یولی اولوب بعده صومنبعنه تصادفله قویواولدیغی اکلامشدر . »

---

[١] بلابل الراسیه نامیله معروف برتاریخ اولوب مقدمه‌نك نهایتنده عرض اولنه‌جقدر .

[٢] مقداد احمد پاشا (١١٩٠ ـ ١٢٠٠) تاریخنه قدر برقاچ دفعه متصرف اولمش وزرادن اولوب تفصیل احوالی (باب اول) ده ذکر ایدیله‌جکدر.

فقط شو روایتلره باقیلیرسه السنهٔ عامه‌ده دوران ایدن روایت قدیمه‌یی قبول ایتمك ایجاب ایدر. دینیورکه : « بوراسی قدیماً قلعه‌یه مخصوص صو قویوسی اولمق اوزره انشا ایدلمش و (قرمان طاغی) طرفندن آقان صو ، بورایه اجرا ومجراسی دخی شرق طرفندن ایرماغه قدر ایندیرلمش اولدیغی حالده صنعتله غائب ایدلمشدر . قوش کوپرینك اوستنده بولونان (لکن قیا) بومجرانك منتهاسی اولدیغی سویلنمکده‌در .

چونکه : واضح افندینك روایتنه نظراً غواصك بوغولدقدنصکره جسدی مطلقا صویك یوزینه چیقمسی لازم ایکن چیقمه‌مش وشمدی‌یه قدر اورایه آتیلان جسیم قیالر ، طاشلر صویك ایچنده غائب اولوب کیتمشدر اکر بونلر جمع ایدلسه قویویی آغزینه قدر طولدیرردی . بوقدر طاشلر نره‌کیتدی ؟ نه طرفدن چیقدی ؟ معلوم دکلدر . فقط صو ، قدیماً اولدیغی کبی طورییور .

اماسیه متصرفی (محمدکمال بك) بوصویی دیکرلرینه‌ترجیح ایده‌رك استعمال ایتدیکندن او زمان عموم مأمورین و اماسیه اشرافی بوصودن ایچمکه دوام ایتمشلردر. بوصویه (جیلانبولی صویی) وقویویه‌ده (جیلانبولی) دینور .

بو (جیلانبولی) نامنه وقویونك بونام ایله نصل مسمی اولدیغنه دائر معلومات صحیحه بولنه‌مدی . فقط جیلانبولی اسمندن استدلال ایدلدیکنه کوره مقدماً (جیلان) نام بر

کیمسه قلعه‌یی تعمیر ایده‌رك (جیلانبولیس ، جیلان شهری) تسمیه ایتمش ایسه‌ده اشتهار ایده‌میوب انجق قویویه علم مخصوص اوله‌رق قالمش اولدیغی ظن اولنور .

بو (جیلانبولی) نك جنوباً حذاسنده اشاغی سرایك اوستنده کائن دره‌نك یوقاریسنده صول طرفنده درین برقویو دها واردر بوقیوشرقدن غربه طوغرو یکپاره طاشدن اویولمش اولوب طقسان مردیون ایله اشاغی اینیلیر دیبی جنوبدن شماله طوغری سکز قدم عرضنده اون بش قدم درینلکنده صو یولی شکلنده اویولمش بر یول اولوب جیلانبولی یه طوغرو کیتمکده‌در . جنوب طرفی ، یکدیکرینه متصل ایکی بویوك مغاره طرفنه کیتمکده اولوب هرایکی طرفی‌ده طاشلر ایله طولمش اولدیغندن نه اولدیغی تماميله اکلاشیله‌مه‌مشدر . فقط شمال طرفنده کوریلن ترشحاته باقیلیرسه جیلانبولی قویوسندن اشاغی سرایه جاری اولان صویولی اولمسی محتملدر . یوقاری قویونك طاش باصامقلری طوپراق ایله طولوب غائب اولمش ایسه‌ده بوقونك باصامقلری ، برسنه اول یاپیلمش کبی طورمقده‌در . بونك وضعی ، وسعتی‌ده جیلانبولی‌یه مشابهدر .

بر مرکز محفوظ قرالی ایدی اول
پون شاهلری قاعد تخت اولدی مسلسل
رومالیلره ایتدی یدی حرب مکمل
بونلر ایله معلوم اولور اطوار اماسیه

قپادوقیا وپونت قطعه‌لرینك مركز حاكمی اولان بوقطعه‌نك ازمنهٔ عتیقه‌ده كوردیكی دور اقبالی وازمنهٔ اخیره‌ده اوغرادیغی مصائب ادباری، انظاره حیرت ویرن آثارقدیمه‌سی كمال بلاغتله اخطارایدییور . پونت قراللرینك مركزحكومتی اولان بوقلعه‌ده اجرای سلطنت ایتدكلری مشهوراولوب اكثر آثار باقیه‌سی بوحكومتك براقدیغی مآثر عمراندر .

پونت حكمدارلرینك منشائی ، اماسیه‌ده حكومتلری ورومالیلرایله مناسباتی ، یدنجی مهردادك رومالیلرایله یدی دفعه حربی ، بونلرك انقراضی (باب اول) ده ذكر ایدیله‌جكدر . اماسیه‌نك تاریخ عمومی‌ده شهرتی بونلرك زمان حكومتندن اعتبار ایدلدیكی مناسبتله احوال تاریخیه‌سی ضبط اولنمشدر .

بوشاهلرك دخمه‌سی اولمشدی مغارات
اجسادینی هپ صوكره دهورایلدی تارات
بر وقت رهابینه اولوب جای ریاضات
شمدی ایسه بوش ، مخزن اكدار اماسیه

بوقلعه‌نك بدننده یعنی جنوب طرفنده كوریلن مغاره‌لر ، بو حكمدارانك مزارلری، اولمق اوزره كوستریلیور . اماسیه‌وادیسنده بو مغاره‌لراون ایكی عدداولوب بشی (قیزلرسرایی) اوستنده ایكیسی (سرای محله‌سی) اوستنده وبریسی (میدان كوپری) حذاسنده وایكیسی

(یاصصی قیـا) نك جبهۀ شمالیه‌سنده وبریسی اخور اوکنده وبریسی‌ده زیاره یولنده (آیینه‌لی مغاره) دیمکله مشهوردر .

(مفصل قرون‌جدیده) ده احمدمدحت‌افندی دیورکه :

« حالا شهر جوارنده قیالر درونـنه اویولمش صنعی‌مغاره‌لر پون قراللرینـك مزارلری اولمق اوزره یاپیلدقـلری تواریخـده مندرجدر »

(شرق‌خاطراتی) نام اثرنده اماسـیه‌یی زیارت وبورالری تماشا وتدقیق ایدن مارشـال (مولتکه) دیورکه : « فقط الك جالب‌حیرت منظره طاش‌اوطه‌لردر . قرقرقدم طول‌وعرضنده التمش قدم درینلکنده براوطه تصـور ایدیکز . بو اوطه‌نك ایچنده بر او تشکیل ایدییور .

بوطاشك ایچنده‌ده اون‌بش قدم مربعنده بربوشلق ، برده پنجره ویاقپو تخیل‌ایدیکز . ایشته بوغرانیتدن اومطلقا برمزار اولمق اوزره انشـا ایدلمش اوله‌جق . بواوطه‌لردن بش‌دانه‌سی یکدیکرینه متصـل بولنیور . آرالرنده دهلـیزلر ومردیونلر موجود اولوب پارمقلقـلرینه وارنجیه قدر هپسی یکپاره طاش اوزرینه‌اویولمشدر . هیـچ شبهه‌سز بونلر ؛ قره‌دکز (پونت) قراللرینك مقبره‌لری ایدی .

ایکی‌بیك سنه‌دن فضله برزمان اول انشا ایدلدکلری محتمل اولان بوقبرلرك زینتـلری ، دها دون حك ایدلمش کبی عیان بولنیور رسملرله‌برابر هیئت مجموعه‌سنك طرزی مصرکاریدر .

بوطاش اوطەلر ظن ایدرسەم وقتیله اورتو آلتنده بولنیورلردی فقط بالآخره ییقلمش ومزارلرکده قالدیرلمش اولدیغی مظنوندر. طاش اوطەلره کلنجه آنلر دهور واعصاره دها چوق زمان میدان اوقویەجق برحالدەدر . »

(کوچك آسیا آثارقدیمەسی تاریخ وجغرافیاسی) نام اثرنده (تکسیه) دییورکه : « اماسیه موقعنك تاریخلرندن الك مکملی استرابونك تاریخیدر الیوم مضبوط وموجود خرابەلر حقنده تفصیلات بو تاریخ ایله الده ایدیله بیلیر فقط بو خرابەلر ؛ آثار عتیقه علماسیچون صامتدر . بو مغارەلرك هانکی دورلره عائد اولدیغی مجهولدر (استرابون) ایله برابر بزده قراللر مزاری دیرز . فقط هانکی قراللرك مزارلربدر ؟

قبل‌المیلاد (٣٠٦ ـ ٦٤) تاریخنه قدر دوام ایدن پون قراللرینك مزارلریمیدر؟ الك قدیمی هانکیسیدر؟ هانکی ذاته مخصصدر؟ برینك قپوسی اوزرنده بولنان برکتابه، بیوك برکاهنك، قراللر قدر اقتداره مالك اولان بیوك کاهنلردن برینك تربەسی اولدیغنی کوستریور. [١] بوکیمدر؟ بو آثار

[١] بومغاره الیوم (آیینەلی مغاره) دیمکله مشهوردر. بونك قپوسندن ماعدا اوزرنده یازی اولان بیوك مغاره یوقدر. بومغارەده (آستریس) نامیله مشهور مترەپولیدك مدفون اولدیغی روملر آرەسنده شایع ایسەده اساسی یوقدر.

قديمه، اسكندر دورندن اول‌ميدر؟ صوكره‌ميدر؟ بونلره تاريخاً جواب ويرمك ممكن دكلدر [١] »

بواون ايكی مغاره‌لردن ماعدا اماسيه واديسی خارجنده ايری، اوفاق مغاره‌لر موجود اولوب اماسيه دروننده بولونان مغاره‌لر ، پونت قراللری عددندن فضله اولديغی مناسبتله بومغاره‌لرك برقسمی؛ پونت قراللرندن مقدم اويولمش اولديغی ظن اولنور. فتح جليل اسلامدن اول بونلرك جسدلری مغاره‌لردن قالديريلوب خرستيان پاپاسلرينك رياضتكاهی اولديغی متواتردر.

دورجليل اسلامده بومغاره‌لر بوش اوله‌رق بولنوب قالمش و٨٣٣ ده اماسيه واناطولی ولايتلرنده اجرای شقاوت ايدن (قزل قوجه‌اوغللری) اماسيه‌واليسی (يوركج پاشا) طرفندن اخذ وكرفت اولندقده بومغاره‌لرده حبس وصمان‌بوغيله اتلاف ايتديكی كبی ١٠٠٨ ده خروج وعصيان ايدن اورفه‌لی (قره يازيجی عبدالحليم) اتباعی ١٠١١ ده اماسيه‌يی احراق‌ايتدكلری زمان، پك‌چوق اشراف واعيان بومغاره‌لرده تحصن‌وثروتلرينی محافظه ايتمشلردر.

ايتدی امرا قلعه‌يی كرات ايله تجديد
سلجوق نسب شاه قباد ايلدی تشييد
لكن بونی‌ده كر زمان ايلدی تبديد
ايتمشدی وطن برجنی دزدار اماسيه

[١] بوكتابی ترجمه ايدوب محرری مستفيد ايدن تاريخ انجمنی اعضای كرامندن احمد توحيد بك افندی حضرتلريدر.

روما جنرالی مشهور پومپه‌یك تخریبندن صکره روما حکومتی طرفندن تجدیداً تعمیرایدلدیکی کبی بیزانس ایمپراطورلغی دورنده (ماردوس فوقاس) وقایعی اثناسنده تخریب وبعده اعمارایدلمشدر . دورجلیل اسلامده ابتدا (ملك دانشمند احمد غازی) و ٥٤٠ حدودنده (سلطان مسعود سلجوقی) و ٦١٨ حدودنده (سلطان علاءالدین کیقباد) طرفلرندن مکرراً تعمیر اولنمشدر .

٧١٨ زلزله‌سنده فنا حالده مصاب اولدیغندن کمشلی زاده (تاج الدین محمود چلبی) و ٧٦٨ حدودنده (شمس الدین شاد کلدی پاشا) و ٨١٨ زلزله‌سندن صکره (سلطان مراد خان ثانی) و ٩١٨ده شهزاده سلطان احمد امراسندن (مصطفی بك) طرفلرندن تعمیر ایدلمش و ١٠٧٩ ده تکرار زلزله‌دن مصاب اولدیغندن خواجه احمد پاشا زاده (علی بك) و حقله‌لی سلاحدارزاده (یوسف اغا) معرفتلریله اعمار اولنمشدر .

بوقلعه‌نك شهره ناظر اولان اشاغی برجی (دزدار ـ قلعه محافظی) بکلرك ، اغالرك اقامتنه مخصوص اوله‌رق بونلرك اداره‌سی ، زعامتی ١٢٥٥ تاریخنه قدر دوام ایتمشدر . ابتدای فتحنده دانشمندیه امراسندن (مبارك غازی) بوقلعه‌نك دزداری ومرکز ولایتك محافظی اولوب (امیرجلال الدین قرطای) کبی پك چوق امرا دزدار اولمشدر .

ابتدای دور عثمانی‌ده (حسن بك) قلعه دزداری اولوب

زعامتلری موراموول ویغمور کویلرینك اعشارندن الق اوزره (١٣٠٠٠ ـ ٣٣٠٠٠) اقجه‌یه ترفع ایده‌رك ایجلرندن احمد پاشا، عثمان پاشا ، رجب پاشا ، محمی بك کبی امیرمیران وامرا ظهور ایتمشدر . دزدار اغالرینك معیتنده (قلعه کتمذاری) و (قلعه یماغی) و (قلعه قپوجیلری) ونفرات مستحفظه اولوب بونلر، زمان سفرده شهر محافظی ایدیلر . قلعه‌ده متعددطوپلر موجود اولوب ١٢٤٨ده بری براقیله‌رك دیکرلری قالدیرلمش و ١٢٨١ده اماسیه متصرفی مشهور (ضیا پاشا) اسکی طوپی قالدیروب یرینه اوکدن طولمه برطوپ اقامه ایتمشدر. بوطوپ ، دزداراغالرینك اوطه‌سنده براقیلمش اولوب اوکی آچیلمش ویالکز ایام رسمیه وشرعیه‌ده آتیلمقده بولنمشدر . یری یوکسك اولدیغی مناسبتله طوپك صداسی ایکی ساعتلك کویلره قدر کیتمکده‌در . رمضان تطوعندن بیرام نهایتنه قدر طوپلر آتیلیر. طاوولر چالینیر . طوپجیلری ، طاوولجیلری اماسیه بلدیه‌سندن موظف اولوب تخصیصات سنویه‌لری واردر .

صاغنده بونك تربهٔ شروانیٔ کامل
قندیل هدی، فیض خدا، نور فضائل
یاننده یاتار حضرت عیسی کبی فاضل
اطرافی بتون کمل و اخیار اماسیه

بوقلعه‌نك صاغ طرفنده ، یعنی شرق شمالیسنده بولونان

(شروانلی تربه‌سی) دینـور . شروانی اسماعیل سراج الدین افندینك اورایه دفنندن اول شـاملیلر اوستی دینمکده ایدی. ١٢٨٤ ده مخدومی صـدر اسبق (محمد رشـدی پاشا) تربه‌یی انشا ایتدکده بونام ایله اشتهار ایتمشـدر. تربه‌نك اتصـالنده برجامع شریف اولوب حولیسی واسـع ، دائره‌سی لطیفدر. تربه‌نك حولیسـنده مکمل برقوناق واوکنده برشـادروان اولوب باغچه‌سی ، منظره‌سی پك کوزلدر.

شاملیلر محله‌سی چشمه‌سنه جاری اولان صویندن برمقدار آلندینی حالده مؤخراً تمامی بوتربه‌یه اجرا وچشـمه‌دن قطع ایدلمشدر . تربه درونده شیخ مشارالیهك مخدومی صدوردن (احمد خلوصی افندی) ومشـاهیر فضلادن دامادی (الحاج عیسی افنـدی) دفن ایدلمشـدر . بو تربه‌نك جنوب وشرق طرفلری عموماً قبرسـتان اولوب پك چوق علمـای اخیار ، فضلای ابرار بوراده مدفونلردر .

فقط قبرسـتانك شمال طرفلری (تاتار محـله‌سی) اولوب بومحله‌نك وقبرسـتانك اوستی وتربه‌نك غرب وشمال طرفلری باغـلردر . بوباغـلر ١٣٠٠ تاریخندن صـکره تحدث ایدوب هواسی صاغـلام ، موقعی لطیف ایسـه‌ده صویی اولمدیغنـدن (احمق‌باغلری) دینمشـدر . بعض‌ظرفا (احمق) لفظنه اوچ نقطه علاوه‌سیله (اوچماق باغلری) دییه‌رك (جنت باغلری) دیمك ایستـه‌مشدر .

صولنده دخی مقبرهٔ حضرت جوعی
فیضك بورادر مبدأ پرذوق طلوعی
بولمش بورالر نام کریمیله شیوعی
حقا بورادر مجمع اسمار اماسیه

قلعهٔ بالانك صول طرفی ، یعنی غربی (شیخ جوعی) دیمکله مشهور باغلردر . السنهٔ عامه‌ده (جیغ جیغی) دینور. بو باغلرك اوست طرفنده طریقت مولویه مشایخ بنامندن (جمال‌الدین محمد جوعی چلبی) نك تربه‌سی و ٨١٧ ده بنا ایلدیکی مولویخانه‌سی ونامیله مشهور قریه‌سی واردر . شیخ مشارالیهك قریه‌سنه اجرا ایلدیکی صویندن اشاغی طرفنده بولونان باغلر اسقا اولنمقده‌در . صویی ، قریه‌سی ، مزرعه‌سی وقفدر .

ایام بهارك ایلك دورهٔ مسعوده‌سنده بو باغلرك لطافتی پك مشهور اولدیغی جهتله اماسیه اعیانی وارباب یساری نیسانك یکرمیسندن اعتباراً بورایه کوچرلر هواسی لطیف ، کرازی مشهور ، کوشکلری غایت ظریفدر . اوراسی اذواق‌روحانیه منبعی ، مصاحبات ذوقیه‌نك مجمعی‌در .

اماسیه‌ده ارباب تنزه ایچون متعدد مسیره‌لر ، متنزهلر موجود اولوب ایلك بهاردن اعتباراً باشلار . مایس نهایتنه قدر دوام ایدر . بومسیره‌لردن برنجیسی‌وابتداسی بو (شیخ جوعی

باغلری) در بعده (زیاره) و (کرازلی دره) و (دربند)
باغلری‌ده متنزهات مشهوره‌دن اولوب جمعه کونلرینه وقادینلره
مخصوص اولان مسیره‌لر دخی (شروانلی) بعده (سرای‌دوزی)
بعده (چناقلو) بعده (قاشیق پیکاری) نام موقعلردر .

کالکیس ایدی اول بورانك نام قدیمی
تزیین ایدییور باغچه‌سنی باد نسیمی
ارباب تنزه آلیور فیض عمیمی
اذواقی بوراده بولور افکار اماسیه

بو باغلر (شیخ جوعی) مرحومك دورینه قدر قدیماً
(کالکیس) دیمکله مشهور اولدیغی شیخ جوعی وقفیه‌سنده
مسطوردر . تواریخ عربیه‌ده (قالس) نامیله مذکور اولان
بوموقعده شیخ مشارالیه طول‌مدت‌اقامت وجامع ، مولویخانه ،
مکتب وتربه کبی خیراتی انشا وعمارت ایلدیکی مناسبتله بورالر
عموماً (شیخ جوعی) نامیله اشتهار ایتمش واسکی نامی
اونودلمشدر .

اماسیه‌نك شمال وغرب طاغلرینك تلاقی ایتدیکی موقع ،
قوسه مشابه بر دائره تشکیل ایلدیکندن بو قوسك مجموع
دوره‌سی (کالکیس) نام قدیمیله مشهور ایکن اورته‌سی
(شیخ جوعی) نامیله کسب‌شهرت ایله‌مشدر . ملوك‌امویه‌دن
(ولید بن عبدالملك) و (هشام بن عبدالملك) زمانلرنده

و (سيف الدولة حمدانی) دورنده دلاوران اسلام بوطرفدن هجوم ایلدیکی مناسبتله تواریخ عربیه‌ده نامی (قالس) وباغلر (بطن قالس) نامیله قید ایدلمشدر . بوباغلرك ایچنده ظهور ایدن اجساد ؛ زمان حربك یادکاری اولدیغنی اخطار ایتمکده‌در .

مغرب طرفی کوه رفیع قرمانی
اولمش اتکی اق بیلکه جای امانی
تفسیر ایله تقواده علم ، پیر زمانی
قدسی شیم ومفخر اطهار اماسیه

اماسیه‌نك مغرب طرفی (قرامان طاغی) دیمکله مشهور ، خفیف اورمان اولان بر طاغ ایله محاط اولوب شمالدن جنوبه طوغرو اوزانمشدر . بو طاغده کلکیس نامیله مشهور اولان جبلك برقسمی ایکن ٧٢٧ ده کمشلی زاده (تاج الدین محمود چلبی) نك مصر ترکمنلری طرفندن اخذ واعزامنه مأمور اولان قرامانزاده (یخشی بك) اماسیه‌یه بو طاغدن آشوب کیردیکی ومحمود چلبی‌یی طوتوب مصره اعزام ایلدیکی مناسبتله بو طاغه (قرامان طاغی) دینلدیکی ظن اولنور .

بو (قرامان طاغی) جنوب بوغازینك منتهاسنده کائن (چالاك کوپری) باشنه قدر امتداد ایدر غرب طرفلری (کلد کلان) صحراسنه ناظر اولدیغی کبی شرق طرفلری‌ده عموماً اماسیه شهرینه ناظردر . بو طاغك شرق اتکلرندن

(شیخ جوعی) موقعنك جنوب طرفلرینه تصادف ایدن یرلره (اق بیلك) دینور . سادات علمای حنفیه‌دن و کبار مفسرینden (اق بیلك) دیمکله مشهور (منلا بخشی خلیفه) حضرتلری باغلرك جنوبنده یوکسك بر موقعده مدفون اولدیغی مناسبتله ۹۳۱ تاریخندن اعتباراً بورالر (اق بیلك) نامیله اشتهار ایتمشدر .

اق بیلك باغلری شیخ جوعی باغلرینك جنوباً اشاغی طرفلرنده اولوب شمالدن جنوبه طوغرو اوزانمش بر مستطیل شکلنده‌در . اطرافی دیوار محاط اولوب جسیم بر باغ ایکن مؤخراً تقسیماته اوغرادیغی ظن اولنور . بو اق بیلك سمتنك اوست طرفنده قرامان طاغنك شرق اتکنده کائن باغلره و بایرلره عموماً ایلکتین دینور .

(ایلتکین غازی) امرای دانشمندیه‌دن و خوارزم ترکمنلرندن اولدیغی (تاریخ آل دانشمند) ده مسطوردر . امیر مشارالیه ؛ ابتدای فتحده اماسیه‌یه بو طرفدن جبراً دخول ایدرك کلکیس قلعه‌سنی تخریب ایلدیکی ومؤخرا بورایه دفن ایدلدیکی مناسبتله بورالره (ایلتکین) دینمشدر . ٥٦٧ تاریخندن شمدی یه قدر قیود رسمیه وخاقانیه‌ده (التکین) نامیله مقید وبانده (قدم پاشا) دیمکله مشهور (جهان خاتون) مدفون اولدیغی مشهور ایکن واضح افندینك بورایه دائر ویردیکی معلومات بر خرافهٔ صرفه اولور .

الیوم (ایلتکین تربه‌سی) نامیله مشهور اولان موقعك کیریسنده طاش ییغینلری ودیوار قدیم خرابه‌لری (کالکیس قلعه‌سی) نك خرابه‌سی اولمق اوزره کوستریلیور . بوقلعه ، قارشیلقلی اولوب (فرهادقیاسی) نك شمالنده کائن دره‌نك یوقاریسنده جسیم بر طاش اویوغی مشاهده اولنمقده‌در بوطاش اویوغنك ایچ طرفی یکپاره‌طاشدن‌اویولمش بریول شکلنده‌در . تقریباً اون‌متره قطرنده اولان بودلیك طاش ایچنده اشاغی‌یه طوغرو ایتمکده‌در .

دوران ایدن روایته نظراً بو طاش یول ، فرهاد آراسنده بولونان ایرماغك التندن کچه‌رك کالکیس قلعه‌سنه منتهی‌در . فی‌الحقیقه بوطاش اویوقدن ایچری کیدن بر آدم صول طرفنده اشاغی‌یه طوغرو کیدن بریول مشاهده‌ایدر . وقتیله موم یاقوب برچوق ذوات ایله بویول تعقیب ایدلدیسه‌ده تقریباً اوتوز متره قدر ایلریسنده کهرچله‌نك تأثیری نزاید ایلدیکندن عودت ایدلمشدر .

بو (ایلتکین غازی) تربه‌سی درت طاش ستون اوزرنده بر قبهٔ عتیقه‌دن عبارت اولوب نزدنده (قدم پاشا خاتون) مدفوندر . اوراده برده‌ها مزار قدیم واراسه‌ده کیم اولدیغی اکلاشیله‌مدی بوخاتونك اوراده دفنی قیود قدیمه ایله مثبتدر کرك غازئ مشارالیهك وکرك بو قدم پاشانك وقفلری واردر . یازی باغلری وقره‌سکر محله‌سی عموماً غازئ مشارالیهك

وقفی اولوب ١١٦٠ تاریخنه‌قدر اولادی تولیت طریقیله تصرف ایتمکده‌لر ایدی .

بو تربه‌نك اطرافی وقتیله بویدن‌بویه برمحله اولوب (سمره) نامیله مشهوراولان قصبهٔ جدیده‌نك مرکزی‌اولدیغی ١٠٥٢ ده محرر قیودخاقانیه ایله مثبتدر . الیوم بو محله یوقدر . جامعی ، ایکی مسجدی ، برمکتبی مندرس اولدیغندن اوقافی‌ده مضبوط خزینه اولمشدر . اوکنده بولونان باغلری مشهور اولوب اسکیدن بری باغجیلرك بو ایلتکین غازی یه بیوك حرمت مخصوصه‌لری واردر قدیماً اما سیه‌لیلر غازیٔ مشارالیهك قبرینی هرسنه شعبان اوائلنده [١] جم غفیر ایله زیارت ایتمکی اعتیاد ایتمشلر ایکن ١٢٤٢ دن صوکره پك چوق عادات حسنهٔ ملیه بیهوده ترك ایدلدیکی کبی بوده مؤخراً ترك ایدلمشدر .

بویدن بویه بر منظرهٔ حورلقادر
مستغرق انوار فیوضات خدادر
هر بر طرفی باغ ارم ذوق فزادر
هپ بونلری سیراب ایدر انهاراماسیه

---

[١] ایلتکین غازی اماسیه‌یه شعبانك ایکنجی کونی فاتحانه کیردیکی متواتر اولدیغندن مشارالیهك قبرینی زیارت ایتمك اماسیه‌لیلره مخصوص بر عادت قدیمه اولدیغنی شیخ زاده (حاجی‌علی افندی) پدرندن نقلاً وبالمشاهده فعلنی بیاناً سویلر ایدی .

اماسیه‌نك طوپراغنده جناب خالق فیاضك احسان بیوردیغی قوهٔ انباتیه فوق العاده‌در هرباغنده انسانی اغنا ایده‌جك بر دفینهٔ تجارت ، هرتارلاسنده مملکتی احیا ایده‌جك بر خزینهٔ ثروت مکنوزدر .

باغلر ، یشیل ایرماغك هر ایکی طرفی احاطه ایده‌رك طولانی ، غایت مزین بر قامت انسان شکلنده‌در . یوکسکدن تماشا ایدن بر ناظر ، یشیل ردایه بورونمش برحوره ، یاخود اشعهٔ خضرادن متشکل برنوره تشبیه ایدر .

اماسیه‌نك باغلری ایرماغك طولی اعتباریله بر طرفدن دیکر طرفه اون سکز ساعتلك بر مسافه‌یی اشغال ایدر . بو مسافهٔ طویله‌نك اورته یری (اماسیه‌شهری) در . بوباغلرك آدلری ، موقعلرینه وصاحبلرینه نسبتله یاد اولنمقده‌در . ایرماغك ساحل جنوبیسنده (سلطان بایزید خان ثانی) جامع شریفندن اعتباراً غربه طوغرو محله (حاجی الیاس محله‌سی) اوکنده (اینه‌خان) بعده (یورکج پاشا) بعده (حاجیلر میدانی) بعده (فرهاداراسی) بعده (چالاك کوپری) باغلری بوناملر ایله مشهوردر .

(بایزیدپاشا) جامع شریفندن اعتباراً شرقه طوغرو (آخوراوکی) بعده (ایاواصل) باغلری (زیاره محله‌سی) حذاسنه قدر ممتد اولوب ایاواصلك جنوب طرفلری عموماً (کرازلی دره باغلری) دیمکله مشهور اولدیغی کبی (قوش

كوپرى باشندن اعتباراً ايرماغك ساحل شماليسنه (باغچه‌لرايچى) وبعده (فلينكير ، فرينكير ، فرنكلر) وبعده (زياره) باغلرى دها زياده مشهوردر . (باغچه‌لرايچى) مقدماً سرايك تماتندن ايكن بيك حدودنده اعيان وافراده فروخت ايدلمشدر .

(ميدان كوپرى) نك ساحل شماليسندن اعتباراً (اوق ميدانى) بعده (ايلتكين) باغلرى مشهور اولوب (چالاك كوپرى) باشنه‌قدر ممتداولور . بوطرفده ايرماغك ايكى طرفنده بولونان باغلرك ارقه‌لرنده ايكى ميدان جسيم اولوب شمال طرفنده كائن ميدانه (اوق ميدانى) وجنوب طرفنده كائن ميدانه (حاجيلر ميدانى) دينور اوق ميداننده قديماً اوق آتمق تعليم وحاجيلر ميداننده حجازه عزيمت وعودت ايدن حجاجه دعا ايدلديكى مناسبتله بونامارله مشهور اولمشلردر .

اماسيه‌نك شو جسيم ولطيف باغلرينى ، اماسيه‌دن جريان ايدن ايرماقلر اسقا ايتمكده‌در . اماسيه‌نك ايرماقلرى ، برى بيوك ، ديكرلرى اوفاق اوله‌رق اوچدر . هر ايكى ايرماقده بيوك ايرماغه قاريشديغندن (اماسيه‌ايرماغى) ناميله اشتهار ايدن اصل بيوك ايرماق كسب جسامت ايدر .

(۱) (يشيل ايرماق) دركه ازمنهٔ قديمه‌ده (ايريس) و (نهر آماس) ديكله مشهوردر . اماسيه‌نك غرب جنوبيسنده (طوروس ، بوغا) طاغلرندن نبعان ايده‌رك سيواس وتوقاد سنجاقلرينى طولاشوب جنوب طرفندن قره‌دكزه دوكولور .

بو (ایرماق) اماسیه‌نك اورته‌سندن آقار . مارت اوائلندن اعتباراً چوغالیر . بعضاً طاوابی ، یعنی کنارینی آشار . اطرافنه طاشـار . شهری وباغـلری باصار . لکن قابارسـه لطافتدر . طاشارسه برکتدر . آقمسی بر فیض رحمتدر . اماسیه‌یی ازمنهٔ ـ قدیمه‌دن بری کوچك آسـیاده حاکم بلاد ایدن بو ایرماقدر . اماسیه‌نك بو ایرماغه احتیاجی ؛ هر فردك یمکه ، ایچمکه احتیاجی قدر مهمدر . خلاصه اماسـیه‌نك حیاتی بو ایرماقدر .

بو ایرماغك اسم قدیمی اولان (ایریس) کلمه‌سی تحلیل اولنورسه تورك لغتی اولدیغی تظاهر ایدر . اویغوردیلنده جسماً بیوك اولان شیئه (ایری) دینوب اسکی تورکلر بو معنایه (ایریس) و (ایریك) لفظلرینی قوللانیرلر . قبیله بیوکی ، اصیل ونجیب معناسنده دخی استعمالی شایع اولوب مؤخراً لسان عربه انتقال ایلدیکندن اصیل ونجیب معناسی محافظه وتعریب ایدیله‌رك صدیق وزننده (اریس) دینمشدر .

بو ایرماغـك اوزرنده یوزلرجـه دولابلر موجود اولوب بونلرك واسطه‌سیله عموم باغلر اسقا اولنور .

اماسیه وادیسنده التی عدد کوپری اولوب دردی کارکیر ، ایکیسی اخشـابدر . بونلرك هیچ بری‌ده ازمنهٔ قدیمه‌دن قالمه اولمیوب جمله‌سی‌ده فتح جلیل اسلامدن صوکره بنا ایدلمشدر .

(۱) (چالاك کوپری) اولوب جنوب بوغازینـك ، یعنی فرهاداراسنك منتهاسنده کائندر . تملی واوزری ویانلری طاشدن وکمرلری وآیاقلری قیرمزی طوغله‌دن یاپیلمشدر . جنوب طرفنك

اورته‌سنده اوفاق ومربع بر اوطه شکلنده چیقتی اولدیغندن چالیق معناسنه اولان چالاك دینمشدر . بو کوپری ، وثائق عتیقه‌ده (التکین کوپریسی) نامیله مقیددر .

شوقیده بناءً بو کوپرینك ، اشاغی طرفده مدفون اولان امرای دانشمندیه‌دن (ایلتکین غازی) طرفندن انشا ایدلدیکی اکلاشیلیر . لکن تمل طاشنه باقیلیرسه مقدماً اوراده بر کوپری اولوب خراب اولدقدنصکره حکومت دانشمندیه زماننده بنا ایدلدیکی تخمین اولنه‌بیلیر . قیرمزی طوغله ایله انشا ایدیلان آثارقدیمه‌نك اکثریسی بودوره عائد اولدیغی امثالندن استدلال اولنمقده‌در .

(٢) (میدان کوپریسی) اولوب سلطان‌بایزید جامع شریفنك غرب طرفنده کائن حاجی‌الیاس محله‌سنك منتهاسنده‌در . میدان قپوسی دیمکله مشهور قلعه قپوسنك اوکنده بولونان اخی سابق‌الدین محله‌سی حذاسنده‌در . هرطرفی ، رنکی صاری‌یه مائل طاشدن یاپیلمش غایت متین ومجدداولوب دیکر کوپریلره نسبتله قوسی براز طار اولدیغندن اورته‌سی دیکجه‌در .

بوکوپرینك یوز متره قدر اشاغیسنده الیوم ایچری شهرده کمرینك جزئی برقسمی مشاهده و ٥٤٠ حدودنده (سلطان مسعود سلجوقی) طرفندن انشا ایدیلن (سلطان کوپریسی) ٧١٨ زلزلهٔ مدهشه‌سنده منهدم اولدیغندن درحال بو کوپری ابتدا اخشاب اوله‌رق بنا و ٧٧٦ حدودنده اماسیه امیری

(شاد كلدی پاشا) طرفندن كاركیر اولەرق انشا ایدلمش وبعده بودەزلازل متوالیەدن دفعات ایله مصاب اولدیغی حالده ۱۲٤۱ ده ایرماغك جوش وخروشنه تحمل ایدەمدیكندن ۱۲٤٤ ده اماسیه اعیانی اوزلو (الحاج یوسف اغا) معرفتیله تجدید اولنمشدر .

(۳) (ماغدینوس كوپریسی) اولوب سلطان بایزید مدرسەسی اوكندەدر . بوكوپری قدیماً اخشاب اولوب السنۀ عامەده (مادەنوس كوپریسی) دینور. بواخشاب كوپرینك اوائل بناسنه دائر معلومات الده ایدیلەمدی . انجق سلطان بایزید جامع شریفی بنا اولندقده ۸۹۰ده اعمار ایدلمش ومؤخراً ۱۰۳۱ده موالیدن (سعدی چلبی) و ۱۰٦۳ ده (حلواجی محمد اغا) و ۱۱۳۰ ده (امیر حاجی عبداللطیف چلبی) و ۱۲٤۱ ده رختوان پاشازاده (الحاج علی بك) و ۱۲۸۱ده اماسیه متصرفی (ضیا پاشا) وبوندن صوكره مكرراً بلدیه طرفلرندن تعمیر ایدلمشدر .

(٤) (آلچاق كوپری) اولوب قیزلرسراینك حذاسندەدر. بوكوپرینك الیوم تملی اولان دیكر كوپری اوفاق كوزلی اولەرق غرابتدن یاپیلمش اولدیغی شكلندن اكلاشلمقدەدر پك قدیم برزمانده بنا ایدیلەرك اصلا محتاج تعمیر اولمدیغی حالده ایرماغك طولەسیله یتاغنده كوزلری غائب اولوب كمرلری اوزرینه قالین، مربع الشكل ، كاركیر آیاقلر وضع ایدلمشدر .

بو کوپری ؛ یون جکومتی آثارندن اولەرق زمان کچدجه آلچالدیغندن السنهٔ عامەدە (آلچا کوپری) دینوب ١٢٨١ تاریخنەقدر اوزرندن مروروعبور ایدلدیکی حالده ایرماغك زمان طغیاننده مخاطره نظردقته آلنەرق اسبق امانیەمتصرفی مشهور (ضیاپاشا) آلچا کوپری‌یی تمل‌اتخاذ ایدەرك اوزرینه اخشابدن دیکر کوپری قوردرمش و ١٢٩٨ طغیانندە جریانه تحمل ایدەمیەرك کندیسنی قابدرمش اولدیغندن ارباب خیرویسارك اعانانیله ١٢٩٩ دە ایاقلری کارکیر واوستی اخشاب اولەرق یاپدیرلمشدر .

(٥) (هلکیس کوپریسی) اولوب دائرهٔ حکومت جوارنده ساعتخانەاوکندەدر . السنهٔعامەدە (حکومت کوپریسی) دینور . اساساً هلکیس محلەسی سکنەسی عموماً بو کوپریدن کچدیکی مناسبتله (هلکیس کوپریسی) دینمشدر . قدیماً تعمیر وتجدید اولنەرق ادامه ایدیلوب ٦٩٠ حدودنده (خواجه محب‌الدین مودودالزیاری) و ٨٠٠ دە کمشلی‌زاده (شمس‌الدین‌احمدچلبی) و ٨٨٠ دە (احمد بك) و ١٠١٤ دە چاوشان درکاه عالیدن (مصطفی‌اغا) و ١٠٥٤ دە حاجی‌افندی‌زاده (صاری‌محمداغا) وبعدەبك‌چوق اعیان‌طرفلرندن مجدداً اعمار ایدلمشدر .

بوکوپرینك یکرمی بش متره قدر اشاغیسنده تام حکومت دائرەسی قپوسنك اوکنده غایت ظریف بر صورتده اخشابدن و (ضیاپاشا) طرفندن ١٢٨١ دە دیکر برکوپری انشا ایدلمش

ایسه‌ده (١٢٩٤) طغیاننده منهدم اوله‌رق اناطولی مفتش عمومیسی جبارزاده مشیر (احمدشاکر پاشا) کارکیر اولمق اوزره ١٣١٨ ده تجدیدینه قیام وتحصیل اعاناته اقدام ایتمش واوچ ایاقلری ده یاپیلمش اولدیغی حالده بر مناسبتسزلك اکمالنه مانع اولوب اعانات عظیمه هدر وایاقلرده ایرماغك مکرراً طغیانیله منهدم اولمشدر .

(٦) (قوش کوپری) اولوب شاملیلر محله‌سنك اوکنده وقومه‌جق حمامنك قارشوسنده‌در تورك آثارندن اولوب قوسی غایت واسع اولدیغندن اوزری‌دوز کبی‌در . قدیماً طاشدن انشا ایدلمش اولوب غایت متین‌در سلاطین سلجوقیه‌نك صوکی اولان سلطان مسعودك والدهٔ محترمه‌سی (خوندی خاتون) طرفندن بنا ایدلدیکی قیود عتیقه‌ده محرردر .

فقط (عقدالجمان) تاریخنده ضبط ایدلدیکی اوزره سلطان مسعودك والده‌سی (اوربای خاتون بنت برکه خان) اولدیغنه نظراً (خوندی خاتون) سلطان مشارالیهك والده‌سی دکل ، کریمه‌سی اولدیغی اکلاشیلیر . السنهٔ عامه‌ده قیزی اولمق اوزره اشتهار ایلدیکی بوقولی تأیید ایتمکده‌در .

٧٦٨ تاریخنده محرر قیود عتیقه‌ده (خوندی کوپریسی) وبعده (قوندی کوپریسی) دیمکله مشهور ومضبوط اولان بو کوپرینك اسمی مؤخراً تحریف ایدیله‌رك (قوش کوپری) دینمشدر . یورکیج پاشا طرفندن بنا ایدیله‌رك (یورکیج کوپریسی)

وبعده تحريفاً (قوش كوپرى) ديندیکی واضح افندى طرفندن
يازيليور ايسه‌ده تاريخه مستند دكلدر .

(٢) (چكه‌رك ايرماغى) دركه ازمنهٔ قديمه‌ده (اسكيلاقس)
ديمكله مضبوط ومشهور اولوب اوروپا سياحلرى بو نهرى
تدقيق ايدركن (چكه‌رك) اسمنى ياكلش اخذايده‌رك (چوترلك)
صورتنده قيد ايتمشلردر . زيله طرفندن كلوب اماسيه‌نك غرب
جنوبيسنده كائن (قيا باشى) نام محله‌نك غرب طرفنى احاطه
ايده‌رك (سرچوبان تپه‌سى) اوكنده يشيل ايرماغه قاريشير
بوايرماق چاى كبى اوفاقدر بهار موسملرنده جوشار . بعضاًده
تماميله كسيلير. فقط : آقارسه منفعتى چوقدر . جوشارسه مضرتى
يوقدر . بو ايرماغك خفت جريانته ، بعضاً انقطاعنه باقيليرسه
(اسكيلاقس) نام قديمى (سنكيلك) توركجه‌سنك محرفى اولديغى
ظن اولنور .

(٣) (ترس آقان ايرماغى) در . شمالدن جنوبه طوغرو
آقديغى ايچون ترس آقان ديتمشدر . (اخبارالعباد) ده بو
ايرماغك (النهرالمقلوب) ناميله مقيد اولديغنه نظراً بو نام
توركلر اراسنده ابتداى فتحدن برى اشتهار ايلديكى اكلاشيلير
دهاقديم اسمى وثائق عتيقه‌ده (استيفونوس) و (ايستيوتوس)
اولمق اوزره مقيددر . صوك اسم (ستيت) توركجه‌سنك
صورت محرفه‌سى ظن اولنور .

بوايرماق ؛ لاديك قضاسنك شمالندن جريان ايده‌رك حوضه‌نك

شرقندن و (صولی اووا) نك اورته‌سندن مرور وبورادە اماسیه‌نك شمال بوغازینه دخول ایدوب (باغچه‌لر ایچی) اوستنده یشیل‌ایرماغه انصباب ایدر . جریانی دائم اولوب یاز کونلرنده آزالیرسه‌ده بهار موسملرنده چوغالیر . جوشدیغی وقت ، اطرافه طاشوب ایراث خسار ایتدیکی جهتله (دلی‌چای) دخی دینور . ایکی ساحلنده بولونان پك چوق فابریقه‌لر ، دکرمنلر ، باغلر وباغچه‌لر بوچایدن مستفید اولور . اوزرنده مشهور وقدیم ایکی کوپری واردر .

(۱) (زیاره کوپریسی) اولوب چایك ایرماغه قاریشدیغی یره قریب بر موقعده زیاره یولی اوزرنده کائندر . بوکوپری (سلطان مسعود سلجوقی) طرفندن بنا ایدلدیکی (مسعود کوپریسی) نام عتیقندن وطرز معماریسندن استدلال اولنقده‌در. غایت‌متین اولوب (آثار سلجوقیه) دن اولدیغی هرطرفی اثبات ایدر. طرزی ، وسعت قوسی (قوش‌کوپری) یه مشابه ایسه‌ده شکلی دها لطیف ، دها مصنعدر .

(۲) (چلتك کوپریسی) اولوب (صولی اووا) نك منتهاسنده اماسیه یولی ایله مزیفون یولنك آیرلدیغی نقطه‌ده واقعدر . بوکوپری برکوز اولوب قوسی طار اولدیغی مناسبتله کمری غایت یوکسك ، اوستی صوکدرجه دیك ایدی ۱۳۰۰ تاریخندن بری مکرراً تجدید وتعمیر ایدیلن شوسه یولی ایکی طرفنی‌ده تماميله طولديروب تسویه ایلدیکندن کمراشاغی‌یه اینمش

واوستی دوزلنمشدر . ٨١٢ ده موجود اولدیغی اکلاشیلان بو کوپرینك بانیسی کیم اولدیغی اکلاشیلەمدی کوپرینك طور ارتفاعنه ، طرز معماریسنه باقیلیرسه سکزنجی عصر هجری آثارندن اولدیغی تخمین اولنور .

هروقته کوره میوەلری کامل ومبذول
هرمیوەسنك طعمی بتون دهردە مقبول
الماسی هدایا اولەرق هر یره مرسول
هر بلدەدە مشهوردر اثمار اماسیه

شواوچ ایرماغك ایکی ساحلی اوزرنده بولونان وهر بری نعم مخصوصهٔ ربانیەنك برمخزن دائمیسی اولان باغلرك طوپراقلری؛ ایلك بهارك اوائل حلوانده نشئەیاب طراوت اولدیغی زمان؛ اماسیه خاکنك قابلیت فطریەسنه بناءً احسان بیوریلان فیوضات سبحانیه انظار کائناته عرض ابتسام ایدر .

قدرت فاطرەنك انعامات خاصەسی تزاید ایتدکجه درونده اعمالی مندرج بردفتر معرفت کبی ارباب فکرتی حیران ایدن ، غایت لطیف یاپراقلر ، صوك درجه ظریف بر صورتده یشیل رنك ایله عرض اندام ایدر .

یشیل ایرماغك ایکی ساحلی بویدن بویه یشیللره غرق اولەرق روزکار اسدکجه یشیل دریاده حصوله کلن تموجات

لطیفه کبی یشیل یاپراقلرك هرایکی طرفه التفاتندن حاصل اولان حرکات خفیفه ارباب سعیك قلوبنی تهزیز ، ثروت وسعادت رایحه‌سنی تبشیر ایدر . انظار دقت ، تجلیات قدرتك اماسیه طوپراغنه احسان بیوردیغی بدایع طبیعتی تماشا ایتدکجه حیران اولور .

شو بدایع فطرتدرکه اماسیه‌نك هرباغنی جنت ، هر اغاجنی پربهجت ، هریرنی بر منبع لطافت ، هرمیوه‌سنی مبذول ؛ هر نوعنی مقبول ایتمشدر . اماسیه‌نك منابع تجارتی ، خزائن سعادتی بوباغلردرکه هردرلو محصولاتك برنجیلرینی یتشدیرمکله مشهور اولمشدر .

اماسیه‌نك الماسی، بامیه‌سی ، آیوه‌سی ، جوزی ، قارپوزی، قاوونی ، اریکی ، کرازی وبغدایی جهانك هرطرفنده برنجی موقعی احراز و هر درلو میوه‌سی اقطار عالمده کسب امتیاز ایده‌رك اماسیه‌یی السنهٔ انامده بنام ایتمشدر اماسیه‌نك اخراجاتی محصولات ارضیه‌دن پك مهم اولوب بوجکخانه‌لری ، توتلری، قوزه‌سی پك مشهوردر . سنین اخیره‌ده سنوی قوزه‌سی بر میلیون کیلویه بالغ اولمقده‌در بونلردن ماعدا بغدای ، ارپه ، مصر ، یولاف ، کندیر وپرنج کبی محصولاتی مبذول ، تجارتی واسع معادنی مشهوردر . آلتون ،کومش ، باقر، غاز،کومور، طوز کبی معدنلری موجود ایسه‌ده بونلردن هنوز استفاده جهتی مفقوددر . صنایع و تجارت اماسیه‌یه‌ده ترقی ایتدکجه معادنی ،

محصولاتی مأمولك فوقنده تأمین سعادت ایده‌جکی محققدر .

هر موسمنك برشرف وعزتی واردر
هرباغچه‌سنك برطرب وبهجتی واردر
هر غنجه‌سنك خندهٔ علویتی واردر
بلبللری کریان ایدر ازهار اماسیه

هریرده اولدیغی کبی اماسیه‌ده دخی مواسم اربعه حکمنی اجرا وهر موسم برعالم ذوق وصفایی احتوا ایدر . ابتدا کراز موسمنده کوریلن جریان عمومی مواسم دیکرك اذواقنی استقبال وهرموسمك حلولی کویا بتون خلقه تأمین آمال ایلر .

کرازی ؛ قوزه موسمی تعقیب ایده‌رك برچوق اکلنجه‌لره زمین سماحت اولور بعده میوه موسمی حلول ایلدکده خلق بتون باغچه‌لره قوشار . ایرماغك لطافتی ، میوه‌لرك مبذولیتی عمومی ذوقیاب حضور ایدر . بعده بستان ، دها صکره اوزوم موسملری ذوق وتجارتی ابذال وذخیره معاملاتی بتون خلقی اشغال ایدر .

شواحوال مخصوصه حادهٔ تدقیقدن امرار ایدیلیرسه اماسیه‌ایلر ؛ تنبل ، محکوم عطالت اولمیوب بالعکس تجارت عالمنده سعی وغیرتی طبعا ذوق ومسرت اتخاذ ایتمش واسباب تجارتی کندیلرینه برذوق مخصوص بیلمش اولدقلری اکلاشیلیر .

علماً افكار اجتماعيه‌لری تنور ایتدکجه اماسیه‌نك شهرت قدیمه‌سنی احیا وسعات حاضره‌سنی اعلا ایده‌جکلری قابلیت فطریه‌لرندن انتظار اوله‌بیلیر .

یوزلرجه ملوك وامرا همتی کورمش
پك چوق اثر لطف ورفاهیتی کورمش
شایان اوله‌جق قدرینه بر حرمتی کورمش
تقدیر قیلنمش یینه مقدار اماسیه

اماسیه ؛ موقعنك لطافتی ، قلعه‌سنك رصانتی ، اطراف اربعه‌سنده قدرت فاطره‌نك چکدیکی سور طبیعتی حسبیله ادوار قدیمه‌دن بری پك چوق اهمیت ، ملوك سالفه طرفلرندن پك عالی همت کورمش وبیکلرجه سنه‌دن بری اسکی نامنی ، اسکی شرفنی محافظه ایده‌رك پك بیوك آثار عمران ورفاهیته نائل اولمشدر .

ادوار قدیمه‌ده اماسیه‌نك کوردیکی زینت و احتشامی ، تاریخ صحیفه‌لرندن زیاده الیوم اماسیه موقعنده یرالتنده بولونان طبقه‌لرده آرامق لزومنی ، بالتصادف یرالتنده ظهور ایدن مرمرستونلر ، مصنع قبه‌لر اخطار ایتمکده‌در . یرالتنده کوریلن شو آثار عتیقه اثبات ایدییور که شمدیکی اماسیه‌نك زمین حاضری اسکی اماسیه‌نك زمین غائبنه نسبتله پك یوکسك اولوب مرور

سنین واعصار ، اسکی زمینی طاشلر وطوپراقلر ایله طولدرمش وکویا اسکی شرف و احتشام آثارینی حسن محافظه ایچون چکوب درونته آلمشدر .

یونت حکومتی دورنده اماسیه‌نك زمینی شمدیکی زمینه نسبتله لااقل التی متره قدر اشاغی ایندیکی ، چیقان آثار قدیمه‌دن اکلاشیلمقده‌در . قیو حفریاتنده ظهور ایدن آثاره نظراً ایچری شهر ؛ کاملاً مرمر دوشمه ایله مزین وایرماق طرفی برسور محکم ایله محاط اولدیغی واکثر ابنیه‌سی قیرمزی طوغله‌دن وقسماً مرمردن مصنوع بولندیغی مشاهده اولنمقده‌در.

ایرماغك جنوب طرفلری یعنی یوقاری و اشاغی پازار بویدن بویه ایچری شهره محاذی اوله‌رق دوشمه‌سی مکمل ، ابنیه‌سی غایت کوزل اولدیغی رجب ، شاملیجه، صوفی زاده محله‌لری التنده بولونان آثار قدیمه اثبات ایدییور . الچاق کوپرینك طرزمعماریسی وایرماغك التنه قدر اینمسی ویرالتنده ظهور ایدن ابنیه‌یه محاذی بولنمسی مقایسه ایدیلیرسه بوکوپری ، اودورك مصنوعات عجیبه‌سندن اولدیغی اکلاشیلیر .

آخور اوکی غایه‌سنده کرازلی‌دره باغلرینك یولی‌اوزرنده بولونان ترلانك ایچنده ظهور ایدن مستطیل برقبه وسائر آثار قدیمه عنعنات محلیه‌یی اثبات ایده‌جك وثائق تاریخیه‌دن معدود اوله‌بیلیر . بوحوارده قدیماً (قرال سرایی) اولدیغی وبعض وثائق شرعیه‌ده (٦٤٧) سنه‌لرنده بوراله عموماً (فوقه) نامی

ویرلدیکی مشهور ومقیددر. جامع الدول دن نقلاً (باب اول) ده مذکور اولدیغی اوزره اماسیه ده اولاد ملوکدن اولان (اولاد فوقا) نك مشهور اولدیغنه باقیلیرسه بورالر بیزانس ایمپراطوری (فوقا) نك سرایی واولادینك محله سی اولدیغی ظن اولنور .

(بیزانس حکومتی) دورنده اماسیه نك زمینی بر درجه یوکسلوب اسکی اسامی تبدل ایده رك اماسیه ده ونکیوس ، اندرونیق ، کرتوس ، مغدینوس ، قومنوس ، اغریتوس ، واسیلوس کبی کلیسا اسملری واتاکیوس ، فوقاس ، کیراغوس ، الکسیوس ، قومنوس ، یانوس ، تکفور وهلکیس کبی محله اسملری بولنه رق فوقاس ، هلکیس ، قومنوس ، ونکیوس ومغدینوس محلاتی معلوم اوله بیلمش ایسه ده دیکرلرینك اماسیه ده مواقعی تعیین اولنه مه مشدر .

(سلجوق حکومتی) دورنده اماسیه نك زمینی بر درجه دها یوکسلدیکی جهتله آثار رومیه دن اولان کلیسا کبی بر طاقم مبانیٔ دینیه یاری یه قدر یرالتنده قالمش وسلطان مسعود سلجوقی اماسیه ده سمره یی انشا و اماسیه یی مجدداً تعمیر ایلدیکی زمان آثار قدیمه بتون غائب اولوب اوزرلرینه خانه لر ، خانلر ، جامعلر انشا ایدلمش وبعض یرلرده اسکی زمینی محافظه ایده بیلمشدر . طاغ اتکلری عموماً موقعلرینی محافظه ایدوب اماسیه نك اورته سی پك زیاده طولمش و شوقدر تبدلاته بناءً اسامیٔ رومیه دخی تبدل ایده رك تورك اسملری ، تورك تشکیلاتی قائم اولمشدر .

دور اسلامده اماسیه ایکی قسم اعتبار ایدیلوب اشاغی قلعه یعنی عموماً ایچری شهره (باطن اماسیه) یعنی اچ اماسیه واشاغی قلعه‌نك خارجی اولان ایرماغك عموماً جنوب وقلعه‌نك شرق وغرب طرفلرینه (ظاهر اماسیه) یعنی طیش اماسیه دینمشدر. دور سلجوقی‌ده باطن اماسیه میدان قپوسنك اچ طرفندن اعتباراً (سو باشی) بعده (مسعودیه) وبعده (باغبصانیه) وبعده (میراخور) وبعده (قرا طای) محله‌لرندن عبارت ایدی .

(ظاهر اماسیه) دخی شمدیکی کوك مدرسه‌دن اعتباراً (کودول) و بعده (خانقاه) و بونلرك شمال طرفلری (تکورستان) وبعده (علیشیر) وبونك جنوب طرفلری (فتح خان) وبعده (ملك شهنشاه) وبعده (ملك غیاث الدین شاه) یاخود (غیاثیه) وبعده (دانشمندیه) یاخود (اسماعیل غازی ملکی) نامیله معروف محلاتك بولندیغی وثائق عتیقه‌ده مذکوردر . بومحلات اراسنده کوریلن حمامات عتیقه وجوامع ایله جسیم وسنکین تربه‌لر بودورك آثار باقیه‌سندندر .

شو محلات ؛ اواسط دورسلجوقی‌یه طوغرو تکرارتبدلاته اوغرایوب یکی اسملر تحدث ایده‌رك دورجلیل عثمانی‌ده دیکر تشکلات حصوله کلمش واسامیٔ قدیمهٔ سلجوقیه‌دن بعضلری حالی اوزره قالوب بعضلری‌ده تماميله اونودلمش ویرلرینه اسامی رجال عثمانیه قائم اولمشدر. بومحلات اراسنده الیوم مشهود اولان آثار دینیه ، مبانیٔ علیه اکثریتله شودورك آثار مهمه‌سندندر.

برنجی دوره‌دن اعتباراً (اماسیه) جنوب غربی‌ده واقع
(چالاك) موقعندن شرق شمالی‌ده واقع (زیاره) یه وطرف
شمالی‌ده (ارغوما) یه قدر اطراف ثلاثه‌دن اوچ ساعتلك بر
طول اوزرنده اولدیغی حالده مؤخراً ظهور ایدن محاربات
داخلیه وصلیبیه‌ده صوك درجه خساراته معروض ومکرراً بویدن
بویه احراق ایدلمش اولدیغندن دور اسلام اوائلده اماسیه‌نك
بناسی تجدید ایدیله‌رك اسکی مدنیت یرینه مدنیت اسلامیه قائم
اولمش واماسیه مدنیت اسلامیه اساسی اوزرینه انشا ایدلمشدر .

بناءً علیه اسامیٔ قدیمهٔ رومیه سیاست اسلامیه جمله‌سندن
اولمق اولمق اوزره قالدرلمش اولیوب اماسیه‌نك یکیدن بناسی
اسامیٔ جدیده‌نك اشتهارینی و اسامیٔ قدیمه‌نك نسیانی موجب
اولمشدر . بونکله برابر هلکیس، ونك ، مغدینوس وایاواسیل
کبی اسامیٔ رومیه قالمشدر. طقوز یوز سنه‌لك بر اسلام مملکتنده
بیك سنه‌لك اسامیٔ رومیه‌نك قالدیغی دوشونولورسه دیکرلرینك
رفعی سیاست استقبال دکل ، طبیعت حال مقتضاسی اولدیغی
تبین ایدر .

هر ذره‌سی آلودهٔ الطاف اکابر
اظهار ایدییور عالمه بیك درلو مفاخر
اولمشدی محلاتی بتون خیره مظاهر
هپ شاهد عادل بوکا آثار اماسیه

شمدی یه قدر سلاطین ، وزرا ، امرا کبی اکابر اسلامیه نك بذل نقود و ابراز سماحت ایده رك اماسیه ده انشـا ایتدردکلری آثار جلیله اماسیه ایچون بر مفخرت وبانیلری ایچونده بر منقبت تشکیل ایتمکده در . اماسیه نك حاوی اولدیغی محـلاتی ، بو آثار فاخره نك مظاهر حسناتی اولدیغی جهتله ابتدا اسـامیٔ محلات حروف هجا ترتیبی اوزره تفصیل وبعده بو محلات ایچنده بولونان جوامع و مسـاجد شریفه وحمامات و سـائره ایضـاح ومدارس، مکاتب، زوایا، عمارات وتربه لر خاصةً موقعلرنده ذکر اولنور .

١ (اسلام محله سی) اماسیه نك شرق طرفنده کدیکلی قیا اتکنده واقع اولوب شرقاً کدیکلی قیا اتکنده کی باغلر وغرباً دره وجنوباً تمنا محـله سی وشمالاً یاصی قیـا ایله محدوددر . ٨١٣ ده اماسیه قاضیسی اولوب (صارو قاضی) دیمکله مشهور اولان (بدرالدین محمود بخـاری) کریمه سی و خطاط مشهور (حمدالله) افندینك عمه سی (اسلم خاتون) نامنه منسوبدر . قیود عتیقه ده (اسلم محله سی) نامیله مقید اولدیغی حالده السنهٔ عامه ده (اسلام محله سی) دیه مشهور اولمشدر .

بو محلهٔ ده فاضلهٔ مومی الیها (اسلم خاتون) بر مسجد شریف ویاننده بر مکتب وچشمه بنا ایده رك (٨٤٨) ده اوقافنی تنظیم ایتمشدر . زوجی جمالی محمد چلبی اولادی اولان (کمال چلبی) وبونك اولادندن شیخ الاسـلام جمالی زاده (علی چلبی) و

دیکر اولادی متولی اولوب بعده منقرض اولدقلری ظن اولنور بو محله‌دن مشارالیه زنبیلی (علی افندی) کبی شیخ الاسلام و (پیری محمد پاشا) کبی صدراعظم ظهور ایتمشدر .

٢ (اسکی کتخدا محله‌سی) سلطان بایزید خان جامع شریفنك شرق طرفنده واقع اولوب شرقاً کوپری باشی وغرباً سلطان بایزید تابخانه صره‌سی وجنوباً بوزه خانه و شمالاً یشیل ایرماق ایله محدوددر. ٨٣٥ تاریخنه قدر اماسیه‌والیسی یورکج پاشانك کتخداسی اوله‌رق ضابطهٔ بلدیه وعدلیه و ظائفنده پك زیاده عدل وشهرته مالك اولان (الحاج محمد اغا) نك ارتحالنده یکی کلن کتخدا دخی (محمد اغا) نامنده برذات اولدیغندن اولکی (محمد اغایه) یه (اسکی کتخدا) دینمش واقامت ایلدیکی بو محله (اسکی کتخدا) نامیله شهرت بولمش اولدیغی تدبعات تاریخیه‌دن اکلاشلمشدر .

بو محله‌ده مومی الیه اسکی کتخدا (الحاج محمد اغا) بر مسجد شریف بنا و بدستان ایچنده سکز قدر دکان وقف ایده‌رك (قپوسی قبله مسجدی) نامیله مشهور اولمشدر . حقیقةً قپوسی قبله طرفنه تصادف ایتمشدر ١٠١١ حریقنده محترق اوله‌رق (حاجی افندی) دیمکله مشهور قضاتدن چاوش زاده (الحاج محمد افندی) ١٠١٨ ده مجدداً انشا وبدستان ایچنده اوچ دکان وقف ایتمش وبعده مخدومی (صاری محمد اغا) ١٠٥٧ده ینه بدستانده کائن ایکی دکانی وقف ایده‌رك پدرینك وقفنی توسیع ایتمشدر .

درکاه عالی قپوجی باشیلرندن حاجی افندی زاده (الحـاج احمد اغا) بو مسجد شریفك اوکنده وخانه‌سی اتصالنده ۱۱۸۰ ده واعیاندن یکن زاده (حسین بك) ۱۲۱۸ ده خانه‌سی اوکنده برچشمه بنا ایتدکاری کبی قلایجی زاده (الحاج عمر اغا) دخی کاشـفیه مدرسـه‌سی اوکنده ۱۱۷۹ ده دیکر بر چشمه انشـا ایله‌مشدر بومحله‌دن حاجی افندی زاده (عمر پاشا) ویکن زاده (عمر پاشا) کبی وزرا وبك چوق اعیان ظهور ایتمشدر بومحله قدیماً (اعیان محله‌سی) اوله‌رق شرفنی محـافظه ایتمکده‌در .

۳ (اوچلر محله‌سی) سـلطان بایزید جامعشریفنك قبله طرفنده (علیشیر محله‌سی) یرنده واقع اولوب شرقاً دوه خانه وغرباً رجب محـله‌لری وجنوباً برقسمی مزارلق و برقسمی‌ده کوبجکز محله‌سی وشمالاً شوسه یولی ایله محدود و(سمره) بلدهٔ قدیمه‌سندن معدوددر . (چلبی سلطان محمد خان) حضرتلرینك دور همایونلرنده فوق‌العاده نفوذ واقبالی حائز اولان معلم سلطانی نیکده‌لی زاده (صوفی بایزید) وعموجه‌سی (فیض‌الله) و (یعقوب) چلبیلره السنهٔ عامه‌ده (اوچلر) دینوب بونلر بومحله‌ده اقامت ایده‌رك بوراده بر خانه درونده مدفون اولدقلری مناسـبتله (اوچلر محله‌سی) دینمشدر .

بونلرك اوراده اقامتی ۸۱۵ تاریخلرینـه قدر دوام ایدوب تصادفات غریبه‌دن اولمق اوزره ۹۲۱ تاریخنه قـدر بو محـله‌ده اقامت و (شهزاده سلطان احمد) ه حلول ایده‌رك فوق العاده

حائز نفوذ واعتبار اولان (قطب الدين احمد) ، (قطب الدين عیسی) و (قطب الدين محمود) نام اوچ مفسدایرانی یه ده (قطبلر) و (اوچلر) دیمش اولدیغندن اوچلر نامی اشتهار ایتمشدر. برنجی اوچلر ٨٥٠ده تنظیم ایدیلان (قاضی عبدالرحمن مصاحی) وقفیه‌سنده و ایکنجی اوچلر فریدون بك منشئاتنده محرردر .

بومحله‌ده اوچلردن (فیض الله چلبی) نك اخشاب اوله‌رق بنا ایلدیکی جامع شریفی ١٠١١ حریقنده یاندیغندن ١٠١٨ ده موالیدن (سعدی چلبی) اطراف اربعه‌سی کارکیر واوزری ومناره‌سی اخشاب اوله‌رق مجدداً بنا ویاننده برمکتب وچشمه ودرسخانه انشا ایده‌رك اوچلر محله‌سنده ایکی خانه‌سنی وعبادالله چارشوسنده بش واشاغی‌پازارده ایکی وبقاللرایچنده اوچ دکانی وقورشونلو محله‌سنده اوچ خانه‌سنی بوجامع وخیراتنك تعمیر ومرتزقه‌سنه ١٠٣٩ ده وقف ایتمشدر .

بومحله‌ده اوچلرویدیلر کبی رجال مدفون اولوب اکثریسنك تربه‌سی اولدیغی مناسبتله آتی‌ده تربه‌لر بحثنده ذکر ایدیله‌جکدر . خواجهٔ سلطانی (عمرافندی) ودیاربکر بکلربکیسی (احمدپاشا) کبی پك چوق اکابر بو محله‌دن ظهور ایتمشدر . بومحله‌نك منتهای شرقیسنده بولونان (سقا سوقاغی) مشهور یکیچری سرداری سقا اوغلی (ابراهیم اغا) ١١٤٠ تاریخنه‌قدر بوراده اقامت ایتدیکی مناسبتله مشهور اولمشدر. بومحله‌ده شعبان‌زاده (الحاج

محمداغا) نك وكاتب زاده (السيد الحاج عثمان اغا) نك برر چشمه‌سی واردر .

٤ (اوزون مصطفی محله‌سی) بورمه مناره جامع شریفنك شمالنده وشهنشاه ملکی یرنده واقع اولوب شرقاً دره وغرباً خواجه سلیمان وجنوباً قیلیججی وشمالاً قزانجی محله‌لریله محدوددر اعیان تجاردن اولوب سلطان محمد خان ثانی وسلطان بایزید خان ثانی طرف همایونلرندن مکرراً مصره سفارتله اعزام بیوریلان (خواجه الحاج مصطفی چلبی) بو محله‌ده ٩٠٥ تاریخنه قدر اقامت ایتدیکی مناسبتله تسمیه ایدلمشدر .

خواجهٔ مومی الیهك بو محله‌ده بر مسجد شریفی ومکتبی وچشمه‌سی اولوب بونلری اداره ایده‌جك املا کنی ٩٠٠ ده وقف وتولیتنی مخدومی علمادن (الحاج محی الدین محمد چلبی) یه واولادینه تخصیص ایتمشدر . بو مسجد شریف مکرراً یاندیسه‌ده احفادینك همتلریله اعمار ایدیله‌رك الیوم معمور بولنمشدر . چشمه‌سی موجود ایسه‌ده مکتبی یوقدر .

٥ (بایزید پاشا محله‌سی) قوش کوپرینك جنوبنده قدیماً فوقه محله‌سی یرنده اولوب شرقاً باغلر ، غرباً دره ، جنوباً صو اقچه محله‌سی وشمالاً یشیل ایرماق ایله محدوددر . ٨١٦ تاریخنه قدر بو محله‌ده اقامت ایدن وزرای عظام عثمانیه‌دن یخشی بك زاده (بایزید پاشا) نامیله تسمیه ایدلمشدر .

وزیر مشارالیهك بو محله‌ده ایرماق کنارنده مصنع بر جامع

شریفی وشرق طرفنده برمسافر خانه ایله برده عمارتخانه‌سی واردر بونلری ٨١٧ ده اکمال ایدوب ٨٢٠ ده وقفیه‌سنی تنظیم ایتمشدر .

جامع شریف ؛ اوکی ایرماق واطراف ثلاثه‌سی دیوار ایله محاط اولوب بودائره‌نك اورته یرنده واقعدر. جبهه‌سی مرمردن واطرافی طاشدن یاپیلمش اولوب اوکنده ایکی مقصوره‌سی وهربرنده مرمر اوزرینه چیچکلی ، اوفاق بررحوض ویاننده لطیف برمناره‌سی واردر. درونده ایکی طرفی بررحجرهٔ واسعه اولوب بوایکی اوطه‌نك اراسی جامع شریف در . فقط زمینی عموماً دوز اولمیوب نصف اعلاسی ، نصف اسفلندن برارشون یوکسکدر . هربرنصفی برر مربع تشکیل ایدر .

محراب ومنبری غایت ظریف اولوب اوفاقدر . قپوسی جسیم ، غایت مصنع اولوب اوزری و یانلری مرمر اوزرینه قبارتمه‌لی چیچکلرایله مزین ومنقوشدر وقفیه‌سی جامع شریفك طیشنده قبه‌نك مستند اولدیغی مربع کمرده قوشاغه مشابه قیرمزی مرمر اوزرنده محکوك اولدیغی کبی قپوسی اوزرنده شو عبارهٔ عربیه محکوکدر .

« انشأ هذه العمارة المبارکة فی ایام دولة السلطان الاعظم الشاهنشاه المعظم السلطان محمد بن السلطان المرحوم بایزید خان خلدالله سلطانه الامیر الکبیر الوزیرالخطیر المفخم بایزید پاشا عظم الله جلال قدره فی تاریخ محرم سنة سبع عشرة وثمان مائة »

بوجامع شريفى ، معمار مشهور (شمس الدين احمد شامى) نام براستاذ ماهر يايوب اسمى قپونك صول طرفنه حك ايتمشدر بو جامع شريفك درونده كائن ايكى حجره ؛ درسخانه اولوب برمدرسه اعتباريله علمادن خيلى ذواته و ١٢١٠ ده ويسى بك زاده (السيدالحاج محمد افندى) يه و بعده اولادينه توجيه ايدلمشدر . توليتى اولادينه مشروط ايكن منقرض اولملريله ١١٠٠ تاريخلرندن اعتباراً اندرون همايوندن محرج امكدارانه توجيه و ١٢٥١ ده اوقاف همايون نظارتنه الحاق بيورلمشدر .

عمارتخانه‌نك شرقنده قوش كوپرى حذاسنده (قومه‌جق حمامى) ناميله برحمام مشهور اولوب كوچك قپو اغاسى (اياس اغا) قوجه‌جق خواجه احمد چلبى زاده خواجه محمد چلبى‌دن اشترا ايلديكى عرصه اوزرينه ٩٠٠ ده بو حمامى انشا وا كمال ايتمشدر . قوجه‌جق عرصه‌سى اوزرينه ياپيلديغى مناسبتله (قوجه‌جق حمامى) وبعده غلط اوله‌رق (قومه‌جق حمامى) دينمشدر .

مومى اليه اياس اغا بوحمامى ؛ شرق طرفنده ياپدرديغى سكز خانه وبايزيد پاشا دائره‌سنك قپوسى اوكنده واقع دكرمن ويانده برباغچه ايله برابر ٩٠٠ ده وقف و حاصلاتنى شاملر محله‌سنده كائن جامع ومدرسه ومكتبنه تخصيص ايتمشدر .

بايزيد پاشا جامع شريفنك قبله طرفنده كرازلى دره‌يه كيده‌جك يولك جوارنده امرادن (غازى بك) ٩٣٧ ده بر

مسجد شريف واوكنده بر چشمه واتصالنده برمكتب بناسيله املاكنى وقف ايلديكى مقيددر .

بوغازى بكلك چشمه‌سى غربنده دره كنارنده كائن بردائرهٔ جسيمه ايچنده (قرا باغى الشيخ الحاج حمزهٔ نكارى افندى) حضرتلرينك نامنه انشـا ايدلمش بر جامعشريف و اتصـالنده مشاراليهه مخصوص برتربهٔ عاليه وغرب طرفنده اخشـابدن بر مدرسه واوكنده شادروان وشمالنده بردرسخانه‌يى حاوى دائره مخصوصه واردر .

بوجامع شريف و مشتملاتنك اسـاسى ١٣٠٤ ده وضع اولنه‌رق شروان ايالتنده مقيم اولان خلفادن ويسى افندى زاده (الشيخ الحاج محمود افندى) طرفندن جمع وارسـال ايديلن اعانات نقديه واماسيه‌ده (ميرحسن افندى) طرفندن ايفاايديلن نظارت وعموم مريدان طرفلرندن بذل ايديلن مسـاعئ جديه سايه‌سنده هرطرفى طاشدن اوله‌رق ١٣١٠ده قسماً اكمال وتدريجاً مشتملات سائره‌سى‌ده اتمام ايدلمشدر .

بوجامع‌شريف وتربه‌نك بناسى‌لطيف ومناره‌سيله مرمردن مصنوع منبر ومحرابى غايت ظريف‌در . ميرحسـن افنديـنك ارتحالنه بناءً ختام بولان توليت و نظـارتى شيـخ محمود افندى زاده ويسى ومحمدافنديلره انتقـال ايده‌رك ١٣٢٦ ده بونلرك معرفتيله جبهه‌سى‌ده ختام بولمش وبوخيراتك اداره‌سنه كافى اوقاف بونلر طرفندن تنظيم ايدلمشدر .

بوجامع شریف ایله قومه‌جق حمامی اراسنده کائن برموقعده فرانسز ژزویت هیئت روحانیه‌سی ١٣٠٠ ده برکلیسا و مکتب وجسیم بر دائرهٔ مخصوصه انشا ایده‌رك میسیونرلکه مخصوص اولان تعلیماته توفیقاً اجرای حرکت ایتمکده‌درلر . صدر اسبق (قره ابراهیم پاشا) بومحله‌ده تولد ایتمشدر .

٦ (بوزه خانه محله‌سی) عبادالله چارشوسنك ایکی طرفنده و (امیرسیف الدین سنقر ملکی) یرنده واقع اولوب شرقاً خواجه سلیمان وغرباً دوه خانه وجنوباً چریباشی وشمالاً اسکی کتخدا محله‌لریله محدوددر . شهزاده (سلطان احمد) دورنده بوزه‌نك تعمم ایلدیکی اثناده بومحله‌ده جسیم بر بوزه خانه انشا ایدلدیکی مناسبتله ٩٠٠ تاریخندن اعتباراً (بوزه خانه محله‌سی) دینمکه باشلانمشدر .

بومحله‌ده ٨٧٣ ده عجم علی اغا برچشمه بنا ایدوب ٩٣١ ده موالیدن مشهور (عبیدالله افندی) برمسجد شریف انشا وبر خان ایله اون دکان و ایکی خانه وقف ایتمشدر . جامع شریفه واوکنده بولونان چارشویه (عبیدالله) نامی ویرلمش وبعده غلط اوله‌رق (عبادالله) دینمشدر. بوجامع شریف ١٠١١ حریقنده یانمش اولدیغندن منلای مومی الیهك حفیدی قائمقام نقیب الاشراف (السید شکرالله افندی) بن یحیی چلبی ابن محمد چلبی بن عبیدالله افندی تجدیداً اعمار ایتمشدر .

١١٤٣ حریقنده تکرار محترق اوله‌رك بالکلیه اوقافی ضایع

اولدیغندن اعیاندن سراج زاده (الحاج محمد اغا) ١١٤٧ ده مجدداً انشا و اوکنده بولونان بش دکان ایله یوقاریسنده‌کی درت دکان وارقه‌سنده‌کی خانه‌سنی وقف و١٢٧١ حریقنده ینه محترق واوقافی ده ضایع اولمشدر .

١٢٧٣ ده ارباب خیرات اعانه‌سیله جامع شریف ودکانلری مجددا انشا ایدلمش اولدیغی حالده ١٣٠٤ حریقنده دخی یانمش اولدیغندن مفتیٔ مملکت کورجی (الحاج عثمان حلمی افندی) دلالت ایده‌رك دکانلریله برابر مجدداً اعمار ایدلمشدر انجق درت دکانیله برخانه‌سی ومقدماً اون دکان وبرخانی ملکه تحول ایتمشدر.

بوجامع شریفك شرق طرفنده کاتب زاده (محمد رفعت افندی) بن لطف الله افندی پدرینك وصیتنی انفاذ ایده‌رك ١٢٥٠ده قار سبیلی انشا وبر دکان وقف وحزیران ، تموز واغستوس ایلرنده اورایه قار قونمنی شرط ایتمشدر . سبیلك اوزرنده کتابه‌سی واردر .

٧ (برنجی محله‌سی) صواقجه دره‌سنك غرب طرفنده و سرای التنده واقع اولوب شرقاً صو اقجه دره‌سی غرباً محمد پاشا جنوباً یعقوب پاشا محله‌لری وشمالاً یشیل ایرماق ایله محدوددر. سلطان بایزید خان ثانی امراسندن (برنجی سنان بك) بوراده اقامت وبرمسجد شریف ومکتب انشا واملاکنی بونلره وقف وتخصیص ایتدیکی مناسبتله ٩١٢ تاریخندن اعتباراً برنجی محله‌سی دینمشدر. بومحله‌ده بردارالحدیث وبرزاویه اولوب قریباً

ایضاح اولنور. وزرادن کشخانه‌لی (علی شفیق پاشا) بومحله‌ده اقامت ایتدیکی مناسبتله شوسه یولنك جنوب طرفلرینه (شفیق پاشا باغچه‌سی) دینور ایدی .

٨ (پروانه بك محله‌سی) بورمه مناره دیمکله مشهورجامع شریفك طرف غربیسنده واقع اولوب شرقاً اوزون مصطفی غرباً عجم علی جنوباً چراقجی شمالاً خواجه سلیمان محله‌لریله محدوددر . بیوك پروانه بکك برادر زاده‌سی (عزالدین محمد پروانه بك) ٧٠٠ تاریخنه قدر بومحله‌ده اقامت ایتدیکی مناسبتله پروانه بك محله‌سی دینمشدر .

بومحله‌ده کائن بورمه مناره جامعشریفنی امرای سلجوقیه‌دن (نجم الدین فرخ [١]) ك بنا ایلدیکی قپوسی بالاسنده محکوك و دامادی بولونان مشارالیه پروانه‌نك ٦٩٩ ده اوقافنی تنظیم ایتدیکی وقفیه‌سندن مستبان در .

بوجامع شریفك اطراف اربعه‌سی کارکیر اولوب اوستی اخشاب در . شکلاً جنوبه طوغرو مستطیل اولوب درونی طولاً اوچ قسمه منقسم‌در. جناجلرنده طاشدن ، مربع‌الشکل اوچرستون اولوب بناسی غایت متین‌در. جبهه‌سنده دورسلجوقی‌یه عائد احتشام وزینت یوقدر . ایکی تربه‌سی ، برکتبخانه‌سی ، برمناره‌سی واردر .

---

[١] عقدالجمان‌ده بوذاتك نامی (فروج) و (فروخ) اولمق اوزره مسطور ایسه‌ده جامع شریفك قپوسی بالاسنده (فرخ) نامی محکوك‌در

قپوسی کارکیر اولوب بالاسنده طاشـه حك ایدلدیکی حالده کیرچ اوزرینه یازلمش کبی طوران برکتابه‌سی واردر . بو کتابه یاش کیرچ اوزرنده پارمقله یازلدقدنصکره طولدیرلمش اولدیغنی اخطار ایده‌جك برشکل کرفت اوزره حك ایدلدیکندن کمال مشـکلات ایله اوقونه‌بیلمشدر قوس شـکلنده یازلمش اولان عباره شودر .

« عمر هذه العمارة المبارکة فی ایام الدولة السلطان الاعظم غیاث الدنیا والدین ابوالفتح کیخسرو بن کیقباد بن کیخسرو ادام الله سلطانه » بویازینك التنده دوز اوله‌رق شو یازلمشدر .

«عامر هذه البقعة المبارکة العبدالضعیف امیر الصـید فرخ بن سلجوق بن یوسف الخازن غفرالله له فی اواخر بیع المبـارك سنة تسعین وستمائة » .

شـو جامع شریفك کرك شکلنده ، کرك طرز انشـاسنده کلیسایه مشابه برجهتی اولمدیغی حالده (ویتال کوینه) آسـیای عثمانی نام اثرنده بیزانس ایمپراطورلغنده بولنمش اولان (قومنن خاندانی) طرفندن بنا ایدلمش برکلیسا اولدیغنی یازییورسـه‌ده شکل حاضری بونی تصدیقه مساعد دکلدر . بلکه یری (قومنن کلیساسی) اوله‌بیلیر .

تولیتی پروانه بك زاده‌لرده ایکن منقرض اولوب مؤید زاده‌لره ارثاً انتقال ایلدیکی اثناده (۹۹۹) ده بوجامع شریف ، زلزله‌دن مصـاب و ۱۰۱۱ ده بیوك یانغینده محترق اولدیغندن

متولی مؤید زاده (پیری چلبی) اعمار واوکنده اخشابدن بر منارہ انشا و ١١٤٣ حریقنده تکرار محترق اولمقله متولی واسع چلبی زاده (السید الحاج احمد افندی) تعمیر ومنارہسنی طاشدن یورمه اولمق اوزرہ بنا ایتدرمشدر .

بو جامع شریفك زمان بناسنده جامع اولمق اوزرہ یاپیلدیغی وقفیه‌سندن مستبان ایکن سلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینك جامعی ختام بولدقده جماعت مسلمینك بو جامعده اجتماعی مقصدیله یوقاری بازار قسمنده اولان بالجمله جوامعدن منبر قالدرلدیغی اثناده بو جامعدن دخی قالدرمش ایدی مؤخراً جامع سلطانیده جماعتك ازدحامی دیکر جوامعده منبرك وضعنی ایجاب ایلدیکندن ١١٤٦ ده بو جامع شریفده دخی منبر وضع و (حافظ حسین افندی) خطیب نصب اولنمشدر .

١١٤٧ ده کبار محدثیندن حفظی زاده (الحاج عثمان فائق افندی) جامع شریفك اوکنده بولونان تربه‌نك اوزرنده موجود اوطه‌یی کتبخانه اتخاذ وبالجمله کتابلرینی اورایه وضع ووقف ایتمشدر . مؤخراً حافظ کتبلرك وظیفه‌لرینی بیلمدکاری جهتله بتون کتابلر امانته ویرلمش وبعده ویرلدیکی یردن استرداد ایدلمه‌مش اولمسی ضیاعنه سبب اولمشدر . شمدی کتبخانه وار . کتابلر یوقدر . تربه‌یه دائر ایضاحات تاریخیه قریباً ذکر ایدیله‌جکدر .

بو جامع شریفك غرب طرفنده یول اوکنده بولونان درت کوز ابدستخانه اعیاندن اسبق قائممقام نقیب الاشراف موجی

زاده (السيد مصطفى اغا) ۱۰۹۸ ده ياپديرمش وهربرينه صو اقتمشدر وبعده تعمير و احتياجنه صرف اولنمق اوزره بقاللر ايچنده درت دكانى وقف ايلديكى وقفيه‌سندن مستبان ايسه‌ده. دكانلر ملك ،و ابدستخانه‌لرده خراب اولمشدر .

بومحله‌ده كائن (سنقورلى مدرسه‌سى) و (ضربخانه‌جى تكيه‌سى) قريباً ايضاح اولنور چارشو باشنده‌كوريلن مسجدى ۱۱۰۰ده اعياندن الى‌كوزل (الحاج محمد اغا) بنا ايدوب مقدار كافى‌عقار وقف‌واوكنده برچشمه انشا ايتمشدربومسجد مكرراً يانوب احفادى ياپديرمش وبعده ينه خراب اولديغندن ۱۳۱۰ده صنديق امينى زاده (مصطفى رشيد افندى) مجدداً احيا ايده‌رك بانئ ثانى اولمشدر .

بومحله‌ده بچه‌لى زاده (حسن پاشا) نك ومواليدن (حفظى عبدالرحمن افندى) نك و اعياندن (عجم على اغا) نك برر چشمه‌لرى واردرعجم‌على اغانك چشمه‌سى معلوم ومعين ايسه‌ده برقاچ دها چشمه اولديغندن ديكرلرى تعيين اولنه‌مدى يالكز ضربخانه تكيه‌سنك اوكنده بولونان چشمه حسن پاشانك ظن اولنور .

۹ (تاتار محله‌سى) شاملر مزارلغى شمالنده (كولوس) ناميله مشهور اولان موقعده اولوب شرقاً شوسه‌يولى غرباً احمق باغلرى جنوباً مزارلق وشمالاً كولوس ايله محدوددر . ۱۲۹۵ تاريخندن برى اوراده اسكان ايديلن تاتارلرك ورودیله تشكل

ایتمشدر . دفاتر میریه‌ده (احسانیه محله‌سی) نامیله تسمیه وقید ایدلمش ایسه‌ده السنهٔ عامه‌ده (تاتارمحله‌سی) نامی غلبه ایتمشدر.

بو محله‌ده ساکن اولان تاتارلر غایت چالیشقان ، متدین اولدقلری مناسبتله اورته‌سنده برمسجد شریف بنا ایتمشلردر . ۱۳۱۶ده اماسیه اغنیاسندن زیله‌لی حاجی ولی زاده (الحاج حسن افندی) بومسجد شریفك یاننده برمکتب لطیف انشا ایده‌رك محله‌نك شرفنی تزیید وانتشار معارفه همت ایتمشدر .

بومحله‌نك قسم شمالیسنی اشغال ایده‌رك دیکر قسملری چایرلق اولان موقع لطیف اوته‌دن بری (کولوس) نامیله مشهور ومتعارفدر . بونام یوقاری‌یه طوغرو نقدر اراشدیر - یلیرسه مثلا ۷۲۷ و ۶۳۵ و ۵۷۳ تاریخلرینه قدر تحری ایدیلیرسه عیناً موجود اولدیغی کورولور. شوحالده بواسم اماسیه فتحندن مقدم اولدیغی اکلاشیلیر. بوکولوسك شمال شرقیسنده کائن باغلره طرابوت باغلری دینديکی‌ده اماسیه فتحندن مقدم اولدیغی اکلاشیلیر .

بو اسملرك ظاهری (پونت حکومتی) دوروندن بری بوراده علم اوله‌رق قالدیغنی اشعار ایدر. چونکه : (کولوس) نامی، یا (آرکیلوس) یاخود (لوکوللوس) اسملرندن مخفف اوله‌رق قالمه برشیئه بکزر. تاریخاً مضبوط اولدیغی اوزره (آرکیلوس) یاخود (آرکیلائوس) پونت قرالی یدنجی

مهردادك مشهور برقوماندانی اسمیدرکه بوراده اقامت ایلدیکی مناسبتله تسمیه ایدلدیکی ظن اولنور.

(لوکوللوس) دخی روما قوماندانلرندن مشهور برجنرالك اسمیدرکه مهرداد ایله محاربه ایدەرك غالبانه اماسیه‌یه کیردیکی تاریخاً معلوم اولوب بوراده برمدت خیمه نشین اقامت اولدیغی مناسبتله تسمیه ایدلدیکی‌ده مظنوندر. فقط: (طراپوت) لفظنه دائر بر وثیقهٔ تاریخیه بولنه‌مدی. (تورا پونت، پونت‌قانونی) تعبیرندن مخفف اولدیغی ظن ایتدیرر ایسه‌ده بونی تقویه ایده‌جك برشیئه تصادف ایدیله‌مدی.

١٠ (تمنا محله‌سی) زنجیرلی قیانك شمال اتکنده وامرای دانشمندیه‌دن فتح‌غازی باغچه‌سی برنده اولوب شرقاً زنجیرلی قیا غرباً وجنوباً دره وشمالاً اسلام محله‌سی ایله محدوددر.

اماسیه‌ده شهزادکان مداحلرندن وایران شعراسندن (تمنای نیسابوری) بو فتحیه باغچه‌سنده اقامت ایتدیکی مناسبتله ٨٢٠ تاریخندن بری تسمیه وقید ایدلمشدر.

خضر پاشانك کتخداسی (حسام الدین اغا) بو محله‌ده اقامتله ٨٧٤ ده کارکیر برمکتب و برچشمه وجوارنده صو کوزنی انشا واوقافنی ٨٧٨ده تنظیم ایتمشدر. وقفیه‌سنده (حسام‌الدین تمنایی) محرردر وامرای عثمانیه‌دن طرمطای اولادندن ایکنجی (قیا پاشا) ٩٧٥ده کارکیر بر جامع لطیف بنا واملاکنی بورایه وقف ایتمشدر.

۱۱ (جامع اندرون محـلەسی) ایچری شهرده خانونیـه محلەسنك جوارنده اولوب قراطای محلەسندن تفریق ایدلمشدر. شرقاً سرای غرباً قراطای جنوباً یشیل ایرماق شمالاً قلعهٔ بالا ایله محدود اولوب اورتەسنده اندرون جامعی نامیله مشهور جامع شریف بولندیغندن بوجامعه نسبت ایدلمشدر .

بوجامع شریف ؛ ٦١٢ تاریخندن بری اله کچن اکثر وثائق عتیقەده (جامع اندرون) نامیله مسـطور و بعضلرنده (جامع غازی بك) عنوانی مذکور اولدیغنه باقیلیرسه دانشمندیه حکمداری (ملك شمس الدین اسماعیل غازی بك) یاخود (ملك عزالدین محمد غازی بك) طرفندن ٦٣٥ تاریخندن اول بنا وایچ قلعەده بولندیغی مناسبتله بعده (جامع اندرون) تسمیه ایدلدیکی ظن اولنور .

بوظنی تقویه ایدن سبب ؛ جامع شریفك طرز انشاسیدر . بوجامع شریف ؛ شـکلاً مربع وهرطرفی قیرمزی طوغلەدن مصنوع اولوب دیواری یوکسك، ایچی کنیش واوستی اخشابدر شرق طرفنده تقریباً اون اوچ متره قـدر قطرنده غایت قالین بر منارەسی اولوب بوقدر قطره کوره ارتفاعی انجق اون بش متره قدردر . عادتا بیوك لوغ طاشـنه مشـابه اولدیغندن السنهٔ عامەده (لوغ مناره) دیمکله مشهوردر. بوده قیرمزی طوغلەدن یاپیلمشدر .

حکومت دانشمندیه رجالی طرفندن بنا ایدیلن جامعلر ،

تربه‌لرا کثریا بوشکل اوزره طوغله‌دن یاپیلدیغی تدقیق اولنورسه بوجامع شریفك بانیسی مشارالیهمادن بری اولدیغی ظنی کسب قوت ایدر . شاملیلر مزارلغنك کنارنده بولونان تربه ایله بوجامع شریفك وچالاك کوپرینك بنالری اراسنده کورولن مشابهت و دانشمندیه حکامندن (یاغیبصان غازی) بکك نیکسار قلعه ـ سنده‌کی جامعی و مدرسه‌سی بنالری مقایسه ایدیلیرسه بوجامع شریفك بناسی اودوره عائد اولدیغی تسلیم اولنور بوجامعك ده کلیسادن دونمه اولدیغی روایت ایدلمکده ایسه‌ده بی اساس اولدیغی شبهه‌سزدر چونکه جامع مزبورك طرز انشاسی وشکلی بوروایتی تکذیبه کافی در مناره‌سی صوکره‌دن علاوه ایدلمش اولمیوب جامعله برابر یاپیلدیغی میدانده‌در .

بوجامع شریفك تملی ، طاشدن یاپیلمش برقاچ قبه وستون وارالقلو اوزرنده اولدیغی بالمشاهده ثابت در بناءً علیه : ازمنهٔ قدیمه‌ده بوراده برکلیسا اولوب اطرافی طوله‌رق یره کوموامش وبونك اوزرینده جامع شریف یاپیلمش بولندیغی شو روایتی تولید ایسه کرك :

بوجامع شریف ؛ قدیماً ارباب خیرك وقف ایلدیکی عقارات ایله اداره اولنمقده ایکن ۸۷۹ده سلطان بایزید خان ثانی حضر ـ تلرینك والدهٔ محترمه‌لری (کلبهار خاتون) بوجامع شریفك مصارف شرعیه‌سنی اداره ایتمك اوزره قرا ومزارع وقف ایلدیکی کبی اماسیه والیسی شهزاده (سلطان احمد) حلیله‌سی

(کل چیچـك خاتون) دخی جوارنده اولان تربه‌سنده جز خوانلغه و بوجامعشریفده دور خوانلغه مشروط اولمق اوزره ۹۱۱ ده عقارات ومزارع وقف ایتمشدر .

۱۲ (چراقجی محله‌سی) پروانه بك محله‌سندن ایکن موخراً تفریق اولنه‌رق ایریجه برمحله اولمشدر . شرقاً قلیججی ، غرباً عجم‌علی، جنوباً دارالسلام، شمالاً پروانه‌بك محله‌لریله محدوددر . اماسیه والیسی شهزاده (سلطان مصطفی) قرناسندن چراقجی زاده (الحاج خلیل چلبی) بن احمدچلبی بومحله‌ده‌اقامت و۹۵۷ده برمسجد شریف انشا واوقافی تنظیم ایتدیکی مناسبتله چراقجی تسمیه ایدلمشدر .

۱۳ (چریباشی محله‌سی) قره‌قیانك شمال اتکنده وقدیماً (سنقر ملکی) یرنده واقع‌در. شرقاً عجم علی وغرباً دوه‌خانه وشمالاً بوزه‌خانه و جنوباً شهره کوسدی‌محله‌لری و قره‌قیا ایله محدوددر اماسیه امیری (شاد کلدی پاشا) وبعده (دواتدار احمد پاشا) دورنده امرای بنامدن اولان (چریباشی امین‌الدین محمد چلبی) بومحله‌ده اقامت وبر مسجد شریف انشا ایتدیکی مناسبتله (چریباشی محله‌سی) دینمشدر .

بو جامع شریفك تاریخ طاشی سوکولمش و وقفیه‌سی‌ده بولنه‌مه‌مش اولدیغندن تاریخ بناسی اکلاشیله‌مه‌مش ایسه‌ده امیر مومی‌الیهك ۷۹۳ سنه‌سنده برحیات اولدیغی بو زمان تنظیم ایدیلن وقفیه شهودندن استخراج ایدلمش اولدیغنه کوره بو

تاریخلرده بنا ایدلدیکی اکلاشیلیر . اولادی درتیوز سنه قدر متولی اوله‌رق بوجامعی حسن اداره ایدوب یکیچری چاوشلرندن متولی زاده (الحاج خلیل اغا) ١١٩٧ده جامع شریفك شرق طرفنه بر منارهٔ بیضا علاوه ایتمشدر .

بو جامع شریفك بناسی ، طرز انشاسی سراجخانه جامعی بناسنه مشابه اولدیغی وهر ایکیسنکده تاریخ طاشلری سوکولمش بولندیغی شایان تدقیقدر . اولادندن اماسیه مفتیسی متولی زاده (الحاج احمدافندی) ١١١٨ ده منبر وضع ایدوب اوقافنی توسیع ایلدیسه‌ده مؤخراً جمله‌سی‌ده ضایع اولوب نقود موقوفه‌دن ماعدا وقفی یوق کبیدر . ١٢٨١ ده اماسیه متصرفی (ضیاپاشا) بو جامعی تعمیر ایتدیرمش و بعده ینه قبه‌سی اقدیغندن محررك پدری عبدی زاده (الحاج محمد اغا) ١٣٠٩ ده اوزرینه بر آغدیرمه بناسیله قبه‌یی محافظه التنه آلدیرمشدر .

جامع شریفك قارشوسنده کوشه باشنده بولونان خانه امامته مشروطه وقفی اولدیغی کبی بووقف خانه‌نك ایکی خانه اوستنده کوریلن عرصهٔ خالیه‌دخی جزخوانغه مشروطه وقفی اولدیغی متواتردر . بومحله‌نك اشاغی قسمنده (قیا پاشا) ٨٠٣ حدودنده ویوقاری دره قسمنده متولی زاده (الحاج حسن اغا) ١١٤٥ حدودنده بر چشمه‌یاپدقلری کبی (عجم علی اغا) دخی ٨٧٣ ده جامع شریف اتصالنده بر چشمه انشا ایتمشدر .

١٤ (چیقرق محله‌سی) قیود رسمیه‌ده (شیخ قریق مع خانقاه

محله‌سی) نامیله مقید اولان بو محله قدیماً خانقاه مسعودی محله‌سی
یرنده اولوب شرقاً اوچلر وغرباً شامیجه وجنوباً کوبجکز وشمالاً
رجب محله‌لریله محدوددر. (شیخ قریق) دیمکله مشهور
(محمد چلبی) بوراده اقامت وتکیه جوارنده حجرهٔ مخصوصه‌سنده
اجرای ریاضت ایتدیکی مناسبتله ٨٤١ تاریخندن بری محله
(شیخ قریق) نامیله مشهور اولمشدر. السنهٔ عامه‌ده (چیقریق
محله‌سی) دینور. بعض اصطلاح پردازلر (قریق) لفظی
غریق یازوب (شیخ غریق) دیمشلردر.

بو محله سلطان مسعودك بنا ایلدیکی خانقاه ایله مشهور
اولدیغندن ٥٦٠ تاریخندن ٨٤٠ تاریخنه قدر خانقاه محله‌سی
دینمشدر. بوراده جامع شریف ومکتب وچشمه‌لر قدیماً موجود
اولوب بعض ارباب خیرات بونلرك اوقافنی تنظیم ایتمشلردر.
مشاهیر علمادن (الشیخ عثمان افندی) بو جامعك امامی اولدیغی
زمان ، پك زیاده کسب عمران ایتمشدی .

١٥ (حاجی الیاس محله‌سی) سلطان بایزید خان ثانی جامع
شریفنك غربنده واقع اولوب شرقاً سلطان بایزید جامعی وغرباً
یورکیج پاشا جامعی وجنوباً شوسه یولی وشمالاً یشیل ایرماق ایله
محدوددر. (عمارت ارقه‌سی) ده دینور. امرادن حاجی نوروز
بك زاده (حاجی الیاس بك) بو محله‌ده اقامت ومسجد شریف
ومکتب انشا ایتدیکی مناسبتله بو نامی آلمشدر .

بو محله‌نك غرب شمالی طرفلری (اینه خان اوکی) دیمکله

مشهور اولوب السنهٔ عامه‌ده (اینه‌هان اوکی) دینور. اوراده سلطان ارتنا بك احفادندن (اینه خان) بك ٧٩٠ تاریخندن بری اقامت ایلدیکی مناسبتله تسمیه ایدلمشدر. بوذاتك ایرماق کنارنده بنا ایتدیکی قصرینك تملی الیوم موجوددر.

شرق طرفلری حاجی بك زاده حمزه والیاس وخضر بکلرك باغچه‌سی ایکن ٨٨٦ده سلطان بایزید خان ثانی حضرتلری تخت همایونه جلوسنی متعاقب بونلردن اشترا ویرینه برجامع شریف ومدرسه وعمارتخانه ونابخانه وشادروان بناسنی فرمان بیورمش اولدیغندن شهزاده‌لری اماسیه والیسی (سلطان‌احمد) درحال انفاذ امرعالی‌یه مبادرت ایتمشدر.

شهزادهٔ مشار الیه؛ جامع شریفك اساسنه ٨٨٦ رجبنده شروع ایده‌رك کافهٔ مشتملاتیله برابر جامع‌شریفی ٨٩١ رجبنده اکمال ایتمش وبوخیراتك اطرافی سور شکلنده مربع وکارکیر بردیوار ایله احاطه ایتمشدر. بوسورك ایکیسی جنوبده ایکیسی شمالده بررده شرق وغربده اولمق اوزره آلتی قپوسی اولوب شمال‌طرفی تمامیله ایرماغه ناظردر. غایت کنیش اولان دائره‌سی بتون خیراتی محیط اولوب جامع شریفك درت طرفی‌ده غایت لطیف، اشجار مثمره وغیر مثمره‌یی حاوی برباغچه‌در.

بودائره‌نك اورته یرنده جامع شریف بنا ایدلمشدر. طول وعرضی یوز سکسانر قدم اولوب داخلاً اورته‌سنده ایکی و یانلرنده اوچر قبه‌سی وشرق وغرب و شمال طرفلرنده برر

قپوسی واورته‌ده بولنان ایکی قبه‌نك استنادگاهی اولمق اوزره لطیف، متین برکمری واردر. خارجاً جبهه‌سی بش قبه ایله مستور اولوب بوقبه‌لرك دیرکلری یشیل وسیاه ایله ملون یکپاره مرمردر.

شمالنده کائن اورته قپوسی جسیم وبال رنکنده مرمردن مصنوع اولوب قپونك اوزرنده کوریلن قبارتمه‌لی چیچکلر شایان تماشادر. ایکی طرفنده سوکلون کبی غایت موزون ایکی مناره‌سی؛ کویا عرش اعلادن اماسیه اوستنه اینمش ایکی نور فواره‌سی کبی عرض اندام ایمکده‌در.

صدور سلیمیه‌دن مولانا ادریس بدلیسی (هشت بهشت) نام اثرنده شوخیرات شریفهٔ سلطانیه‌یی شویله مدح وثنا ایدییور. جامع شریف حقنده :

حبذا بقعهٔ مبارك جای　　که‌رسد راحتش بخلق خدای
قائم انجا شعائر اسلام　　دائم انجا مواهب انعام

قندیللری حقنده :

فکانها والشمس تصبغ سمکها　　خیل تمرغ فی مذاب العسجد
کالروح لطفاً وهو لو لم یودع　　طرف الاناء لکان غیر مجسد

مناره‌لری حقنده :

دونخل مثمر ازمرغان خوشخوان
بذکر حق چو بابل درگلستان

عمارتخانه وتابخانه‌سی حقنده:

آن بقعه چوکلشن بهاریست　　خرم چو عمارت عماریست
دروی همه نعمتی مهیاست　　وازمنعم وبانیش مهنا است
هرکس که بدیدنش شتابد　　از منزل آن عنان نتابد

جامع شریفك صاغ طرفنده یعنی غربنده تفصیلاتی آتیاً ذکر ایدیله‌جك برمدرسهٔ عالیه‌سی وصول طرفنده یعنی شرقنده برعمارت وطعامخانه (اعشار عینیه انباری) وعمارتك اتصال شمالیسنده تابخانه یعنی مسافر خانه (اسلحهٔ عسکریه دبوبی) وبونك اوکنده غربه ناظر و خطاطینه مخصوص بردارالتعلیم (اصلاح مدارس قومیسیونی اوطه‌سی) و عمارتك جنوبنده برمکتب (سلطانیه مکتب ابتدائیسی) و جامع شریفك اورته قپوسی اوکنده لطیف برشادروانی واردر .

هشت بهشت ومرأت کائنات وکنه الاخبارده والسنهٔ عامه‌ده تواترا مذکور اولدیغی اوزره (فاتح سلطان محمد خان ثانی) حضرتلرینك شهزاده‌لری (سلطان بایزید) اماسیه و(سلطان جم) قرامان والیلکلرنده بولندقلری اثناده سلطان جمك تحصیل سلطنته تشبث ایلدیکی سلطان بایزیده منعکس اولدقده بی‌حضور اولدیغنی کورن اماسیه مشایخ خلوتیه‌سندن کمشلی زاده (پیر خیرالدین خضرچلبی) و (جمالی‌زاده پیرجمال‌الدین محمدچلبی خلیفه) حضراتی سلطان مشارالیهی تسلیه و سلطنتك کندیسنه

میسر اوله‌جغنی تبشیر و تأمین ایده‌رك اماسیه‌ده جامع ومدرسه وعمارتخانه انشاسنی رجا ایتملرینه محظوظ اولمش وعقیب جلوسنده خیرات مذکوره‌نك انشاسنی وعد بیورمشیدی .

٨٨٦ ربیع الاولنده سلطنتی مقدر وجلوسی میسر اولدقده وعد سابقنی انجاز وشهزاده‌سی اماسیه والیسی (سلطان احمد) ه موعودینك احیاسنه دائر بر امر عالی اصدار بیوردیغی جهتله ٨٨٦ رجبنده بنای خیراته مباشرت و ٨٩١ رجبنده اکمال وانجق بش سنه ظرفنده اتمام ایدلمشدر .

(مصطفی واضح افندی) اماسیه تاریخنده دییورکه : بو جامع شریفك بناسنه فیض (٨٩٠) تاریخنده مباشرت و فیاض (٨٩١) تاریخنده اکمال ایدلدیکی قپوسی بالاسنده محکوکدر ! »

اورته قپونك صاغ طرفنده مرمر طاش اوزرنده محکوك اولان خط جلی شودر

« وقع هذا البناء عماداً لقلوب الفقراء والاهالی بالامر العالی لازال نافذا مدی الایام واللیالی من السلطان الاعدل الاعظم مستعبد ارباب السیف والقلم بمحاسن الاخلاق ومکارم الشیم »

قپونك تام اوستنده‌کی مرمر طاش اوزرنده

« اسوة سادات الغزاة والمجاهدین قدوة صنادید اساطین السلاطین سلطان البرین وخاقان البحرین السلطان بن السلطان ابو الفتح السلطان بایزید ابن السلطان محمد بن مرادخان خلد الله ملکه »

قپونك صول طرفنده مرمر طاش اوزرنده

« وسلطانه وافاض على العالمين بره واحسانه واتفق الفراغ بعون الله و توفيقه فى رجب الشهر المبارك سنة احدى و تسعين و ثمانمائة و لكون البنـاء عام الفيض كان الاتمام عام فياض كتبه اضعف العبيد على بن مزيد »

شـو خط جلى ؛ تواريخك نقلنى تأييـد ايلديكى حالده (واضح افندى) مرحومى (ولكون البناء عام الفيض كان الاتمام عام فياض) عبـارهٔ واضحه‌سى تغليط ايتـديكى آ كلاشـيلير. مرحوم ؛ (عام الفيض) ايله (عام فيـاض) لفظ مركبـلرينى تدقيق و (الفيض) ايله (فيـاض) كلمهٔ معرفه و منكره‌لرينى تفريق ايتمه‌مشدر.

بو جامع شريف مكرراً زلزله‌يه معروض اوله‌رق ابراز متانت ايتمش ايسه‌ده ٩٩٩ محرمنده حادث اولان زلزلهٔ عظيمه‌ده اوك قبه وكمرلرى وعمارتك قبه‌لرى رخنه‌دار اولدقده درحال اعمار ايدلمشدى.

فقط : ١٠٧٩ زلزلهٔ مدهشـه سنده اچ كمرى چوكمش وقبه‌لرى منهدم اولوب صاغ طرف مناره‌سى اشاغى قوشاغندن قبله‌يه طوغرو دوريلمش وصول مناره‌سى دخى شرقه طوغرو اكريلمش وعمارت وتابخـانه قبه‌لرى ياريلمش اولديغندن متولى مرزيفونى (ابراهيم اغا) ناظر واحمد پاشا زاده (على بك) مباشر اوله‌رق بوقدر خسارات عظيمه ومناره‌لر بر سنه ظرفنده

تجديداً اعمار ايدلمشدر. بوندن صوكره مكرراً زلزله حدوثنده عارض اولان خسار خفيف ، درحال تعمير ايديله‌رك عمارتی شمدی‌یه قدر حسن محافظه ايديله كلمشدر . جامع شريفك شمال شرقی طرفنده ايرماق كنارنده توريدی زاده (الحاج علی اغا) ١١٩٧ ده ايام شتاده جماعتك صيجاق صو ايله آبدست الملرينه مخصوص موصلقلر وارقه‌سنده صوبی ايصتمغه مخصوص براوطه انشا واورمانده كائن بر باغنی بورايه وقف ايتمشدر . بورايه (صيجاق صو) دينور شمال غربيسنده كائن دائره قپوسنك اوكنده ككلك زاده (الحاج علی اغا) اولادندن (عايشه خاتون) ١٢٢٧ ده اوفاق بر شادروان بنا وبر دكانی وقف ايتمشدر فقط او باغ ايله بو دكان بعده ضايع وملك اولديغندن حجره وشادروان‌ده مشرف خراب اولمشدر .

جامع شريفك غرب طرفنده تبر داران خاصه‌دن كاتب زاده (السيدالحاج عثمان اغا) ١٢٣٦ ده قار سبيلی انشا والتی دكان وقف واورايه تخصيص ايتمشدر . بونك اوكنده يعنی شمالنده خواجكان ديوان همايوندن قپانجی زاده (الحاج حسين زكی افندی) ١٢٥٨ ده لطيف بر موقتخانه ودرونده بر كتبخانه واوكنده يعنی شرقنده اوفاق بر شادروان بنا واملاكنی وقف ايتمشدر .

١٣٢٣ده وفات ايدن يموق عثمان زاده (احمد نجيب افندی)نك متروكات مهمه‌سی مخدومنه قالوب بوده ١٣٢٥ده وفات ايتمه‌دن

ثلث مالنی خیراته وصیت ایتمکله وارثی بولونان عموجه‌سی (محمد حمدی افندی) انفاذ وصیته قیام وسلطان بایزید جامع شریفی حولیسنده طاغ صویی بولنمدیغنی وایرماق صوینك کونلوجه بولانیق آقمه‌سندن جماعتك بوکالدیغنی نظر دقته اله‌رق (سلطان بایزید مکتب ابتدائیسی) غربنده کائن دیوارك اوکنده مکمل بر کتبخانه و بونك اوکنده چقماللردن صورت مخصوصه‌ده کتیردیکی صو ایچون برشادروان بناسنه ١٣٢٧ ده مباشرت و ١٣٢٩ ده اکمال ایتمشدر .

بومحله‌ده (قطب) دیمکله مشهور (الشیخ احمد افندی) ١٠٢٨ده مسجد شریف واتصالنده برزاویهٔ خلوتیه و (چلبی محمد افندی) دخی ١٠١٨ده برمکتب بنا ایده‌رك (قطب احمد افندی) عقارات مهمه وقف و اولادی حسن اداره ایتمشلر ایسه‌ده مؤخراً اولادی منقرض وعقاراتی ضایع اوله‌رق مسجد ومکتب وزاویه دخی مشرف خراب اولمشدر. وزرادن کورجی زاده (حافظ علی پاشا) بومحله‌دن ظهور ایتمشدر .

١٦ (حاجی حمزه محله‌سی) قبانك التنده وفتحیه محله‌سندن آیرلمش برموقعده کائندر. شرقاً دره وغرباً دارالسلام وجنوباً قبا وشمالاً فتحیه محله‌لریله محدود اولوب (سلطان بایزیدخان ثانی) حضرتلرینك اماسیه‌والیلکنده لالاسی ومستشار اموری اولان عیسی بك زاده (حاجی حمزه بك) ٨٧٣ تاریخنه قدر بوراده اقامت ایتدیکی مناسبتله تسمیه ایدلمشدر .

میر مومی الیه بو محلهده کارکیر بر مسجد کبیر و یاننده برمکتب و چشمه بنا ایدوب اوقافنی اوغللری (احمد، محمود، قاسم) بکلر تنظیم وخیراتنی اکمال ایتمشلردر . بو مسجدشریف ۱۰۵۷ زلزلهسنده مصاب اولدیغندن اماسیه متسلمی (سفر آغا) تعمیر ایتدیردیکی مناسبتله(سفراغا مسجدی) دینمشدر بومحلهده مومی الیه (سفر اغا) بر چشمه دها انشا ایلهمشدر . بوکاده (سفر اغا چشمهسی) دینور .

۱۷ (حکیم چلبی محلهسی) خضر پاشا محلهسنك شرق طرفندهاولوب الیوم عمراندن خالی برموقعدر . شرقاً قمرالدین وغرباً خضر پاشا محلهلری و جنوباً طریق عام و شمالاً قرقلر طاغنك اتکی ایله محدوددر . بوراده اطبادن ۸۹۰ تاریخنده مشهور اولان (حکیم بدرالدین محمود چلبی) اقامت ایتدیکی مناسبتله تسمیه ایدلمشدر .

بومحلهده حکیم مومی الیهك بر مسجدی و قائممقام نقیب - الاشراف منصور زاده (السید محمد چلبی) نك بر چشمهسی و سانجی زاده (الحاج حسن اغا) نك بر مکتبی اولدیغی قیداً معلوم اولوب غرب طرفنده ، ۱۲۱۲ ده مللی زاده الحاج سلیمان بکك تبرع ایلدیکی عرصهٔ واسعه اوزرینه (اثر جدید قوناغی) بنا ایدلمش ایسهده ۱۲۹۳ حربنده بو محله اولدیغی کبی خراب اولمش وسکنهسی اولان ایتام وارامل دیکرمحلاتده یارینمشدر . الیوم مذکور قوناغك خرابهسندن ماعدا محله اولدیغنه دلالت ایدن براثر قالمهمشدر .

١٨ (خاتونیه محله‌سی) ایچری شهرده و ایرماق کنارنده اولوب شرقاً جامع اندرون و غرباً قورشونلو وشمالاً قرطای وجنوباً یشیل ایرماق ایله محدوددر . سلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینك حلیله‌لری وشهزاده سلطان احمدك والدهٔ محترمه‌لری (بلبل خاتون) بو محله‌ده بر جامع شریف و عمارتخانه و شرق طرفنده برمکتب لطیف بنا و ٩١٥ ده وقفیه‌سنی تنظیم ایتدیرمشدر .

جامع شریف ؛ مستطیل بر دائرهٔ جسیمه ایچنده اولوب کاگیردر . یاننده بر مناره‌سی اولوب شرق و شمال طرفلری باغچه و غرب طرفی عمارتخانه‌در قپوسی بالاسندن کتابهٔ محکوکه‌سنی حاوی تاریخ طاشی سوکولمش اولوب تاریخ بناسی وثائق عتیقه‌دن اکلاشلمشدر .

بو جامع شریفك غرب طرفنده (چقور حمام) نامیله مشهور بر حمام اولوب سلطان مسعود سلجوقی امراسندن رضوان بکك یاپدیردیغی وثائق عتیقه‌دن مستبان‌در .

اماسیه امیری (شاد کلدی پاشا) نك ملکی اولوب بعده خاتون مشار الیهانك املاکی عدادینه داخل اوله‌رق ٩١٥ ده وقف ایدلمشدر. تاریخ بناسی ٥٥٠ اولدیغی تخمین اولنه‌بیلیر.

بو محله‌نك منتهای غربیسنده یوقاری حمامك قارشوسنده امرادن یخشی بکك کریمه‌سی و صدر اسبق (بایزید پاشا) نك همشیره‌سی (پاشا خاتون) طرفندن ٨٢١ ده بر مسجد شریف بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر بو محله‌ده عیدی زاده (عاکف

مصطفی افندی) نك برچشمه‌سی جاری اولوب دیکر ذواتك دخی چشمه‌لری وار ایسه‌ده صولری منقطع اولمشدو .

۱۹ (خضر پاشا محله‌سی) اماسیه‌نك غرب شمالیسنده اوق میدانی اوسـتنده قدیماً (قومنتوس سرایی) بعـده (قواق) دیمکله مشهور و یوکسـك بر موقعده اولوب شرقاً حکیم چلبی محله‌سی غرباً شیخ جوعی باغلری وجنوباً اوق میدانی وشمالاً قرقلر طاغی ایله محدود در . میرمیران اتا بك زاده (خیرالدین خضرپاشا) بوراده ارتحالنه قدر اقامت وجامع شریف ومدرسه ومکتب وزاویه وایکی حمام ومتعدد چشمه بنا ایتدیکی مناسبتله تسمیه ایدلمشدر .

پاشای مشارالیه ۸۷۰ ده بو خیراتی اکمال واوقافنی تنظیم ایدوب خیراتنك جمله‌سی ده کارکیردر . جامع شریف ؛ اوفاق و شکلی ظریف بر مناره‌سی لطیف اولوب مدرسـه‌سی شرق طرفنـده‌در . اوکنده بر شـادروانی اولوب جمله‌سی بر دائره ایچنـده‌در . جامع شریفك غرب طرفنده چفته حمامی غایت ظریف اولوب هر سنه قادینلر سنبل موسمنده بورایی زیارت واجرای تنزه ایتدکلری مناسـبتله (سنبل حمامی) دینمشدر . بو محله‌نك آشاغی طرفنده اسبق اماسیه متسلمی) الحاج خضر اغا) ۱۰٦۱ ده بر مکتب و زاویه و چشمه بنا ایتمشدر .

۲۰ (خواجه سلیمان محله‌سی) عجم علی محله‌سنك شمالنده و قدیماً (شهنشـاه ملکی) یرنده اولوب شرقاً اوزون مصطفی

وغرباً بوزه‌خانه و جنوباً عجم علی وپروانه بك و شمالاً قزانجی محله‌لریله محدوددر . ٨٧٨ تاریخنـه قدر بوراده اقامت ایدن اعیان تجاردن شیخ حمید اوغلی (خواجه الحاج سلیمان چلبی) بو محله‌ده اقامت ایتدیکی مناسبتله تسمیه ایدلمشدر .

خواجهٔ مومی‌الیه بومحله‌ده برمسجد شریف بنا واوقافنی ٨٧٨ ده تنظیم ایتمشدر . الیوم (صمان پازاری جامعی) دیمکله مشهوردر . مخدومی (پیر محمد چلبی) دخی شرق طرفنـده دره کنـارنده صیغیر پازارینك آلتنده بر مناره‌لی بر مسـجد شریف بنا و ٩١٣ ده اوقافنی تنظـیم ایتـدیکی کبی حلیله‌سی (قمر خاتون) بنت ابو بکر بك دخی بو جامعده اجزا وقف ایتمشدر .

بو محله‌ده بقاللر چارشوسنده سلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینك ابریقداری (علی اغا)ده ٨٩٠ ده کارکیر بر مسـجد شریف بنا واوقافنی تنظیم ایدوب بو مسجدك شرقنده بکر بك زاده (الحاج عثمان بك) جسیم بر خان بنا و١١٦١ ده بنا ایلدیکی مدرسه‌یه وقف ایتدیکی کبی بو خانك شرق شمالیسـنده اسبق اماسیه متصرفی (رختوان محمد پاشا) ١١١١ ده طاشـدن بر خان عظیم انشا واولادینه وقف وبو خانك اورته‌سنده مخدومی (الحاج احمد بك)١١٨٠ ده بر مسجد شریف بنا والتنده بر شادروان انشا ایتمشدر .

٢١ (دارالسلام محله‌سی) اوزون یول منزارلغنك شرق طرفنده

وتقسیمك التنده اولوب شرقاً حاجی حمزه وشمالاً چراقچی وعجم علی محله‌لری وغرباً اوزون یول مزارلغی وجنوباً تقسیم اوکنده کائن یول ایله محدوددر . بوراده وزرای سلجوقیه‌دن (معین الدین سلیمان پروانه) بکك سرایی ودائرهٔ مخصوصه‌سی اولوب عصرنده (دارالسلام) دیمکله . ٦٦ تاریخندن بری بو محله‌یه علم اولمشدر .

بو دارالسلام سرایی مؤخراً اماسیه امیری بانو قشاهك تصرفنه کچوب بونك حفیدی (علی پاشا) ابن اسن بك ۷۸٥ حدودنده برمسجدشریف وچشمه بناواوقافنی تنظیم وموالیدن مظلوم ملك زاده (السید احمد افندی) ۹۸٦ده بو مسجدی مجدداً تعمیر ویاننده بر مکتب علاوه ایتمشدر . خواجه‌سلطان زاویه‌سی بومحله‌ده اولوب قریباً ایضاح اولنور .

۲۲ (دره محله‌سی) قبانك التنده اولوب شرقاً چقاللر دره‌سی وغرباً فتحیه وجنوباً قبا وشمالاً قیلیججی محله‌لریله محدوددر . دره‌نك کنارنده بولنمه‌سی بونام ایله یاد ایدلمسنه باعث اولمشدر . بو محله‌ده چیقماز سوقاق ایچنده شیخ الاسلام جمالی زاده علی افندینك همشیره‌سی (معصومه خاتون) ۹۲۲ ده برزاویه واوکنده برمسجد شریف وبر چشمه وبوسوقاغك اغزنده دره کنارنده محرم افندی زاده (فاطمه خاتون)۹٥۱ ده دیکر بر مسجد شریف واوکنده بر چشمه بنا ایتمشلردر . بونلردن زاویه مفقود وایکی مسجد خراب وایکی چشمه‌ده منقطع اولمشدر . معصومه خاتونك وقفی واردر .

٢٣ (دوه‌خانه محله‌سی) قاكلی پازارینك اطرافنده‌اولوب شرقاً بوزه‌خانه وغرباً اوچلر وجنوباً چریباشی وشمالاً اسکی کتخدا محله‌لری وسلطان بایزید جامعی ایله محدوددر . اسفار قدیمهٔ عثمانیه‌ده ذخائر ومهمات عسکریه‌نك نقلی ایچون احضار ایدیلن بکللك دوه‌لرك (مناخه‌سی ، طوراغی) اولمق حسبیله دوه خانه دینمشدر .

مشهور (قاكلی پازاری بو محله‌نك اورته‌سنده اولوب اسبق اماسیه متسلمی ایدین بك زاده قاكلی علی اغا)بوراده خیلی‌عقاروقف وپازار تشکیل ایتدیکی مناسبتله (قاكلی‌پازار) دینمشدر . بو پازارك اوکنده عجم علی پیکاری واردر بومحله‌ده حاجی علی اغانك جد اعلاسی (ایدین بك) ٦٢٠ حدودنده بر حمام ومسـجد شریف بنا ایده‌رك ایدین حمامی نامیله قیداً معروف ایکن ٩٩٩ زلزله‌سـنده خراب اولدیغندن مومی‌الیه (الحاج علی اغا) حمامی ومسجدی مجدداً اعمار ویاننده برده زاویه بنـا ایدوب ١٠١٨ ده جسیم بر خان واطرافنده خیلی دکان وقف ایتمش وحمام ایله مسجدوزاویه قاكلی‌حمامی،قاكلی مسجدی وقاكلی تکیه‌سی نامیله مشهور اولمشدر .

١١٤٣ حریقنده جمله‌سی محو اولوب یری‌ده ملك اولدیغی حالده ١٢٢٨ ده مشاهیر علمادن طاشکوپریلی (الشـیخ‌الحاج عبدالله افندی) مسجد وزاویه‌یی مجدداً احیا واوکنده برده چشمه انشا ایتمشدر . فقط : اسکی مسـجد وزاویه‌نك یری

شمديكي مسجد وزاويه‌نك يرى اولديغى معلوم اوله‌مدى وحمامك يرى ده بوانه‌مدى . بو محله‌ده كائن فقير خانه ايله پياسلى زاده حلمى افنديك خانه‌سى اراسنده بولونان خانه يرى ايكى دكان بو مسجده موقوفدر .

بو محله‌نك منتهاى شماليسنده سلطان بايزيد مكتبى قارشوسنده خواجه زاده امير امام (الحاج عبداللطيف افندى) ١١٥٩ ده كاركير غايت منتظم بر كتبخانه وقبله طرفنده كائن باغچه‌سنده اسبق اماسيه متسلمى اق حسن زاده (الحاج حسن اغا)١٢٤٨ ده بر زاويه بنا وشمال طرفنده كائن باغچه‌سى اوكنده حسين پاشا كريمه‌سى (فاطمه خانم) ١٢٥٩ ده (تللى پيكار) ناميله مشهور اولان چشمه‌يى انشا ومكتب مذكورك قبله طرفنده يول اوزنده قپانجى زاده (الحاج حسين زكى افندى) برمدرسه بنا ايتمشلردر

٢٤ (رجب محله‌سى) سلطان مسعود سلجوقى تربه‌سنك شرقنده وسمره بلدهٔ قديمه‌سى يرنده اولوب شرقاً اوچلر وغرباً شاميجه وجنوباً شيخ قريق وشمالاً شوسه‌يولى ايله محدوددر. ٨٧٩ ده ارتحال ايدن معلم سلطانى (صدرالدين رجب چلبى) بوراده اقامت ومسجد شريف بناايتديكى مناسبتله بونامى آلمشدر

بو جامع شريف ؛ ١٠١١ حريقنده يانديغى جهتله معلم مشار اليهك احفادندن اسبق روم ايلى قاضيعسكرى اماسيه‌لى (حسن افندى)١٠٢٩ده مجدداً بنا وياننده بر مكتب وچشمه

انشا ایدەرك اوقافنی توسیع ایتمشدر . ١١٤٣ حریقندە تکرار یانوب امامی ومتولیسی ساعتجی زادە (الحاج محمد افندی) تجدیداً اعمار ایتمش وبعدە مکرراً تعمیر اولنمشدر . بو محلەدە میرمیران (خضرپاشا) بر زاویە بنا ایلدیکی قیداً معلوم ایسەدە الیوم یری بولنەمەمشدر .

٢٥ (زیارە محلەسی) اماسیەنك منتهای شرق شمالیسندە (اقطاغ) دن ایریلوب یشیل ایرماغە طوغرو اینن اوفاق بر طاغك اتکندەدر اوکندە بولونان درەنك کنار شرقیسندە واقعدر . اطرافی قدیماً دیوار ایلە محاط اولدیغی باغلرینك کنار یرندە وطاغ اتکندە کوریلن تمل طاشلرندن ، دیوار خرابەلرندن استدلال اولنمقدەدر .

بوزیارە قدیماً بر قلعۀ حصینە وبلدۀ لطیفەنك اسمی اولوب دها قدیم اولان اسمی (زمندو) یاخود (سمندو) در الیوم السنۀ عامەدە (خیرە) وزنندە (زیرە) دینور . (عقدالجمان) دە بدرالدین محمودالعینی دییورکە : « زمندو ؛ زاومیمك فتحی ونونك وآخرندە واوك سکونی ودال مهمەنك ضمی ایلە بربلدۀ لطیفەوحصینەدرکە زانك کسریلە (زیارە) دینور » . (تاریخ آل سلجوق) دە ابن بیبی دییورکە « امیر سیواس قیرخان خوارزمی ؛ زمندو قلعەسنە نفی ایدلمشدر » [*]

---

[*] خوارزم امراسندن برکە خان اماسیە والیسی ایکن اقرباسندن بولونان بو قیر خانك زمند وقلعەسنە نفی اولنەرق ازمدت ظرفندەبورادە وفات ایتمسی برکە خانە تأثیر وعصیانی انتاج ایتمشدر .

(قاموس)ده مجدالدين فيروز آبادى ديبوركه « سمندو ؛ دالك ضم واشباعيله روم اولكه سنده برقلعه آديدر » [١] . (تاريخ دول الاسلام) ده امام ذهبى ديبوركه : « ٩٤ سنهٔ هجريه سنده مسلمة بن عبدالملك روم طوپراغندن سمندو شهرينى فتح ايتمشدر . »[٢] شاعر مشهور (ابوالطيب المتنبى) ده سيف الدولهٔ حمدانى ايله اماسيه يه كلوب سمندوبى زيارت وشو بيتى انشا ايتمشدر .

رضينا والد مستق غير راض بما حكم القواضب والوشيج
فان يقدم فقد زرنا سمندو وان يحجم فمد عدنا الخليج

اماسيه ده بولونان وثائق عتيقه ده عموماً بو محله نك نامى (زياره) اولمق اوزره مقيد و مشهور اولوب اليوم (زيره) ديمسى (زياره) دن مخفف اولديغنى كوسترمكده در . بو محله دن

[١] بو عباره نك شرحنده شارح قاموس السيد مرتضى افندينك عباره سنى عاصم افندى ترجمه ايده رك ديبوركه « حالا بلغراد ديدكلريدر . لكن بلغراد قربنده سمندره ديدكلرى اولمق غالبدر » فقط : دقت بيورولورسه شارح ومترجم افنديلرك اصابت ايتمدكلرى محققدر چونكه مسلمه ، سيف الدوله وقيرخان نه روم ايلى قطعه سنده بولونان بلغراده ، نه ده جوارنده بولونان سمندره يه كيتمدكلرى تاريخاً محققدر .

[٢] تاريخ الامم والملوك ده امام طبرى ديبوركه (٩٣ سنه سنده مسلمة بن عبدالملك روم اولكه سنه غزا ايدوب ملطيه نواحيسندن ماسه (اماسيه) وحصن الحديد وغزاله (زيله) وبرجه يى فتح ايتمشدر و ٩٤ ده غزاله (زيله) يه قدر غزا ايتمشدر . عقد الجمان ده ٩٤ وقوعاتنده مسلمه نك اماسيه وسمندو يه كلديكى ذكر ايدلمكده در بناءً عليه سمندو شهرى اماسيه قربنده اولديغنه شبهه ايدلمه من .

ظهور ایدن (خواجه محب الدین مودود الزیاری) ٦٩٠ تاریخنده
مشهور مستوفئ روم اولوب حفیدی (سعیدالدین موهوب بن
الزیاری) ٧٨٧ ده وفات ایده‌رك شاد کلدی پاشا تربه‌سی اوکنده
مدفون و نام و شهرتی قبر طاشنده محکوكدر.

بوراسی قدیماً پك مشهور اولوب صویی غایت صغوق ،
هواسی غایت صاغلام در . فقط قلعهٔ قدیمه‌سی شهرك شمالنده
اولوب کورفز بر موقعده اولدیغندن اورانك هواسی آغیردر .
خرابه‌سی پك خفیف بر صورتده کورلمکده‌در . قیر خان
خوارزمی بوراده وفات ایتمشدر . شهرك منظرهٔ عمومیه‌سی
آچیق اولوب اماسیه شهرینه ناظر ، یشیل ایرماغه مائلدر .
شرقدن ماعدا یرلری عموماً باغ و بستان ، باغچه وکلستاندر .
المانك برنجیلری بورادن چیقار . محصولاتی پك مبذول اولوب
هر نوعی غایت مقبولدر. صوینك کثرتی ، مقبولیتی وباغلرینك
وسعتی ، لطافتی زیاره خلقنك تشبثات شخصیه‌لرینی تزیید
ایتمکده‌در .

بو زیاره ؛ ابتدا کیمك طرفندن یاپیلدیغنه وقدیماً (زمندو)
یاخود (سمندو) نامیله و نه صورتله تسمیه ایدلدیکنه دائر
تاریخاً بر قید صریح بولنه‌مدیغی کبی زیاره نامی دخی کیمك
طرفندن ویرلدیکی اکلاشیله‌مدی . انجق (واضح افندی)
تاریخنده « زیره ؛ بر مناسترك آدی اولوب صوکره محله‌یه علم »
اولدیغنی یازییور ایسه‌ده بونكده تاریخه مستند برشی اولدیغی

معلوم اولەمدی. چونکه : مرحومك؛ کندیسنه معلوم اولەمیان اسامئ قدیمەیی برر مناسترك آدی اولمق اوزره کوسترمسی عادتی اولدیغندن اعتماد ایدیلەمدی . لکن اماسیەدە مسکون اولان (سانیت ، سانلی) تورکارینك بورایه (سانیت) دیملری بعده تحریف اولنەرق (سمندو) دیمسی ملحوظدر .

(بیزانس حکومتی) دورنده بو بلدهٔ لطیفه ؛ اماسیەنك شایان تماشا و تنزه مواقع مهمەسندن معدوداولدیغنی (دوراموی) دن بری اماسیەیه کلن فاتحان اسلامك بورایی زیارت ایتملری و اماسیه امیری (ملك اسماعیل غازئ دانشمندی) بورایه التجا ایدوب اهل صلیب فرقەسی اماسیەیه کیردکده ٤٩٣ ده ملك مشار الیهی بوراده تضییق و شهری عموماً محو واحراق ایتمسی اثبات ایدەبیلیر .

(سلطان مسعود سلجوقی) اماسیەیی مرکز سلطنت اتخاذ ایلدیکی زمان، بو شهری تجدید وعمارتنی تزیید واسکی انتظامنی اعاده و بر قصر لطیف انشا ایدەرك آب و هواسندن استفاده وبهار کونلرنده بورایی صیق ، صیق زیارت وکوشکنده اقامت ایتدیکی حسبیله (زمندو) لفظی (زیاره) نامیله یاد ایدلدیکی ، یاخود زیاره ؛ زمندو لفظندن غلط اولدیغی ظن اولنور .

امرای سلجوقیەدن (خواجه محب الدین مودودزیاری) ٦٨٠ حدودنده بوراده تملی طاشدن و دیواری و منارەسی

قیرمزی طوغله‌دن و اوستی اخشابدن بر جامع شریف انشا و ایکی حمام و دره‌نك غرب شمالیسنده جسیم دیوار ایچنده کول بنا ایتمشدر. کول دیواری یوکسك اولوب ایچنده بولونان صویی، سیلدن محافظه ایچون کارکیر و متین دیوار ایچنه آلمشدر. سلطان بایزید خان ثانی حضرتلری اماسیه والیسی ایکن ٨٧٠ حدودنده اشاغی کولی انشا و آلتنده‌کی باغلری عموماً خاص باغچه اتخاذ ایتمش و ١١٤٣ تاریخنه قدر بستانجیلر کتخداسی اداره‌سنده بولنمشدر.

بعده خواجه مودود جامعی زلازل وعوارضدن مصاب اولوب ٩٧٠ حدودنده لکچی اوغلی (الحاج علی چلبی) تجدید واعمار و اوقافنی تنظیم ایده‌رك السنهٔ عامه‌ده و قیود رسمیه‌ده (لکچی اوغلی جامعی) دینمکله مشهور و مقید اولمشدر. یاننده عتیق برحمامی و زاویه‌سی و مکتبی واردر..

زیاره، اشاغی محله ویوقاری محلهناملریله ایکی محله اعتبارنده اولوب بوجامع شریف وحمام وسائر مشتملاتی اشاغی محله‌ده‌در. یوقاری محله‌ده اماسیه کتخداسی (الحاج محمد چلبی) ١٠٨٠ حدودنده برجامع شریف بنا ایدوب اشراف محلیه‌دن چلینکیر اوغلی (الحاج علی ا ١١٩٨ ده توسیعاً کارکیر اوله‌رق انشا ویاننده بر مناره علاوه ایتمش و ١٢٤٣ ده مجدداً بردها تعمیر اولنمشدر. بونك‌ده یاننده برحمامی و مکتبی واردر. ١٠٧٥ ده زیاره‌لی (الحاج ابراهیم چلبی) دخی اشاغی محله‌نك جهت

شماليه‌سنده برمسجد شريف واوكنده چشمه ياپمش واوقافنى تنظيم ايتمشدر .

٢٦ (سابق الدين محله‌سى) ميدان كوپريسنك اوكنده اولوب شرقاً قلعه قپوسى وغرباً قمر الدين محله‌سى و جنوباً يشيل ايرماق و شمالاً خرشنه طاغى ايله محدود و طيش اماسيه‌دن معدوددر. السنهٔ عامه‌ده (سبق الدين محله‌سى) وقيود رسميه‌ده (اخى سابق الدين محله‌سى) دينور .

امراى قديمه‌دن (سابق الدين ابوبكر) ٧٨٠ سالنه قدر بوراده اقامت ايتديكى مناسبتله تسميه ايدلمشدر . بوراسى قديماً (سولى ملكى) ناميله معروف اولوب كوپرينك باشنده بابازاده (نورالدين قتلوبك) ٧٤٠ ده برمسجد شريف واوكنده بر چشمه بنا واوقافنى تنظيم ايتمشدر بومسجد شريفك غربنده (اهلى خاتون) ٨٧١ ده بر زاويه بنا ايده‌رك اوقافنى تنظيم ايتديكى كبى ١٢١٦ ده جانيكلى زاده (محمود طيار پاشا) بر مدرسه و ١٢٤٨ ده اماسيه مفتيلرندن صاچلى (الحاج محمود افندى) بركتبخانه انشا ايتمشلردر بونلرك اوقافى ضايع اولمشدر.

٢٧ (سراجخانه محله‌سى) آلچاق كوپرينك جنوب شرقى طرفنده اولوب شرقاً سيل اغزى و غربا كوپرى باشى وجنوبا قزانجى وقوجه‌جق محله‌لرى وشمالاً يشيل ايرماق ايله محدوددر. قديما (شهنشاه باغچه‌سى) ناميله مشهور اولان بوموقعده دباغلر وسراجلر اقامت ايده‌رك (چلبى سلطان محمد خان) حضرتلرينك

اماسیه‌ده اجرای سلطنت بیوردیغی اثناده بوراده برسراجخانه انشا ایتدرمش اولمسی بونام ایله اشتهارینی موجب اولمشدر .

بو محله‌نك باشنده کوریلن حمام ؛ (سلطان شهنشاه) بن سلطان مسعود سلجوقی اثری اولدیغی قیداً کورلمشدر. بو حمامك شرق طرفنده اماسیه امیری (شادکلدی پاشا) ٧٧٣ حدودنده تملی طاشدن و دیواری و قبه‌سی طاش و طوغله‌دن برجامع شریف و یاننده برمناره انشا ایتمشدر. جامع شریفك درونی شرقدن غربه طوغرو اوزون واورته‌سنده برکمر اولوب ایکی قبه ایله مستوردر .

بوجامع شریف ؛ مؤخراً (سراجخانه جامعی) و (سراجلر جامعی) نامیله مشهور اولمشدر تاریخ طاشی سوکولمش اولدیغی مناسبتیله بانیسی اونودلمش ایسه‌ده قید عتیقده (جامع شادکلدی پاشا) عنوانیله کورلمشدر . وقفیه‌سی بولنه‌مدیغی جهتله تاریخی تخمین صورتیله کوستریله‌بیلمشدر. اسبق قول کتخداسی زورلی زاده (الحاج محمد اغا) و اعیاندن (الحـاج عثمان اغا) ١١٧١ تاریخلرنده دکانلر وقف ایدوب کرسی مشیختی احداث ایتمشلردر. ١١٤٧ ده اماســیه قاضیسی چتن زاده (الحـاج احمد افندی اوکنه بر شادروان بنا وصو اساله ایتمشدر .

بو محـله‌نك منتهای شرقیسنده سیل اغزنده غریبلر اغاسی محمد اغا) ٩٢٣ ده برمسجد شریف بنا واوقافنی تنظیم ایدوب (غریبلر مسجدی) دیمکله مشهور اولمشدر . زمان بناسـندن ١٢٨١ تاریخنه قـدر تعمیر وتجدید اولنه‌رق محـافظه ایدلدیکی

حالده اسبق اماسیه متصرفی ضیا پاشا حکومت قوناغنی انشا وکوپرینك اوکنی تسویه وبورادہ بولونان مزارلغی رفع ایلدیکی اثناده بومسجدی ده هدم و تسویه ویرینی صاتوب حکومت قوناغنه صرف ایتمشدر . الیوم مزارلغك و مسجدك یری بدستان اولمشدر سراجخانه جامعشریفنك شرق طرفنده (الاجه یحیی بك مدرسه‌سی) و غرب طرفنده (حاجی محمود افندی مدرسه‌سی) وایلریسنده (مولویخانه) اولوب بونلرك تفصیلاتی مدارس وزوایا مبحثلرنده ذکر اولنه‌جقدر .

٢٨ (سرای محله‌سی) قیزلر سراینك التنده اولوب شرقاً ساده هلکیس وغرباً جامع اندرون محله‌لری وجنوباً یشیل ایرماق وشمالاً قیزلر سرایی ایله محدوددر. قیزلر اغاسی (فیروز اغا) ٩٠٠ ده بومحله‌ده بر مسجد شریف بنا واوقافنی تنظیم ایتمشدر . مشهور (قرق بدل) بوراده اولوب سرای مذکور وقتیله معمور ایکن خدمه واوشاقلر مسکون ایدی موقعی بایر اولوب اوکنده بولنمسی باعث تسمیه اولمشدر .

٢٩ (سعدالدین محله‌سی) ایچری شهرده میدان قپوسنك ایچ طرفنده اولوب شرقاً قورشونلی محله‌سی و غرباً میدان قپوسی وجنوباً یشیل ایرماق وشمالاً قلعهٔ بالا ایله محدوددر . قدیماً سوباشی موسی ملکی یرنده اولوب ٧٧٠ تاریخنه قدر علمادن (سعدالدین چلبی) بوراده اقامت ایتدیکی مناسبتله تسمیه ایدلمشدر (اخی سعدالدین محله‌سی) نامیله مقید اولان بورایه السنهٔ عامه‌ده (اخ سادالدین محله‌سی) دینور .

مومی الیهك اولادندن کاتب دیوان سلطانی (سعدی افندی) ٨٧٨ ده بوراده برمسجد شریف وزاویه بنا واوقافی تنظیم ایتدیکی کبی اماسیه مفتیسی مؤید زاده (علی چلبی) دخی جوارنده ٨٨٣ده برمکتب انشا واجزا وقف ایتمش وبونلر خیراتی جوارنده مدفن مخصوصلرنده مدفون اولمشلردر. سعدی افندینك زاویه‌سنده طعامیه‌سی وار ایدی .

٣٠ (شاملیلر محله‌سی) قوش کوپرینك طرف شمالنده اولوب شرقاً یشیل ایرماق وغرباً مزارلق وجنوباً قلعهٔ بالا اتکی وشمالاً باغچه‌لر ایچی باغلریله محدوددر قدیماً (ملك اسماعیل دانشمندی) اقامت ایتدیکی مناسبتله (دانشمندلی ملکی) دیه مشهور ایکن ٧٩١ تاریخنده تورکلردن مصر حکمداری (ملك اشرف شعبان) ایله چرکسلردن (ملك ظاهر برقوق) اراسنده ظهور ایدن منازعات داخلیه‌ده ملك اشرفه مظاهر اولان شاملیلر اطرافه هجرت ایتمکه مجبور اولدقلری اثناده بر قسمی ده اماسیه‌یه التجا ایتمش وبومحله‌یه اسکان ایدلمش اولدیغی مناسبتله شاملیلر محله‌سی دینمشدر .

قیود عتیقه‌ده (شاملولر محله‌سی) مقید و السنهٔ عامه‌ده (شاملر محله‌سی) نامیله مشهوردر . شومنازعه ومهاجرت تواریخ عربیه‌ده مفصل ومذکور اولدیغی حالده واضح افندینك ملوك بنی امیه دورنده اماسیه‌یه کلن شاملولر بوراده اوطوردیغی مناسبتله شاملولر محله‌سی نامیله مشهور اولمشدر» دیمسی غرائب واضحه‌دندر .

بو محله‌ده (ملك غازی) بكك جامعی وتربه‌سی اولدیغی قیداً مثبت اولوب عوارض كونیه‌دن خراب اولدیغی جهتله كوچك قپو اغاسی (ایاس اغا) ٩٠٠ ده كاركیر برجامع شریف ویاننده برمناره واوكنده برمدرسه وبرده مكتب انشا و اوقافنی تنظیم ایتمشدر . بیوك‌قپو اغاسی (حسین اغا) دخی برمدرسه بناسیله بو محله‌یی احیا ایتمشلردر .

٣١ (شامیجه محله‌سی) كوك مدرسه جوارنده و قدیماً (كودول‌ملكی) یرنده‌اولوب شرقاً رجب وغرباً كوك مدرسه وجنوباً چیقرق‌محله‌لری وشمالاً شوسه‌یولی‌ایله‌محدوددر. كوچك شامی دیدك اولان معمار مشهور (شمس‌الدین احمد شامیجه) [١] ٨٥٦ سالنه قدر بوراده اقامت ایتدیكی مناسبتله (شامیجه محله‌سی) دینمشدر .

معمار مومی‌الیه ٨٤٧ده بوراده برمسجد شریف واوكنده برچشمه ویاننده برمكتب بنا و اوقافنی تنظیم ایتمشدر . مكرراً یاندیغندن ١١٩٨ده توریدی‌زاده (الحاج‌علی‌اغا) مجدداً مسجدی اعمار ومدرسه بنا واوقافنی ترتیب ایتمشدر . بو محله‌ده خلفت غازی ایله قاضیعسكرابراهیم افندینك برر مدرسه‌سی وبك‌چوق

---

[١] اماسیه‌ده یكدیكرینه معاصر ایكی معمار مشهور اولوب هر ایكیسی‌ده (شمس‌الدین احمد شامی) نامیله معروف اولدیغندن ارالرینی تفریق ایچون برینه (شامی چلبی) دیكرینه كوچك معناسنی اشعارایدن (شامیجه چلبی) دینمشدر .

امرا وقضات وعلمانك تربه‌لری ومدفنلری واردر . جمله‌سی قریباً ذکر اولنور .

٣٢ (شهره کوسه‌دی محله‌سی) اوزون یول مزارلغنك اوسته‌ده اولوب شرق وشمال طرفلری مزارلق وغرب وجنوب طرفلری‌ده قره قیا اتکلریدر شهرك خارجنده برمحله کبی اولوب بوراده (شهره کوسه‌دی) دیمکله مشهور اولان (پیر سنان خلوتی) حضرتلری ٩٥٧ سنه‌نه قدر اقامت ایتدیکی مناسبتله قیود عتیقه‌ده (شهره کوسه‌دی نام دیکر پیرسنان محله‌سی) مقید والسنۀ عامه‌ده (شارا کوسه‌دی محله‌سی) دیمکله‌مشهوراولمشدر پیرمشارالیه ؛ اثنای وعظنده اماسیه‌والیسی شهزاده (سلطان مصطفی) حقنده بعض تعریضات وموأ خذاته جسارت ایلدیکنه حدت ایدن شهزادۀ مشارالیه ، بونی وعظ ونصیحتدن وخلقی مجلس و عظنه دوامدن منع ایتمش اولدیغندن پیر حضرتلری کوسوب عهده‌سنده بولونان وظائفی ترك ایده‌رك بومحله‌ده اقامت وانزوا ایتمشدر . پیرمشارالیهك احباسی بومحله‌ده برزاویه ویاننده برمسجد شریف وچشمه بنا واطرافنده‌عقارات‌انشاسیله بورایه وقف ایله‌مشلردر. الیوم بونلرك موقعی بیله غائب اولوب تربه‌سی ١٣٠٤ ده بولنمشدر یالکز چشمه‌سی موجوددر .

٣٣ (صاواقجه محله‌سی) صغوق پیکارك التنده اماسیه‌نك منتهای شرقیسنده کائن وشرقاً لقمان طاغی وغرباً دره‌وجنوباً صغوق پیکار وشمالا اخور اوکی ایله محدوددر . خلفای صفویه‌دن

ارزنجـانی (عبدالرحمن خلوتی) حضرتلری بوراده اقامتله
زاویه‌سی اوکنده‌چشمه والتنده اغاجدن اوفاق اوله‌رق (صاواق،
هاوود) [١] یاپدردیغی مناسبتله اوهاووده (صاواقجه) دیمش
و مؤخراً محله‌یه علم مخصوص اولمشدر . الیوم السـنهٔ عامه‌ده
(صاواهجه‌محله‌سی) دینمکده‌در . (شیخ قریق ، شیخ غریق)
قضیه‌سی کبی بعض ذوات بو(صاواقجه) یی‌ده (سوادیه) شـکلنده
یازمش وقیود رسمیه‌یه بوصورتله‌کچمشدر فقط بویازیش ٩٨٠دن
صوکره حادث اولمشدرقیودعتیقه‌ده (صواقچه محله‌سی) مقیددر.
لسان عربی‌ده‌سرچه معناسنه‌اولان (سوادیه) وقراتی وبرشهرك
کوی کندی معناسنه اولان (سـواد) کلمه‌لرینك بومحله ایله
مناسبتی اکلاشـیله‌مز . بومحله‌ده (مراد اغا مسـجدی)
و (عبدالرحمن مدرسه‌سی) و (صاواقجه چشمه‌سی) اولوب
مسجدشریف ١٠٢٩ حدودنده درکاه عالی چاوشانندن (مراد
اغا) بنا ایتمشدر . مدرسـه قریباً ذکر اولنه‌جقدر . الیوم
بونلردن اثر یوقدر. چشمه موجودایسه‌ده نامی تبدل‌ایتمشدر .

٢٤ (صوفی زاده محله‌سی) کمشلی زاده محله‌سنك آلتنده
اولوب‌شرقاً یاقوتیه وغرباً وجنوباً کمشلی زاده محله‌لری وشمالاً
یشیل ایرماق ایله محدوددر. قدیماً (غیاث‌الدین‌شاه باغچه‌سی)

---

[١] چشمه‌نك التنه وضع ایدیلان صوتکنه‌لرینه ؛ اغاجدن اولورسه
(صاواق) وطاشدن اولورسه (هاوود ، هافد) دینور بعضاً یکدیکری
مقامنده استعمال اولنور .

يرنده‌در . چلبی سلطان محمد خان حضرتلرینك معلم ومستشاری صوفی بایزید چلبی زاده (محمود چلبی) بو محله‌ده اقامت ایتدیکی مناسبتیله (صوفی زاده محله‌سی) دینمشدر .

٨٣٥ ده مومی الیه (محمود چلبی) بو محله‌ده بر مسجد شریف و ٨٤٣ ده یورکج پاشانك حلیله‌سی (شاهبولا خاتون) بنت مصطفی بك بو مسجدك یاننده بر مکتب وچشمه بنا وهر ایکیسی‌ده اوقافنی تنظیم ایتمشلردر . بو محله‌ده برقادری تکیه‌سی اولوب قریبا ایضاح اولنور . سلطان سلیمان خان قانونی وزراسندن (صوفی محمد پاشا) بو محله‌ده تولد ایتمشدر .

٢٥ (صوفیلر محله‌سی) کدیکلی قیانك شرق شمالی اتکنده اولوب شرقاً پیر الیاس مزارلغی وغرباً کموشلی زاده وشمالاً یاقوتیه ومحمد پاشا محله‌لری وجنوباً بالوس قیاسی اتکلری ایله محدوددر . بو محله قدیماً (بهرامشاه ملکی) دیمکله مشهور اولوب حضرت پیر الیاس وعبدالرحمن چلبیلر دورنده مشهور طقوز قدر صوفیلرك اقامتکاهی اولدیغی مناسبتیله (صوفیلر محله‌سی) دینمشدر .

بو محله‌ده (امیر مبارزالدین بهرامشاه) بر مسجد شریف و چشمه بنا ایتمشدر . بوکا (بهرامشاه مسجدی) دینور . بعده کموشلی زاده (خواجه جلال چلبی) بو محله‌نك باشنده یوکسك بر موقعده حضرت پیر ایچون بر زاویهٔ عالیه بناسیله (پیر عبدالرحمن چلبی) دورنده (قصر صوفیان) تسمیه ایدلمشدر .

بعده سلطان بايزيد خان ثانى دورنده بكلر بكيلردن حاجى سنان بك زاده (عبدالله پاشا) ٨٩٠ ده كاركير و غايت متين بر جامع شريف و شرق طرفنده بر مناره و اوكنده برمدرسه و دار القرا بنا ايلديكنى متعاقب ارتحال ايلديكندن مخدومى دفتردار (عبدى ، عبدالكريم بك) ٩٠٧ ده اوقافنى تنظيم ايتمشدر .

بو جامع شريف صوفيلر جاده‌سى اوزرنده اولوب يوكسك اولديغى مناسبتله طاش مرديون ايله چيقيلير. مرديونك اوكنده بولونان قپونك ايچ طرفى جامع شريفك اوك حوليسى اولوب اوستى قبه ايله مستوردر . جناحلرنده ايكيشر اوطه اولوب مدرسه‌سى بو اوطه‌لردر . بو حولى اوكنده ينه طاش مرديون اولوب جسم قپوسندن جامع شريفه كيريلير . جبهه‌سى سياه طاشدن مصنوع اولوب قپوسى اوزرنده شو كتابه واردر .

« عمر دار الحديث عبدالله پاشا بن الحاج سنان عفى الله عنهما فى ايام سلطان بايزيد عز نصره فى سنة تسعين و ثمانمائة » شو كتابه‌نك دلالتى اوزره بوجامع شريف ومدرسه دارالحديث اولمق اوزره بنا ايدلمش و ٩٠٧ تاريخلى وقفيه‌سنده دخى بو جهت مصرح بولنمشدر .

٣٦ (عجم على محله‌سى) اوزون يول منتهاسنده اولوب شرقاً چراقچى وپروانه بك وغرباً چريباشى وجنوباً دارالسلام وشمالاً خواجه سليمان محله‌لريله محدوددر . مشاهير اعياندن

(خواجه الحاج عجم علی اغا) ٨٨٠ تاریخنه قدر بوراده اقامت ایتدیکی مناسبتیله تسمیه ایدلمشدر .

خواجهٔ مومی‌الیه بومحله‌ده خانه‌سی اوکنده برچشمه ویاننده برمکتب و احفادندن (بالی بك) بن مصطفی چلبی بن خواجه عجم علی اغا ٩١٧ ده کارکیر برجامع شریف وشرق طرفنده بر مناره بنا و اوقافنی تنظیم ایتمشدر بوجامعی یاپان معمار (محمود چلبی) اولدیغی یان پنجره‌سی اوزرنده ویاپدیران (بالی بك) اولدیغی قپوسی اوزرنده محکوکدر .

کتابه شودر « عمر هذا المسجد المبارك بالی بك فی سنه سبع عشر وتسعمائة » شوکتابه‌نك آخر طرفی برمقدار قیرلمش اولدیغی جهتله (بالی) نك نصف اعلاسی قیریقدر . ٩١٧ ده تسجیل ایدیلان وقفیه‌سنده اسمی محرردر . بوجامع شریف مکرراً تعمیرایدلمش و ١٢٧١ده یانمش اولوب مناره‌سی هدم ایدلدیکندن (یانیق مناره) نامیله مشهور اولمشدر .

٣٧ (فتحیه محله‌سی) قبانك آلتنده اولوب شرقاً دره و غرباً حاجی حمزه و جنوباً قبا و شمالاً قیلیججی محله‌لریله محدوددر . بوراسی قدیماً (فتح غازی ملکی) نامیله مقید اولوب بعده فتحیه دینیدیکنه کوره اماسیه محافظلرندن (فتح غازی) بوراده اقامت ایتدیکی آکلاشلمقده‌در واضح افندی « رأس المنابر [١] طرفندن ابتدا بو محله فتح ایدلدیکی جهتله

---

(١) اماسیه‌یی صوك دفعه‌اوله‌رق قطعیاً فتح ایدن (دانشمنداحمدغازی) اولدیغی تاریخاً محققدر . واضح‌افندینك رأس‌المنابر دیدیکی بوذات اولملیدر .

تسمیه ایدلمش » اولدیغنی یازییور .

بو محلهده (فتحیه جامعی) نامیله مشهور بر جامع شریف اولوب هیئت حاضرهسی کلیسادن محول اولدیغنی کوسترمکدهدر. ٥١٠ حدودنده (فتح غازی) طرفندن جامع شریفه تحویل ایدلمش اولدیغنه اسمی دلالت ایدر . ١٠٥٧ زلزلهسنده مصاب اولدیغندن فتحیهلی (مصطفی صدقی پاشا) تعمیر و همشیرهسی اولوب (جان میرزا پاشا) نك حلیلهسی اولان (عایشه خانم) ایله اوقافی ملكاً و نقداً تنظیم ایتمشلردر . ١٠٤٨ ده کرسی شیخی (الحاج حسن افندی) املاك ونقودینی بوجامعه وقف و تعمیر ایلدیکی کبی ١١٩١ ده متولی (الحاج علی اغا) دخی تعمیر ایتدیرمش و ١٣٠٠ ده متولی اینجه زاده (الحاج محمد عارف افندی) دخی تعمیر وغرب طرفنه کارکیر برمناره علاوه ایلدیکی اثناده ظهور ایدن بر مرمرك اوزرنده کتابهٔ محکوکه کورلمش و یدنجی قرن میلادی اوائلنده بیزانس ایمپراطورلرندن فوقاسك قیزی، پرنسس (الینا) طرفندن یاپدیرلمش اولدیغی خبر ویرلمشدر .

اماسیه قاضیسی منلا بکلك دیمکله مشهور مصلحی زاده (عبدالرحمن چلبی) بو محلهده بر حمام انشا ایدوب مخدومی قاضیعسکر منلا ولدان (محمد چلبی) دخی حمامك اوستنده برمدرسه بنا ایدهرك بونك مخدومی قضاتدن (عبدالرحمن چلبی) ٩١٢ ده حمامی وقف ایتمشدر حمام و مدرسه (قاضی حمامی)

و (قاضی مدرسه‌سی) نامیله معروف اولوب مدرسه تماماً مندرس ویری‌ده غائب اولمشدر .

٣٨ (قبا محله‌سی) قافك ضمیله کوشك قیاسی آلتنده یوکسك بر موقعده‌در . شرقاً دره و غرباً یول و جنوباً کوشك قیاسی و شمالاً فتحیه محله‌سی ایله محدود در . بورانك قدیماً اسمی (قبالو محله‌سی) اولوب سادات حسینیه‌دن و فرغانه ایالتی داخلنده کائن (قبا) قصبه‌سی اهالیسندن اماسیه‌ده (قبالو شیخ) دیمکله مشهور (جمال الدین حسین بن محمد الفرغانی القباوی) ٨١٠ تاریخنه‌قدر بوراده ساکن اولدیغی مناسبتله (قبالو محله‌سی) بعده (قبا محله‌سی) دینمشدر .

سید مشار الیهك حفیدی (الشیخ حسام‌الدین حسین الخلوتی) ٨٥٧ ده بو محله ده برمدرسه ویاننده برجامع شریف و چشمه و کندیسنه بر تربه بنا و اوقافنی تنظیم ایتمشدر . ١٠٧٩ ده جامع و مدرسه خراب اولدیغندن اماسیه متسلمی قبالی (عبدی بك) ١٠٨٠ ده مجدداً جامع شریفی و اوغلی (محمد پاشا) دخی ١١٠٥ ده مدرسه‌یی اعمار ومکتب علاوه ایتمشدر .

٣٩ (قراطای محله‌سی) ایچری شهرده اولوب شرقاً جامع اندرون وغرباً قورشونلی وجنوباً خاتونیه محله‌لری وشمالاً طاغ ایله محدود وقلعه دزداری و اماسیه محافظی اولان امرای سلجوقیه‌دن (جلال الدین قراطای) نامنه منسوبدر بو محله‌نك جهت غربیه‌سی (یاغیبصانیه) دیمکله مشهور اولوب

بوراده عماد زاده (محمودچلبی) ۸۰۷ ده بر زاویه و دارالضیافه
و ۹٤۱ ده (الشیخ خیرالدین خضر افندی) برمسجد شریف
و یاننده فحول علمادن عینتابی (قره عثمان افندی) ۱۱٤۸ ده
بر درسخانه‌بنا وهر بری اوقافنی تنظیم ایتمشدر . مسجدمذکور
(شیخ‌مسجدی) نامیله‌مشهوراولوب‌احفادندن‌ایکنجی (الشیخ
خضر افندی) ۱۰۵۸ ده تجدید و اوقافنی توسیع ایتمشدر .

٤۰ (قزانجی محله‌سی) قیود عتیقه‌ده (قزانجی طوغان
محله‌سی) نامیله مقید اولوب سراجخانه محله‌سی اوستنده کائن
و شرقاً قوجه‌جق و غرباً بوزه‌خانه و جنوباً خواجه سلیمان
و شمالاً سراجخانه محله‌لریله محدوددر قدیماً شهنشاه باغچه‌سی
یری اولوب ۸۵٦ ده سکبان باشیلقدن معزولاً اماسیه‌یه
کوندرلمش و بوراده اقامت ایتمش‌اولدیغی مناسبتله نام وشهرتیله
تسمیه ایدلمشدر . نام قدیمی (قیا پاشا محله‌سی) در .

بو محله‌ده قیا پاشانک ۸۰۵ ده بنا الدیکی بر حمامی و مکتبی
اولوب ۸۹۰ ده بویوك قپو اغاسی (حسین اغا) کبیر بر بدستان
ویاننده قیزلر اغاسی (فیروز اغا) دخی دیکر بدستان و بونك
جنوبنده کیلاری (سلیم اغا) دخی ینه ۸۹۰ ده کارکیر بر
جامع شریف و یاننده بر مناره بنا و هر بری اوقافنی تنظیم
ایتمشلردر . جامع شریفك قپوسی بالاسنده شو بیتلر محکوکدر.

بارك الله ایها المسجد عجز العقل عن مناقبك
بناك حضرة سلیم اغا صاحب المنة لواهبك

و افاض الرحمن تاريخا   رفع الاله شان صاحبك

شو تاريخ تامك دلالت ايلديكى ٨٩٠ ده جامع شريفك بناسنى اتمام ايدوب ٩٠٠ تاريخنده وقفيه‌سنى تنظيم ايتديكى سجلات شرعيه‌دن مستبان‌در فقط السنهٔ عامه‌ده و اكثر قيود مسجله‌ده (كيلارى سليمان اغا جامعى) نامیله مشهور و مقيد اولديغنه باقيليرسه قيد محكوك ده‌كوريلن (سليم اغا) تعبيرى ؛ (سليمان اغا) لفظنك وزن مصراعه صيغمديغى جهتله اختيار ايدلمش اولديغى احتمالى وارد خاطر اولور . قيا پاشا خراب حمامنك اوستنده خراب اوله‌رق كورولن مسجد شريف فضلادن (منلا بخشى خليفه) حضرتلرينك بنا كرده‌سى اولوب ٨٢٣ ده وقفيه‌سنى تنظيم ايتمشدر .

٤١ (قمرالدين محله‌سى) ميدان كوپريسنك شمالنده اولوب شرقا اخى سابق‌الدين و غربا حكيم چلبى محله‌لرى و جنوبا يشيل ايرماق و شمالاً طاغ ايله محدود در اماسيه واليسى (مبارزالدين خليفه آلپ) خدمتندن نشئت ايده‌رك امرادن اولان (قمرالدين الخادم) ٦٤١ حدودينه قدر بوراده اقامت ايتديكى مناسبتله (قمرالدين محله‌سى) ديتمشدر .

بوراده امير عمادالدين سولى بكك بر مسجدى و حمامى اولوب ١٠٧٩ ده خراب اولديغندن اماسيه متسلمى (الحاج على اغا) تجديد و ١١٤٣ ده محترق اولديغندن اعياندن سانجى زاده (الحاج حسن اغا) تعمير ايتديرمشدر ايرماق كنارنده

امرادن ابوبكر بكك كريمه‌سی (فخرالنساء خاتون) ٩١٤ ده بر مسـجد شريف و يانـنده بر مكتب بنـا و اوقافنی تنظيم ايتمشدر .

٤٢ (قوجه‌جق محله‌سی) اوزون مصطفی محله‌سی آلتنده اولوب شرقاً سـيل آغزی و غرباً قزانجی و جنوباً اوزون مصطفی و شمالاً سراجخـانه محله‌لريله محـدوددر . بوراده (قوجه‌جق) ديمكله مشهور (خواجه الحـاج احمد چلبی) اقامت و ٨٧١ ده بر مسـجد شريف و مكتب و چشـمه بنا ايتديكی مناسبتله تسميه ايدلمشدر .

بو مسجد شريف مكرراً تجديد ايدلمش و حاجی بك‌زاده (محمد بك) ١٠٧١ ده بو جامعی اعمار و وقف عقـار ايدوب ينه يانمش اولديغندن ١٢٣٠ ده تجـاردن بندرلی (الحـاج فيض‌الله اغا) مجدداً بنا و احيا ايده‌رك قبله طرفنده برمدرسه و يانـنده بر مكتب انشـا و اوقافنی تنظيم ايله‌مشدر مشـاهير اوليادن ايكنه‌جی زاده (الشـيخ صفی الدين محمود الخلوتی) حضرتلرينك تربه‌سی بومحله‌ده‌در .

٤٣ (قورشونلو محله‌سی) ايچری شهرده يوقاری حمامك جوار غربيسنده اولوب شرقاً قراطای و غرباً اخی سعدالدين محله‌لری وجنوباً يشيل‌ايرماق و شمالاً طاغ ايله‌محدوددر . بومحله (ياغيبصانيه) اولوب ملوك دانشـمنديه‌دن (ياغيبصان غازی) بوراده برخان جسـيم بنا ايده‌رك (خان ياغيبصان) ديه ٥٦٠

تاریخندن بری مشهور اولمش و مؤخراً احفادندن (جمال غازی بك) تعمیر واوزرینی قورشون ایله ستر ایلدیكندن (قورشونلو خان دیمش وبعده خان لفظی حذف اولنه‌رق (قورشونلو) نامی بو محله‌یه علم اوله‌رق قالمش اولدیغی قیود عتیقه تتبعاتندن آكلاشلمشدر .

سلطان مسعود سلجوقی سرایی بو محله‌ده اولوب مؤخراً قضاندن آل مسعوده انتقال ایتمكله بونلردن (علاء الدین علی چلبی) بن ابی القاسم احمد بن مسعود ایرماق كنارنده ٨٤٠ ده برمسجد شریف واوكنده برچشمه بنا واوقافنی تنظیم ایتمشدر. اشقیا وقعه‌سنده یاندیغندن ١٠٤٧ ده اماسیه‌یه كلن صدر اسبق (بیرام پاشا) مجدداً احیا واوقافنی توسیع ایتمشدر . یوقاری حمام دیمكله مشهور حمام بو محله‌نك باشنده اولوب سلطان مسعود سلجوقی آثارینك اماسیه‌ده بولنان بقایاسندن معدوددر. بو دخی اوقاف خاتونیه‌دندر

٤٤ (قلیججی محله‌سی) بورمه مناره جامع شریفنك قبله طرفنده اولوب شرقاً دره وغرباً پروانه وچراغچی وجنوباً فتحیه وشمالاً اوزون مصطفی محله‌لریله محدوددر. قدیماً (قلیج محله‌سی) وبعده (جودار محله‌سی) دیمكله مشهور ومقید ایكن سلطان سلیم خان اول امراسندن (قلیججی یوسف بك) بو محله‌دن ظهور واشتهار و ٩١٧ ده دره كنارنده برمسجد شریف انشا واوقافنی تنظیم ایتدیكی مناسبتله (قلیججی محله‌سی) دینمشدر.

٤٥ (كوبجكز محله‌سی) قره‌قیانك اتکنده اولوب شرقاً اوزون یول مزارلغی وغرباً چیقرق محله‌سی وجنوباً طاغ وشمالاً رجب و اوچلر محله‌لریله محدوددر. بواسم ، قیود عتیقه‌ده (کوكجکز ولد سوروق) ومحله‌ده (کوكجکز محله‌سی) نامیله مقید اولدیغنه بناءً کوبجکز ، کوكجکز اسمندن غلط اولدیغی محققدر. بوکوبجکز دیدیکمز ذات ، سالور قبیله‌سندن وسلطان مسعود سلجوقی امراسندن (بهاء الدین کوکجکز) اولوب ٥٧٥ تاریخلرینه قدر بو موقعده اقامت ایتدیکی مناسبتله تسمیه ایدلمشدر.

بومحله‌ده امرای سلجوقیه‌دن صاحب اعظم (مهذب الدین علی) دامادی (حسام‌الدین کپوك سلغوری [١]) ٦٦٠ حدودنده بومحله‌ده مختصر برمسجدشریف بنا ایدوب (کپوك‌مسجدی) دینمشدر . بعده بو مسجدی ٨٠٠ حدودنده (داود بك) تجدید واوقافنی تنظیم ویاننده برمکتب علاوةً انشا ایدوب ٩٥٧ ده (علی چلبی) بن منصور چلبی و ١١٠٨ ده متولیسی (الحاج عبدالقادر اغا) وبعده بونك حفیدی (حافظ الحاج محمد اغا) مجدداً یاپدیرمشلردر .

٤٧ (کوك مدرسه محله‌سی) اماسیه‌نك منتهای جنوبیسنده

---

(١) عقدالجمان ده پروانه معین الدین سلیمانك همشیره‌سی زوجی حسام الدین کباوك الرومی دیه مسطور اولان ذات بودر .

٤٦ (كوپری باشی محله‌سی) الحاق كوپرینك جهت جنو-
بیه‌سنده اولوب شرقاً سراجخانه وغرباً اسكی كتخدا وجنوباً
قزانجی محله‌لری وشمالاً یشیل ایرماق ایله محدوددر . مذكور
كوپرینك باشنده اولدیغی مناسبتله تسمیه ایدلمشدر. كوپرینك
باش طرفنده اسبق اناطولی والیسی عمرپاشا زاده (الحاج عثمان
بك) ١١٦١ ده بر مسجد شریف بنا واوقافنی تنظیم ایدوب
اولادی حسن اداره ایلدیسه‌ده مؤخراً باقلمدیغندن خراب
اولمش و ١٣٠٠ ده اماسیه نائبی ودینی زاده (الحاج محمد امین
افندی) بومسجدی پك مكمل ولطیف بر صورتده تجدیداً
احیا ایتمشدر.

مومی الیه (الحاج عثمان بك) بومحله‌ده بردار الحدیث
وكتبخانه وچشمه بنا ایدرك نامنی ابقا ایتمشدر . مومی‌الیهك
خانه‌سی اتصالنده یان یانه ایكی حمام اولوب (آلاجه حمامی)
دیمكله مشهور اولمش و ٨٧٥ تاریخنه قدر (آلاجه یحیی بك)
بن یعقوبشاه چلبی تصرفنده قالمشدر. كوپرینك رأس شمالیسنده
بولونان حمام اماسیه حكمداری (شهنشاه سلجوقی) آثارندن
اولدیغی مقیدایسه‌ده بوایكی حمامه دائر برصراحت كوریله‌مدی.
بوایكی حمامك وضعیتلرینه وآلحاق كوپری حمامی سویه‌سنده
بولندقلرینه باقیلیرسه آثار سلجوقیه‌دن اولدقلری اكلاشیلیر.
میر مومی الیه (یحیی بك) اماسیه امیری (شاد كلدی پاشا)
احفادندن اولدیغی وحماملرکده بونك تصرفنده ارثاً بولندیغی

ملاحظه اولنورسه بونلركده پاشاى مشاراليهك آثارندن اولمسى لازم كليرسه‌ده بو ايكى حمامك اماسيه‌ده موجوديتى شاد كلدى پاشانك تولدندن مقدم اولديغى ؛ مشاراليهك آثارندن اولمديغنى ! كلاتير. بوحماملر الحاج عثمان بكك اوقافندندر.

(كوك مدرسه محله‌سى) قيليج ارسلان تربه‌سى ديمكله مشهور (طورمطاى تربه‌سى) شرقنده اولوب شرقاً شاميجه وجنوباً شيخ قريق محله‌لرى وطاغ وشمالاً يشيل ايرماق وغرباً يول ومزارلق ايله محدوددر قديماً (كودول ملكى) اولوب (كودول محله‌سى) دينور ايدى. ٦٦٥ ده اماسيه واليسى بكلر بكى (امير سيف الدين طورمطاى) بو محله‌ده جامع ومدرسه بنا ايده‌رك مدرسه‌سى (كوك مدرسه) ناميله مشهور اولديغندن محله‌يه علم مخصوص اولمشدر .

مدرسه‌يى حاوى اولان جامع شريفك جبهه‌سى غايت مصنع اولوب طاش اوزرنده قبارتمه‌لى چيچكلر شايان تماشادر . اوك ظرفى يوكسك اولديغى مناسبتله ايكى طرفلى طاش مرديونى وقپوسى اوكنده صفه‌سى وسياه مرمردن ياپيلمش كبى غايت متين برصورتده پايدار اولان بديع ومصنع تخته قپوسى واردر قپونك اورته ستوننده محكوك اولان (عمل ابو مسلم كالنجار) عباره‌سندن معمار مشهور (ابومسلم كالنجار) طرفندن ياپيلديغى آكلاشلمقده‌در .

قپودن ايچرى كيرلدكده اوزرى قبه‌لى واسع بربوشلق اولوب

قپونك ایکی طرفنده برر اوطه وصول جناحنده عظیم بر تربه وبو تربه‌نك آلتنده طاش مردیون ایله اینیلیر درین بر اوطه مشـاهده اولنمقده‌در . بونلره دائر ایضـاحات مدارس وتربه‌لر بحثنده ذکر اولنور .

شـکلاً مربع اولان بوشـلغك اوکنده دیکر بر قپودن جامع شریفه کیریلیر . بو جامع شریف جسیم طاشـلردن بنا ایدیلوب قپوسی اوزرنده کتابه‌سی سوکولمش اولدیغندن ۱۳۱٦ ده متولی کورجی زاده (محمد نجیب بك) طرفندن تعمیر ایدلدیکنه دائر بر کتابه قونمشدر قارشوسنده (طورمطای) مرحومك تربه‌سی واردر . تولیتی ، واقف مشارالیهك حیاتنده حفیدی (امیر جلال الدین محمد پروانه بك بن امیر مبارزالدین موسی) یه واولادینه تخصیص ایدلمشدر .

بومحله‌نك شمالنده باغچه ایچنده امرای عثمانیه‌دن بیرام بك زاده (ملك غازی بك) دیمکله مشهور ملك الامرا (اسمعیل بك) ۸۱۹ ده بر زاویه بنـا واوقافنی تنظیم ایده‌رك تولیتی اولادی طرفندن اداره ایدلمش وتکیه شیخی ومتولیسی اولان (سنبل محمد افندی) ۱۲٤٥ ده بر مسجد شریف علاوه ایتمشدر .

بوزاویه‌نك اتصال غربیسنده وزرای عثمانیه‌دن اتا بك زاده (یورکج پاشا) بر دائرهٔ مخصوصه ایچنده غایت مصنع ، جبهه‌سی مرمردن واطرافی قزلجه طاشدن اوفاق ودلنشین ، صوکدرجه متین بر جامع شریف وشرق طرفنده بر منـاره وقپونك یان

طرفنده كنديسنه واولادينه مخصوص بر تربه وقارشوسنده بر عمارتخانه وجامع شريفك ايكى طرفنده حجرات اربعه‌يى مشتمل برمدرسه بنا وبونلرى ٨٣٤ ده اكمال ايتمشدر . قپوسى بالاسنده قزل مرمر اوزرنده ويشيل چيچك ايله مزين ، غايت مصنع اوله‌رق شو عبارهٔ عربيه محكوكدر .

« انشأ هذه العمارة المباركة المنسوبة الى الفقراء والمساكين فى ايام الدولة السلطان الاعظم والخاقان المعظم غياث الدين والدنيا ابى الفتح سلطان مراد بن المرحوم السلطان محمد المشتهر بابن عثمان خلد الله سلطانه الامير الكبير والوزير الخطير جلال الدولة والدين يوركج پاشا بن عبدالله الاتابكى فى غرة سنة اربع وثلثين وثمانمائة »

شو خيراتك وقفيه‌سى ٨٤٠ تاريخنده تنظيم ايدلمش اولوب جامع شريفك طرف غرب جنوبيسنده شوسه يولنه قريب بر موقعده غايت لطف واوفاق برحمامى اولوب (چارداقلى حمام) ديمكله مشهوردر بوده موقوف اولوب ١٢٩٦ تاريخنه قدر معمور اولديغى حالده بوسنه ايرماغك طغياننددن كلخانى ويانلرى رخنه‌دار اولديغندن جزئى برهمتله اعمارى قابل ايكن اوهمت جزئيه‌يى دريغ ايدن حكومت مطلقه زماننده معطل برحالده قالوب منافع وقفيه هدر اولمقده‌در .

٤٨ (كومشلى زاده محله‌سى) سيل اغزينك جهت شرقيه‌سنده اولوب شرقاً ياصى‌قيا وصوفيلر محله‌سى و غرباً وجنوباً سيل اغزى ودره وشمالاً صوفى زاده محله‌سى ايله محدوددر سلطان

مسعود سلجوقی شهزاده‌سی (سلطان غیاث الدین محمد شـام)
بومحله‌ده اقامتله (غیاث الدین شاه ملکی) دینمش و۹۲۷ تاریخنه‌
قدر اماسیه امیری اولان کومشلی زاده (تاج‌الدین محمود چلبی)یه
نسبتله قیود رسمیه‌ده (کمشلی زاده محله‌سی) نامیله قید ایدلمشدر

بومحله‌نك یوکسـك بر موقعنده مشارالیه کومشـلی زاده
(تاج الدین محمود چلبی) ۷۲۵ ده برجامع شریف بنـا ایده‌رك
۷۲۷ده اوقافنی تنظیم ایتمش وحفیدی (شمس الدین احمدچلبی)
۸۱۳ده هلکیس باغچه‌سنی وقف ایلدیکی صره‌ده بوجامع شریفه
تاجیه جامعی) دینلدیکی ۸۰۵ده تنظیم ایدیلن حفیدی (شمس الدین
احمد چلبی) وقفیه‌سنده کورلمشدر .

۸۱۸ ده زلزله‌دن مصاب اولدیغندن کومشـلی زاده (احمد
پاشا) تعمیر ایدوب بعده یاندیغندن احمد پاشا زاده دفتردار(احمد
بك) ابن عبدالله بك ۸۹۰ده مجدداً کارکیر اوله‌رق احیاوغرب
طرفنده برمناره بنا واوقافنی تنظیم ایتمشدر . قپوسی بالاسـنده
مرمر اوزرنده شوکتابهٔ فارسیه محکوکدر .

شد تمام این مسجد جامع بتوفیق خدا
در زمان پادشـاه عادل دانشـپذیر
ابتدای این بنا باخیر احمد بك بخوان
لیك تاریخش بود قـدتم جامع کبیر

انقیا وقعه‌سنده ۱۰۱۹ده یانمش اولدیغی جهتله بواحمد بکك

احفادندن میر میران (شمس الدین پاشا) تجدید وبعده ١٠٩٩ ده
کومشلی زاده (ابراهیم پاشا) تعمیر واوقافنی توسیع وبعده بر
قاچ دفعه زلزله و ١١٣٣ ده حریق وقوعیله محترق اولدیغندن
متولی (الحاج مصطفی اغا) ١١٣٤ ده تجدد بنا ایتمشدر .

١٢٣٨ ده اعیاندن رختوان پاشا زاده (الحاج علی بك)
وعیظه احداث ودکانلرینی بو جامعك کرسی شیخلکنه وقف
ایتمشدر . بودکانلر واضح افندینك احفادی النده وقف اولمق
اوزره تصرف ایدلمکده‌در . بو جامع شریفك قبله طرفنده
(فاطمه خانون) برمدرسه بنا ایدوب ١١٥٨ ده اوقافنی تنظیم
ایتمشدر .

چقور باغچه‌ده دفتردار (شمس الدین پاشا) برمسجدشریف
بنا و ١٠٢٣ ده عقاراتی وقف و سبیل اغزنده (علی پاشا)
٩١٦ ده برمکتب انشا واوقافنی تنظیم و ١١٠٠ ده کومشلی
زاده (ابراهیم پاشا) دخی سبیل اغزنده کومشلی زاده (محی الدین
محمد الخلوتی تربه‌سی) اوکنده برچشمه وچارشوایچنده طوپجی
زاده (الحاج عبدالرحمن ، عبدی اغا) ١٢١٨ ده برجامع شریف
واوکنده بنا ودکانلرینی وقف ایتمشدر بوجامع شریفه (اکری
جامع) دینور .

٤٩ (محمدپاشا محله‌سی) تیمارخانه‌نك شرق طرفنده اولوب
شرقاً برنجی ویاقوتیه وجنوباً یعقوب پاشا محله‌لری وشمالاً یشیل
ایرماق ایله محدوددر . قدیماً (دغراقیه محله‌سی) نامیله مشهور اولوب

٨٩٠ تاریخندن اعتباراً (محمدپاشا محله‌سی) دینمکه باشلامش و (دغراقیه) نامی یالکز مدرسه‌یه علم اوله‌رق قالمشدر .

بو محله‌ده اماسیه والیسی (نورالدین طغرق) ٦٣١ ده ایرماق کنارنده بر مسجدشریف واتصال جنوبیسنده کندیسنه مخصوص ، غایت متین بر تربه بنا ایتمشدر . قپوسی بالاسنده شو عبارهٔ عربیه محکوکدر .

« امر بعمارة هذالمسجدالمبارك فی‌ایام الدولة السلطان‌المعظم شاهنشاه الاعظم مالك رقاب‌الامم علاءالدنیا والدین ابوالفتح کیقباد بن کیخسرو برهان امیرالمؤمنین حاجی‌طغرق امیر شکار سنة احدی وثلثین وستمائة »

اماسیه والیسی شهزاده (سلطان‌احمد) ك لالاسی وزرادن خضر پاشا زاده (محمد پاشا) ٩٠٠ ده مسجد شریفك شرق طرفنده یول اوزرنده یشیل ایرماغه ناظر بر موقعده کارگیر بر جامع شریف وغرب طرفنده برمناره واوکنده عمارتخانه ومدرسه وشرق‌طرفنده کندیسنه مخصوص تربه بنا وبوخیراتی جسیم بردائره احاطه ایتمشدر .

جامع شریف ؛ شرقدن غربه طوغری مستطیل اولوب منبری غایت مصنع ومرمراوزرنده قبارتمه‌لی چیچکلرله مزیندر . قبله طرفی جسیم باغچه اولوب اوکنده اوفاق بر شادروانی وجناحلرنده برر مقصوره‌سی وشماله ناظر ایکی قپوسی واردر . اورته قپوسی جسیم ومرمردن مصنوع اولوب اوزرنده شو عبارهٔ عربیه محکوکدر .

« انشأ هذه العمارة المباركة فی ايام الدولة السلطان الاعظم بايزيد خان ابن محمد خان خلدالله سلطانه الوزير الكبير محمدپاشا زيد قدره فی تاريخ محرم سنة تسعمائة »

بو جامع شريفك جنوب طرفنده پاشای مشاراليه بر زاويهٔ خلوتيه بنا ايدوب بونلرك اوقافنی تنظيم ايتمشدر ويوركج پاشا زاده مصطفی بك ٨٤٠ ده بو جامع شريفك غرب طرفنده بر حمام لطيف و ٩١٠ ده قبله طرفنده (اوروج بك) بر چشمه و ٩٨٧ ده قضاتدن (خيرالدين افندی) بر مسجد شريف و حمامك شرق طرفنده ١٠٧١ ده (الشيخ محمد آغا) بر دارالقراء وبوندن اول (نوح بك) ديكر بردارالقراء و١٢٥٧ده اخسخه‌لی مفتی زاده (علی افندی) محمد پاشا دائره‌سنك شرق قپوسی ايچنده تربه‌سی يانئده بر مدرسه و ١٣٠٨ ده احفادندن متولی (محمد بك) غرب طرفنده يول اوزرنده ديكر بر مدرسه بنا واوقافلرينی تنظيم ايتمشلردر .

٥٠ و ٥١ (هلكيس محله‌سی) الحاق كوپرينك جهت شماليه‌سندن قوش كوپری اوزرنده (لكن قيا) يه قدر ممتد بر طول اوزرنده اولوب شرقاً و جنوباً يشيل ايرماق وغرباً سرای محله‌سی و شمالاً خرشنه طاغی ايله محدوددر . اعيان روميه‌دن (هالكيس)قبل الفتح بورادا اقامت ايدوب شرق طرفی باغچه‌سی و غرب طرفی‌ده خانه‌سی اولديغی مناسبتله نامی قالمش وبعده تخفيفاً (هلكيس) دينمشدر .

بومحله قديماً ايكى قسمه منقسم اولوب حكومت كوپريسنك جهت غربيه‌سنده بولونان ساعتخانه‌نك اوكنه قدر (ساده هلكيس محله‌سى) وبورادن لكن قيايه قدر اولان طرفه دخى (باغ هلكيس محله‌سى) دينور. سابق اماسيه‌مبعوثى (اسماعيل حقى پاشا) ساده هلكيس محله‌سنده تولد ايتمشدر .

۶۹۰ حدودنده خواجه (محب الدين مودود زيارى) بو محله‌ده بر مسجد شريف و ياننده بر دارالعلم بنا ايتديكى قيداً ثابت ايسه‌ده هانكى طرفده اولديغى بيلنه‌مدى . باغ هلكيسك نصف شرقيسى عموماً كومشلى زاده (شمس الدين احمد چلبى) بن بدرالدين محمود چلبى طرفندن ۸۰۵ ده وقف ايدلمشدر . تاجيه جامعى يعنى كومشلى زاده جامعى اوقافندندر .

بوباغ هلكيس محله‌سنده ۱۰۱۸ ده چاوشان دركاه عاليدن مصطفى اغا برمسجد شريف ويانندە برمكتب بنا واوقافنى تنظيم ايده‌رك احفادى (حاجى افندى زاده‌لر) دن (الحاج على اغا) بعده (الحاج احمد اغا) مجدداً تعمير ايتدرمشلردر. بومسجد شريفك جهت غربيه‌سى عموماً قپودان دريا حافظ على پاشا زاده (الحاج احمد مقداد پاشا) نك خانه وباغچه‌سى ايكن ۱۲۸۱ ده اماسيه متصرفى (ضيا پاشا) عزت و نورى بكلردن اشترا ايدوب يرينه غايت مكمل برحكومت قوناغى وارقه‌سنده طاغ كنارنده برحبسخانهٔ عمومى وپاشانك سلاملغى (بلديه دائره‌سى) وفوقانيسنى (تلغرافخانه) ياپدرمش و ۱۳۱۲ ده بلديه‌باغچه‌سى شرقنده برپوليس دائره‌سى‌ده علاوه ايدلمشدر .

متصرف مشار الیه ، باغ هلکیس ایله ساده هلکیس اراسنده حد فاصل اولان قیا اوزرنده عموماً شهره ناظر برموقعده جسیم برساعت قله‌سنی انشا وشرفه‌سنه مربع وجسیم ، اوچ جبهه‌لی بیوك ساعت وضع ایتدرمش اولدیغی افکار عمومیه‌یی ایقاظه بر وسیله اولمشدر . بوساعتخانه‌نك اتصالنده ۱۳۱۲ ده بلدیه اجزاخانه‌سی وبونك قارشوسنده برده اوراق مخزنی احداث ایدلمشدر .

۵۲ (یاقوتیه محله‌سی) تیمارخانه‌نك غرب طرفنده اولوب شرقاً وجنوباً کومشلی زاده وشمالاً محمدپاشا محله‌لری وغرباً یشیل ایرماق ایله محدوددر . قدیماً (غیاث الدین شاه باغچه‌سی) یرنده اولوب امرای عثمانیه‌دن (سنان الدین یاقوت پاشا) بوراده اقامت ایتدیکی مناسبتله مومی الیهك نامنه نسبت اولنمشدر .

بومحله‌نك اوکنده (دارالشفا) اولوب الیوم السنهٔ عامه‌ده (تیمار خانه) دیمکله مشهوردر . بودارالشفا غایت متین اوله‌رق طاشدن بنا ایدیلوب جبهه‌سنده کورولن قبارتمه چیچکلر ، صنایع لطیفه‌؛ آثار سلجوقیه‌یه مشابه برلوحه عرض ایتمکده‌در . قپوسنك اوزرنده ویان طرفنده مشاهده اولونان صنایع ، دیکر طرفنده یوقدر . فقط هرطرفی غایت متین‌در . درونی واسع وشکلاً مربع اولوب اوچ ربعنده یعنی شمال ، جنوب وشرق طرفلرنده بیوکجه اوچر حجره وقپونك ایکی یان طرفلرنده بر ر حجره واردر . وحجره‌لرك اوکنده طاشدن ستونلر اولوب اوزری قپالی

واورته‌سی آچیقدر. انسانه برمدرسهٔ قدیمه شکلنی تخطر ایتدیرر. قپوسی اوزرنده شو عبارهٔ عربیه محکوکدر.

« وفق الله عز سلطانه بعمارة دارالشفاء المباركة بايام السلطان الاعظم والخاقان المعظم غياث الدين والدنيا الجايتو محمدخان خلدالله سلطانه وايام عزة الخاتون المعظمة ملكة الاكابر ايلدوش خاتون زيدت دولتها العبد الضعيف عنبر بن عبدالله تقبل الله منه فى ثمانية وسبعمائه » بونك يان طرفنده ایریجه « وامیر اناطولی احمد » شو عبارهٔ صریحه‌نك دلالت ایلدیکی اوزره بودارالشفایی تاتار حکمداری (سلطان الجایتو محمد خان خدابنده) نك زمان سلطنتنده و حکمدار مشارالیهك حلیله‌سی (ایلدوش خاتون)ك دور عزتنده (عنبر اغا) واناطولی امیری (احمدبك) ۷۰۸ ده بنا ایتمشلردر. بوقپونك یان طرفلرنده مستطیل بر رطاش اوزرنده بر ركتابه دخی موجود اولوب بردرلو اوقونه‌مامشدر. یالکز جنوب طاشنده (علاء الدولة والدين على) وشمال طاشنده (ابن المرحوم المغفورله محمد) عباره‌لرینه مشابه یازی کورلمکده‌در.

قیود عتیقه‌ده عموماً (دارالشفاء المرحوم علاء الدين) و سجلات عتیقهٔ محکمه‌ده (دارالشفاء المرحوم علاء الدين على) و (دارالشفاء المرحوم پروانه‌بك) و (دارالشفاء پروانه) صورتلریله مقیددر. وثائق عتیقه و تواریخده اماسیه‌ده صوك سلجوق حکمداری سلطان مسعودك پروانه‌سی (عزالدين محمد بن قطب الدين عثمان) وبونك اوغللری (علاء الدين على پروانه)

و (ناصرالدين احمد پروانه) و (اسدالدين جعفر) اولديغى مذكور اولديغنه باقيليرسه بودارالشفايى بنا ايدن عنبراغا واحمد بك اوقافنى تنظيم ايتمه‌دن وفات ايتدكلرى و (علاء الدين على پروانه بك) بعده وقفيه‌سنى تنظيم ايتديكندن بودارالشفا علاء الدين پروانه بكه نسبت ايدلديكى اكلاشيله‌بيلير . اماسيه مولويخانه‌سى وقفيه‌سنى‌ده تنظيم ايدن بو(علاء الدين على) اولديغى قيداً مثبت در .

بناءً عليه : قيودك اثبات ايلديكى (علاء الدين على) بودر . (سلطان علاء الدين) تعبيرينه كلنجه تاريخ بوكا مساعد دكلدر . اخر ملوك سلجوقيه اعتبار ايديلن (سلطان علاء الدين كيقباد ابن فرامرز سلجوقى) ٨٠٧ دن اول وفات ايتمش بولنديغندن اصلا بو (سلطان علاء الدين سلجوقى) اوله‌مز بلاداناطولى‌ده بوندن بشقه بوعصرده (سلطان علاء الدين) ناميله بركيمسه معلوم دكلدر وقفيه‌سى ضايع ايدلمشدر . هرحالده (علاء الدين) لقبى (سلطان علاء الدين) عنوانتك قيد ايدلمسنه باعث اولديغى ظن اولنور .

بودارالشفاده (رشيدالدين لقمان خوارزمى) و(بدرالدين محمودچلبى) : (نفيس الدين محمدچلبى) كبى ذوات حكيم عصراوله‌رق اشتهار ايتمشلردر . كبار صلحادن شاملر شيخى(الشيخ صالح الخلوتى)نك انفاس مباركه‌سى مجانينه اكسير شفا اولديغى مشهوراولديغندن (دارالشفا شيخى) اولديغى حالده ١٠٧٦ حدودينه طوغرو وفات ايتمشدر .

دارالشفا درونده تربه‌سی واردر (لغات تاریخیه وجغرافیه) مؤلفی مرحوم (محمد رفعت افندی) بودارالشفا ، وقتیله بتخانه اولوب بعده بیمارخانه‌یه تحویل ایدلدیکنی و(مصطفی واضح افندی) دخی معین الدین سلیمان پروانه بك طرفندن بنا اولندیغنی یازیورلر ایسه‌ده هرایکیسی‌ده قپوسی اوزرنده محکوك اولان عبارهٔ عربیه‌یی اوقومدقلری اکلاشیلیور . بودارالشفانك آثار اسلامیه‌دن اولدیغی طرز انشاسندن ومحکوکاتندن بدیدار ایکن وقتیله بتخانه اولدیغنی ادعا ایتمك قدر غریب برشی اوله‌مز

چونکه اماسیه‌ده بتخانه‌نك اولدیغی صورتده مطلقا مشرکلر دورنده یعنی میلاد حضرت عیسادن مقدم قرون اولی‌ده بنا اولنه‌جغی شبهه‌سزدر . حالبوکه اماسیه‌ده قرون اولی آثاری انجق التی یدی متره قدر یرك التنده قالدیغی حالده بودارالشفانك بر متره بیله یره کومولمکسزین یراوستنده مشهود اولمسی ؛ قرون اولی آثارندن اولمدیغنی اشعار ایدر . یاقین وقته قدر اوقافی ، متولیسی ، کاتبلری ، جابیلری ، زنجیرجیلری ، قپوجیلری ، وطبیبی ، شاکردلری ، اجزاجیسی، چامه‌شورجیسی، آشجیسی ، ونقطه‌جیسی معلوم ایدی . شمدی کراسته‌جیلره دپواولمشدر .
بودارالشفانك طرف جنوبیسنده (یاقوت پاشا) ٨١٦ ده بر زاویه ویاننده برمسجد شریف ودارالضیافه بنا ایده‌رك اوقافنی تنظیم ایتمشدر . بومسجد شریفك شرق طرفنده (چوبلیجه مدرسه‌سی) اولوب قریباً زاویه‌یله برابر ذکر اولنور .

٥٣ (يعقوب پاشا) اشاغى پيرلرك اطرافنده بولونان محله‌يه دينور . شرقاً صاواقجه وغرباً كومشلى زاده وشمالاً محمد پاشا محله‌لرى وجنوباً پير الياس مزارلغى ايله محدوددر . بوراده امراى عثمانيه‌دن (يعقوب پاشا) كاركير بر دائره ايچنده بر جامع شريف وياننده بر مناره وايكى طرفنده چله‌خانه يعنى زاويهٔ خلوتيه واوكنده بر درسخانه وايريجه برده شيخ اوطه‌سى انشا ايده‌رك ٨١٥ ده اوقافنى تنظيم ايتمشدر .

وقفيه‌سى درونده (پير الياس) حضرتلرينك ارتحالى وخليفه‌سى « مفتى الثقلين وشيخ الاسلام الاجل مولانا پير جلال الدين عبدالرحمن » و(چلبى سلطان محمد خان بن بايزيد خان) حضرتلرى مذكور اوله‌رق بو پير عبدالرحمن چلبى حضرتلريچون بنا ايدلديكى مسطور وتوليتى عزيز مشاراليهك خلفاسندن (مولانا الشيخ الاجل شمس الدين محمد البخارى) واولادينه مشروط اولديغندن بو دائرهٔ جسيمه‌نك ٨١٥ ده ختام بولديغى محققدر . زاويه‌نك بقيهٔ احوالى مبحثنده ذكر ايديله‌جكدر .

بو يعقوب پاشا دائره‌سنك شرق طرفنده (چوكجى بابا) ديمكله مشهور (شمس الدين محمد القرطاسى) تكيه‌سى اولديغى مناسبتله بو طرف (چوكجه) و (يعقوب پاشا) طرفى‌ده (چله‌خانه) ناملريله مشهور اولمشدر . چله‌خانه‌نك غرب طرفنده (قوشباز تكيه‌سى) ديمكله مشهور (شيخ يعقوب افندى

زاویه‌سی) اولوب (الشیخ عبداه افندی تکیه‌سی) دخی پیر الیاس
مزارلغنك منتهای غربیسنده‌در .

ایشته اماسیه شهرینك حدودی داخلنده مشهور اولان
اللی اوچ محله بونلردن عبارتدر . شهرك خارجنده ایکی محله
دها واردرکه بونلرده اماسیه شهرندن معدوددر .

١ (قره سکیر محله‌سی) اماسیه‌نك غرب جنوبی طرفنده
اولوب اون بر کیلومتره قدر اوزاق برمسافه‌ده واقعدر . بوراسی
امیر سیف الدین قره‌سنقر چفتلکی اولدیغی مناسبتله (قره سنقر
چفتلکی) بعده تخفیفاً غلط اوله‌رق صاغر كاف وفتح سین
ایله (قره سکیر) دینمشدر . بو محله‌ده قره سنقر بکك جامعی
ومکتبی واردر . الیوم بوجامع ایله مکتب اعانات اهالی ایله
اداره اولنمقده‌در . اسبق حجاز قوماندانی میرلوا (حسن پاشا)
بو محله‌دندر .

٢ (قیا باشی محله‌سی) قره سکیر محله‌سنك جنوبنده اولوب
یشیل ایرماق ایله چکه‌رك ایرماغنك آراسنده مثلث بر جزیره
شکلنده‌در . (امیرقیابای) ك ، بوراسی چفتلکی اولدیغی مناسبتله
(قیابای چفتلکی) نامیله قیدایدلمش اولوب مؤخراً غلط اوله‌رق (قیا
باشی) دینمشدر . بو محله‌نك ایرماق کنارنده بولونان برموقع
لطیفه (پهلوان) دینمکده‌در . (امیر شجاع الدین پهلوان بك)
بو قیابایك مخدومی اولوب اوراده اقامت ایتمسی باعث تسمیه اولمشدر .
(پهلوان زاده) لردن قیالی (احمد پاشا) ١٠٦٨ ده

پهلوان نامیله مشهور اولان موقعده بر جامع شریف و مکتب و درسخانه بنا و اوقافنی تنظیم ایتمشدر . بو ذاتك عائله‌سنه عموماً (قیالی زاده‌لر) دینور. بونلردن (علی پاشا) و (السید کاشف عمر پاشا) رجال و امرادندر . جدلرینك اوقافنه متولی اولمشلردر .

بوایکی محله‌نك آراسنده لطیف بر تپه اولوب (سرچوبان) دینور بو تپه‌نك جهت شرقیه‌سنده کائن (طاملر قریه‌سی) قره سکیر محله‌سندن معدود در . قره سکیر و قیا باشی محله‌لری معمور بر کوی شکلنده اولوب باغلری ، بستانلری ، یاغلری ، یوغورتلری ، پینیرلری و سائر محصولات ارضیه‌سی پك مقبول‌در. هله قیا باشی قارپوزلرینك امثالی یوقدر. بومحله‌لرده مشاهده اولونان احوال ، اطوار ، معیشت کمال صفوت اوزره اولوب اسکی تورکمنلرك اصولی جاری‌در .

هر دوره‌سی بر سلسلهٔ عشق و جنون در
هر بر دره‌سی طولمش انك اشك ایله خون در
هر کوشه‌سی بیك مدفن ارباب فنون در
اقطاره بتون منتشر اذکار اماسیه

اماسیه‌نك هر طرفی برر سلسلهٔ جبال ایله محاط و مستور اولوب ارباب عشق و غرامك مسیره‌سی و هر طرفنده برر مجذوب الهی مقری اولدیغی مشهوردر . مثلا شمال بوغازنده

(تکیر طاغلی بابا) نك و جنوب بوغازنده (خاص بابا) نك و شرق طرفنده (عبدالرحمن بابا) نك و غرب طرفنده (ممی دده) نك مکانلری واردر . اماسیه‌نك ایچنده اوچ دره موجود اولوب برنجیسی (صاواقجه‌دره‌سی) ایکنجیسی (چقاللر دره‌سی) اوچنجیسی (قره قیا دره‌سی) در . بو دره‌لرك الك مدهشی چقاللر دره‌سی اولوب سیل اغزندن ایرماغه ایتر . بو دره ، پك چوق مهلك قضالره باعث اولمشدر .

١٢٧١ ده نزول ایدن باران شدیدی متعاقب دهشتلی بر سیل اینه‌رك اوزرنده بولونان کوپریلری ، خانه‌لری هدم ایدوب اوکنه قاتمش و اوفاق قبه کبی طاشلردن برینی سیل اغزینك جهت غربیه‌سنده اولان سنان حمامنك قبه‌سی اوزرینه براقوب پك چوق حیواناتی ، عربه‌لری ، کراسته‌لری ، انسانی ایرماغه دوکمشدر .

بو حمامك اوزرنده قالان طاشی ، پك چوق کیمسه‌لر اوغراشه‌شه‌رق کمال مشکلات ایله ایندرمشلردر . بو حمام ، خضرپاشانك عتقاسندن اسبق سیواس بکلربکیسی سنان پاشا طرفندن ٩١٧ ده بنا ووقف ایدلمشدر . بودره ایاغی ایرماق اوزرنده بولونان شوسه یولنه تصادف ایتدیکندن مخاطره‌سی دائم اولدیغی نظر دقتی جالب اولمقله ١٣٢٥ ده اماسیه متصرفی (احمد جودت بك) شوسه یولنك التنه برتونل انشاسیله دره‌نك ایاغنی شوسه یولندن قطع ایتمشدر .

اکثر بلاد اسلامیه‌ده جاری اولان عادت اوزره اماسیه‌نك هر کوشه‌سنده پك چوق اولیا ، علما ، صلحا ، مشایخ مدفون اوله‌رق اطرافی مزارستان اولوب معتنی موقعلرنده وزرا ، امرا ، قضات بنامك مدفن مخصوصلری وپك چوق اولیای کرامك تربهٔ مخصوصه‌لری اولدیغندن بو تربه‌لر ، حروف هجا ترتیبی اوزره ذکر اولنور .

(آق بیلك تربه‌سی) قرمان طاغنك اتکنده باغلرك اوزرنده بر تولا کنارنده اولوب اوراده منلا بخشی خلیفه حضرتلری مدفوندر . مشاهیر فضلادن خلوتی بر پیر مفسر ایدی . زیارتگاه علمادر .

(آلا کوزبابا تربه‌سی) شاملرمزارلغی کنارنده یول اغزنده غایت اسکی برتربه‌در . بو تربه ملوك دانشمندیه‌دن (اسماعیل غازی) بکه منسوب اولوب شکلی ، طرز انشاسی التنجی قرن هجری آثارندن اولدیغنی ارائه ایتمکده‌در . ٨٠٧ ده بنام و (آلا کوز) دیمکله مشهور (الشیخ شمس الدین احمد بابا) اورایه دفن ایدلدیکی مناسبتله (الا کوز بابا تربه‌سی) دینمشدر . بو تربه‌ده ملك مشارالیه (اسماعیل غازی) نك مدفون اولدیغنه دائر عنعنات منقوله‌دن ماعدا دلائل وسائر آثار محکوکه بولنه‌مدی .

(ابواسحق چلبی تربه‌سی) قیلیچ آرسلان یعنی طورمطای تربه‌سی صره‌سنده آچیق بر باغچه درونده اولدیغی خبر ویرلمکده‌در . اوراده کوریلن ایکی قبرك بری (قتلو پاشا)

دیگری‌ده مخدومی (ابواسحق چلبی) اولوب وقفیه‌سی ابواسحق چلبی طرفندن تنظیم واجزا وقف ایدلمشدر . بونلر امر ادندر. جزخوانلری واردر .

(اسکندر ممی چلبی تربه‌سی) اوچلر تربه‌سنك قارشوسنده کائن مزارلغك بر کوشه‌سنده کارکیر ، اوفاق بر تربه اولوب درونده قتلوبك زاده (ممی چلبی) دیمکله مشهور (محی الدین محمد چلبی) ومخدومی(اسکندر چلبی) مدفوندر. تربه‌یی یاپان ووقفیه‌سنی تنظیم ایدن (اسکندرچلبی) در. بونلرده امرادندر .

(افرومیه بانو تربه‌سی) کوك مدرسه جامع شریفنك اوست طرفنده کائن بر تپه اوزرنده‌در . اوستی طام و اطرافی کرپیچ دیوار ایله محاطدر . درونده اماسیه‌ده بیزانس ایمپراطورلغنك صوك والیسی اولان ژوتاتئوسك قیزی واماسیه فاتحی ایلتکین غازینك حلیله‌سی اولان (افرومیه بانو) مدفون اولدیغی عنعنات محلیه‌دندر مخدومی(امیر حسام‌الدوله حسن غازی) طرفندن اوقافی وجزخوانلری اولدیغی وثائق شرعیه‌ده کورلمشدر . (تاریخ آل دانشمند) ده بومجاهده‌نك غزاسی ، حکایاتی مذکوردر .

(امیر امام تربه‌سی) سلطان بایزیدك مکتبی قارشوسنده کائن کتبخانه‌نك جهت شمالیه‌سنده باغچه ایچنده‌در . درونده کتبخانه صاحبی خواجه‌زاده امیر امام (عبداللطیف افندی) واولادندن (السید سعداه افندی) و (السید خلیل افندی)

و (السید ابوبکر افندی) ایله وزرادن اسبق کردستان والیسی (بسیم پاشا) مدفوندر .

(انبارلی اولیا تربه‌سی) شیخ قریق محله‌سنده کائن بر خانه درونده‌در . تربه دینیلان یر ؛ قپونك اتصالنده اوزری دوز اولوب انبار شکلنده بر چقور ایچنده‌در . بو تربه تماميله یرك التنده غائب اولمش کبی بر وضعیتده اولوب چقورك ایچنه اینلمدکجه اوراده تربه اولدیغی اصلا بیلنه‌مز . چقوره اوفاق بر اغاج مردیون ایله اینیلیر . تربه‌نك قپوسی اوفاق اولوب اکیلمدکجه کیریله‌مز کیرلدکده قبه‌سی بکتاشی طاقیه‌سی شکلنده اولوب درت کوشه‌لی اوفاق کارکیر براوطه مشاهده اولنور .

اوطه‌نك اورته‌سنده اوزری اسکی بر یشیل اورتو ایله مستور غایت اسکی بر تخته اوزادلمش اولوب بو تخته‌نك اوزرنده پارچه ، پارچه انسان کمیکلری سرلمش اولدیغی کورونور بو کمیکلرك ایچنده پارچه‌لنمه‌مش بر کمیکه تصادف ایدیله‌مز قول وباجاق وبیلك کمیکلری کسکین بر آلت قاطعه ایله کسیلمش کبی بر وضع کوسترمکده‌در . خانه صاحبی بیله بو کمیکلرك کیم اولدیغی یعنی بو تربه‌ده مدفون اولان ذاتك کیم اولدیغنی اصلا بیله‌میور .

تربه‌نك شو حال مکتومانه‌سی و کمیکلرك شو وضع مکسورانه‌سی ٦٣٧ ده اماسیه‌ده دعوای نبوت ایدن مشهور یلانجی پیغمبر (بابا اسحاق کفرسودی) تربه‌سی اولدیغنی اخطار ایتمکده‌در .

باب اولده تفصیل اولنه‌جغی اوزره بابای مرقوم (اسحاق کفرسودی) دعوای نبوت ایده‌رك عصیان واماسیه وتوقاد وسیواس سنجاقلرینی استیلا ایلدکده (مبارزالدین ارمغانشاه) مقابله واماسیه‌ده محاصره ایتمشدی امیر مشارالیه مرقومی صو معه‌سنده اخذ و گرفت وصلباً اعدام ایدوب لاشه‌سنی تفسخ ایدنجیه قدر دار اغاجنده کونشك قارشوسنده طوردرمش وبعده ایندیروب پارچه‌لتمش وبابانك اتباعی‌ده کمیکلرینی کیجه طوپلایوب صاقلامش اولدقلری تواریخده مسطوردر . شو حادثه ایله تربه‌نك اوحال ووضعی واوراده مدفون اولان انسانك کمیکلری تأمل اولنورسه بو تربه‌بابانك اتباعی طرفندن قصداً یر آلتنده بنا وبابانك کمیکلرینی زیارت ایچون بورایه دفن وخلقدن اخفا ایتدکاری فکری حاصل اولمه‌مق قابل دکلدر .

مقدما یر اوزرنده یاپیلدیغی حالده مؤخراً اماسیه‌نك سطحی طولوب یر التنه کوموملش اولدیغی ادعا ایدیله‌مز . چونکه اوجوارده بولنوب ٦٢٢ ده بنا ایدیلن خلفت غازی تربه‌سی و ٦٧٧ ده بنا ایدیلن (طورمطای تربه‌سی) غایت یوکسك اوله‌رق طوریبور . بونلرك اوست طرفنده ٥٤٠ حدودنده بنا ایدلدیکی ظن ایدیلن (خانقاه مسعودی) خراب اولدیغی حالده تمل دیواری حالا یر اوزرنده عرض اندام ایتمکده‌در .

شمدی‌یه قدر خواص وعوامك او تربه‌یی زیارت ایتمسی

واوزرنده قبه بولنمسی ؛ درونده مدفون اولان کیمسه‌نك ولی،
صالح اولدیغنه دلالت ایلدیکی ومشهور یلانجی پیغمبر اولمدیغی‌ده
ادعا ایدیله‌مز چونکه تربه‌نك یر التنده غایت مخفی برصورتده
یاپیلمسنده برمجبوریت اولمدیغی کبی هرقبه صاحبی‌ده ولی‌اوله‌مز.
ثروت وسامانی دوزکون اولان کیمسه‌لر ، نامنی دنیاده ابقا
ایچون محتشم تربه‌لر بنا ایتمشلردر. بعده ایچنده‌مدفون‌اولانلرك
ترجمهٔ‌حالی اونودلمش اولدیغندن شریعت اسلامیه‌نك امرایلدیکی
اوزره حسن ظن ایدیله‌رك تربه‌لری خواص و عوام طرفندن
زیارت ایدلمکده‌در . (رب قبر یزار وصاحبه فی‌النار)

(اوچلر تربه‌سی) اوچلرمحله‌سنده‌سعدی چلبی‌جامع‌شریفنك
غرب طرفنده کائن عیسی افندی زاویه‌سی قارشوسنده بر خانه
درونده‌در . اوراده نیکده‌لی زاده (صوفی بایزید چلبی)
وعموجه‌سی (فیض الله چلبی) و (یعقوب چلبی) و (ایران
خاتون) بنت علی بك موفونلردر. بونلرك ترجمهٔ حالی‌وکتابه‌سی
باب ثانی‌ده ذکر ایدیله‌جکدر .

(اوروج بك تربه‌سی) خضر پاشا جامعی حظیره‌سنده‌در.
پاشای مشارالیهك دامادی اولان قاسم بکك مخدومی اولوب
کندیسندن مقدم وفات ایتدیکندن متأثر اوله‌رق ۸۷۰ ده تربه
یاپدرمش واجزا وقف ایتمشدر .

(اهلی خاتون تربه‌سی) میدان کوپریسی باشنده کائن
مدرسه‌نك ارقه طرفنده زاویه اوکنده‌در . خاتون مومی‌الیها

اماسیه امیری شاد کلدی پاشا زاده دواتدار (احمد پاشا) نك کریمهٔ صالحه‌سی‌در . ٨٧١ ده تربه‌یی وتمه‌سنی بنا واوقافنی تنظیم ایتمشدر . تربه‌یی حاوی اولان حجره هدم ایدلمش اولدیغندن قبری اچیقده قالمشدر. کتابه‌سی یوق‌ایسه‌ده وقفیه‌سنده تربه‌سی مذکوردر . قادینلرك زیارتکاه مشهوری‌در .

(ایبك بابا تربه‌سی) شیخ‌قریق محله‌سنده خانقاه مسعودی خرابه‌سی جوارنده کائن برخانه‌نك باغچه‌سی ایچنده‌در. اوراده تاتار حکمدارلری اباقا وارغون خانلرك زماننده نفوذ واقباله مالك اوله‌رق پروانه بکك اعدامنه باعث وطریقت باباییه‌یی نشره خادم اولان (صدرالدین ایبك‌الترکمانی) وخلیفه‌سی (احمدبابا) مدفون بولنمقده‌در .

(ایکرلی اولیا تربه‌سی) یورکچ پاشا عمارتی شرقنده کائن اوفاق مزارلغك دروننده شرق طرفنك اورته‌سنده بیوجه ایکی‌دوغوم اغاجنك اراسنده‌در. اوراده مربع اوله‌رق خصوصی ایکر شکلنده یاپدیرلمش برطاش مشاهده اولنمقده‌در . بوطاشك التنده کیمك مدفون اولدیغی اکلاشیله‌مدی . انجق (العیلم الزاخر) ده کوریلن برحکایه‌یی اخطار ایتمك اوزره اورایه برطاش قوندیغی ظن اولنور . (العیلم) ده مصطفی جنابی افندی دیبورکه : « حلب حکمداری سیف‌الدوله‌نك عمزاده‌سی (ابو فراس الحارث) حکمدار مشارالیهك نزدنده مکرراً اماسیه قلعه‌سنه هجوم وصولت ایده‌رك اشتهار ایدوب برهجومنده

قلعهٔ بالانك يوكسك يرنده روملر طرفندن محاصره وتضييق ايدلمش واسير اولمسنه رمق قالمش ايكن راكب اولديغى حالده آتيله برابر كنديني ايرماغه طوغرى آتمش ، آتى ايرماغك كنارينه دوشوب اولمش وكنديسى بعون الله تعالى خلاص اولمشدر . » العلم عندالله

(ايكنه‌جى زاده تربه‌سى) قوجه‌جق محله‌سى اوكنده چارشو ايچنده برتربهٔ مخصوصه‌در . اوراده شيخ زكرياى خلوتى خلفاسندن ايكنه‌جى زاده (الشيخ صفى الدين محمود خلوتى) حضرتلرى مدفوندر . تربه‌نك اولديغى دائره قديما محكمه اولوب اماسيه قاضيلرينك سكناسنه موقوف وسنوى اجارات موقوفه‌سى بوتربه‌يه مخصص ايدى. چونكه : بوخانه‌يى شيخ مشاراليهك حفيده‌سى (عايشه خاتون) تربه‌يه وقف وحكام ومحكمه‌يه تخصيص ايتمشدر .

١٣١١ حريقنده تربه وخانه ايله برابر سجلات قديمه‌نك برقسم مهمى يانديغندن اماسيه معارف قوميسيونى بغير حق قوجه‌مان عرصهٔ قيمتدارى ضبط ويرينه عقارات مهمه انشا ايده‌رك بردانه‌جك دكانى بيله تربه ايچون براقمه‌مشدر . فقط شوقوميسيونك رئيس واعضالرينك اوغراديغى احوال؛ تدقيق اولنورسه غصب موقوفاتك برمكافات دينويه‌سى اولديغى ظاهر اولور .

(ايلتكين تربه‌سى) ايلتكين باغلرينك اوستنده طاغك

اتکنده‌در . درت دانه طاش دیرك اوزرنده مخروطی برقبهٔ سنکین‌در درونده وزرای دانشمندیه‌دن (ناصرالدوله ایلتکین الارتقی) ومخدومی امیر (حسام‌الدوله حسن غازی) مدفون اولوب قدیما هرسنه شعبان اوائلنده جم غفیر ایله زیارت اولنور ایدی .

(اینکلر تربه‌سی) محمد پاشا عمارتی اوکنده یول اوزرنده ودغراقیه مدسه‌سنك اتصالنده کائن‌در . تملی ویان طرفلری غایت متین، غربه طوغرو اوزون برتربهٔ سنکین اولوب اوزری بالق صرتی شکلنده کارکیر برقبه ایله قپالی‌در. درونده امرای سلجوقیه‌دن اماسیه والیسی (نورالدین طغرق) ومخدومی (شمس‌الدین اینـاج) وحفیدی (عزالدین بلبان) و دیکر احفادی‌مدفون‌در. (ایناج تربه‌سی) دیمکله‌مقید ومعلوم ایکن اوراده مدفون اولان اینـاج بکك و اولادینك کیم اولدقلری اونودلمش وسلامت خاتونك جوارنده بولنمش اولدیغی، حکایهٔ عجیبهٔ معلومه‌نك تصنیع ایدلمسنه باعث اولمقله سلامت خاتونك اینکلری فرض ایدلمش واینکلر تربه‌سی دیمکله مشهور اولمشدر .

السنهٔ عامه‌ده دوران ایدن حکایهٔ عجیبه‌شودر . « کویا نوح علیه‌السلامك بد دعاسیله طوفان اولدیغی اثناده نبی مشارالیهه ایمان ایدوب طوفاندن خبری اولمیان خاتونك اینکلری یاغمورك یاغمدیغی بر کونده ایاقلری ودیز قپاقلری یاش اولدقلری حالده کللرینه شاشوب اسبابنی صورمش وطوفانك وقوعنی خبر

آلدقـده اینکلرك هلاك اولمدقلرینه وکندیسنك سـلامتده قالدیغنـه حمـد وثنا ایدوب کنـدینه سـلامت خاتون دیمش وکنـدی تربه‌سی جوارنده مبارك اینکلری ایچون بر تربه یاپیلوب (اینکلر تربه‌سی) نامیله مشهور اولمشدر. »

شو حکایهٔ عجیبه‌نك یالان اولدیغی میدانده اولوب بر طاقم صـافدلانك ایناندقلرینه شـاشمامق قابل دکلدر . بو (ایناج بك) یدنجی (وسلامت خاتون) دخی طقوزنجی قرن هجری رجال ونساسـندن اولدقلری حالده ایناج واولادینی اینکلر فرض ایدوب سـلامت خاتونی‌ده نوح علیه‌السـلامك دوری بقایاسـندن اولدیغنه قناعت ایتمك قدر کولنج بر شی یوقدر . بونلرك باب ثانی‌ده مسـطور اولان تراجم احوالنه مراجعت بیورولورسه بوحکایه‌نك درجه‌سی اکلاشیلیر .

(بکتاش بابا تربه‌سی) اشـاغی پیرلرك غرب شمالیسـنده تکیه مدرسـه‌سی اتصالنده اولوب کارکیر برقبه‌یی حاوی حجرهٔ مخصوصه‌در. درونندهبکتاشیلردن قیرشهرلی (بکتاش بابا) مدفون اولوب باش اوجنـده (الحاج بکتاش بابای ولی) لوحه‌سی واردر . پیر اشیکنی زیارت ایلدیکی مناسبتله حاجی دینمشدر . اماسـیه قراسـنده مسـکون فرقهٔ علویه طرفندن ١٢٨٤ ده ابتدا برتربه انشا ایدیلوب ١٣١٤ ده ینه قرا علویه‌سی طرفندن تعمیر ایدلمشدر . علویلرك زیارتکاهیدر .

(پروانه‌لر تربه‌سی) پروانه‌بك جامع شریفنك شرق طرفی

منتهاسنده اولوب اوزری تخته‌پرده ویانلری پرمقلق ایله محافظه آلتنده بولنمقده‌در اوراده وزرای سلجوقیه‌دن جامع شریف بانیسی (نجم‌الدین فرخ) وواقفی (عزالدین محمد پروانه‌بك) واوغللری (ناصرالدین احمد پروانه بك) و (علاءالدین علی پروانه بك) مدفون اولدیغی محقق و (معین‌الدین سلیمان پروانه بك) ك مدفون اولدیغی مشکوکدر .

(پیر الیاس تربه‌سی) بکلر سراینك طرف غربیسنده کائن مزارلغنك باشنده بر تپه‌جك اوزرنده اولوب محتشم ، عالی بر تربه‌در . ابتدا کومشلی‌زاده (احمدپاشا) طرفندن بر حجره اولمق اوزره بنا ایدیلوب ۸۹۰ ده سلطان بایزید خان ثانی طرفندن کارگیر واورته‌سنده بیوك بر ویانلرنده اوفاق ایکی قبه اوله‌رق انشا وغرب طرفی رجاله وشرق طرفی نسایه مخصوص مسجد شریف واورته‌سی تربه اتخاذ ایدلمش ومرزیفونده‌ایکی‌قریه بوتربه‌شریفه‌یه‌وقف وتولیتی پیرمشارالیهك احفادندن (پیرخیرالدین‌خضرالخلوتی) حضرتلرینك اولادینه تخصیص بیورلمشدر .

درونده کومشلی‌زاده (پیر شجاع‌الدین الیاس‌الخلوتی) ودامادی (پیر جلال‌الدین عبدالرحمن‌چلبی) وحفیدی (پیر خیرالدین خضرچلبی) و آیاق طرفلرنده بونلرك حلیله وکریمه‌لرندن درت خاتون مدفون اولدیغی مناسبتله (پیرلر تربه‌سی) دینوب بونلره یوقاری پیرلر دینور . بوتربه‌یی متولیسی اولان

حضرت پیرك برادری اولادندن کومشلی‌زاده (ابراهیم پاشا) دخی ١١٠٠ ده مجدداً تعمیر ایتدرمشدر . عمومی بر زیارتگاه مسلمین‌در .

بعده مکرراً زلازله معروض اوله‌رق اطرافنه وهن‌طاری اولدیغی نظر دقته آلنوب ١٣١٢ ده تمامیله هدم ایدلمش وقول آغاسی خورشید بکك غیرتی و عموم اهالئ محلیه‌نك اعانات نقدیه‌سی و سلطان مخلوع عبدالحمید خانك دخی اوقافدن مقدار کافی مبلغك اعطاسی سایه‌سنده اطرافده کائن مزارلغك اوستی تسویه وبردائرهٔ جسیمه تشکیل‌واورته‌سنده اسکی‌وضعیتی محافظه ایدلمك صورتیله یان طرفلری رجال‌ونسایه مخصوص‌برر مسجد شریف واورته‌سی تربه اتخاذ وحجره ومسجدلرتوسیع وقبه‌لری برشکل‌وجسامتده ترفیع‌ایدلمش وغایت‌منتظم‌برصورتده یاپیلمشدر . اسکی تربه‌نك شمالنده کائن غرب پنجره‌سی اوکنده کنار امتدن برقاچ ذاتك مدفنی‌اولدیغی حالده یکی وضعنده‌بونلر تسویه اولنوب اوزرینـه تربه‌داره مخصـوص اوطـه یاپیلمش وشمدیکی تربه‌نك قبله طرفی عموماً باغچه اولمشدر . فقط بو باغچه‌یی اعمار ایدرك باغچه حالنده محـافظه ایدلمسی پك مناسب اولدیغی حالده‌اعیان‌واشرافك‌مدفنی‌اولمسی‌روادکلدر.اسلاف کرام قبله طرفنه غایت‌اعتنا ایده‌رك باغچه حالنده‌بولندرملری ودیوار ارقه‌سنده اولسه بیله مزارلغه قارشو نماز قیلمق خصـوصنده احتیاطه رعایت ایتدکلرینی اثبات ایتمکده‌ایکن ، اخلافك‌بوکبی

اینجه‌لكلره دقت ایتمیه‌رك اسلافك هرمسلكلرینی ترك ایتملری بزی پك فنا بریوله سوق ایتمشلردر .

(پیر سنان تربه‌سی) شهره كوسدی محله‌سنك یوقاریسنده كائن یولك اوزرنده برموقع مخصوصدر. اوراده رجال خلوتیه‌دن واعظ مشهور (پیر سنان‌الدین یوسف افندی) مدفوندر . تربه‌سی زیارتكاهدر .

(پیر عبدالرحمن چلبی تربه‌سی) یعقوب پاشا یعنی چله‌خانه دائره‌سی ایچنده وقفیه‌ده مسطور اولان حجرهٔ مخصوصه‌در . قبله طرفنده بولونان فاتحه بجره‌سی حجره‌نك تاریخ بناسندن صوكره آچیلمش واوزرنده كتابه‌یی حاوی سیاه مرمر قونمشدر . درونده قبا اولیاسی پیرحسام‌الدین خلوتی مخدومی وحضرت پیر الیاس خلوتی حفیده زاده‌سی (پیر جلال‌الدین عبدالرحمن ثانی) مدفوندر . بورایه (اشاغی پیر تربه‌سی) واشاغی پیرلرده دینور .

(پیر محمد چلبی تربه‌سی) سیل اغزنده كائن صیغیر پازاری جامع شریفنك غرب طرفنده اطرافی دیوار ایله محاط اوفاق برحظیره ایچنده‌در . اوراده جامع شریفك بانیسی (پیر خواجه الحاج محمد چلبی) وحلیله‌سی (قمر خاتون) مدفون اولدقلری سجلاً مضبوطدر . مصطفی واضح افندی «دفتردار مشهور اسكندر چلبی‌نك پدری محمد چلبی بوراده مدفون »

اولدیغنی یازییور ایسه‌ده اسکندر چلبی‌نك پدری موسی چلبی اولدیغی قیداً مثبتدر .

(تاج‌الدین تربه‌سی) پیر الیاس حضرتلرینـك تربه‌سی جوارنده مسدس شکلنده سنکین محتشم واوفاق بر تربه‌در . هرطرفی سیاهه‌مائل طاشدن‌مصنوع وهر ضلعی محتشم وقبه‌سی قوشـاغی (دائراً مادار) چیچکلر ایله مزین اولوب اوزرنده بعض آیت محکوکدر . درونده اماسیه امیری کومشـلی زاده (تاج‌الدین محمود چلبی) وحلیـله‌سی (دوندی خاتون) وکریمه‌سی (عایشه خاتون) مدفون اولوب وقفی (عایشه‌خاتون) طرفندن ترتیب ایدلدیکی قیداً معلومدر . دعوای تولیت ایدن بعض ذواتك بورایی (قدم‌پاشاتربه‌سی) اولمق‌اوزره‌کوسترمسی قدم پاشا تربه‌سنك موقعنی اونوتدیغنی آ کلاتمقده‌در .

(تکیر طـاغلی بابا تربه‌سی) صـولی اووایه ناظر بوغاز ایچنده غرب طرفنده کائن‌باغلرك اوستنده برصرتك‌اوزرنده‌در کبار مجاذیب الهیه‌دن عیدی زاده عاکف مصـطفی افندی‌یه معاصر تکیر طـاغلی بابا دیمکله مشهور اولان ذات اوراده مدفوندر . بوذاته پك چوق غرائب اسناد ایدلمکده‌در .

(تیمارخانه اولیـاسی تربه‌سی) پروانه بکك دارالشـفاسی درونده شرق طرفنده جنوب کوشه‌سنده حجره ایچنده‌در . اوراده پك چـوق دیلیلری انفاس مبارکه‌سـیله افاقیاب عقل

وشعور ایدن شاملر شیخی مشهور (صالح افندی) حضرتلری مدفوندر . بوکا (صالح بابا) ده دینور .

(جمودار تربه‌سی) بورمه مناره جامع شریفنك اوکنده مناره حذاسنده اولوب قپوسی جامع شریفك بناسندن اوچ سنه صکره سیاهه‌مائل طاشدن بنا ایدلمشدر. تربه‌نك شکلی تاج‌الدین تربه‌سی کبی مسدس [١] واولدقجه محتشم اولوب درت ربعی جامع شریفك خارجنده‌در. دروننده تحتانی وفوقانی اولمق اوزره اوفاق ایکی حجرهٔ سنکین اولوب تحتانی‌ده واقع حجره ، تربه وفوقانی‌ده واقع حجره دخی کتبخانه اتخاذ ایدلمشدر .

تحتانیسنده کائن حجره‌ده بعضیلری یکدیکری اوزرنده سکز تابوت اولوب اوزرلری یشیل اورتوایله اورتولمشدر اوك طرفده بولونان ایکی تابوتك ایچنـده جسـدی تام اوله‌رق عرب ظن اولونان ایکی میته واردر . دیکرلرینـك اعضاسی تام اولمیوب کمیکلری هیئت اصلیه‌سیله طورمقده اولدقلری کورلمکده‌در . بونلرك کیم اولدقلری اماسیه‌جه مجهول اولوب مصطفی واضح افـندی بونلر ، پروانه بکك کوله‌لری و جاریه‌لری اولدقلرینی واوروپا مدققلری‌ده قرون اولی‌دن قالمه‌جسدلری مومیا ایدلمش آدملر اولدقـلرینی یازیورلر بونلرك هر ایکیسی‌ده تخمیناتدن عبارت اولدیغی شبهه‌سزدر .

---

[١] بوایکی تربه‌یی زیارت ایدنلر، تدقیق نظرایدرسه شکلاً وحجماً هرایکی تربه اراسنده برمشابهت تامه اولدیغنی کوریرلر وبونلرك یامعماری برآدم یاخود قاین پدر وداماد اولدیغنه حکم ایدرلر .

فقط اجرا ایدیلن تحریات قیودیه‌ده بو تربه تاتار حکمداری هلاکوخانك حفیدی اناطولی ناظری شهزاده (جمودار) بن یشموت بن هلاکوخانك تربه‌سی اولدیغی محقق ونزدنده اماسیه امیری ابشقای (ایشبوغانویین) مدفون اولدیغی اکلاشیلمشدر. بونلرك یاننده واوك طرفده بولونان تابوتلر ایله دیکر ایکی تابوت مقدما فتحیه جامع شریفنك التنده مخزن ایچنده ایکن ١٢٧١ حدودنده بورایه نقل ایدلدکلرینی بیلنلر الیوم موجوددر .

معین الدین سلیمان پروانه بکك تاریخ شهادتی اولان ٦٧٥ سنه‌سنده هنوز جامع شریف بیله یاپیلمه‌مش اولدیغندن کوله و وجاریه‌لرینك بورایه دفن ایدلمسی واوزمان بونلر ایچون قوجه بر تربه یاپیلمسی شایان قبول اوله‌مز و قرون اولی مشرکلرینك بر جامع شریف التنده شمدی‌یه قدر محافظه ایدلمسنی قبول ایتمك‌ده حسیات اسلامیه ایله قابل توفیق دکلدر. کلیسایی جامع شریفه تحویل ایدن (فتح غازی) واوغلی (محمود غازی) لرك وحلیله‌لرینك، یاخود کریمه‌لرینك جسدلری اولمسی‌دها زیاده معقول‌در

(چلبی اوغلی تربه‌سی) خواجه سلطان جوارنده تقسیم اوکنده اوزون یول مزارلغنك باشنده بر موقع مخصوص‌در. اوراده رجال خلوتیه‌دن (چلبی خلیفه) دیمکله مشهور جمالی زاده جمال الدین محمد چلبی حضرتلرینك مخدومی خواجه سلطان تکیه‌سی شیخی (بدرالدین محمود چلبی) حضرتلری مدفون وزیارتکاه مشهوردر .

(حاجی حمزه افندی تربه‌سی) بایزید پاشا محله‌سنده کائن حاجی حمزه افندی جامع شریفنك شرقاً اتصالنده اولوب جسیم برقبه‌یی حاوی بیوك برحجره‌در .

جامع شریف ایله بوتربه اراسنده بردمور پرماقلق اولوب درونده کبار مشایخ خالدیه‌دن (قرا باغی الحاج حجرهٔ نکاری ول حضرتلری ویاننده مخدومی (سراج الدین اسماعیل افندی) وبونك یاننده خلفادن (میرحسن افندی) مدفونلردر .

(حاجی حمزه بك تربه‌سی) حاجی حمزه بك محله‌سی اورته‌سنده حاجی حمزه بك مسجد شریفی اتصالنده کائن باغچه درونده‌در . بوباغچه ایچنده امرای عثمانیه‌دن (الحاج حمزه بك) ومخدوملری (احمد ، محمود ، قاسم) بکلر ومشاهیر علمادن بالی بك زاده (عبدالرحمن چلبی) مدفون اولدیغی خبرویرلدیکی کبی خواجه سلطان اوزرنده برباغچه ایچنده اولدقلری‌ده سویلنمکده‌در. لدی التحری بالی بك زاده عبدالرحمن چلبی مسجد شریف باغچه‌سنده اولدیغی سنك مزارندن اکلاشلمش ودیکرینه دائر برکتابه کوریله‌مه‌مشدر .

(حبیب قرامانی تربه‌سی) محمد پاشا جامع شریفنك شرق طرفنده کائن محمد پاشا تربه‌سنك باغچه‌سنده موقع مخصوص‌در. اوراده کبار مشایخ خلوتیه‌دن (الشیخ حبیب قرامانی) ویاننده خلفادن (سیدی احمد خلیفه) وبونلرك غرب طرفنده (الشیخ

حسن افندی) وبونك شمالنده محمد پاشا وقفی متولیسی قورد بك زاده (محمد بك) مدفونلردر .

(حسین دده تربه‌سی) چریباشی محله‌سنده جامع شریفك شرق جنوبی طرفنده کائن باغچه‌نك غربنده یول اوزرنده بر موقع مخصوصدر . اوراده کبار خلوتیه‌دن واعظ مشهور (الشیخ حسین افندی) ومدرس (مصطفی افندی) وبونلرك شرق طرفنده محرر عاجزك والده‌سی (زاهده خاتون) وبرادری (حافظ خلیل افندی) وهمشیره‌سی (فاطمه خاتون) مدفونلردر.

(حلقه‌لی دده تربه‌سی) چریباشی محله‌سنده شهره کوسه‌دی محله‌سی اوکنده یالکز بر موقعده اولوب مربع درت طاش دیرك اوزرنده مخروطی برقبه‌در اطراف ثلثه‌سی باغچه وجنوب طرفی یول اولوب بر دیوار ایله محاط در . دروننده اماسیه امیری شاد کلدی پاشا احفادندن شادی بکك کریمه‌سی (سارو خاتون) مدفون اولدیغی باش طاشنده وقبله دیوارنده موضوع طاش اوزرنده محکوکدر .

بو تربه‌نك اورته یرنده صندوقه‌سی اولوب آلتی سارو خاتونك جسدینی حاوی بر مخزندر اومخزن تربه‌نك جسامتنده اولوب اورته یرنده اوستی اچیق تابوت ایچنده جسد موجود وجزئی صارارمش کوریلن کفنك ایچنده ، بلا تغیر تام اولدیغی حالده مشاهده اولنمقده‌در. صندوقه‌نك شمالنده مستطیل بر صورتده سیاهه مائل ، یکدیکرینه مقابل ایکی طاش اولوب

كنارلرنده ايكيشر دمير حلقه واردر . بودمير حلقه‌لرى حاوى طاشلر؛ مخزنك اغزنده اولوب ايجاب ايلديكى تقديرده بوحلقه‌لرله طاشلر طوتولوب قالديريلير ومخزنك اغزى اچيلير بوحلقه‌لره يورومين چوجقلرك اياقلرى اوچ هفته جمعه ايرتسى كونلرى طاقيليرسه باذن الله تعالى يورورلر اعتقادى، راسخ اولديغندن قادينلر طرفندن بوحلقه‌لره نسبتله سارو خاتونه (حلقه‌لى دده) نامى ويرلمشدر .

(خلفت غازى تربه‌سى) شاميجه محله‌سنده غازئ مشاراليهك مدرسه‌سى اتصالنده برتربۀ عاليه‌در . هرطرفى طاشدن مصنوع وجنوبه ناظر اولان جبهه‌سى قبارتمه چيچكلرله مزين قپوسى اوزرى غايت مصنع، فوق العاده يوكسك وقبه‌سى اهرام مصريه كبى مخروطدر . قپوسنك اوستنده كنيش بر قوس ايچنده مزين، خط كوفى ايله محرر بر كتابه‌سى اولوب اية الكرسى مسطوردر . قوسك درونده غايت كرفت اوله‌رق يازيلان خط كوفى چچيكلر آراسنده ياپيلمش باشقه چيچك كبى كورلمكده اولوب قرائتى غايت مشكلدر . بوتربه‌نك ايچنده اماسيه واليسى (امير مبارزالدين خليفه آلپ) مدفون اولديغى قپوسى بالاسنده محكوك اوله‌رق كورولمكده‌در . تربه‌نك درونده طاشدن برصندوقه اولوب غربدن شرقه طوغرو قونمش مستطيل شكلنده‌در . بوصندوقه‌نك جنوبه ناظر جبهه‌سنده قبارتمه اوله‌رق قيز وقيون قفالرى واسكى توركلرك

دائما قوللاندقلری اشـكال مخصـوصه واردر . بو قفـالری
واشكال مخصوصه‌یی كوروب‌ده حقیقت حاله واقف اوله‌میانلر؛
بو تربه‌نك مشركلر دوروندن‌قالمه یاخودمجردتدن اول خرستیانلره
عائد اولدیغنی درمیان ایتمكده‌در .

فقط اسكی توركلرك اسكی عادتلرینی بیان ارباب مراق ،
بوقفالردن واشكال مخصوصه‌دن مقصد نه‌اولدیغنی كمال سهولتله
آكلارلر مدرسه‌سنك قپوسی اوزرنده (مبارزالدین خلیفه‌بن
تولی) نامیله محكوك و ٦٢٢ تاریخلی وقفیه‌سنده مسطوراولان
امیر مشارالیه اشكال مخصوصه‌نك دلالتی اوزره نسباً (قانق ،
قنق) قبیله‌سندن اولوب قیز وقیون قفالرینك دلالتی اوزره
والده‌سی طرفندن (قیونلی) قبیله‌سنه منسوبدر . [١] شو
اشارانه وقپوسی اوزرنده كوریلن محكوكاته واقف اولمسه بیله
بوتربه‌نك طرزینی ، صندوقه‌نك وضعنی تدقیق ایدن برذات،

[١] اسكی توركلر ؛ صویلره (انسابه) ، قبارلره (شعوبه)
واویماقلره (قبائله) پك زیاده رعایتكار ومربوط اولدقلرندن
داردینادن كیتدكری حالده بیله هانكی صویه ، هانكی اویماغه
منسوب اولدقرینی اكلاتمق اچون عادت قدیمه‌لری اوزره قوللاندقلری
اشكالی واویماقلرینك آدرینی كوسترن صورتلری تربه‌لرینك قپولری
یاخود صندوقه‌لری اوزرنده حك ایتدیرمكده مسلم اولدقلری حالده
بر بأس شرعی كورمدكاری اكلاشلمقده‌در . اناطولی بلادنده‌تحریات
اجرا ایدیلیرسه بونك پك چوق امثالنه تصادف ایدیله‌جكی محققدر .

بورانك بر مسلم تربه‌سی و آثار سلجوقه‌دن اولدیغی اكلامقده مشكلاته اوغراماز . [۱]

(خواجه‌سلطان تربه‌سی) دارالسلام محله‌سنك اوستنده وتقسیم اوكنده شرقه كیدن یولك ایلریسنده برموقع مخصوص‌در. اوراده زاویهٔ مشهوره وعمارتی بنا ایدن (خواجه سلطان) دیمكله مشهور ، تجاردن (شمس‌الدین احمد چلبی) مدفون اولدیغی كمال مشكلات ایله برارمنی خانه‌سنده بولونان سنك مزارندن اكلاشلمشدر .

(درسی تمام تربه‌سی) قوش كوپری باشنده دره‌نك غرب طرفنده برحجرهٔ مخصوصه‌در. مقدما اوستی آچیق ودرت دیواردن عبارت ایكن ۱۳۱٤ده اماسه تحریرات مدیری اولان استانبولی (محمد مظهر بك) اوستی قپالی منتظم برحجرهٔ مخصوصه اوله‌رق تعمیر ایتدرمشدر . درونده مدفون اولان ذاتك كتابه‌سی اولمدیغی جهتله (درسی تمام) دیمكله مشهور مفتی زاده (الحاج عمرافندی) اولدیغی یدی سنه قدر تحریات نتیجه‌سنده اكلاشیله‌بیلمشدر .

(رجب چلبی تربه‌سی) حاجی الیاس محله‌سنده شوسه‌یولی

(۱) بو تربه ، خرستیانلره عائد اولدیغندن وغایت یوكسك ، كلاه كبی سیوری اولان قبه‌سی مشرف خراب اولوب محله اوزرینه ییقلمسی ملحوظ وغایت مخاطره‌لی بولندیغندن بحثله بلدیه طرفندن هدمنه رمق قالمش ایكن محرر عاجز، اماسیه متصرفی (كمال‌بك‌افندی)یه ایضاحات ویرمك صورتیله منعنه موفق اولدم .

اوزرنده شهزادکان تربه‌سنک صره‌سنده غرب طرفنده مربع برباغچه‌در. باغچه‌نك اورته‌سنده درت طرفی طاشدن واورته‌سی طوپراق برقبراولوب جنوب طرفنده ایکی قبر دها واردر طاش قبرك صاحبی مشایخ کرامدن (ابراهیم بن علی الاشجع) اولدیغی محکوك اولوب بونك یاننده محله صاحبی (صدرالدین رجب چلبی) وحفیدی مشاهیرعلمادن (الحاج بیرام افندی) مدفون اولدیغی تتبعاتدن اکلاشلمشدر .

(سلامت خاتون تربه‌سی) درسی تمام تربه‌سنك قبله طرفنده یعنی جنوب غربیسنده وتخمیناً یکرمی متره قدر ایلریسنده بر حجرهٔ مخصوصه‌در درونده اماسیه قاضیسی (منلا بکلك) دیمکله مشهور (نظام الدین عبدالرحمن چلبی) نك کریمه‌سی فاضلات نسادن (سلامت خاتون) مدفوندر . اینکلر تربه‌سی ذیلنده عرض ایدلدیکی اوزره (طوفان نوح) زماندن قالمه برخاتون دکلدر . ٨٥٧ ده بنا ایتدردیکی زاویه‌سی ؛ شفیق پاشا طرفندن بغیرحق تملك وباغچه‌یه تحویل ایدلدیکندن ضایع اولوب تربه‌سی محافظه ایدلمشدر .

(سلطان مسعود تربه‌سی) یوقاری پازارك جانب غربیسنده رجب واوچلرمحله‌لرینك اوکنی تشکیل ایدن و(نارلی باغچه) نامیله مشهوراولان مزارلغك جنوب طرفندن جسیم وهرطرفی طاشدن مصنوع ، غایت محکم ، غربه ناظر اولان جبهه‌سی عجیب برصورتده مصنع وشکلاً مربعه یاقین مستطیل ، برتربهٔ بدیعه‌در.

شمالدن جنوبه طوغرو اوزون وداخلاً اورته سنده بركمر اولوب
ایکی قبه‌یی حاوی وخارجاً قبه‌لرك اوزری دوزدر .

تربه‌نك درونده صندوقه‌یه ویاخود شبکه‌یه دائر هیچ بر
شی اولمیوب منتهاسنده یورکج پاشانك ایکی کریمه‌سی مدفوندر .
التی، تماميله محزن اولدیغی نظر دقته آلنیرسه سلطان مشارالیه
ایله برابر بر قاچ شهزادکان سلجوقك بوراده مدفون اولدیغی
آکلاشیلیر . تربه‌نك وضعی بر متره قدر یره کومولدیکنی کوسترمکده‌در
جبهه‌سنده ایکی یان ستونلری اوزرنده پك چوق ذواتك چیچك
ظن ایتدکلری کتابه موجود اولوب خط کوفیٔ کرفت ایله
محرردر . یازیلرك اشاغیسندن اونده ایکیسی مقداری یره
کومولمش اولوب قرائتی پك مشکلدر . بو تربه درونده
(سلطان مسعود سلجوقی) نك مدفون اولدیغی محقق ایسه‌ده
دیکر شهزادکانك بوراده مدفون اولدقلرینه دائر بر علامت
یوقدر بو تربه مکرراً یانغینه معروض اولدیغی جبهه‌سنك
سیاهلغندن استدلال ایدلمکده اولوب درونده صندوقه‌نك یاخود
شبکه‌نك بوکبی عوارض کونیه‌ده ضایع اولدیغی شبهه‌سزدر .
ملوك سلجوقیه‌دن اماسیه سمره‌سنده مدفون اولان برنجی (سلطان
مسعود) ایله حوضه سمره‌سنده مدفون اولان ایکنجی (سلطان
مسعود) ك قبرلرندن قرائت اجزایه مشروط وموقوف اولان
اماسیه‌ده ای طوغدی، افته، قوجه اوغلان وتاتار وحوضه‌ده

شیخ صاوجی، قپاقلر ، قوناج کویلری اولدیغی مقید وبرنجی سلطان مسعودك نامی ستون اوزرنده محکوکدر .

...ان افندی تربه‌سی) اوچلر تربه‌سنك جوارنده برخانه درونده‌در. اوزاده فحول علمادن شیخ الحرم و(تبیین المحارم) تفسیرینك مؤلفی (الشیخ سنان الدین یوسف الخلوتی)مدفوندر.

(شاد کلدی پاشا تربه‌سی) خلفت غازی مزارلغنك ایچنده اسکی بر قبهٔ محکمه‌در تربه‌نك غربه ناظر اولان جبهه‌سی تمامیله آچیق اولوب اوستی بالق صرتی شکلنده طاشدن یاپیلمشدر . شکلنه ، طرزانشاسنه باقیلیرسه ملوك دانشمندیه دورنده‌کی تربه‌لره پك مشابه اولدیغندن بوراده ملوك یاخود وزرای دانشمندیه‌دن بری مدفون اولدیغی اخطار ایتمکده‌در بوراده (امیرسیف الدین سنقر بن طابوق) واورته‌سنده اماسیه حکمداری (شمس الدین شاد کلدی پادشاه بن قوتلو) و بونك شمالنده کبار علمادن (سعیدالدین موهوب بن الزیاری) وعثمان پاشا زاده (حسین بك)و (اسی خاتون) مدفونلردر. بو تربه حکمدارمشارالیهك یاپدردیغی تربه اولمیوب کندیسندن ایکی یوزسنه یاخود دهازیاده مقدم یاپیلمش اولدیغی درونده مدفون اولان ذواتك تاریخ وفاتلرندن ا کلاشلمقده‌در . [١]

---

[١] بوذواتك مدفون اولدقلری برقاچ سنه دوام ایدن تحریاتده ا کلاشیله بیلمشدر بوراده و سلطان مسعود تربه‌سنده حفریات اجرا ایدیلیرسه دها چوق ذواتك مدفنلری بولنه جغنه شبهه یوقدر

(شروانی تربه‌سی) شاملر مزارلغنك اوسـتنده بردائرهٔ مخصوصه ایچنده لطیف برموقعده‌در. تربه کارکیر ایکی قبه‌یی حاوی اولوب غرب طرفی مسجد شریف وشرق طرفی تربه‌در بوتربه‌یی صدر اسبق شروانی زاده (محمد رشدی پاشـا) ١٢٨٦ ده بنا و ١٢٩٠ ده اوقافنی تنظیم ایدوب درونده پدری (الشـیخ اسماعیل سراج الدین شروانی) حضرتلری وبرادری صدوردن اسبق استانبول قاضیسی (السید احمد خلوصی افندی) وانشته‌سی (الحاج عیسی روحی افندی) مدفونلردر .

(شهزاده تربه‌سی) نارلی باغچه مزارلغنك شمال غربیسنده درت طاش دیرك اوزرنده مبنی برقبهٔ سنكین اولوب اماسـیه‌ده مدفون اولدیغی (بهجة التواریخ) ده مسـطور اولان سـلطان مراد خان ثانی حضرتلرینك برنجی شهزاده‌سی (سلطان احمد) بوراده مدفون اولدیغی ، شهزاده تربه‌سی دیمسندن اکلاشیلیر. هیچ بر طرفنده کتابه‌یه دائر برشی یوقـدر . تربه‌نك جنوباً خارجنده مدفون اولدیغی کوریلن ، امرادن (یحیی بك) در .

(شهزادکان تربه‌سی) شامیجه محله‌سی اوکنده واقع شوسه یولنك شمال طرفنده حاجی الیاس محله‌سـنده اینه خان اوکنه کیدن یولك غرب طرفنده کوشه باشنده بوده درت طاش دیرك اوزرنده مبنی برقبهٔ محکمه‌در. بوتربه مکرراً تعمیر ایدلمش واك صکره ١٣١٤ ده کورجی زاده (محمد نجیب بك) طرفندن اعمار اولنمش بولنمقله معمور ومجدد برحالده‌در. درونده چلبی سلطان

محمد خان حضرتلرینك شهزادهسی (قاسم چلبی) وبعده وفات ایدن شهزاده (محمد چلبی بن سلطان بایزید خان) وبعده وفات ایدن شهزاده (محمد شاه چلبی بن سلیمان چلبی) و شهزاده (مصطفی چلبی بن سلیمان چلبی) مدفون اولدقلرینی کتابهلری اثبات ایتمکدهدر .

(شهیدلر تربهسی) ایکی دانه اولهرق مشهور اولوب بری بالاده ایضاح ایدیلن بورمه مناره درونده (جمودار تربهسی) دیکریده طورمطای جامعی درونده حجرهٔ مخصوصهدر. بو حجرهٔ مخصوصه سکز قدر طاش مردیون ایله اینیلیردرین بر طاش اوطه اولوب شرقه ناظر اولان قپوسندن ماعدا اشیق وهوا آلهجق پنجرهسی ودلیکی یوقدر . درونده ایکی تابوت اولوب بری جنوبده ، دیکر شمالده موضوع و هر ایکیسنك اراسی آچیقدر اوستی قپالی اولان شو تابوتلرك درونده متعدد انسان قفالری، قوللری، باجاقلری وسائر اعضالری موجود اولوب اتلری، کمیکلری اوزرنده قورومش کبی طورمقدهدر . شو حاله نظراً ایکی تابوت ایچنده بش التی قدر انسان جسدی موضوع اولدیغی اکلاشیلیر.

بو طاش اوطهنك اوزرنده ، ایچنده مدفون اولان ذواتك شبکهلری، طاش صندوقهلری اولوب تام اوطهنك اوزرینه کلان شبکه درت عدد ایسهده بونلرك شرق طرفنده دیکر بر حجرهٔ مخصوصه ایچنده سکز قدر ذواتك مدفون اولدقلری شبکهلری اثبات ایتمکدهدر . بونلرك کیم اولدقلرینه دار شبکهلرك

وصندوقه‌لرك اوزرلرنده كتابه اولمديغندن ديكر امارات محكوكه بولنه‌مدى فقط طورمطاى مرحومك مخدومى (اميرسنان الدين موسى) وحفيدى (اميرجلال الدين محمد پروانه بك) واحفادندن اماسيه اميرى (زين‌الدين يعقوبشاه رومى) وبونلرك احفادى مدفون اولدقلرى قوياً مظنوندر .

(شيخ حسام‌الدين تربه‌سى) قمرالدين محله‌سنك اوستنده حكيم چلبى محله‌سى اوكنده خضر پاشايه كيدن يول اوزرنده‌در شكلاً مربع ويوكسك اولوب اوستى آچيقدر . اوراده اقطاغى زاده (الشيخ حسام‌الدين حسين افندى) ومخدومى (محى‌الدين افندى) مدفون اولديغى قيداً معلومدر . ديكر (شيخ حسام‌الدين تربه‌سى) ده خواجه سلطان اوستنده بر باغچه درونده اولوب اوراده‌صونسه‌نى (شيخ حسام‌الدين حسن افندى) مدفوندر .

(شيخ زكريا تربه‌سى) سراجخانه جامع شريفنك شرق طرفنده قپونك ايچنده‌بر حظيرهٔ مخصوصه‌در . اوراده‌سراجلر شيخى كبار اوليادن (پير صنع الله خلوتى) وخليفه‌سى اولان (پير زكرياى خلوتى) حضراتى مدفونلردر شيخ زكرياى خلوتى حضرتلرينك تربه‌سنده اجزاى شريفه اوقونمق اوزره حقاله ناحيه‌سنده كائن وپدرى (شيخ پاشا) دن موروث ايكى چفتلكنى ٨٧٤ ده وقف ايتمشدر .

(صاچلى افندى تربه‌سى) شرق طرفندن سلطان بايزيد

جامع شریفی حولیسنه کیریله‌جك قپونك قارشوسنده خانه‌ی
درونده حجرهٔ مخصوصه‌در اوراده اماسیه مفتیٔ مشهوری
(صاچلی الحاج محمود افندی) مدفون اولوب بو تربه‌یی
حیاتنده یاپدرمش اولدیغندن کندیسی اوزرنده کائن اوطه‌ده
اوتوررکن برزائرك فاتحه اهدا ایلدیکنی کوردکده «اوقویکز؛
محتاج رحمت بر آدم‌در » دیدیکی منقولدر .

(صفا پاشا خاتون تربه‌سی) شاملیلر محله‌سنده شوسه یولی
اوزرنده کائن بیوك چشمه‌نك ارقه‌سنده اطرافی دیوارایله محاط
اوفاق برموقع‌در . اوراده اماسیه امیری شاد کلدی پاشانك
کریمه‌سی (صفا پاشا خاتون) مدفون اولدیغی وثائق عتیقه‌ده
کورولمشدر . یاننده زوجی اولدیغی ظن ایدیلن (یخشی بك)
مدفون اولوب مؤخراً وصیتی‌اوزره تاریخچه‌سنی یازان(مصطفی
واضح افندی) بونلرك یاننه دفن ایدلمشدر .

(طاشکوپریلی تربه‌سی) قاکلی پازارنده اوچلر محله‌سنك
یولی اوزرنده کائن مسجد شریفك ارقه‌سنده برحجرهٔ مخصوصه‌در.
درونده طاشکوپریلی (الشیخ الحاج عبداه افندی) وجنوب
طرفنده واقع حجره درونده مخدومی (الشیخ محمد عازف افندی)
مدفونلردر .

(طورمطای تربه‌سی) کوك مدرسه‌یی حاوی جامع شریفك
شمالنده شوسه یولی اوزرنده‌محتشم برتربهٔ سنکین اولوب اماسیه‌ده
بدایع آثار سلجوقیه‌دن معدوددر. خارجاً درت طرفی قبار-

تمەلی چیچکلرله مزین و قبلەیە ناظری جبهەسی دها محتشم کورولور. ٦٧٧ تاریخنده بنا ایدلدیکی قبلەیە ناظر اولان جبهەسنده پنجرەسی اوزرنده محکوکدر کتابەسی شودر .

«عمر فی ایام الدولة السلطان الاعظم غیاث الدنیا والدین ابوالفتح کیخسرو بن قلیج ارسلان خلد الله سلطانه العبد الضعیف المحتاج الی رحمة الله طرمطای بن عبدالله غفرالله له فی سنة سبع وسبعین وستمائة»

قپوسی شرقه ناظر اولان بو تربهٔ عالیه غایت یوکسك اولوب طاش مردیون ایله چیقیلیر درونده اماسیه والیسی بکلربکی (سیف الدین طورمطای) اولوب صندوقەسی سیاه مرمردن غایت جسیم اولەرق یاپیلمش و اطرافنه اية الكرسی یازلمشدر. اسمی وتاریخ وفاتی صندوقەسی اوزرنده محکوکدر . صول طرفنده اولادندن (یعقوب چلبی) وبونك مخدومی (محمد چلبی) وبونك مخدومی (علاء الدین چلبی) وبونك مخدومی (ابوبکر چلبی) وصاغ طرفنده اولاد سلجوقیەدن تاج الدین غازی چلبی زاده سیواس حاکمی (قلیج ارسلان سلجوقی) وایاق طرفلرنده اماسیه والیسی ایکن مخنوقاً وفات ایدن شهزاده (سلطان علاءالدین بك) مخدوملری (تاج الدین) و (غیاث الدین) چلبیلر مدفون اولدقلری طوکدرمه کیرج اوزرنده محکوك اولان کتابەلرندن اکلاشلمشدر . اورایه مؤخراً دفن ایدیلن قلیج ارسلان سلجوقیە نسبتله (قلیج ارسلان تربەسی) ده دینور.

(عائشه غازی تربه‌سی) شاملیلر محله‌سنده شیخ اسماعیل شروانی تربه‌سنه کیدن یولك شمالنده بر موقع مخصوصدر . ایکی قبری آله‌جق جسامتده شکلاً مربع اولوب اطرافی سیاهه مائل طاشدن یاپیلمشدر . حکومت دانشمندیه مؤسسی (ملك دانشمند احمد غازی) حلیله‌سی (کلنوش بانو) و کریمه‌سی (عائشه غازی) مدفون اولدیغی عنعنات محلیه‌دندر. فقط بونلرك اوزرینه صو کره‌دن برقاچ کیمسه دفن ایدلمشدر .

(عارف افندی تربه‌سی) چریباشی مزارلغنك ایچندن مرور ایدن یولك جنوب طرفنده برباغچه درونده‌در. اوراده شهر کتخداسی زاده (الشیخ محمد عارف نقشبندی) ویاننده مخدومی (الشیخ احمد کامل افندی) واقرباسی مدفونلردر اونجی قرن هجری اوائلی رجالندن (پیرمحمدچلبی) دخی بوراده مدفون اولدیغی شیخ مشارالیهك باش طرفنده قونمش اولان طاشك کتابه‌سندن اکلاشلمقده‌در .

(عبدالرحمن بابا تربه‌سی) صاولجه محله‌سنك شرق طرفنده طاغ کنارنده برموقع مخصوص اولوب یاقین وقتلره قدر زیارتگاه عمومی اولدیغی حالده غائب ایدلمشدر . اوراده مدفون اولان ارزنجانی (عبدالرحمن خلوتی) حضرتلرینك زاویه‌سی واوکنده چشمه‌سی موجود ایکن مرور زمان ایله جمله‌سی‌ده ضایع اولمشدر.

(عبدالرحمن مصلحی تربه‌سی) اسکندر ممی چلبی تربه‌سنك شرقاً حذاسنده درت دیوار ایله محاط برباغچه‌در اوراده اماسیه

قاضیسی منلا بکلك (عبدالرحمن مصلحی) وپدری (محمدشاه) ومخدومی (محمود چلبی) مدفون اولوب (عبدالرحمن مصلحی) طرفندن اجزای شریفه وقف ایدلمشدر .

(عثمان بك تربه‌سی) سلطان بایزید جامع شریفنك شرق جنوبیسنده اولوب هر طرفی طاشـدن وقبه‌سی کارکیر اوله‌رق مصنوع ومحتشم بر تربهٔ عالیه‌در . دروننده سـلطان‌بایزید خان ثانی حضرتلرینك شهزادکاننده اماسیه والیسی سـلطان احمدك شهزاده‌سی (عثمان بك) مدفون‌اولدیغی قپوسی بالاسنده محکوك اولان بیتـلردن وقیود عتیقه‌دن اکلاشـلمقده‌در . تربه‌داری وجزخوانلری وار ایدی .

(عجم علی تربه‌سی) عجم علی محله‌سـنده بالی بك جامع شریفنك قبله‌سنده کائن باغچه ایچنده‌در اوراده (خواجه الحاج عجم‌علی‌اغا) ویاننده‌بانیٔ جامع (بالی‌بك) وحفیدی(عیسی‌بك) مدفونلردر .

(علی‌چلبی‌تربه‌سی) احی سعدالدین محله‌سنده یول‌اوزرنده اوفاق بر باغچه‌در اوراده مشاهیر علمادن اماسیه مفتیسی مؤید زاده (علی چلبی) ومخدومی اماسـیه قاضیسی (عبدالکریم افندی) مدفوندر . علی‌چلبی تربه‌سنه اجزا وقف ایتمشدر .

(عیسی افندی تربه‌سی) دخی اوچـلر جامع شریفنك غرب طرفنده خانه‌سی باغچه‌سنده اولوب خلفای‌نقشبندیه‌دن (الشیخ عیسی‌القریمی) مدفوندر .

(فخرالدين جوهری تربه‌سی) اوق میدانینـك جنوبنده واقع مزارلغك ایچنده قورد بوغان تربه‌سنك غرب طرفنده درت دیواردن عبـارتدر . اوراده (خواجه محمد جوهری) مدفون اولوب مشـاهیر فضلادن جمـال‌الدین اقسرایی زاده (فخرالدين اليـاس رومی) یاننده اولدیغی وثائق عتیقـه‌دن اکلاشلمقده‌در . (فخرالدين جوهری) هرایکیسندن مرکب بر خلیطه اولدیغی مظنوندر . خواجه محمد جوهری طرفندن اجزای شریفه وقف ایدلمشدر .

(قاضیـلر تربه‌سی) خلفت غازی مزارلغنـك کنـارنده وتربه‌سنك قارشوسنده بر قبهٔ جسیمه‌در . شماله‌ناظر ویوکسك اولان جبهه‌سی آچیق‌وقبه‌سی بالیق صرتی‌شکلنده‌در . درونده قاضی (پیرنظام الدين محمود) وقاضی (پیر شـمس الدين محمد) و دیکر کده غره قاضیسی (شمس الدين محمد) وقونیه قاضیسی (عزالدين حسن) چلبیلر مدفوندر .

(قبااولیاسی تربه‌سی) قبا محله‌سنده یوکسك برتپه اوزرنده‌در اطرافی کارکیر دیو ار ایله محاط واوستی اخشاب کره‌میدلك ایله مستور اولوب اوفاق برحجره‌در بوراده اعزهٔ کرامدن وسادات حسینیه‌دن قبالوچاپی زاده (الشيخ حسام الدين حسين الخلوتی) مدفـون در . اجزای شریفـه وقف ایدوب تربه داری وجزخوانلری وارایدی .

(قدم پاشا تربه‌سی) ایلتکین باغلری اوزرنده ایلتکین غازی

تربه‌سنك جوارنده‌در . اوراده اماسیه امیری شاد كلدی پاشا كریمه‌سی (قدم پاشا) دیمكله مشهور (جهان‌خاتون) مدفوندر. بوخاتونك اوقافی واجزای شریفه‌سی واردر .

(قطب تربه‌سی) یوركج پاشا عمارتنك‌شرق طرفنده‌واقع اوفاق مزارلغك ایچنده كوشهٔ غربیسنده‌در . كبار صلحادن تمی دده خلیفه‌سی (قطب دده) دیمكله مشهور (الشیخ احمد الخلوتی) حضرتلری‌مدفون اولوب صاحب كشف قبور،حاجی عبدالله اوغلی (الشیخ مصطفی افندی) وصیتی اوزره‌بوذاتك نزدینه دفن ایدلمشدر .

(قورد بوغان تربه‌سی) اوق میدانـنك جنوبنده واقع مزارلغك ایچنده جسیم‌وكاركیر برتربهٔ عالیه‌در . قبه‌سی‌واطرافی متین وتملی سنكین اولوب ایچنده كبـار اولیادن (پیر الیاس) حضرتلرینك خواص خلفاسندن (پیر شرف‌الدین حمزهٔ‌خلوتی) حضرتلری مدفوندر اوقافی‌واجزای شریفه‌سی‌اولوب‌تربه‌داری وجزخوانلری وار ایدی . قورد بوغان نامیله مشهور اولمسنك اسبابی باب ثانی‌ده ذكر ایدیله‌جكدر .

(كل چیچك خاتون تربه‌سی) جامع اندرون محله‌سنده جامع شریفك طرف غربیسنده كائن حجرهٔ مخصوصه‌در . اوراده اماسیه والیسی شهزاده (سلطان احمد) ك حلیله‌سی (كل چیچك خاتون) مدفوندر . اوقافی واجزای شریفه‌سی واردر .

(كمال پاشا تربه‌سی) اشاغی پیرلرك غرب جنوبیسنده یول اوزرنده مزارلق ایچنده‌در . اطرافی وقبه‌سی كارگیر اولوب مشرف خراب برحالده طوریيور . درونده سلطان بایزید خان ثانی وزراسندن اولوب شیخ الاسلام شمس الدین احمد افندینك جدی اولان (كمال الدین محمد پاشا) ومخدومی (سلیمان چلبی) وسلطان سلیم خان اول حضرتلرینك وزراسندن اولوب اماسیه‌ده مقتول اولان دوقه‌كین زاده (احمد پاشا) نك مدفون اولدقلری سجلاً مضبوطدر . بونلرك صندوقه‌لرینی اوراده درس اوقودان (حضوری محمد افندی) نك قالدردیغی (مصطفی واضح افندی) یازییور .

(كومشلی زاده تربه‌سی) سیل اغزنده كائن چشمه‌نك ارقه‌سنده اوفاق بر حجرهٔ مخصوصه‌در . درونده كبار صلحادن كومشلی زاده (الشیخ محی الدین محمد الخلوتی) حضرتلری مدفوندر .

(محمد پاشا تربه‌سی) محمد پاشا جامع شریفنك شرق طرفنده آریجه بر موقعدر اطراف اربعه‌سی وقبه‌سی كارگیر اولوب قبرك سطحی زمیندن بربچق متره قدر یوكسكدر . درونده جامع شریفك بانیسی وزرای عثمانیه‌دن (محمد پاشا) وقپوسنك اوكنده كائن طاش مردیونك شمالنده باش طرفده پدری (خضر پاشا) مدفوندر . پدرینك سنك مزارنده كتابه‌سی وارایسه‌ده محمد پاشانك یوقدر .

(مصلح الدين تربه‌سی) اوچلر محله‌سنده اسکندر ممی چلبی تربه‌سنك شرقاً حذاسنده کائن عبدالرحمن مصلحی تربه‌سنی حاوی باغچه‌نك بر طرفی عد ایدلمکده‌در . انجق محرر عاجزك تحریاتنه نظراً عبدالرحمن مصلحی وپدری محمدشاه ومخدومی محمود چلبیلرك تربه‌سی اسکندر چلبی تربه‌سنك جنوباً قارشوسنده کائن بیوك چشمه‌نك شرقاً حذاسنده یولك اوزرنده کوریلن طاشلر اولوب باش واياق طاشلری ضایع اولدیغندن تماميله حکم اولنه‌مدی . بو باغچه درونندهکیلر ؛ اماسیه مفتیسی ومخزن الفقه مؤلفی (مصلح الدین موسی افندی) ومخدومی (عبدالرحمن افندی) وحفیدی (محمدشاه افندی) اولدقلری اماسیه زیارتگاهلرینه پك زیاده واقف اولان ذواتدن منقولدر العلم عندالله

(مصطفی دده تربه‌سی) کوبجکز محله‌سنك غرب طرفنده وشیخ قریق محله‌سنك اوزرنده کائن بر باغچه‌در . اوراده کبار علمادن وسادات کرامدن اماسیه مفتیٔ مشهوری توقادلی (السید الشیخ مصطفی افندی) ومخدومی (السید اسماعیل افندی) وحفیدی کبار علمادن (السید الشیخ عثمان افندی) مدفونلردر .

(ملاطیه‌لی صوفی تربه‌سی) چریباشی مزارلغنده الشیخ محمدعارف افندی تربه‌سنك اتصالنده اولوب اطرافی دیوار ایله محاط بر باغچه‌در . درونده کبار صلحادن ومشاهیر علمادن

ملاطیه‌لی (صوفی محمدافندی) وشمالنده پنجره اوکنده مخدومی اماسیه مفتیسی (محمدخلوصی افندی) وبونلرك غرب طرفنده مرید خاصی اینجه زاده (حافظ محمد عارف افندی) وبونك یاننده مخدومی کبار صلحادن (حافظ احمد نجیب افندی) مدفونلردر .

(ملك غازی تربه‌سی) بو نام ایله اماسیه‌ده اوچ موقعده تربه یری کوسترلمکده‌در . برنجیسی شاملیلر محله‌سنك غرب طرفنده یول اوزرنده بولونان (الا کوز بابا تربه‌سی) اولوب بوراده (ملك غازی اسماعیل دانشمندی) نك مدفون اولدیغی عنعنات محلیه‌دندر . ایکنجیسی (شادکلدی پاشا تربه‌سی) اولوب بوراده (ملك غازی) نامنده برینك مدفون اولدیغی خبر ویرلمکده‌در . فقط تحریاتده بوکا دائر بر معلومات بولنه‌مدی. اوچنجیسی یورکیج پاشا عمارتی جوارنده کائن مزارلغك شرق طرفنده اولدیغی خبر ویرلمکده اولوب محرر عاجزك تحریاتنده اوراده زاویه‌نك بانیسی اولان (ملك غازی) مدفون دکلدر .

بوذاتك تربه‌سی خالفت غازی تربه‌سنك شرقاً حذاسنده اولان مربع واوفاق عرصۀ خالیه اولدیغی حفریاتدن اکلاشلمشدر . اوراده وزرای عثمانیه‌دن اولدیغی سنك مزارنده محکوك اولان ملك الامراء (غازی اسماعیل بك) و اولادی مدفوندر . یورکیج پاشا جوارنده بولونان زاویه‌نك بانیسی‌ده بوذات اولدیغی وقفیه‌سنده محرر اولان اسم واوصافدن اکلاشیلیر .

(ممی دده تربه‌سی) حاجیلر میدانندن کیره‌جك یولك غرباً کنارنده اطرافی دیوار ایله محاط برباغچه‌در . اوراده کبار صلحادن ومشاهیر علمادن (ممی دده) دیمکله مشهور (الشیخ محمد الخلوتی) ومخدومی (الشیخ ابراهیم افندی) وخلفاسندن (الشیخ حسام الدین حسین افندی) مدفونلردر .

(منصوربابا تربه‌سی) عبداللطیف افندینك کتبخانه‌سی اتصالنده آق حسن زاده الحاج حافظ حسن اغانك زاویه‌سی باغچه‌سنده‌در . بوباغچه‌ده مشایخ خلوتیه‌دن (الشیخ ابراهیم حقی افندی) ویاننده خلیفه‌سی (الشیخ منصورافندی) وبونك مریدی اعیاندن قیرمه‌جی زاده (الحاج محمد توفیق افندی) مدفونلردر .

(مولویخانه تربه‌سی) سراجخانه محله‌سنك شرق طرفنده کائن مولویخانه‌نك ایچنده بیوك بر حجرهٔ مخصوصه‌در . اوراده (الشیخ محمدعارف دده) و (علاءالدین علی دده) و (عثمان ثاقب دده) و (عرب صالح دده) و (احمد دده) و (محمد صدقی دده) مدفون اولدقلری سجلات شرعیه‌دن اکلاشلمقده ایسه‌ده بونلردن زیاده اولان ذواتك کیم اولدقلری اکلاشیله‌مدی هرحالده مشایخ مولویه‌دن (عبدالقادر دده) و (محمود دده) لرك ده بوراده مدفون اولدقلرینی ظن ایدرم .

(نصوح بابا تربه‌سی) اوق میدانینه کیدن یولك قبله طرفنده باغلر اوکنده‌کی چوریم مزارلغك شرق طرفنده بر موقع مخصوص

اولوب اوراده کبار صلحادن سلطان بایزید جامع شریفی امامی واعظ مشهور (الشیخ نصوح افندی) و قربنده مشاهیر فضلادن عیدی زاده (مصطفی عاکف افندی) واعیاندن چایجی زاده الحاج محمد افندینك مخدومی (محمود افندی) مدفونلردر .

(یدیلر تربه‌سی) اوچلر محله‌سنك جنوب طرفنده سقا سوقاغی قارشوسنده کائن سوقاغك ارقه‌سنده ومزارلغك دیواری دیبنده برموقع مخصوصدر . شهزاده سلطان احمد دورنده اشتهار ایدن یدی امیرلرك التیسی بوراده مدفون اولوب بری اولان اماسیه مفتیٔ مشهوری قوجه امیر (السید ابراهیم افندی) استانبولده ابو ایوب انصاری جوارنده مدفوندر . بو التیلردن امیرعجم (غیاث الدین شیرازی) وکوچك امیر (سنان نیکساری) وقبالی امیر (شرف حمزه چلبی) و (امیر عقیل چلبی) اولدیغی محقق وشهری (امیر محمد چلبی) و (امیر مظلوم ملك چلبی) اولدیغی مشکوکدر .

(یعقوب خلوتی تربه‌سی) کومشلی زاده محله‌سنك اوستنده (پیر الیاس خلوتی) تربه‌سنه کیدن یولك شمالنده پیرالیاس مزارلغنك منتهای غربیسی قارشوسنده کوشه باشنده اوفاق بر مزارلق ایچنده موقع مخصوصدر . اوراده کبار مشایخ بنامدن (الشیخ یعقوب خلوتی) و مخدومی اماسیه مفتیسی (مصطفی افندی) وسائر اولاد واحفادی مدفونلردر . دیکر (الشیخ

یعقوب افندی) و (الشیخ عبدالله افندی) ده بوراده مدفون اولدقلری مظنوندر .

(یورکج پاشا تربه‌سی) جامع شریفی قپوسنك غرب طرفنده یوکسك وطاشدن مصنوع برحجرهٔ مخصوصه‌در. اوراده اماسیه والیسی وزرای عثمانیه‌دن (یورکج پاشا) ویاننده مخدومی امرادن (یونس بك) وکریمه‌سی (خوندی خاتون)مدفونلردر.

اماسیه‌ده بونلردن ماعدا پك چوق مقامات وزیارتگاه بولنمقده ایسه‌ده آنلر ، تماميله معلوم اولمدیغندن یازیله‌مدی وتربه‌لری ، مقامات مخصوصه‌سی تحریر ایدیلن ذواتك تراجم احوالی وتاریخ وفاتلرینی اشعار ایدن کتابه‌لری باب ثانی‌ده ذکر وتحریر ایدیله‌جکدر . انشاءالله

هر گوشهٔ فیضنده برر عاشق شیدا
هر کوی کمالنده برر شاعر دانا
هر ذرهٔ خاکنده بیکر فیض، هویدا
مسطور کتبدر نیجه اشعار اماسیه

اماسیه ، زمان فتحندن اعتباراً مقر ملوك وسلاطین، مرکز علمای مسلمین اولدیغی جهتله ارضنده قوهٔ جلیلهٔ فاطره‌نك ایداع بیوردیغی فیوضات مادیه ومعنویه جمله‌سندن اولمق اوزره اماسیه‌دن پك چوق عشاق وشعرا ظهور ایده‌رك هر برینك اشعار گزیده‌سی تذاکر شعراده مسطور بولنمشدر .

شمدی یه قدر یازیلان تذاکرشعرادن اکلاشلدیغی اوزره اناطولی بلادنده تورك ایلنده صرف تورك دیلی اوزره ایلك شعر (ازکی) سویلین، اماسیه‌لی بابا زاده (عاشق پاشا) در. سکزنجی قرن هجری اوائلنده ظهور ایدن بوذاتك تورك ادبیاتنده آچدیغی چیغیری، سلاطین عثمانیه‌نك اماسیه‌یه اولان عنایتی سایه‌سنده ینه اماسیه‌لیلر نشر وتوسیعه چالشدیغی ظاهر اولور .

اماسیه‌ده بوچیغیری تعقیب ایدنلر ایچنده معلوم اولنلری ، دوریکلی زاده (یاری) دیمکله مشهور (یارعلی چلبی) در . بعده کومشلی زاده (شمسی پاشا) وعاشق پاشالی (حمدی چلبی) ودفتردار (غنایی چلبی) وکاتب سلطانی (ذهنی چلبی) وعلمادن (دقیق چلبی) وکرمیانلی (احمدی چلبی) چلبی سلطان محمد خان حضرتلرینك اماسیه‌ده اجرای سلطنت بیوردیغی زمانلرده اشتهار ایتمشلردر .

بونلرك ایچنده احمدی ، حمدی ، شمسی مشهور اولوب سلطان مراد خان ثانی حضرتلرینك دورهمایونلرنده اماسیه‌ده نیسابورلی (فتاحی) و (شیخی پاشا) وقضاتدن (بلائی چلبی) وسلطان محمدخان ثانی حضرتلرینك دورهمایونلرنده رجالدن (فهمی چلبی) و (سعدی) ونسادن بلائی چلبی کریمه‌سی (زینب خاتون) غایت اشتهار ایتمشلردر .

هله سلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینك اماسیه‌ده یکرمی آلتی ومتعاقبا شهزاده‌سی سلطان احمدك اوتوز ایکی سنه قدر

واليلكله بولندقلرى زمان، ادبيات عثمانيه خادملرى تكثر ايده رك تاجى ، آفتابى ، فغانى ، قطبى ، منيرى ، جعفرى و سعدى چلبيلر كبى فضلاى شعرا ظهور ايتمشلردر . بونلردن تاجى بك زاده جعفرى وسعدى چلبيلر استانبولده نادرالامثال اوله رق مشهور اولمشلر ايدى . نسادن اماسيه لى (مهرى خاتون) بودورك بداينندندر . سلطان سليم خان اول حضرتلرينك اركان سلطنتدن معدود اولان اماسيه ليلردن رحيمى ، رفيقى ، كشفى وروحى افنديلر علماً، ادباً وقلماً غايت مشهور اولمش وسلطان سليمان خان اول حضرتلرينك دور همايونلرنده آنى، خضرى ، زمانى ، فكرى وادايى كبى اماسيه لى شعرا اوعصرك فضلاسى نزدنده مظهر قبول اوله رق اشتهار ايتمشلردر . بونلردن صوكره هاتفى ، كلامى ، متعدد عبدى، شوقى، شيخى وصدقى وبونلرى تعقيباً عيدى ، عاطف ، عاكف، سعيد ونائلى وبعده كاشف ، صارم ، عاصم وبعده نكارى، صادق ، كامل افنديلر واسملرى درج ايدلميان يك چوق شعرا اماسيه سنجاغندن ظهور ايتمشلردر.

طوپراغى ايدلمش ازلى عشق ايله تخمير
هم جوهر حسن ايتمش انك ذاتنى تنوير
هر صنعت ودانشده يتشدردى مشاهير
ابراز فضائل ايدر احرار اماسيه

ذيل عطايى ده مذكور اولديغى اوزره « اماسيه قديماً بر

منبت کریم علمای کرام ومعدن بی عدیل فضلای بنام » اولدیغی مناسبتله علوم و صنایع بشریه‌نك هرشعبه‌سنده اختصاص تام صاحبلری یتشدرمکده پك زیاده ابراز سماحت ایتمش بر شهر مبارك اولدیغنه بتون تراجم کتابلری شاهد عادلدر . صنایع نفیسه‌دن معدود اولان (خط) صنعت بدیعه‌سنده اماسیه‌لیلرك ابراز ایلدیکی مهارت خارقه‌یی تنظیر دکل ، تقلید ایده‌جك بر صاحب اختصاص اولمدیغنی بتون نفایس‌پروران اعصار ، تسلیم ایتمکده‌درلر . مشاهیر خطاطیندن ابراهیم نفیسی وحسین حامد ومستقیم زاده سعدالدین افندیلرك تذکره‌لرنده اماسیه‌لی اولدیغی مسطور اولان (یاقوت مستعصمی) ایله اماسیه‌لی اولدیغی محقق اولان شیخ زاده (حمداه افندی) نك خطوط بدیعه‌سنی بوقدر خطاطان جهان، جهد بلیغ ایتدکاری حالده هیچ بری ده تقلیده موفق اوله‌مه‌مشدر .

هله استاذ دیمکله مشهور اولان اماسیه‌لی عبداه افندی و پولاد دست نامیله مشهور اولان اماسیه‌لی (کوسه محیي الدین افندی) وبرادری (جمال الدین افندی) وبونلرك پدرلری (جلال الدین افندی) وقبلة الخطاطین وشیخ الخطاطین وصفلریله مشهور اولان (حمداه افندی) نك دامادی وعمزاده‌سی (شکراه خلیفه) واماسیه‌لی (عبداه ثانی) ومصطفی دده) و (درویش محمد دده) لرك امثالی ممالك عثمانیه‌ده پك نادر اوله‌رق کلن خطاطان جهاندن اولدقلری متفق‌در. مشارالیه (یاقوت) ایله (حمداه)دن

هر بری صنعتنده مخترع اولدیغی کبی صنایع نفیسه‌دن دیکر خط بدیع سیاقتی دخی دیکر اماسیه‌لی تاجی زاده (جعفر چلبی) اختراع ایلدیکی تاریخاً مثبتدر . هر بری مخترع اولان شو اوچ خطاطك نظیری شمدی‌یه قدر کلمه‌مشدر . تذاکر خطاطین مطالعه ایدنلرك معلومی اولدیغی اوزره « خطاطان روم » ایچنده الك زیاده حائز شهرت کیمسه‌لرك اکثریا «اماسیه‌لی» اولدقلری کورلمکده‌در. بناءً علیه (فن بدیع خط) ده اماسیه‌لیلر استاذ کل اولمشلردر .

تفسیر ، حدیث ، اصول ، فروع ، کلام ، حکمت ومنطق کبی علوم شرعیه و عقلیه‌ده اماسیه‌لیلردن پك چوق ارباب اختصاصك ظهور ایلدیکی معروضات سابقه‌نك توصیفات شاعرانه‌دن عبارت اولمیوب برر حقیقت تاریخیه اولدیغنه شاهد بلیغدر بو علومك کافه‌سنده صاحب اختصاص اوله‌رق (علامه)اولان اماسیه‌لیلردن مؤید زاده (عبدالرحمن افندی) وتاجی بك‌زاده (سعدی چلبی) وکمال پاشا زاده (احمد شمس الدین افندی) وجعفر افندی زاده (خضر افندی) و(مصطفی عاکف افندی) وسکوکویلی زاده (محمد کاشف افندی) کبی ذواتك اقرانی ممالك عثمانیه‌ده کلمه‌مش کبی‌در هله اماسیه‌ده مدفون اولان کمال پاشانك حفیدی (احمد شمس‌الدین افندی) متأخرین ارا‌سنده مجتهد منسوب اولمق اوزره طانمش سیالردندر .

• علم تفسیرده صاحب اختصاص اولان اماسیه‌لیلردن عبری

زاده (منلا محيي الدين چلبي) وامام مشهور (منلا بخشي خليفه) وقاضيعسكر (محشي سنان افندی) وديكر شيخ الحرم (سنان افندی) وامير مدرس ديمكله مشهور (السيد احمد افندی) وصاحب تفسير (نابي افندی) كبار مفسريندن ايديلر .

علم حديثده صاحب اختصاص اولان اماسيه ليلردن شو ذوات ايله برابر شرمی زاده (حافظ عثمان تقي الدين افندی) ومفتیٔ عصر (شيخی محمد افندی) وعمدة المحدثين اماسيه لی شيخ القرا يوسف افندی زاده (عبداه افندی) [١] ومحدث مشهور مؤذن زاده (سليمان افندی) وصاری احمد زاده (حافظ محمد افندی) كبار محدثيندن ايديلر .

علم اصول وفروعده صاحب اختصاص اولان اماسيه ليلر يك چوق اولوب بونلرك ايچنده شيخ حميد زاده (حميد الدين افندی) و جمالی زاده (علاء الدين علی افندی) وشيخ عماد زاده (مصلح الدين موسی افندی) و(ابراهيم كمال الدين افندی) وسيدی علی زاده قاضيعسكر (عبدالرحمن افندی) و نفس زاده (مصطفی افندی) وبيرام زاده قاضيعسكر (حسن افندی) و پيری زاده (حسين افندی) ومتولی زاده (احمد افندی) وچلبی زاده (حسين افندی) و فنارجی زاده (الحاج محمد افندی) كبار اصوليين وفقهادن ايديلر .

---

[١] فاضل مشاراليه ، شيخ الاسلام اسبق خالد افندی زاده (محمد جمال الدين افندی) حضرتلرينك جد اعلاسيدر .

علم عالئ تصوفده صاحب اختصاص اولان اماسیه‌لیلردن کومشلی زاده (پیرالیاس خلوتی) و(پیر شرف‌الدین حمزهٔ خلوتی) و(پیر صنع‌الله خلوتی) و(پیرعبدالرحمن خلوتی) وجمالی‌زاده (پیر محمد چلبی خلیفه) ومؤید زاده (عبدالرحیم افندی) ، کومشلی زاده (محیی‌الدین افندی) دیکرامام زاده (عبدالرحیم افندی) و (قطب‌احمد افندی) و قاضی زاده کوچك (محمد افندی) واستاذ عصر اولان (الشیخ صالح خلوتی) وشیخ زاده (الشیخ احمد رشدی افندی) قدس الله اسرارهم حضراتی پك مشهوردر .

علم کلام و حکمت و منطق کبی فنون لازمه‌ده صاحب اختصاص اولان اماسیه‌لیلر تعدادی مشکل بریکونه بالغ اولمقده‌در بالاده تعداد اولونان ذواتك اکثریسی بو فنون عقلیه‌ده دخی صاحب اختصاص اولوب مفتی زاده (صاری عثمان افندی) و(عبدالله افندی) و(حافظ محمد افندی) وامثالی پك چوق اولدیغندن باب ثانئ علوم وصنایعك کافهٔ شعباتنده کرك متخصص وکرك متطلع اولان ذواتك تراجم احوالنی متکفل اولمقله بوراده تعدادندن صرف نظر ایدلمشدر .

کلمش نیجه مجذوب الهی نیجه مشتاق
چیقمش اورادن دهره نیجه کامل وعشاق
کویا بوراده اولمشیدی عالم میثاق
بر فیض وهمم زاویه‌در دار اماسیه

اماسیه‌نك خاك فیضنا كندن شمدی‌یه قدر ظهور ایدن مشایخ كرام طریقت پك چوق اولوب طریقنده تمایز ویاخود مجددانه بر شعبهٔ طریقت تأسیس ایدنلرك شهرتی جهتندن تدقیق اولنورسه اماسیه ؛ گویا معظم بر زاویهٔ فیوضات اولدیغی ثابت اولور .

چونكه اماسیه ؛ فتحندن یاریم عصر صوكره (سلطان مسعود سلجوقی) یه مركز سلطنت اولدیغی زمان ، سلطان مشارالیه بر مدرسه ، برده خانقاه یعنی تكیه بنا ومدرسه‌یی علوم ومعارفك نشر و تعمیمنه و خانقاهی‌ده اخلاق عمومیه‌نك اصلاح وتهذیبنه تخصیص ایده‌رك مدنیت اسلامیه‌یی اماسیه‌ده تأسیس وتحكیم وفرقهٔ اهل صلیبك مهاجماتندن خراب اولان مواقعی اعمار وتنظیم ایتمكه بذل همت ایتمشیدی .

اماسیه‌ده ایلك خانقاهی بنا ایدن سلطان مشارالیهك اواخر عصرنده خانقاه مذكور شیخلرندن اڭ(محمود بابا) نامیله مشهور اولان (سراج الدین محمود بن علی) وبعده مخدومی ظن اولنان (علاء الدین محمد بن محمود) اولدیغی تتبعات وتحریاتدن معلوم اوله‌بیلدیسه‌ده بونلرك طریقنی تماماً بیلنه‌مدی . بعده بو خانقاهك شیخلكی ٦٢٨ تاریخندن اعتباراً (باباالیاس خراسانی) دیمكله مشهور اولان (شجاع الدین ابوالبقا الیاس بن علی الخراسانی)نك فضل وكمالی ، زهد وتقواسی وكثرت اتباعی ایله كسب اهمیت ایلدیككندن مشهور (بابا اسحاق كفرسودی) بابا مشارالیهك

سایهٔ ارشادینه دخالتله تأمین مقاصدایده بیلمش ویلانجی پیغمبر ایکنی باباى مشارالیهك نفوذندن استفاده ایتمك صورتیله اعلان ایله مشیدی.

بابا الیاس خراسانی طریقتی ، مشایخ اهل سنتدن جنید بغدادی حضرتلرینه منسوب ومذهب اهل سنته موافق اوله‌رق انتشار و (طریقت بابائیـه) نامیله اشتهار ایدوب قبول عامه‌یه مظهر اولمشدر . مرقوم (اسحاق بابا) اساساً طریقت اباحیه‌یی التزام ایده‌رك دعوای نبوت ایتمش اولدیغنـدن بابائیه طریقنـه ظاهراً سلوکی، طریقت بابائیه‌یی انظار عامه‌ده شائبه‌دار ایده‌مز.

بابا الیاس خراسانی اوغللری (شمس‌الدین محمود طغرائی) ایله (فخرالدین علی) نك وزرای سلجوقیه‌دن اوله‌رق اشتهاری (بابائی) طریقتنك انتشارینی موجب اولدیغندن اوچنجی اوغلی (مخلص‌الدین موسی بابا) خانقاه مشیختنده بولنه‌رق مرجع انام اولدیغی کبی باباى مشارالیهك خلفاسندن (ایبك بابا) و (بهلول بابا) و (سلتوق بابا) اناطولی‌ده فوق‌العاده صاحب نفوذ واقبال اولمشدر .

(ایبك بابا) نك اماسیه‌ده خانقاه شیخی اولدیغی اثنـاده طریقت مولویه رجالندن (ولی‌الدین احمد دده) مشهور اولوب (علاءالدین علی پروانه بك) ٧١٤ حدودنده ایلك مولویخانه‌یی بنا ایتمش وایکنجی اولمق اوزره اماسیه‌ده مولوی طریقی ظهور ایتمشدر . انجق مخلص بابا زاده (علاءالدین علی عاشق پاشا) خانقاه شیخی اولدیغندن بابائی طریقی متفوق اولمشدر اماسیه‌ده

واقع اولان حادثات مهمه تدقیق اولنورسه ، شو ایکی طریق رجالنڭ یکدیکرینه مقابل اتخاذ ایتدکلری اوضاعڭ؛ عامل مؤثر اولدیغی اکلاشیلیر .

فقط (پیر الیاس) خلوتی حضرتلرینڭ شرواندن عودتیله برابر اماسیه‌ده ظهور ایدن طریقت خلوتیه بابائی و مولوی طریقلرینڭ رجالنه نمونهٔ امتثال اوله‌جق درجه‌ده منتسبلرینی علوم معارفه تشویق ، زهد وتقوایه ترغیب ایده‌رك امرا واعیانه تعرض وتداخلدن منع ایتمش اولدیغی جهتله قبول عامه‌یه مظهریتله پك چابوق انتشار ایتمشدر .

سلطان مراد خان ثانی حضرتلرینڭ دورنده زینی و نقشبندی طریقلری‌ده شایع اوله‌رق اولدقجه انتشار ایلدیسه‌ده (حبیب قرمانی) و (چلبی خلیفه) حضراتی کبی کبار صلحادن خلوتیلر پك زیاده اشتهار ایلدکلری جهتله بوایکی طریق ایله بابائی ، مولوی طریقلری اسکی شهرتلرینی غائب ایتمشلردر .

فقط (دورسلیم خان اول) ده نقشبندیه رجالندن (صنع الله بخاری) کبی کامل برمرشد عالی همت، اماسیه‌ده نشر طریقت ایتمکه باشلادیغی زمان ، فیوضات نقشبندیه قلوب امتی تسخیر ورجال خلوتیه‌یی‌ده تنویر ایده‌رك نشر انوار ایتمشدر . ٩٦٠ تاریخندن صکره قادری ، جلوتی ، شعبانی طریقلری‌ده ظهور ایلدیسه‌ده رجال و اتباعی قلیل اولدیغی جهتله پك چوق دوام ایده‌مه‌مش و١٠٤٧ ده بیرام پاشا اماسیه مولویخانه‌سنی مجدداً انشا

ایده‌رك طریقت مولویه‌یی احیا ایدوب ١١٦٠ حدودنده خلوتی ، نقشبندی ومولوی طریقلری جمله‌سنه فائق اولمشدر .

کبار محدثیندن تورحالی (الشیخ مصطفی النقشبندی) خلفاسی سیواس ولایتنده تکثر ایده‌رك نقشبندی طریقی جمله‌یه تفوق ایتمش وبعده نقشبندیه طریقندن تشعب ایدن (میرزاجانی) و (خالدی) قوللری اماسیه‌ده کسب رجحان ایدوب شمدی‌یه قدر نشر فیوضات ایتمکده بولنمشدر . شو طرق علیه‌نك رجاله مسکن اولان زاویه‌لر ، تکیه‌لر اماسیه‌ده مدارس علمیه‌یه تقابل ایده‌جك درجه‌ده کثیر اولدیغندن حروف هجا ترتیبی اوزره تحریر اولندی .

١ (آق حسن اوغلی تکیه‌سی) سلطان بایزیدك شرقنده واقع عبداللطیف افندینك کتبخانه‌سی اتصالنده‌در. بو تکیه‌یی ، اسبق اماسیه متسلمی آق حسن زاده (الحاج حافظ حسن اغا) ١٢٤٥ ده بنا ومشیختنی رجال خلوتیه‌دن (السید الشیخ ابراهیم حقی افندی) یه اعطا ایتمشدر . بونك ارتحالنده خلیفه‌سی (السید الشیخ منصور افندی) تکیه شیخی اولوب ١٢٨٣ ارتحالندن صوکره درسخانه و ١٣٠٣ ده آلتی فتواخانه واوسنی مدرسه اتخاذ ایدلمشدر .

٢ (اهل الله تکیه‌سی) اوق میدانی اوزرنده خضر پاشا محله‌سنده اولوب (میدان آغاسی) دیمکله مشهور اسبق اماسیه متسلمی (الحاج خضر اغا) طرفندن ١٠٦٤ ده بنا ایدلمشدر.

بوزاویه‌ده هابل زاده (الشیخ اهل‌الله افندی) ١١١٠ تاریخنه قدر اجرای مشیخت ایلدیکندن (اهل‌الله تکیه‌سی) نامیله اشتهار ایتمشدر . بوتکیه ، خلوتیلره مخصوص اولوب (الشیخ یحیی افندی) وحمامجی‌زاده (الشیخ محمد افندی) تکیه‌شیخی اوله‌رق معروف اولمشلردر .

٣ (اوچلر تکیه‌سی) اوچلر محله‌سنده سعدی چلبی جامع شریفنك اتصال غربیسنده اولوب خلفـای نقشبندیه‌دن قریملی (الشیخ عیسی افندی) خانه‌سی ایکن ١٢٣٨ ده زاویه‌یه تحویل ووقف ایتمشدر . خانه‌نك سکناسی اولادینه مشروط اولدیغندن ارتحالنده مخدومی زاویه‌دار اولدیسه‌ده مسلك قضاده بولنمقله مشیخت واقفنه منحصر اولمشدر .

٤ (چله‌خانه تکیه‌سی) حضرت پیرالیاس خلوتی تربه‌سنك شمالنده بولونان یعقوب پاشا دائره‌سی درونده‌در . بو تکیه‌یی ٨١٥ ده امرای عثمانیه‌دن (یعقوب پاشا) مفتی الثقلین کومشلی زاده (عبدالرحمن چلبی) ایچـون بنا وتولیتی خلفاسـندن (شمس‌الدین محمد بخاری) یه و اولادینه وانقراضنده (مؤید چلبی) یه واولادینه تخصیص ایتمشدر .

بوتکیه ، خلفای خلوتیه‌یه مخصـوص اولوب حضرت پیرك یرینه دامادی کومشـلی زاده (پیر عبدالرحمن چلبی) بعـده (پیر شمس‌الدین محمد بخـاری) بعده حضرت پیرك مخدومی (پیر جلال‌الدین عبدالرحمن چلبی) ٨٤٣ ده سراجلر شیخی

(پیر صنع الله خلوتی) بعده (پیر زکریا الخلوتی) وبعده ایکنه جی زاده (پیر صفی الدین محمود الخلوتی) بعده قبالو چلبی زاده (پیر عبدالرحمن حسامی چلبی) بعده ٩٠٣ ده کومشلی زاده (پیر محیی الدین محمد چلبی) بعده ٩٢١ ده بخاری زاده (پیر محمد الخلوتی) بعده (الشیخ یعقوب الخلوتی) بعده خلفادن (الشیخ عبدالرحمن خلوتی) بعده مخدومی (الشیخ عزالدین حسن الخلوتی) بعده دیکر مخدومی مشاهیر علمادن(الشیخ حسام الدین حسین الخلوتی) حضراتی بو چله خانه ده شیخ عالی شان اولمشلردر. اماسیه خلوتیلری اراسنده بو سلسلهٔ خلوتیه یه (سلسلة الذهب) دینمشدر .

بعده چله خانه شیخی بولونان (الشیخ محمد افندی) ١٠٩٩ فورطنه سنده ارتحال ایدوب (السید ابراهیم افندی) و ١١١٦ ده بوده فوتیله مخدومی (السید محمد افندی) شیخ ومتولی اولمشلردر . ١١٦٨ ده السید محمد افندینک ارتحالنده علمادن (حافظ السید محمود افندی) شیخ اولدیسه ده ١١٧٢ ده رفع اولنه رق (حافظ السید عبداه افندی) شیخ ومتولی اولدیغی حالده (١٢١٤) اواخرنده ارتحال ایلدیکندن تولیت کریمه سی شریفه خاتونه ویرلوب مشیخت ؛ ضمیمهٔ تدریس اولمشدر .

٥ (چوجه تکیه سی) یعقوب پاشا دائره سنک جهت غربیه سنده اولوب چلبی سلطان محمد خان حضرتلرینک دور همایوننده اماسیه ده قائمهٔ نقدیه نک طبع و اعمالنده ابراز مهارت ایدن

و (چویكجی) نامیله مشهور اولان (الشیخ شمس الدین محمد القرطاسی) طرفندن ٨٣١ ده بنا ومشیختی خلفای خلوتیه‌یه وتولیتی اولادینـه تخصیص ایتمشـدر . بوزاویه مكرراً خراب ومعمور اولوب ١٠٨٨ ده (الشیخ سلیمان افنـدی) اعمـار ایده‌رك تكیه شیخی اولمش و١٠٩٩ فورطنه‌سنه قاریشدیغندن خلفای خلوتیه‌دن (الشیخ عمر افندی) یه ویرلمش و ١١٤٢ ده قصریدیله (الشیخ حسین افندی) تكیه شیخی اولوب ١١٨٠ده فوتیله مشاهیر علمادن (سنانی الشیخ حسن الخلوتی) حضرتلری شیخ اوله‌رق اوجاغی اویاندرمش و ١٢٠٩ شوالنك آلتیسنده ارتحال ایتمكله چوكجه مشیختی محمد بن علی واسماعیل بن احمد نام كیمسه‌لره ویرلمش ایسـه‌ده اسماعیلك نا اهل اولدیغی تبین ایتمكله مشـارالیه الشیخ حسن افندینك خلفاسـندن (الشیخ عثمان افنـدی) ومحمد بن علی یرینه دخی ١٢٤٦ ده علمـادن آقشهری (اسماعیل افندی) شیخ اولمشلردر. (الشیخ عثمان بابا) ١٢٤٨ ده و (اسماعیل افنـدی)دخی ١٢٥٩ ده وفات ایتملری اوزرینه مدرسه‌یه منقلب اولمشدر .

٦ (حجابی تكیه‌سی) زیاره محله‌سنده‌كچی اوغلی جامع شریفنك اتصالنده‌در خلفای نقشبندیه‌دن قریملی (السید الشیخ عبدالباقی حجابی افندی) زیاره‌ده اقامتله ١٢١٢ ده بر تكیه بنـا ایده‌رك اجرای مشیخت ایتمش وارتحالنده خلیفه‌سی ودامادی (السید

الشيخ ابراهيم زهدی افندی) شیخ اولوب بوده ارتحال ایتدکده مکتب اتخاذ ایدلمشدر .

٧ (خضر پاشا تکیه‌سی) شامیجه محله‌سنده‌اولوب یورکج پاشا اولادندن وبکلربکیلردن (حضر پاشا) ٩٧١ ده بنا و اوقافنی تنظیم ایتمشدر . مشاهیر علمادن (منلا شیخ) دیمکله مشهور خلفای خلوتیه‌دن (الیاس افندی) حضرتلری ابتدا شیخ اوله‌رق ارتحالنده (ممی دده) دیمکله‌مشهور (الشیخ محمد افندی) بعده مخدومی (الشیخ ابراهیم افندی) بعده کبار علمادن (الشیخ حسام‌الدین افندی) شیخ اولمشلردر .

حسام‌الدین‌افندیدن‌صکره علمادن (الشیخ مصطفی افندی) بروجه تقاعد شیخ اولمشدر . بعده واعظ مشهور (الشیخ حسن افندی) وبعده مخدومی (الشیخ محمد افندی) بوتکیه شیخی اولدیسه‌ده ١١٤٣ حریقنده یاندیغندن تمامیله‌ضایع‌اولوب یری بولنه‌مه‌مشدر .

٨ (خواجه سلطان تکیه‌سی) دارالسلام‌محله‌سنك اوسته‌نده الیوم قبری بولونان یرك شرق وجنوب طرفلرینی محیط اولان خانه‌لرك موقعی‌در. سلطان بایزید خان ثانی اماسیه والیسی ایکن خواجهٔ سلطانی‌اولان اعیاندن (شمس‌الدین احمدچلبی) ٨٨٠ده اوراده برزاویهٔ جسیمه بنا ویاننده مسافرخانه ومطبخ انشا واوقاف کافیه ترك ایده‌رك نامنی ابقا وشیخلکنی کبارخلوتیه‌دن

جمالی زاده (الشیخ جمال‌الدین محمد چلبی خلیفه) حضرتلرینه اعطا ایتمشدر .

مشارالیهك ارتحالندن صوکره مخدومی (الشیخ بدرالدین محمود چلبی) وبعده بونك مخدومی (الشیخ خیرالدین خضر چلبی) وبعده احفادندن (الشیخ محیی‌الدین محمد چلبی) و (علاءالدین علی چلبی) تکیهٔ مزبوره شیخی اولمشلردر . علاءالدین افندیدن صوکره کبار علمادن اولان ذوات بروجه تقاعد تکیه شیخی اولوب نظارت وقفیه‌سی چلبی‌زاده‌لره تخصیص اولنمش و ۱۰۹۷ ده الشیخ محمد افندینك ارتحالنده سادات علمادن ظنه‌لی (السید احمد افندی) تکیه‌شیخی وبعده متولیسی اولوب ۱۱٤۱ ده وفاتیله مخدومی (السید عبدالله افندی شیخ ومتولی وبعده ناظر اولدقده ۱۱۷۲ تاریخنه قدراوغللری (السید محمود ، عمر ، عثمان ، احمد ، محمد ، حسین) چلبیلر تکیه‌نك کافهٔ جهاتنه تصرف ایده‌رك مومی‌الیهك ارتحالنده‌مکان وجهاتی تقسیمات ارثیه‌یه معروض وتدریجاً ملك اوله‌رق تمامیله ضایع اولمشدر .

۹ (سعدالدین تکیه‌سی) ایچری شهرده میدان قپوسی جوارنده اخی سعدالدین محله‌سنده اولوب ۸۷۱ ده کاتب سلطانی (سعدی افندی) بنا واوقافنی تنظیم ایتمشدر . بو تکیه‌نك طعامیه‌سی ومسافرخانه‌سی مکمل اولوب متقاعدین علمادن پك چوق فضلا بورایه شیخ اولمشدر . اخیراً خلوتیه رجالندن

(الشـيخ الحاج محمد مشـتاق افندی) تکیه شـیخی اوله‌رق
۱۲۶۰ سالندن صکره تکیه منهدم وجهتی منعدم اولمشدر .

۱۰ (شاملر تکیه‌سی) شاملر محله‌سنده ایاس اغا جامع شریفنك
جوارنده اولوب مشاهیر اعیاندن (خواجه الحاج صالح چلبی)
طرفندن ۹۵۱ده بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر. خلوتیه رجالندن
پك چوق ذوات بو تکیه‌ده اجرای مشیخت ایدوب (الشیخ
صالح افندی) حضرتلری کبی ذوات کرامتسمات بوتکیه شیخی
اولمش وبعده (الشیخ یوسف نقشبندی) خلفاسندن (الشیخ
ترابی علی افندی) ۱۲۳۱ تاریخندن اعتباراً تکیه شیخی اوله‌رق
طریق نقشی فیوضاتنی نشر ایتمشدر .

۱۱ (شهر کتخداسی اوغلی تکیه‌سی)عجم علی محله‌سنده
عجم علی پیکارینك جهت شرقیه‌سنده چیقماز سوقاق ایچنده‌در.
خلفای نقشبندیه‌دن (السـید الشیخ عبدالباقی حجابی افندی)
خلیفه‌سی شهر کتخداسی زاده (السـید الشـیخ محمد عارف
افندی) ۱۲۳۸ ده خانه‌سی اتصالنده بر تکیه انشـا ومشیختنی
اجرا ایتمشـدر . بعده مخدومی (الشیخ احمد کامل افندی)
و ۱۲۹۹ ده کوچك مخدومی (الشـیخ یوسـف ضیاء الدین
افندی) و ۱۳۱۲ده اورتانجه مخدومی (الشیخ محمد بهاء الدین
افندی) بوتکیه‌نك شیخی اولمشلردر .

۱۲ (شهره کوسدی تکیه‌سی) شهره کوسدی محله‌سنك
منتهای غربیسـنده کائن چشـمه‌نك اوسـتده ایدی . مشایخ

کرامدن (پیر سنان خلوتی) حضرتلرینه مریدانی طرفندن بنا ایدلمش برتکیه اولوب اوراده محله‌نك حدوثنه باعث اولمشدر . پیر مشارالیه، ایلك شیخ اولوب ارتحالنده خلیفه‌سی (درویش علی خلوتی) بعده (الشیخ احمد افندی) تکیه شیخی اولمشلردر. بوتکیه ۱۲٤۱ تاریخنه قدر معمور اولدیغی حالده بعده خراب ویری‌ده ملك اولمشدر .

۱۳ (شیخ اوغلی تکیه‌سی) کومشلی زاده محله‌سنك جهت شمالیه‌سنده اکری جامع شریفی جوارنده اولان چقماز سوقاغك ایچنده‌در . مشاهیر فضلادن چوروملی شیخ حسن افندی زاده (عبدالله وجیه افندی) طرفندن امیر مدرس السید احمد افندینك ورثه‌سندن آلنان جسیم خانه‌نك اوك طرفنده ۱۱۹۰ ده برتکیه انشا ونقشبندی طریقتی اوزره آیین اجرا ایدلمشدر . بعده مخدومی (الشیخ احمد رشدی افندی) تکیه شیخی اولوب ارتحالنده مخدومی (الشیخ حافظ علی افندی) قادری اولمق اوزره تکیه شیخی و ۱۳۱۲ ده بونك مخدومی (الشیخ الحاج علی افندی) یرینه قائم اولمشدر .

۱٤ (شیخ جوعی تکیه‌سی) اماسیه‌نك جهت غربیه‌سنده شیخ جوعی باغلرینك شمال غربیسنده شیخ جوعی قریه‌سی آلتنده کول جوارنده‌در . بوتکیه ، مولویخانه اولوب شیخ مشارالیه طرفندن ۸۱۷ ده بنا ایدلمشدر .

بومولویخانه شیخی ابتدا بانیسی (محمد جوعی دده) بعده

خليفه‌سی (يغورتجی بابا) ناميله‌مشهور (پيری احمدده) بعده
(عمر آهی‌دده) اولوب دها پك چوق ذوات ، شيخ مثنويخوان
اولمش بعده كلن شيخلر (مثنوی خوان) ناميله مشهور ومقيد
اولوب بونلردن ١١٥٤ ده (اسماعيل دده) و١١٧٧ده وفاتيله
(ابراهيم دده) و ١١٩٠ ده اسماعيل دده زاده (فيض‌اه‌دده)
و ١١٩٤ ده (السيدحسن‌دده) ومتعاقباً (السيد مصطفی دده)
و ١٢٠٤ ده اماسيه مولويخانه‌سی شيخی احمد افندی زاده
(فيض‌اه افندی) و ١٢٠٨ ده رفعندن برادری (عبداه دده)
و ١٢٠٩ ده قصريدندن حاجی زاده (حسين دده افندی)
و متعاقبا برادری (حافظ مصطفی دده) و ١٢٢٠ ده وفاتيله
اوغللری محمد وابراهيمك ١٢٢٧ ده فوتندن‌اماسيه‌مولويخانه‌سی
شيخی السيد محمد كامی دده زاده (السيد محمد ثابت دده)
مثنويخوان وتكيه شيخی اولمشلردر . فقط بوتكيه‌دن شمدی
اثر قالمه‌مشدر .

١٥ (شيخ عبدل تكيه‌سی) صوفيلر محله‌سنده پيرالياس مزارلغنك
منتهای غربيسنده اولوب مشايخ نقشبنديه‌دن (الشيخ عبداه
افندی) طرفندن ٩٦١ ده بنا واوقافی تنظيم ايدلمشدر. بو تكيه
مكرراً خراب و معمور اوله‌رق ١٢٧١ تاريخنه قدر محافظه
ايدلديكی حالده بعده ضايع اولمش و ١٣١٥ده سيواس مشايخندن
(الشيخ غلامی افندی) معارف طرفندن مأموراً اماسيه‌يه
كلديكی زمان ، اوقاف مندرسه‌دن‌عديله معارفه ضبط ايدلمشدر.

١٦ (شيخ قريق تكيه‌سی) اماسیه‌ده ایلك بنا ایدیلن وخانقاه مسعودی نامیله مشهور اولان بوتکیه اولوب کوبجکز محله‌سنك غرب طرفنده قاشیق پیکارینك التنده وچیقرق محله‌سنك جنوبنده ایدی . بوخانقاهی ٥٤٥ حدودنده (سلطان مسعود سلجوقی) بناایتدیردیکی (بهجة التواریخ)ده مسطوراولوب خانقاه مسعودی نامیله مشهور اولمسی‌ده بوقیدی تصحیح ایتمکده‌در .

بوخانقاهك اوائل احوالنه دائر معلومات بولنه‌مدی انجق ٥٧١ ده (الشیخ سراج الدین محمود بن علی) و ٦٠٧ ده (الشیخ علاءالدین محمد بن الشیخ محمود) بوخانقاهك شیخلری اولدیغی معلوم اولوب ٦٢٨ تاریخندن اعتباراً اشتهار ایدن (شجاع الدین الیاس بن علی الخراسانی) بوخانقاهك شیخی اولمقله (بابا الیاس) دیه مشهور اولمش و ٦٣٧ ده بابای مشارالیهك مریدی اولدیغنی ادعا ایدن (بابا الیاس کفرسودی) وقعه‌سنده شائبه‌دار اولدیغندن اماسیه قربنده اولان چفتلکنه ارسال واعیان اتباعی بر طرفه اعزام وخانقاه مذکورده سد ایدلمشدر .

٦٤٦ حدودنده اوغللری (شمس الدین محمود، فخر الدین علی) تشبثاتیله اعاده وخانقاه دخی کشاد ایدلمش وثانیاً خانقاه شیخی اولدیغی حالده وفاتنده برادر زاده‌سی (بهلول بابا) شیخ اولوب مؤخراً بوده صو شهرینه اعزام ایدلمکله بابا الیاسك مریدی (ایبك بابا) یرینه قائم اولمش وبوده پروانه بکه معارض اولدیغندن

٦٧١ حدودنده مصره فرار ایدوب بابا الیاس اوغلی (مخلص بابا) شیخ اولمشدر .

پروانه بکك اعدامنده اعمال نفوذ ایدن (ایبك بابا) عودت ومخلص باباده طریق امارته سلوك ایلدیکندن ٦٧٦ حدودنده ثانیاً خانقاه شیخی اولدیغی حالده بعده وفات ایتمکله خلیفه‌سی (احمد بابا) شیخ اولوب ٧٠١ انهزامنده تاتار حکمداری (سلطان محمود غازان خان) امیر مخلص پاشا ایله بوندن شبهه ایلدیکی معلوم اولدیغندن (امیرمخلص پاشا) مصره فرار واحمد بابا دخی اختفا ایتمشدر .

بو اثناده علمادن (الشیخ مجدالدین عیسی) خانقاه شیخی اولدیسه‌ده ٧٠٣ ده سلطان محمودك وفاتیله برادری (سلطان محمد خدا بنده خان) جلوس ایده‌رك مشهور توقادلی (بوراق بابا) نك توصیه‌سیله (احمد بابا) ثانیاً خانقاه شیخی اولمش و ٧١١ ده فوت اولدقده مخلص پاشا زاده (علی عاشق بابا) یرینه قائم اولوب جدی بولونان بابا الیاس خراسانی زماننی جانلاندرمش وسلطان ابوسعید بهادرخانك وکیل مطلقی (امیر چوبان) ك توجهنی فوق العاده جلب ایلدیکندن سیواس امارتنده بولونان اوغلی (امیر تیمور طاش) ه وزیر ومستشار اولمشدر .

(علی عاشق پاشا) خانقاه شیخی ایکن اناطولی‌ده اعلان استقلال ایدن امیر تیمور طاشك وزیری اوله‌رق اشتهار ایتمکله ٧٢٧ فلاکتنده امیرمشارالیهه رفیق اولدقده علمادن (زین الدین

یعقوب‌الزیاری) وبعده مشـاهیر فقهـادن (جمال‌الدین ابراهیم اقسرایی) خانقاه شیخی اولمشلردر . معین‌الدین سلیمان پروانه بكك اقرباسندن جعفربك زاده (سلطان آرتنا بك) اناطولیده احراز نفوذ واقتدار ایتدكجـه بو خانقـاهك اسـكی نفوذی زائل اوله‌رق ۷۳۹ ده فاضـل مشـارالیهك ارتحالندن صـكره مسـدود حالنی اكتسـاب ایتمش ومع‌هذا بعض علمایه جهت معیشت اولمشدر .

فقط (شاد كلدی پاشـا) اماسیه امیری اولدقده علمادن (الشیخ حسام‌الدین حسین‌التركانی) وبعده (سعیدالدین‌موهوب) خانقاه شیخی اوله‌رق افتایه مأذون اولمش و ۷۸۷ ده الشیخ حسـامك مخدومی (عزالدین حسن چلبی) خانقـاه مذكور شیخی اولوب بعده فضـلادن (صارو شـیخ) دیمكله مشهور (الشیخ شمس‌الدین احمد رومی) شیخ اولمشیدی .

۸۰٤ ده تاتار حكمداری طوپال (تیمور خان) طرفندن اماسیه والیلكنه تعیین اولونان (قره دولتشـاه) علیهنه خلقی تشویق وعثمانلی طرفنی فوق‌العاده التزام ایده‌رك قره دولتشاهی اماسیه‌یه یاناشدیرمدیغی تیمور خانه شكایت اولندقده شهزاده‌سی (قره سلطان محمد) ی اماسیه‌یه ارسـال ایتدیكی اثناده اختفا وحلبه فرار ایتمشدر .

چلبی سـلطان محمد خان حضرتلرینك بولیدن عودتنـده خانقاه مذكورك مشیختنی صارو شیخك تلمیذی وشیخ عزالدینك

مخدومی (شیخ قریق) دیمکله مشهور (محیی الدین محمد چلبی) یه اعطا بیورمش وخانقاه مذکورك نامی یالکز محله‌ده قالوب (شیخ قریق تکیه‌سی) نامیله مشهور اولدیغی حالده بعده غلط اوله‌رق (چیقریق تکیه‌سی) دینمشدر .

بو تکیه‌نك مشیختی یوز سنه قدر شیخ قریق سلاله‌سنه منحصر اولدیغی حالده (سلطان سلیمان خان اول) حضرتلرینك دورنده مقام تدریسده پیر اولمش علمایه بروجه تقاعد ویرلمش و ١١٣١ حدودنده مشاهیر علمادن توقادلی (السید الشیخ مصطفی افندی) وبعده (الشیخ محمد افندی) وبعده (السید الشیخ اسماعیل افندی) شیخ ومتولی اولوب بر مدت خراب اولدیسه‌ده علمادن ورجال نقشبندیه‌دن مفتی شیخ زاده (السید الشیخ عثمان افندی) اعمار ایده‌رك شیخ ومتولی اولدیغی حالده مومی الیهك ارتحالنده بردها اعاده‌سی ممکن اوله‌میه‌جق درجه‌ده ١٢٥٧ سالنه طوغری منعدم اولمشدر . غایت مختصر اولان شو ایضاحاتی ، مطالعه بیوریلان ارباب تدقیقك نظرنده شو خانقاهك نه‌قدر تاریخی بر تکیه اولدیغی تعین ایدر .

١٧ (ضربخانه‌جی تکیه‌سی) پروانه بك محله‌سنده اولوب بالی بك جامع شریفی شرقنده پروانه بك محله‌سنه کیدن سوقاغك ایچنده چشمه‌نك ارقه‌سنده ایدی . شیمدی یرینی ایکی خانه اشغال ایتمکده‌در . بو تکیه‌یی (اخی ضربخانه‌جی) دیمکله مشهور ، اماسیه‌ده ضربخانه امینی اولان (شمس الدین احمد

چلبی) ٨٣٦ ده بنا واوقافنی تنظیم ایتمشدر . سادات رفاعیه‌دن (السید الشیخ احمد افندی) ومدرس عبدی افندی زاده (السید الشیخ علی افندی) کبی علما بو تکیه‌ده اجرای مشیخت ایتمشلردر . شیمدی یالکز مسجدی خراب اوله‌رق طوریبور .

١٨ (قاکالی تکیه‌سی) دوه خانه محله‌سنده اولدیغی مقید اولوب اسبق اماسیه متسلمی قاکالی (الحاج علی اغا) ١٠١٧ حدودنده بنا وقادری مشایخنه تخصیص ایتمشدر . بوتکیه‌نك متولیسی آیدین پاشا زاده علی بك ١٠٧٩ ده اعمار ایدوب ١١٤٣ ده یاندیغندن ضایع اولمش و ١٢٢٦ ده مشاهیرعلمادن ورجال نقشبندیه‌دن طاشکوپریلی (الحاج حافظ عبدالله افندی) خانه‌سی اوکنده تکیه‌یی احیا وشیخلکنی کندیسی ایفا ایتمش وارتحالنده مخدومی (الشیخ محمد عارف افندی) یرینه قائم اولمشدر . بوطاشکوپریلی تکیه‌سی، اسکی قاکالی تکیه‌سی یرنده اولدیغی مظنوندر .

١٩ (قطب تکیه‌سی) عمارت ارقه‌سی دیمکله مشهور اولان حاجی الیاس محله‌سنده سلطان بایزید مدرسه‌سنك غربنده کائن سوقاغك ایچنده‌در . خلفای خلوتیه‌دن (قطب دده) دیمکله مشهور (الشیخ احمد افندی) طرفندن ١٠١٨ ده بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر . قطب مشارالیه اوراده شیخ اولوب ارتحالنده خلیفه‌سی (الشیخ محمد افندی) بعده کبار علمادن

(الشیخ السید ابراهیم افندی) تکیه شیخی اولمش وبعده علمای متقاعدین شیخ اوله‌رق (چتال حافظ) دیمکله مشهور، مظنهٔ کرامدن (الشیخ احمد افندی) و ۱۲۲۰ ده ارتحالنده (یشیل شیخ) دیمکله مشهور آپاردی زاده (السید الشیخ احمد افندی) بو تکیه شیخلکنده بنام اولمشلردر .

۲۰ (قوشباز تکیه‌سی) یعقوب پاشا دائره‌سنك شرق طرفنده کائن میدانه ناظر برموقعده ایدی . خلفای خلوتیه‌دن (الشیخ یعقوب افندی) طرفندن ۹٦۱ ده بنا واوقافی تنظیم وارتحالنه‌قدر مشیختی‌اجرا ایدلمشدر. بعده (الشیخ عبدالرحمن افندی) وارتحالنده ایکنجی (شیخ یعقوب افندی) بعده (الشیخ حسن افندی) شیخ اولمشلردر . مؤخراً خراب اولوب ۱۳۱٥ ده اوقافی معارفه ضبط ایدلمشدر .

۲۱ (کلابی تکیه‌سی) ایچری شهرده جامع اندرون محله‌سنده اولوب ۹۷۳ ده بکلربکیلردن (کلابی پاشا) طرفندن بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر . بوده قادری طریقته مخصوص اولدیغی حالده ۱۱۰۰ سالندن صوکره طریق نقشبندی رجالی شیخ اولمشلر ایدی شمدی یری بیله غائب اولمشدر .

۲۲ (کومشلی اوغلی تکیه‌سی) تاجیه دیمکله مسجل اولان کومشلی جامع شریفنك شرق‌وجنوب طرفلرنده بولونان موقع خالی‌در . اماسیه‌ده خلوتیلره مخصوص اوله‌رق یاپیلان ایلك تکیه ، بودر. ایکی یوزسنه‌دن زیاده کومشلی زاده‌خاندان

كرامنه معبد اولمش مبارك بر موقعدر . كومشـلى زادة (پير الياس) حضرتلرى ابتدا بوراده اختيار خلوت ونشر طريقت ايدوب ٨١٣ ده ارتحالنده خليفه‌سى ودامادى كومشـلى زاده (پيرعبدالرحمن چلبى) وبعده مخدومى كومشلى زاده (جلال چلبى) وبعده بونك مخدومى (پير خيرالدين خضر چلبى) و ٨٩٠ ده حضرت پيرك احفادندن كومشلى زاده صوفى (اويس چلبى) وبعده كومشلى زاده (الشيخ محيي‌الدين محمد الخلوتى) وبعده پيراويس اوغلى (عبدالرحمن چلبى) كومشـلى اوغلى تكيه‌سى شيخى وحضرت پيرك تربه‌دارى اولمشلردر .

٩٩٣ ده پير اويس اوغلى (الحـاج احمد چلبى) و بعده (الشيـخ حسن افندى) وبعده (عبدالرحمن چلبى) و١٠٩٩ ده وفاتيله (على چلبى) و ١٠٧٣ ده فوتيله (الحاج محمد چلبى) و ١٠٩٩ ده حضرت پيرك اولادبناتندن (الشيخ مصطفى افندى) و١١١٤ ده (الشيـخ محمود افندى) و ١١٢٤ ده وفاتيله مخدومى (حافظ حسين افندى) و١١٣٥ ده وفاتيله مخدومى (عبدالرحيم افندى) كومشلى اوغلى تكيه‌سى شيخى وحضرت پيرك تربه‌دارى ومتوليسى اولديسه‌ده نا اهل اوله‌رق الشيـخ اسماعيل افنديـنك تحت وصايتنده بولنمشدر .

١١٥٠ ده بوعبدالرحيمك وفاتيله تربه‌دار مشهور (الشيـخ اسماعيل افندى) متولى كومشلى اوغلى تكيه‌سى شيخى اولوب سرايلى (فاطمه خانم) بوذاته غايت محب اولديغى مناسبتله بونك

توصیه واخطاری اوزرینه ١١٥٣ ده کومشلی اوغلی تکیه‌سی
یرینه مکمل برمدرسه بنا واوقافنی تنظیم ایتمش و ١١٧٩ ده
شیخ مشارالیه اسماعیل افندینك ارتحالنه بناء مدرسهٔ فاطمیه
مدرسلکی وحضرت پیرك تربه‌دارلغی آیرلمشدر .

بعده متولی وتربه‌دار اولمقی اوزره (یکن خلیفه) دیمکله
مشهور (محمد افندی) ١١٧٩ ده اسماعیل افندی یرینه قائم
و دیکر اولاددن (عبداه افندی) ابن محمد افندی ١١٩١ ده
تربه‌دار اولوب (یکن محمد افندی) تولیتده قالمش و١٢١٥ ده
فوتیله عبدالرحمن افدی زاده (محمد افندی) و١٢٢٠ده فوتیله
(السید احمد افندی) تربه‌دار اولمش و ١٢٢٢ ده متولی
(یکن محمد افندی)ده وفات ایدوب مخدومی (الشیخ علی افندی)
متعاقباً قصریدیله (السید حافظ عبداه افندی) متولی و١٢٢٣ده
تربه‌در السید احمد افندینك فوتیله تربه‌دار و (١٢٣١ ده
(السید عمر افندی) بن السید محمد خلیفه و ١٢٤٧ده فوتیله
مخدومی (السید محمد افندی) و ١٢٧٥ ده فوتیله برادری
(السید عبداه افندی) و ١٢٨٠ده خلفای خلوتیه‌دن (السید
الشیخ منصورافندی) متولی وتربه‌دار اوله‌رق ١٢٨٤محرمنده
وفات ایتمشدر .

٢٣ (محمد پاشا تکیه‌سی) محمد پاشا جامع شریفنك جنوب
طرفنده یول اوزرنده اولوب پاشای مشار الیه طرفندن خلوتیه
رجالندن (حبیب قرامانی) حضرتلری ایچون ٨٩٠ده بنا واوقافی

تنظيم ايدلمشدر . شيخ مشاراليه ، بوراده ارتحالنه‌قدر اجرای مشيخت وارشاد خلقه همت ايتمشدر .

مشاراليهك ارتحالنده خليفه‌سی امام زاده (سيدی خليفه) ديمكله مشهور (الشيخ سيدالدين علی الخلوتی) وبونك ارتحالنده حبيب قرامانی زاده (الشيخ حسن افندی) وبعده مخدومی (يماق شيخ) ديمكله مشهور (الشيخ محمدافندی) و ٩٦١ ده استانبوله نقلنده برادری (الشيخ عمر افندی) بعده‌اولادندن (الشيخ محمد افندی) و ١٠٧٨ ده وفاتيله مخدومی (الشيخ عبدالرحمن افندی و ١١٠٧ ده فوتيله مخدومی (الشيخ عمر چلبی) و ١١٥١ ده وفاتيله مخدومی (السيد محمد چلبی) و ١٢٠٢ ده فوتيله مخدومی (السيداحمدافندی) و ١٢١٠ ده فوتيله اوغللری (السيدعمر ، علی ، محمد) افنديلر و ١٢٢٥ده ديكر مخدومی (السيد عبداه افندی) شيخ ومتولی اولمشلردر . انجق بونلر ورثه‌دن اولديغی جهتله اصل مشيخت ، و كالتنده بولونان ذوات طرفلرندن اداره ايدلمش و ١٢٩٦ ده مهاجرين اسكانيله تكيه ، مسكن خصوصی اولمشدر .

(٢٤) (محمودچلبی تكيه‌سی) ايچری شهرده‌قراطای محله‌سنده اولوب مشاهيرقضاتدن عمادزاده (بدرالدين محمودچلبی) ٨٠٧ ده بنا واوقافنی تنظيم ايتمشدر . مسافرخانه‌سی مكمل ، طعاميه‌سی مبذول اولوب نقشبنديه طريقنه مخصوص ايدی . (خواجه بهاءالدين محمد نقشبند) حضرتلرينك كبار خلفاسندن (خواجه ركن الدين

محمود بخاری) حضرتلری اماسیه‌یه کلدکده قاضئ مومی الیه ، بوتکیه‌یی بنا ومشیختنی خواجهٔ مشارالیهه اعطا ایتمشدر .

انجق سلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینك دروننده خلوتیلر بوتکیه‌ده اجرای مشیخت ایده‌رك ختم خواجکانی ابقا وعادت خلوتیه‌یی اجرا ایتمشلردر . چلبی خلیفه حضرتلرینك خلفاسندن (الشیخ خیرالدین خضر توقادی) بوتکیه‌ده شیخ اولوب بعده (الشیخ محمد افندی) بعده احفادندن (الشیخ خضر افندی) بوتکیه‌ده سجاده‌نشین طریقت خلوتیه اولمشلردر .

مؤخراً آرپه‌جی زاده (الحاج عثمان افندی) و ١٠٩٧ ده علمادن (اسماعیل افندی) و ١١١٥ ده قصریدندن مخدومی (محمدافندی) و ١١٣٢ ده وفاتیله ثانیاً پدری (اسماعیل افندی) و ١١٣٧ ده حفیدی (السیدعبدالرحمن افندی) و ١١٤٠ ده وفاتیله آرپه‌جی زاده (الشیخ عثمان افندی) بن عبدالرحمن افندی و ١١٥١ ده وفاتیله اوغللری ابراهیم وعبدالغفور وعبدالحمید مشترکاً تکیه شیخی اولمشلردر .

انجق بونلر نااهل اولدیغی مناسبتله عبدالحمیدك بر ماه صکره فوتندن (حافظ سلیمان افندی) و ١١٦٦ ده حافظ ابراهیمك رفعیله مشاهیر علمادن (الحاج مصطفی افندی) تکیه شیخی اولوب (عبدالغفور افندی) ابقا ایدلمش وحافظ سلیمان افندینك ١١٥٩ ده فوتیله (عبدالکریم افندی) و ١١٦٠ ده بونك‌ده رفعیله علمادن (احمدافندی) و ١١٩٣ ده

قصر یدیله (عبدالسلام افندی) و ١٢١٧ ده وفاتیله کوچك مخدومی (محمد عارف افندی) و ١٢٢٣ ده وفاتیله (علی افندی) تکیه شیخی اولمشلردر .

دیکر شیخ (الحاج مصطفی افندی) ١١٧٣ ده وفاتیله مخدومی (حافظ عبداه افندی) و ١١٧٩ ده بوده فوتیله کان (خلیل چلبی) بر ماه صکره رفع اولنه‌رق حافظ عبداه افندینك اوغللری (حافظ محمد ، عبدالرحمن) شیخ اولمش و حافظ محمد افندینك ١١٩٢ ده فوتیله اوغللری (احمد وابراهیم) و ١٢٠٠ ده بونلرك و ١٢٠١ ده عموجه‌لری حافظ عبدالرحمن افندینك قصریدلرندن علمادن زینت زاده السید علی افندینك مخدومی (السیدالحاج عمر چلبی) و ١٢٢٠ ده فوتیله اوغللری حاجی یوسف زاده دیمکله مشهور (السید محمد ، علی ، ثابت ، سلیم ، احمد) چلبیلر تکیه‌شیخی اولمشلردر.

بالاخره برادرلرینك مجموع حصه‌لریله دیکر حصه‌دار اولان علی افندینك حصه‌لرینه ١٢٤١ ده متصرف اولان اسبق اماسیه متسلمی حاجی یوسف اغا زاده (السید الحاج علی اغا) ١٢٤٤ ده مقتول اولمقله مشیخت جهتی اوغللری (السید عبدالرحمن اشرف ، محمد راشد) افندیلره قالمش وبونلرك طرفندن مشاهیر علمادن جانیکلی (الحاج محمد افندی) وبعده مخدومی (الحاج محمد حامی افندی) وبعده بونك مخدومی (الحاج احمد افندی) وبر مدت مفتیٔ اسبق کورجی

(الحاج عثمان افندی) ابتدا وكالةً بعده اصالةً اجرای مشيخت وختم خواجكان قرائت ايتمشلردر .

٢٥ (مفتی اوغلی تكيه‌سی) اماسيه مفتيلرندن تاج الدين افندی زاده (احمد افندی) طرفندن ١٠١٢ ده بنا ايدلمش اولديغی مضبوط ايسه‌ده ١٠٩٩ حريقنده ياندیغندن نرده اولديغنه دائر معلومات يوقدر . بو تكيه خلوتيلره مخصوص اولوب (هدايی محمود افندی) حضرتلرينك خلفاسندن (الشيخ علی افندی) ابتدا بو تكيه‌يه شيخ اولوب ارتحالنده خليفه‌سی (الشيخ مصطفی افندی) بعده (الشيخ رمضان افندی) بعده (الشيخ يعقوب افندی) اجرای مشيخت ايتمشلردر .

٢٦ (ملك غازی تكيه‌سی) يوركج پاشا جامع شريفنك شرق شماليسنده كائن مزارلغك شرقنده اولوب بيرام بك زاده ملك الامرا (غازی اسماعيل بك) طرفندن ٨١٩ ده بنا واوقافی تنظيم ايدلمشدر . بو زاويه مكرراً خراب ومعمور اولوب الك صوكره طاشكوپريلی الشيخ الحاج عبدالله افندينك خواص مريدانندن قاضی زاده (السيد سنبل محمد افندی) ١٢٤١ ده مجدداً اعمار ويانده بر مسجد شريف احيا واوراده اجرای مشيخت وتوليت ايتمش و (سنبل تكيه‌سی) ديمكله مشهور اولمش و ١٢٧١ ده وفاتيله مخدومی (السيد حافظ عثمان افندی) متولی اولديسه‌ده مشيخت (السيد سنبل افندی) يه منحصر قالمشدر .

٢٧ (مولويخانه) حكومت كوپريسی جوارنده يشيل ايرماق

ساحلنده اولوب اماسیه‌ده ایکنجی درجه‌ده تاریخی برتکیه‌در قیود واوراق عتیقه‌ده « مولویخانهٔ مرحوم علاءالدین‌در اماسیه » و « مولویخانهٔ پروانه‌در اماسیه » نامیله مسطور وسجلات شرعیه‌ده « مولویخانهٔ مرحوم علاء الدین پروانه بك » دیه مقید و ١٠٧١ ده ضایع اولان وقفیه‌سنك مندرجاتی شهادتله اثبات اولنه‌رق (علاءالدین پروانه بك) نامنه مسجل اولدیغنه بناءً ٧١٤ ده (علاءالدین علی پروانه بك) طرفندن بنا و اوقافی تنظیم ایدلدیکی اکلاشلمقده‌در [١]

لکن مولویلرك اماسیه‌ده موجودیتی مولویخانه بناسندن مقدم اولدیغی شبهه‌سزدر . چونکه ٦٧٥ ده (الشیخ ولی‌الدین احمد دده) و ٦٨٣ ده (علاءالدین علی دده) و ٦٩٩ ده (الشیخ جلال الدین محمد دد) مولوی شیخی اولدقلری ، الده ایدیلن وثائق عتیقه‌دن ظاهر اولور . پروانه بکك مولویخانه‌یی بنا ایتدیکی زمانلرده مولوی شیخی (الشیخ یوسف دده) اولوب (شاد کلدی پادشاه) دورنده زلوی نصرت زاده (الشیخ جمال الدین احمد دده) بعده خلیفه‌سی (الشیخ محمدجوعی‌دده) مولویخانه شیخی اولمشلردر .

شیخ جوعی دده کندی قریه‌سنده مولویخانه بنا ایده‌رك

[١] ٦٣٦ شوالنده وفات ایدن (سلطان علاءالدین سلجوقی) طرفندن بنا ایدلدیکی ادعاسی ، ٦٧٢ ده ارتحال ایدن مولانا جلال‌الدین محمد رومی) حضرتلرینك انتشار طریقی تأمل اولنورسه پك واهی اولور .

اورایه چکلدکده (الشیخ مجدالدین کوبه‌لی دده) بعده ٨٤٠ده (الشیخ مستنجد دده) مولویخانه شیخی کورلمش و ٩٧٥ ده (الشیخ عمر چلبی) بعده (الشیخ ابراهیم چلبی) مولوی‌شیخی اولدیغی اثناده اشقیا وقعه‌سی ظهوریله ١٠١١ده مولویخانه محترق وشیخی‌ده منعدم اولمشدر .

بو ابراهیم چلبی مخدومی (الشیخ محمد عارف دده) صدر اسبق (بیرام پاشا) یه عرض کیفیت ایده‌رك ١٠٤٧ ده صدر مشارالیه طرفندن مولویخانه بنا واوقافی توسیع ایدلمش وابتدا مومی الیه (الشیخ محمد عارف دده) بعده دامادی (الشیخ محمود دده) بعده (عبدالقادر دده) بعده (الشیخ علاء الدین دده) مولویخانه شیخی اولمش و١١١٢ده بونك وفاتیله (ابراهیم چلبی) متولی و (الشیخ بلال افندی) شیخ اولدیغی حالده ١١١٣ ده (الشیخ بلال افندی) متولی دخی اولمشدر .

١١١٨ ده ارتحال ایدوب هر ایکی جهت محمد عارف دده اولادندن (الحاج عثمان ثاقب افندی) یه ویرلمش و ١١١٨ ده رفعندن (الشیخ ابوبکر دده) مولویخانه شیخی و (مصطفی افندی) ١١٢١ ده فوتیله مخدومی (علی چلبی) و ١١٢٦ ده فوتیله مومی‌الیه (الحاج عثمان ثاقب افندی) متولیسی اولوب ١١٣١ ده شیخ ابوبکر دده‌نك وفاتیله مولویخانه شیخی اولان (الشیخ صالح دده افندی) حاجی عثمان افندینك رفعنده متولی دخی اولدیسه‌ده ١١٣٥ ده (سید حافظ خلیل چلبی)

متولی وبرادری (السید حافظ مصطفی چلبی)ناظر اولمشدر .

بعده بر قاچ دفعه تولیت ونظـارت جهتلری رفع وتوجیه اولنه‌رق ١١٤٣ ده (الشیخ صالح دده) متولی وناظر اولمش و١١٥١ ده ارتحال ایدوب (درویش محمد دده) بعده ١١٦٦ده وفاتیله شیخ جـوعی مثنویخـوانی (الشیخ اسماعیل دده) و ١١٧٧ ده وفاتیـله حاجی زاده (الشیخ احمد دده) [١] ١١٩٠ ده وفاتیله اسماعیل دده زاده (فیض الله دده)١١٩٤ده رفعیله (السید حسن دده) و ١٢٠٤ ده بوده رفع اولنه‌رق الشیخ احمد دده زاده (فیض الله دده افندی) مولویخانه شیخی وشیخ جوعی مثنویخوانی اولمشلردر .

١٢٠٨ ده فیض الله دده‌نك رفعیله برادری السید عبدالله دده مثنویخوان و احمـد دده‌نك برادر زاده‌سی (حسین دده افندی) مولویخانه شیخی اولدیسه‌ده ١٢٠٩ده بوده رفع اولنه‌رق احمد دده زاده (السید محمد کامی دده) یالکز مولویخانه شیخی اولمش و ١٢٢٧ ده وفاتیله الشیخ حسین دده زاده (السید محمد افندی) مولویخـانه شیخی وکامی دده زاده (السید محمد ثابت دده) دخی شیخ جوعی مثنویخوانی اولدیغی حالده ١٢٢٨

[١] شیخ جوعی متولیلرندن ١١٤٣ ده وفات ایدن حاجی محمد چلبی زاده سعید دده‌نك مخدومیدر .

فوت اولدیغندن السید محمد دده مولویخانه شیخی وشیخ جوعی مثنویخوانی اولمشدر . [١]

اون بش سنه قدر (السید محمد دده) مولویخانه شیخی اولوب ١٢٤٤ ده قونیه‌دن عودت ایدرکن مقتول اولمقله السید ثابت دده زاده (السید احمد سالم دده) وبعده حسین دده زاده (السید حسن دده) بعده برادری (السید علی رضا دده) وبعده وفاتیله مخدومی (السید محمد صدقی دده) وبعده مخدومی (السید احمد دده) بعده مخدومی (السید جمال الدین محمد دده) الیوم مولویخانه شیخی اولمشدر .

٢٨ (میدان تکیه‌سی) میدان کوپریسی باشنده شمال غربی طرفنده سابق الدین محله‌سنده‌در (اهلی خاتون تکیه‌سی) ده دینور . اماسیه امیری شاد کلدی پاشا زاده دواتدار احمد پاشانك کریمهٔ صالحه‌سی (اهلی خاتون) ٨٧١ ده بنا واوقافی تنظیم وتولیتی برادری بوراق بك زاده (احمد، محمد) چلبیلره تخصیص ایتمشدر . خاتون مشارالیهانك قبری بوتکیه درونده اولدیغندن

[١] شیخ موسی الیه ، ١٢٣٥ ده مثنویخوانلغی برادری (السید حسن دده) یه وبوده ، ١٢٤٥ ده الشیخ مصطفی افندی زاده (عثمان خلیفه) یه قصر ید ایتمش و ١٢٦٩ ده عثمان افندینك وفاتیله (السید الشیخ ابوبکر وحدتی افندی) و ١٢٨٧ ده وفاتیله (الحاج مصطفی رفقی افندی) وبونكده وفاتیله مخدومی (حسام الدین دده افندی) مثنویخوان اولمشلردر .

يومى يدى جزء شريف قرائتنى اولادينه ومشـيختنى ارباب استحقاقه شرط ايتمشدر .

مشاهير خلوتيه‌دن (السـيدالشيخ على افندى) بوتكيه شـيخى ايكن ١١١٣ ده وفاتيله اوغللرى (السـيد اسماعيل ، ابراهيم ، عثمان) افنديلر مشتركاً وراثتله شيخ اولوب ١١٤٧ده السـيد اسماعيل افندى زاده (الشيخ السـيد على افندى) و ١١٥٥ ده فوتيله اوغلى (السيد محمد خليفه) شـيخ ومتولى اولديغى حالده ١١٨٩ده فوتيله (السيد عبداه ، حسين ، يونس) و ١٢١٤ ده (السيد مصطفى بن السيد عبداه) و (السيد محمد بن السـيد حسين) مشتركاً والسيد مصطفى ١٢١٧ ده فوتيله عمزاده‌سى (السيد محمد چلبى) مستقلاً شيخ ومتولى اولديسه‌ده تكيه خراب اولمشدر .

٢٩ (نوح تكيه‌سى) چريباشى محله‌سنك شرقاً منتهاسنده چوريم مزارلغك التنده يول اوزرنده كوريلن اوفاق مزارلق يريدر . اوراسى مقدما اسبق اماسيه مفتيسى متولى‌زاده (الحاج احمـد افندى) طرفنـدن ١١١٦ ده مدرسـه ياپيلمش ايكن ١١٤٣ ده محترق واعاده ايده‌جـك وقفى‌ده مفقود اولديغندن ديكر متولى‌زاده (الحاج‌على‌اغا) برزاويهٔ خلوتيه بنا ومشيختنى درسعام افنديلره تخصيص واوقافنى تنظيم ايتمشدر .

ابتدا عبادالله جامعى وكرسى شيخى الحـاج خضر افندى زاده (الشيخ الحاج نوح افندى) بعده (الشيخ عبدالرحمن

افندی) بعده (الشیخ مصطفی افندی) تکیه شیخی وچربباشی جامعی واعظی اولدیغندن تکیه، (الشیخ نوح افندی)یه نسبت ایدلمش و ١٢٣٣ حریقنده یانوب عقارات موقوفه‌سی ده ضایع ومقدما تکیه شیخلرینه مدفن اولدیغی جهتله اعاده‌سی ممکن اوله‌میوب عمومی مزارلق حالنی آلمشدر .

٣٠ (یاقوتیه تکیه‌سی) تیمار خانه‌نك جنوب غربیسنده یشیل ایرماق ساحلنده کائن یولك اوزرنده‌در . مسجدی و شیخ اوطه‌سی ومسافر خانه‌سی و عمارتی اولوب بونلر عموماً کارگیر وغایت متین اوله‌رق امرای عثمانیه‌دن (یاقوت پاشا) طرفندن ٨١٤ده بنا وتولیتی ابتدا شیخ اولان (محمد بن عبداه بخاری) یه واولادینه بعده یارعلی چلبی زاده (مؤید چلبی)یه واولادینه تخصیص ایتمشدر .

(الشیخ بهاء الدین محمد بخاری) ابتدا شیخ اوله‌رق ایفای تولیت ایدوب ایکیوزسنه قدر اولادی متولی اولمشلردر علمادن خیلی ذوات تکیه شیخی اولوب متقاعدین علمادن (الشیخ عثمان افندی) شیخ ومنقرض اولان محمد بخاری اولادی‌برینه متولی اولدیغی حالده ١٠٨٠ ده ارتحال ایلدیکندن مؤید زاده (عبدالباقی افندی) اثبات شرط ووراثتله یاقوتیه شیخی ومتولیسی اولمش و ١٠٨٥ ده ارتحال ایلدکده مخدومی (یحیی افندی) شیخ ومتولی اولوب ١١٢٤ده وفاتیله مخدوملری (السید محمد، احمد) افندیلر متولی ومحمد پاشا جامعی کرسی شیخی بولیلی

(ابراهيم افندى) و ١١٤١ ده مخدوملرى (السيد محمد امين، على عارف) افنديلر تكيه شيخى اولمشلر وبعده توليتى دخى الده ايتمشلردر .

مؤخرا مشيخت وتوليت، انجق وظيفه‌نك اخذندن عبارت اولديغنه قائل اولان كيمسه‌لرك تسيب و اهماليله تكيه معطل اولديغندن ١٢٨١ ده اماسيه مفتيسى على قيا زاده (الحاج احمد صدقى افندى) يه فتوا خانه اولمش وبونك ارتحالنده ينه متروك اولديغى جهتله ١٣٠٠ ده (مكتب ابتدائى) اتخاذ ايدلمشدر .

٣١ (ياودود تكيه‌سى) پرنججى محله‌سنك شمال شرقيسنده درسى تمام افندى تربه‌سنك قبله طرفنده‌در . بوتكيه‌يى، اماسيه قاضيسى منلا بكلك ديمكله مشهور نظام الدين عبدالرحمن مصلحى نك كريمهٔ فاضله‌سى (سلامت خاتون) ٨٥٧ ده بنا و اوقافنى تنظيم ايتمشدر . رجال نقشبنديه‌دن (سعدالدين كاشغرى) حضرتلرينك خلفاسندن (صنع الله بخارى) حضرتلرى وبعده مخدومى (الشيخ عبدالودود افندى) مؤخراً بوتكيه شيخى اوله‌رق مشهور وتكيه دخى عبدالودود افندى يه نسبتله معروف اولمشلردر .

بعده (الشيخ ادهم چلبى) وبعده (الشيخ محمد چلبى) تكيه شيخى اولوب ١٠٩٩ ده (الشيخ محمد افندى) و ١١١٠ ده (الشيخ مصطفى افندى) توليتله شيخ وزوايه‌دار اولمش و ١١٢١ ده وفاتيله اوغلى (محمد چلبى) و ١١٤٩ ده ديكر اوغلى (عثمان چلبى) و ١١٥٣ ده فوتيله اوغللرى (عبدالله، حسن) و ١١٥٤ ده

رفعلرندن درسعام (السيد حافظ حسين افندی) شیخ ومتولی اولەرق تکیه ، درسخانه اولمش وبعده مخدومی (السيد مصطفى افندی) و ١١٧٨ده وفاتیله (محمود چلبی) و ١٢١٠ده فوتیله اوغلی (مصطفى) و متعاقبا برادری (السيد محمد) و ١٢٢٣ ده فوتیله فضلی زاده السيد الحاج عبدالقادر افندینك اوغللری اعیاندن (السيد محمد سعید ، مصطفى) افندیلر شیخ اولەرق وراثت ، تکیەیی خراب ایتمشدر . بوتکیەنك مسجدی وارایکن مندرس نامیله اوقافی ١٣١٥ ده معارف نامنه قید ایدلمشدر . شمدی یالکز سلامت خاتونك تربەسی قالمشدر .

هر بر جهتی مدرسهٔ علم و ادبدر
ارباب ذکا فیضنه اعلای سببدر
مقبول امم ، ملجأ اصحاب طلبدر
مدخول اولور البته دلازار اماسیه

شریعت اسلامیەنك مداری ، جهان مدنیتك مابه الافتخاری ؛ علوم ومعارفدر . اماسیه ؛ علوم ومعارف سایەسنده معدن علما ، مدارس ومکاتب سایەسنده مرکز فضلا اولدیغی مناسبتله هرطرفی ؛ مدارس علوم ، هرجهتی ؛ مکاتب معارفدر .

مؤسسات علمیەسنك کثرتی ، فضائل کمالیەسنك شهرتی اعتباریله اماسیه ؛ قدیماً مقبول انام اولدیغندن علما وطلبهٔ علوم ، هرزمان بومعدن علومه مراجعتله اکتساب فیوضات ایدەرك

نائل سعادت اولدقلری تاریخه مدققانه بر نظردن اکلاشیلیر . اماسیه‌ده علوم ومعارفك بدایت حالنی ، ترقیٔ استقبالنی کشف وتعیین ایتمك ، انجق مدارس ومکاتبك تواریخ بنـا واعمارینی بیلمکله ممکندر . ترقیات فکریه‌نك برنتیجهٔ مسعوده‌سی اولان بو مؤسسات علمیه‌دن اول ، تنویر افکاره همت ایدن علمانك نشرعلوم ومعارفه اولان خدماتنی وبونك صورت سیروجریاننی تعقیب ایتمك ، عزمکارانه فتوحاتی اقدم وظائف بیلن امم سالفهٔ اسلامیه‌نك علوم ومعارفه ویردکلری قیمتی ، تقدیر ایتدکلری اهمیتی اکلامغـه مدار واجدادینـك احفـادی اولدیغنی عزم ومتانتله اکلامق ایستەین اخلافه دخی سرمایهٔ تیقظ وافتخار اولور .

اماسـیه‌نك بدایت فتحنـدن ٥٣٨ تاریخنه قدر حکومت دانشمندیه‌ملوکی ، اماسیه‌یه خوارزم وخراسان طرفلرندن آقین ، آقین کلن تورك اویماقلرینك اسـکانی واماسـیه‌یی قورتارمق ایچون هر سـنه تجدید هجوم وصولت ایدن روم ومتعاقباً اهل صلیب فرقه‌لرینه قارشـو مدافعه ومنع تجاوز ایله فوق‌العـاده مشغول اولدیغندن خارجدن کلمش اولان علما ایله انجق تأمین حقوق وتوزیع عدالته سـاعی اولدقلری جهتـله نشر علومه مسـاعد بر زمان بوله‌مدقلری تتبعات تاریخیه‌دن اکلاشـیلیر . فقط بوتاریخده آل سلجوقه انتقال ایدن اماسیه ؛ مرکز سلطنت اولدیغی جهتله (سلطان مسعود سلجوقی) مدنیت اسـلامیه‌یی

اماسـيه‌ده تأسيسه همت ايده‌رك جامع ، مدرسـه ، خانقاه كبى مؤسسات علميه ودينيه‌يه طرح اساس ايتمشدر .

بعده اماسـيه واليلرى بولونان (مبارزالدين خليفه الپ) ايله (سيف‌الدين طورمطاى) برر مدرسـهٔ عاليه بنا وتدريس علوم ايدن علما ومدرسـينه تخصيصات كافيه اعطا وخارجدن اماسـيه‌يه كلن علمايى ؛ كرك امرا ، كرك اعيـان وكبرا بذل نقود ومعاشات ايله اغنا ايتدكلرى جهتله هرات ، خراسـان ، خوارزم ، بخارا كبى بلاد بعيده ومهمه‌دن اماسيه‌يه علما وفقها كلوب تعميم معارفه ، نشر علومه غيرت ايتمش اولدقلرينى الده ايديلن وثائق عتيقه اثبات ايتمكده‌در .

عبدالملك البركندى ، ابونصرالكشـانى ، محمودالبسوى ، تقى‌الدين عثمان‌الهروى ، فخرالدين محمـدالبخارى ، تاج‌الدين يوسف‌التبريزى ، ضياءالدين‌عيسى الهكارى ، نجيب‌الدين موسى الخلاطى ، سعدالدين محمدالروميكى كبى فضلا اماسيه‌ده تدريس علومه اقـدام ونشر فيوضاته قيـام ايدرك پك چوق تلميـذلر يتشـدرمشلردر . بونلردن تقى‌الدين عثمان الرومى ، بدرالدين ابراهيم‌القيمارى ، صدرالدين محمدالاماسى ، الحاج مجدالدين‌عيسى الساغرى كبى فضلا اماسيه‌دن ظهور ايده‌رك بنام اولمشلردر .

حكومت ايلخانيه نفوذى اماسيه‌ده‌جارى اولديغى زمانلرده تاتارلرك مظالم وسيئاتى كسب دهشت‌ايلديكنى كورن شوعلماى اسلام ؛ وظائف‌علميه‌ده‌اصلا فتوره‌دوچاراولمقسزين‌تارتارلرى

رفق وملايمتله ايقاظ وافكار وحسيات غليظه‌لرينى يموشاده‌رق دائرۀ اسلاميه‌يه ادخال ايتملرى ، قوۀ مسلحه‌نك عاجز اولديغى برموقعده قوۀ ناطقه‌نك، علوم عاليه‌نك نه‌قدرمدهش بر سلاح موفقيت اولديغنى اثبات ايدر .

بناءً عليه آل سلجوقك نفوذى اماسيه‌ده زائل اولديغى صره‌ده تاتارلرك دين جليل اسلامى قبول ايتملرى علوم ومعارفك نشر وتعميمنه كرمى ويرمش اولديغندن ۷۰۰ تاريخندن اعتباراً اسكى مسلك دها زياده رواج بولمش وهرطرفدن اماسيه‌يه كلن علما ، فضلا مقدارينه كوره اقدار ، فضل وكمالنه كوره اعتبار كوروب مشاهير امرادن (ناصرالدين احمد اتا بك) مدارس موجوده‌يه برمدرسه دها علاوه ايده‌رك علمانك وطلبۀ علومك ترفيه احوالنه نقود وهمت نثار ايتمشدر .

بوسكزنجى قرنك فضلاسندن اماسيه‌ده نشر علوم ايدن بيوك وكوچك شمس الدين محمد نخجوانى ، جمال الدين ابراهيم اقسرايى، مصلح الدين موسى سيواسى، شرف الدين محمد ارزنجانى، سعدالدين محمد الخجندى ، زين الدين سياوش الدفركى، قوام الدين قاسم الارزنجانى كبى ذواتى متعاقب مجدالدين عمر، شمس الدين احمد ، بدرالدين طوغان ، فخرالدين الياس ، نظام الدين عبدالملك ، صدرالدين ارتق ، فخرالدين عثمان ، ضياءالدين مسعود ، جلال الدين عبدالرحمن كبى فضلا اماسيه لواسندن ظهور وعالم تدريس وقضا وافتاده اشتهار ايتمشلردر .

٧٨٨ تاریخندن اعتباراً اماسیه امارتی ؛ سلطنت جلیلهٔ عثمانیه حمایه‌سنی کمال افتخار ایله قبول ایتدکدن صوکره شهزادکان کرامه تعلیمگاه سطوت اولمسی؛ اماسیه‌نك قدرینی اعلا و ترقیات علوم و معارفی احیا ایلدیککندن وزرا ، اعیان طرفلرندن بذل نقود و همت ایدیله‌رك مؤسسات علمیه تزاید ایتمشدر .

طقوزنجی قرنك اوائلندن قانونی سلطان سلیمان خان حضرتلرینك جلوسنه قدر اماسیه‌ده بنا ایدیلن مؤسسات علمیه‌نك مقداری، کمالی بولمش و بوزمانلرك یتشدیردیکی فضلانك امثالنی اماسیه ، بو دور کمالدن صکره نادراً کورمشدر. یعقوب پاشا ، یورکج پاشا ، خضر پاشا ، محمد پاشا ؛ عبدالله پاشا ، قاسم بك ، حسین اغا ، ایاس اغا کبی ارباب همت برر مدرسهٔ عالیه بنا و علما و طلبهٔ علومه تخصیصات کافیه اعطا ایده‌رك نشر علوم و معارفه مالاً خدمت بیورمشلردر .

سکزنجی قرنك بقیاسندن اولان کومشلی زاده شجاع الدین الیاس ، جلال الدین عبدالرحمن ، شمس الدین محمد بخاری ، تاج الدین ابراهیم توقادی کبی فضلانك یتشدیردیکی و خارجدن کلن پیر صنع الله اماسی ، فریدالدین محمد دوانی ، مؤید چلبی ، مدرس زاده حسام الدین رومی ، جلال الدین یوسف چلبی ، عبری زاده منلا محیی الدین ، سیدی احمد قریمی ، منلا رجب رومی ، سیدی عبدالله افندی ، منلا مدرس عبدی ، خطیب قاسم ، منلا بخشی ، تاج الدین اماسی ، منلا شادیلو محیی الدین ،

منلا سنان بردعی ، قوجه امیر ابراهیم افندی، منلا مصلح الدین وامثالی فضلا اماسیه‌یی برنجی درجه‌ده بر دارالفنون حالنه قویمشلردر .

۹۲٦ تاریخندن ۱۰٤۱ تاریخنه قدر موجوده انجق ایکی مدرسه علاوه ایدیله‌بیلمش ایسه‌ده شو ذواتك یتشدیردیکی حقاله‌لی منلا محیی الدین ، توقادلی منلا علاءالدین ، منلا کمال خلیفه ، منلا شیخ الیاس ، شیخ سنان ، بخشی زاده یحیی ، مؤید زاده پیری ، قاضی زاده کوچك محمد افندیلر عالم تدریسده پك مشهور اولمشلردر. بونلری درجهٔ کماله ایصال ایدن اسبابك برنجیسنی؛ اماسیه‌ده بولنان مدارس علمیه‌نك اربابنه توجیهی وهروجهله علمانك ترفیهی خصوصاتنده آرامق ایجاب ایدر .

چونکه ۱۰۰٤ تاریخنده اساسی وضع اولونان اصول وراثت تدریجی برصورتده اجرای تأثیر ایده‌رك پدرینك حین وفاتنده مجاز اولان اولاده جهات علمیه توجیه ایدلدیکندن علما زادکانی تحصیل علومه تشویق ایدلمش ایسه‌ده افراد اوزرنده خفیف برتأثیر اویاندیرمقدنده خالی قالمه‌مش ومدارس موجوده حالی اوزره قالوب تزاید ایده‌مه‌مشدر. بو قرنك یتشدیردیکی علما یغمور کویلی اسماعیل، خواجه زاده عبدالله، جعفرزاده الحاج خضر ، اوزون مدرس محمد ، چوروملی الحاج عمر ، دیکر الحاج اسماعیل افندیلر کبی فضلادر .

۱۰۹۸ وقعهٔ هائله‌سی اماسیه‌ده عموم جهات علمیه‌یی زیروزبر

ایدەرك اصول وراثت ؛ تحصیل علم اوزرنده بولنان اولاده شامل اولدیغندن تدریس ، مشیخت ، خطابت وامامت کبی جهات مهمەده نیابت اصولنی احداث و ١٢٤١ تاریخنه قدر شواصول نیابت ؛ مدارسك بعضلرینی خراب ، دیکرلرینی اعمار ایتمشدر . معهذا اوعصر ایچنده چوروملی مفتی زاده عبدالله ، متولی زاده الحاج احمد ، چوروملی حافظ محمد ، توقادلی الشیخ مصطفی ، ایناللی الحاج محمد ، اقطاغلی الشیخ مصطفی ، عیدی زاده الحاج مصطفی عاکف ، اولوسلی محمد ، سکوکویلو زاده الحاج محمد کاشف افندیلر کبی مشاهیر فضلا ظهور ایدەرك اماسیەیی احیا ایتمشلردر .

بونلری متعاقب ارکوبلی الحاج احمد ، شیخ زاده عبدالله وجیه ، تورکمن زاده نابی ، صوروقلی الحاج علی ، پیاسلی الحاج محمد افندیلر کبی فضلا اماسیەده نشر علوم خدمتنده نصب نفس ایدەرك بنام واستاذ انام اولمشلردر . بونلرك تلمیذلری اولان جانیکلی الحاج محمد ، سپاهی حافظ عمر ، طاشکوپریلی الحاج حافظ عبدالله افندیلر دخی استاذالکل اولەرق طانمشلردر.

١٢٤١ تاریخندن اعتباراً اصول وراثتی احداث ایدن اصول نیابت ؛ انجق بعض علمایی بردرجه ترفیه ایتمش اولدیغی جهتله صرف برحمیت دینیه اولمق اوزره بقایای اسلافدن اماسیه مدرسەلرنده تحصیل علوم ایدەرك بنام اولانلرك غیرتی سایەسنده اماسیه اسکی شهرتنی غائب ایتمەمشدر . شوغیرتوران ایچنده جانیکلی زاده الحاج

محمد ، پیاسلی زاده الحاج عبدالحلیم ، اینه‌پازارلی الحاج اسماعیل ، ملاطیه‌لی صوفی محمد ، ایبکلی الحاج حسن ، شروانی الحاج مصطفی وعیسی افندیلر فوق‌العاده بنام اوله‌رق شمدی بونلرك تلمیذلری نشر علوم ایتمکده‌درلر .

تنظیمات خیریه زماننده شرائط وقفیه خلافنده اولان شو اصول وراثت ، معقول ومشروع برحاله افراغ اولنمق لازم کلیرکن دیناً وزماناً پك اهمیتلی اولان مدرسه مدرسلکنی ومکتب معلملکنی چوجقلره توجیهی حقنده گویا مخلفات موتاىی ، اموال موروثه‌یی تقسیم ایدر کبی وضع قوانین ایدلمسی عقول سلیمه اربابنی اغلاته‌جق احوالدن اولمقله اسلاف کرامك میلیونلر صرفیله میدانه کتیردکلری مؤسسات عالیه‌دن استفاده‌یی فوق‌العاده تنقیص ایتمش اولدیغی اماسیه‌ده کائن مدارس ، مکاتب وسائر مبانیٔ علمیه‌نك یکان ، یکان شرح احوالندن مستبان اولور .

اماسیه‌ده اسلاف کرامك وجوده کتیردکلری مدرسه‌لر ، مکتبلر ، کتبخانه‌لر ، دارالقرالر تدقیق اولنورسه اماسیه‌یی ؛ نه‌قدر بویوك همتلرله دارالفنون ، مرکز علوم حالنه قویدقلری اکلاشیلیر . بویله بویوك همتلردرکه اماسیه‌یی تاریخاً مشهور بر بلدهٔ معظمه ایتمشدر .

اماسیه‌ده ٨٧٠ده مدرسه‌سی اتصالنده خضر پاشا و ٨٩٠ده جامعی درونده سلطان بایزید خان ثانی و ١٠١٧ ده خاتونیه

جامعی اتصالنده مؤید زاده پیری چلبی و ۱۱٤٧ ده بورمه مناره جامعی درونده حفظی زاده الحاج عثمان فائق افندی و ۱۱٥٩ ده سلطان بایزید مکتبی قارشوسنده امیرامام عبداللطیف افندی و ۱۲٤٨ ده تربه‌سی اوزرنده صاچلی الحاج محمود افندی و ۱۲٥٨ ده موقتخانه‌سی دروننده قپانجی زاده الحاج حسین زکی افندی و ۱۳۲۹ ده سلطان بایزید حوالیسنده یموق عثمان زاده محمد حمدی افندی طرفلرندن سکز کتبخانه بنا واوقافی تنظیم ایدلمش ایسه‌ده عبداللطیف ، حسین ، حمدی افندیلرك کتبخانه‌لری موجود ، دیکرلری پریشان ومفقوددر.

اماسیه‌ده معارف ابتدائیه‌یی تلقین ووجوه قرأنیه‌یی تعلیم ایچون پك چوق مکتبلر ، دارالقرالر بنا وتأسیس ایدلمشدر . بونلردن اوقافی مکمل ، هیئت تعلیمیه‌یی اعاشه ایده‌جك حاصلاتی مبذول اولان مکتبلر ؛ سکز عدد اولوب منتظم ایکی مکتب دخی صکره‌دن علاوه اولنمشدر .

۱ (تمنا مکتبی) تمنا محله‌سنده اولوب خضر پاشانك عتقاسندن (حسام‌الدین تمنایی) طرفندن ۸۷۸ ده بنا ایدلمشدر. متین بر مکتب اولوب اوقافی منتظم ، قدیماً هیئت تعلیمیه‌سی مکمل ایدی . شمدی متروك برحالده‌در .

۲ (خاتونیه مکتبی) خاتونیه جامع شریفنك شرق طرفنده اولوب ۹۱٥ ده اماسیه والیسی شهزاده سلطان احمدوالده‌سی (بلبل خاتون) طرفندن بنا ایدلمشدر. کارکیر ، غایت متین برمکتب اولوب

اوقافی ده مکملدر. مشهور قواقلی (ابراهیم افندی) ١٢١٠ تاریخنه قدر بومکتب معلمی اولمشدر. مکتبك شهرتنه بناءً ١٣٠٠ده (مکتب ابتدائی) اتخاذ ایدلمشدر.

٣ (خضر پاشا مکتبی) خضر پاشا محله سنده جامع شریفی اتصالنده اولوب ٨٧٠ ده پاشای مشارالیه طرفندن بنا ایدلمشدر. بومکتب قدیماً پك مشهور اولوب اوقافی منتظم، هیئت تعلیمیه سی مکمل ایدی. اماسیه ده خطاط مشهور اولان حافظ مصطفی ومحمد حسنی افندیلر بوراده معلم ایدیلر. شمدی متروك برحالده در.

٤ (سلطان بایزید مکتبی) جامع شریفك شرق طرفنده عمارت حذاسنده کوشه باشنده اولوب سلطان بایزید خان ثانی طرفندن ٨٩٠ ده بنا ایدلمشدر. بومکتبك دخی اوقافی منتظم وهیئت تعلیمیه سی مکمل ایدی. امیر امام زاده (السید خلیل افندی) ومخدومی (السید محمد امین افندی) بوراده معلم اوله رق اشتهار ایتمشلردر. ١٣٠٠ تاریخنده (مکتب ابتدائی) اتخاذ ایدلمشدر.

٥ (شاهبولا مکتبی) صوفی زاده محله سنده مسجدی اتصالنده اولوب یورکج پاشا حلیله سی (شاهبولا خاتون) طرفندن ٨٤١ ده بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر. قدیماً مشهور برمکتب اولوب شمدی مکتب صبیان اوله رق مشرف خراب برحالده طورمقده در.

٦ (عجم علی مکتبی) محله‌سنده چشمه‌سی جـوارنده وغرب طرفنـده خواجهٔ مومی الیه (الحـاج عجم علی اغا) طرفندن ٨٧٣ ده بنا و اوقافی تنظیم ایدلمشـدر . بو مکتبده (١٢٥٨) تاریخنه قدر (بالجی خواجه) دیمکله مشهور (السید اسماعیل افندی) معلم اولدیغندن (بالجی مکتبی) دیمکله معروف اولمشدر . محرر عاجزك معلمی بولنـان (الحـاج حافظ خلیل افنـدی) یه‌ده بالجی مکتبی معلمی بولندیغی مناسـبتله (بالجی خواجه) دینمشدر .

٧ (علی پاشا مکتبی) سیل اغزنده کومشلی زاده محله‌سی جنوبنده بولونان وچقور باغچـه یه کیدن یولك صـاغ طرفنده کوشه باشنده اولوب صدراسبق (علی پاشـای عتیق) طرفندن ٩١٦ ده بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر . فحول علمـادن (کرد حافظ) دیمکله مشهور (علی افندی) ١١٣٠ تاریخنه قدربوراده معلم اولدیغی مناسبتله (کرد مکتبی) دینمشـدر . ١٣٠٦ ده (مکتب ابتدائی اناث) اتخاذ و ١٣٢٦ ده قبه‌سی و کارکیری قالدیریلوب توسیع وبناسی ترفیع ایدلمشدر .

٨ (کوچك اغا مکتبی) شاملیلر محله‌سنده کوچك قپواغاسی (ایاس اغا) طرفندن ٩٠٠ ده بنا واوقافی تنظیم ایدلمشـدر . منتظم ، بناسی لطیف وکارکیر برمکتب شریف اولوب ١٣٢٧ ده (مکتب ابتدائی) اتخاذ ایدلمشدر .

مؤخراً بونلره ایکی مکتب عـلاوه اولنوب برنجیسی

(حاجی حسن افندی مکتبی) دزکه سلطان بایزید حوالیسنده اسکی دوەلك موقعنده یشیل ایرماق ساحلنده اولوب اشراف مملکتدن زیلەلی حاجی ولی زاده (الحاج حسن افندی) طرفندن حریتك اعلاننی متعاقب اوچیوز لیرا قدر برنقد مهم صرفیله بنا و ١٣٢٨ ذی‌الحجه‌سنده‌رسم کشادی اجرا ومعارف طرفندن (مکتب ابتدائی) اتخاذ ایدلمشدر . غایت لطیف ، واسع بر اثر شریفدر . اوکنده چشمەسی وباغچەسی و آلتنده متعدد حجرەسی واردر . دیگری‌ده (آلاجه یحیی مدرسەسی) ذیلنده ذکر اولنەجقدر .

اماسیەده وجوه قرآنیەیی تعلیم ، قرا آت عشرەیی تلقین ایچون ارباب همت طرفندن بنا ایدیلن دارالقرالر دخی سکز عدد اولوب هر برینك اوقافی منتظم ، خدامی مکمل ایدی .

١ (چریباشی دارالقراسی) چریباشی محلەسنده جامع شریفك آلتنده وچشمەنك ارقەسنده کائن واسع بر حجرۂ سنکین‌در . بحجرەسی چشمەنك موقعنده اولدیغی حالده ١٢٨١ دە اماسیه متصرفی مشهور (ضیا پاشا) اوکنده بولونان یولی تسویه ایتدیردیکی اثناده چشمەیی بو بحجرەنك اوکنه کتیرمش و بحجرەیی سد ایدوب دارالقرایی تعطیل ایتمشدر . جامع شریف بنا اولونورکن انشا ایدلمش اولوب والدەمك جدی شیخ القرا (الحاج خلیل افندی) بودارالقرا شیخی اولمشدر .

٢ (سلطان بایزید دارالقراسی) سلطان مشارالیه طرفندن

عمارتك اتمكخانه‌سی شمالنده وتابخانه‌نك غرب طرفنده خطاط اوطه‌سی صره‌سنده بنا بیورلمشدر . ٨٩١ ده ختام بولان دارالقرا اماسیه‌ده مشهور اولوب بك چوق اهل قرآن یتشدیرمش و ١٢٦٤ ده متروك برحالده‌قالوب ١٢٩٦ ده دیوی مأمورلرینه مسکن اولمشدر .

٣ (سلطان خاتون دارالقراسی) عجم علی محله‌سنده بالی بك جامع شریفی قربنده اولدیغی الده ایدیلن وثائق عتیقه‌دن اکلاشلمقده ایسه‌ده شمدی موجود اولمدیغندن یری تعیین اولنه‌مدی . ٩١١ ده اوقافی تنظیم ایدلدیکنه نظراً بوتاریخده سلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینك ایلك حلیله‌سی واماسیه امراسندن امیر بکك کریمه‌سی (خاتون سلطان) طرفندن بنا ایدلمشدر . مؤخراً جزخوانلغه تحول ایده‌رك کرد حافظ اوغللرینه وبعده تولیتله برابر حاجی بك اوغللرینه توجیه اولنمشدر .

٤ (شیخ محمد اغا دارالقراسی) محمد پاشا جامع شریفنك جنوب طرفنده مصطفی بك حمامنك ارقه طرفنده سوقاق ایچنده اولوب ١٠٧٣ ده اعیاندن حاجی افندی زاده (شیخ محمداغا) طرفندن بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر . یاقوتیه مسجد شریفی صره‌سنده اولان اون دکان وقارشوسنده بنا ایلدیکی جسیم بر دکرمن بو دارالقرانك اوقافندن ایدی . مشهور شیخ القرا

(حسن افندی) وبعده (اهل‌الله افندی) بودارالقرا شیخی اولمشلردر .

٥ (عبدالله پاشا دارالقراسی) صوفیلر محله‌سنده عبدالله پاشا جامع شریفی شرقنده اولوب مخدومی دفتردار (عبدالکریم بك) طرفندن ٩١١ ده علاوه واوقافی تنظیم ایدلمشدر . اوکنده باغچه‌سی وشمالنده چشمه‌سی وسائر تتمه‌سی واردر . مشاهیر قرادن کریدلی شیخ‌القرا (الحاج حافظ محمد افندی) وشیخ‌القرا (یوسف افندی) بودارالقرا شیخی اولمشلردر .

٦ (علی چلبی دارالقراسی) ایچری شهرده قورشونلو محله‌سنده جامع شریفك غرب طرفنده اولدیغی اکلاشلمقده ایسه‌ده شمدی یری غائب اولمشدر . اسبق اماسیه مفتیسی مؤید زاده (علی چلبی) طرفندن ٨٨٤ ده بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر . مؤخراً خراب ومعدوم اولدیغی جهتله جزخوانلغه تحول ایده‌رك برقاچ مشاهیره توجیه اولنمشدر .

٧ (محمود چلبی دار القراسی) ایچری شهرده قراطای محله‌سنده محمود چلبی تکیه‌سی اتصالنده اولوب مومی‌الیه عماد زاده (بدرالدین محمودچلبی) طرفندن ٨٠٧ ده بنا ایدلمشدر. مشاهیر قرادن شیخ‌القرا شیخ جوعیلی (الشیخ ابراهیم افندی) بودارالقرا شیخی ایدی ؛

٨ (نوح بك دارالقراسی) یاقوتیه محله‌سنده تیمارخانه‌نك صاغ طرفنده وزاویهٔ یاقوتیه اتصالنده اولدیغی اوراق عتیقه‌دن

اکلاشلمقده‌در. مشهور قرامان دفترداری اماسیه‌لی حاجی بك زاده (نوح بك) طرفندن ٩٢٧ ده بنـا ایدلمشیدی . فقط ١٠٥٩ ده یاندیغندن بردها اعاده‌سی ممکن اوله‌مامش واوقافی ضایع اولمشدر . مشهور شیخ القرا (حافظ محمد افندی) بودارالقرا شیخی ایدی .

شوسکز عدد دارالقرانك اماسیه‌ده یتشدیردیکی اهل قرأن قدیماً مشهور ویك چوق ایدی . مکتب صبیان دخی هرسنه پك چوق حافظ قرأن یتشدرمکده اولدیغندن اماسیه‌لیلرك رجالندن همان اوچده بری حافظ قرأن اوله‌رق طانمش ایدی . بونلرك ایچنده شیخ یحیی افندی کریمه‌سی (فاطه منلا) کبی عصرینك قراسنه فائق ، اهل قرأن قادینلر دخی بولنمقده ایدی. شمدی بونلرك هپسی‌ده برخیال زائل کبی اولمشدر .

وثائق عتیقه‌دن اکلاشیلدیغی اوزره اماسیه‌ده بوندن یوز سنه اولکی زمانه قدر یوز اوتوز قدر مکتب صبیان اولوب هربرینك اداره‌سی ایچون ارباب همت طرفندن نقود، عقارات، املاك وقف وتبرع ایدیله‌رك متولیلری طرفندن مکملاً اداره ایدلمکده ایدی . اداره ایده‌جك وقفی اولمیان مکتبلر دخی اوعصرك ــ شمدی توریدی ، متغلب ، جبار دیه بکنمدیکمز ــ اعیانی ، اوقور یازار آغالری ، بکلری طرفندن اداره ایدلمکده ایدی .

بوقدر مکاتب صبیاندن چیقان افندیلرك لااقل درتده بری

اماسیه مدرسه‌لرینه دخول ایده‌رك اکمال تحصیل ایتمکده ایدی. بناءً علیه شومکتبلر، دارالقرالر؛ ابتدائی واعدادی حکمنده اولوب مدارس علمیه دخی مکاتب عالیه صره‌سنده ایدی. اماسیه‌ده تحصیل ایدیلن علوم عالیه اوچ قسم اعتبار ایدیلوب بر قسمی تفسیر، حدیث، اصول، فقه، کلام کبی علوم شرعیه‌دن وبر قسمی دخی حکمت، منطق، طب، هندسه، حساب، کبی علوم عقلیه‌دن وقسم دیکری ده معانی، بیان، لغت، نحو، صرف، تاریخ، محاضره، شعر کبی فنون ادبیه‌دن عبارت ایدی.

لغت؛ انجق عربی وفارسی لسانلرینه منحصر اولوب حساب ح هندسه، تاریخ دخی مقدملرنده پك زیاده اعتنا ایدلمش اولدیغی حالده مؤخراً ابتدائی بر حالده قالمش وتاریخ ایسه ادوار اسلامیه‌یه منحصر کبی اولمشیدی. بناءً علیه اك زیاده اعتنا ایله تحصیل ایدیلن علوم شرعیه اولدیغندن اماسیه‌ده بو قسم شرعی ایله قسم ثالثك فنون عربیه‌سی پك زیاده ترقی ایتمشیدی. قسم ثانی رجالی دیکر بلاده نسبتله اماسیه‌ده نادر دکل ایدی.

فقط بوقسم شرعی ایچنده (علم حدیث) براصول مخصوصه اوزره طرق واسانیده، تراجم رجاله وتنقید احوال رواته مستند بر علم واسع اولدیغندن بوعلمی؛ اسلاف کرام علوم سائره‌دن تفریق ایده‌رك تحصیلنه مخصوص برر مدرسه بنا و (دارالحدیث) نامیله تسمیه ایتمشلردر. اماسیه‌ده درت دانه

(دارالحـديث) اولوب بونلر ؛ دارالحديث عبـدالله پاشـا ، دارالحديث عثمان چلبی ، دارالحديث ابراهيم افندی، دارالحديث عثمان بك ناميله مشهور اولەرق مدارس علميه صرەسنده ذكر اولنەجقدر . بو دارالحديثلره علم حديثده اختصـاصی اولان علمـا مدرس اولەرق صحيح بخاری ، صحيـح بخاری ، صحيـح مسـلم كبی علم حديثه مخصوص كتابلر ؛ تدريس وبر حديثك صـدق وكذبنی اكلامق ايچون تدوين اولونان كتـابلر ؛ يعنی اصول حديث ، طبقات روات ، تراجم رجال كبی فنونه مخصوص مدونات اهل حديث، تعليم اولنور ايدی. امـايەدەبوكبی محدثلر ١٢٤١ تاريخنه قدر نادر اولمديغی حالده دارالحديثلره بر طاقم صـبيان وارباب حرف وصنايع ارثاً محدث ، مدرس اولديغی جهتله مؤخراً كسب ندرت ايتمشدر .

ديكر علوم شرعيـه وفنون عربيـه وادبيه مدرسـەلرده مدرسـلر ، درسـعاملر طرفندن تدريس وبيضاوی ، مطالع ، مواقف ياخود مقاصـد ، اصول بزدوی ، هدايه وشروحی ، مطول ، مغنی اللبيب ، فناری ، جامی، شافيه شرحی رضی واظهار كتابلری كمال اتقان ايله قرائت وتقرير واكثر شروح وحواشی طلبۀ علومك مطالعەومراجعتلرينه ترك اولنور ايدی. عوامل، اظهار ، شـافيه ، كافيه ، منـار متنلری هرطالب علم طرفندن مطلقا حفظ ودائما ازبردن قرائت اولنور وتمرين ايچون اسئلۀ مشكله ايراد اولنەرق اثنای درسده طلبۀ علومك افكار ذاتيەسی،

مقدار ذكاسی وحواشی‌یه مراجعتی یوقلمه ایدیلیر ایدی .

شو علومك تحصیلی اثناسنده تراجم اصحاب ، طبقات علما ، احوال روات ، سیر محدثین ، هر حالده سیرت نبویه‌یه عائد كتابلر ایله ادبیات عربیه‌یه ، تواریخ اسلافه ، خصوصیله تاریخ اسلامه دائر مؤلفاتدن انفع اولانلری قرائت ومطالعه اولنه‌رق طلبه‌نك اذهانی توسیع اولنور ایدی . بعده طلبهٔ علوم اجازت آلدیغی اثناده مكمل بر عالم اولور ولااقل ایكی سنه بر مدرس عالی همته معید اوله‌رق تدریس علومه كسب استعداد ایدرسه اساتذهٔ زمانك لااقل اوچی طرفندن تدریس ونشر علومه اقتداری تصدیق اولندقدن صوكره انجق درسعام اوله‌بیلیر ایدی.

بر مجاز افندی ؛ ابتدا معید اولدیغی زمان یومی بش اقچه ، ملازم اولدیغی زمان ، اون اقچه ، درسعام اولدیغی زمان یكرمی اقچه وظیفه آلیر وهرسنه بشر ، بشر تزیید اولنه‌رق قرق اقچه‌یه قدر ارتقا ایلدیكی زمان سلسلهٔ مدرسینه داخل اولور ایدی . اماسیه‌ده اوچ جهتدن سلسله دوام ایدوب التمش اقچه‌یه قدر ارتقا ایدن مدرسین ؛ آرزو ایدرلرسه طشره مولویتلرندن بریله سلسلهٔ علمادن چیقار ، مسلك قضاته كیرر ، هرنه زمان آرزو ایدرسه تكرار سلسلهٔ علمایه چیقدیغی راده‌دن دخول ایده‌رك مدرسلكه تعیین اولنور ایدی. مسلك علماده ایكی جهت اولوب بری تدریس ، دیگری وعظ یعنی كرسی شیخلكی ایدی .

كرسی شیخلری دخی درسعام اولدیغی حالده اوچ قولدن ترقی

ایدەرك التمشدە دیکر علما ایلە برلشیر وعلمادن اختیار تقاعد ایدنلر؛ برتکیە شیخلکی ویاخود مؤبداً برمدرسە مدرسلکی ایلە سلسلۀ علمادن چیقار ایدی . اماسیەدە علمادن درجۀ خمسین رادەسنە واصل اولەمیانلر ؛ قضایە وستین رادەسنە واصل اولەمیانلر ؛ افتایە اصلا انتخاب اولنەمازلر ایدی . امامت ؛ مشایخ قرادن ، هرحالدە قرادن اولانلرە وخطابت دخی اربعین رادەسنە واصل اولان علمایە توجیە اولنمق قانون قدیم ایدی. درسدن مجاز اولمیان کیمسەلرە امامت وجزءخوانلق ودرسعام اولمیانلرە تدریس ، خطابت ومشیخت کبی جهات علمیە توجیهی ممنوع ایدی ، شو اصول قدیمە ١١٠٠ تاریخلرینە قدر محافظە اولندیغی حالدە مؤخراً جهات علمیەنك مربوط سلسلۀ وراثت اولمسی شو اصول قدیمەیی زیروزبر وعلمایی‌دە مضطر ایتمش واسکی اصول درس وفکر ترقی یرینە مراسم وعادات قائم اولمشدر .

اماسیەدە علوم عالیە تدریس اولنان مدارس اوچ رادە اوزرینە ترتیب اولنەرق بری اربعین ، دیکری خمسین ، اوبری ستین اعتبار ایدلمشدر . اربعین رادەسندە اولان بر مدرس لااقل بش سنە تدریس علوم ایدەرك خمسینە وبعدە ینە لااقل بش سنە علوم عالیە تدریس ایدەرك ستینە واصل اولەبیلیر ایدی. بونلر برسلسلۀ منتظمەیە تابع اولوب مدرسین آراسندە تقدم وتأخر دخی بو مراتبە تابع طوتولور ایدی .

بناء عليه : بيك تاريخنه قدر اماسيه‌ده موجود اولان مدارس ؛ شواوچ تقسيم اوزره ترتيب ايدلمش ايسه‌ده مؤخراً سلسلهٔ وراثت بو ترتيبات منتظمه‌يى بوزديغندن مدرسهٔ ستين ، مدرسهٔ حمسين ، مدرسهٔ اربعين تعبيرلرى اصطلاح قديم صره‌سنه كيرمشدر . ايشته بو مدارس ايله صو كره‌دن بنا و اعمار ايديلن بالجمله مدارس اماسيه ، حروف هجا ترتيبى اوزره ذكر اولنور .

۱ (آلاجه يحيى مدرسه‌سى) سراجخانه جامع شريفنك شرق طرفنده يشيل ايرماق اوزرنده ايدى . بو مدرسه‌يى ، ابتدا اماسيه اميرى (شاد كلدى پادشاه) ۷۷۵ حدودنده بناو مدرسلككنى علمادن (صدرالدين آرتق التركمانى) يه اعطا ايتديكى وثائق عتيقه مطالعه‌سندن اكلاشلمشدر . بعده امير مشارالهك احفادندن سلطان بايزيد خان ثانى حضرتلرينك اماسيه واليلكنده ايكن لالاسى بولونان (آلاجه يحيى بك) طرفندن ۸۷۵ ده مجدداً اعمار واوقافى تنظيم ايدلديكى مناسبتله مدرسه ، بوذاتك شهرت واسميله بنام اولمشدر .

۱۱۰۰ تاريخنه قدر پك چوق فضلا بو مدرسه‌يه مدرس وبعده ظنه‌لى (السيد احمد افندى) اولادى وارث اوله‌رق احفادندن باقرجى زاده (السيد مصطفى افندى) نك وفاتيله مخدومى (حافظ السيد نورالدين محمد افندى) ۱۲٤۸ ده مدرس اولديسه‌ده مسلك قضاده بولنوب وكالتله ادارهٔ مصلحت ايلديكندن

مدرسه متروك برحالده قالمش و ۱۲۸۱ ده اماسیه متصرفی مشهور (ضیا پاشا) هدم ایدوب یرینه مکمل ، عالی بر (رشدیه مکتبی) بنا ایتمشیدی .

بو مکتب اوتوز سنه افکار مملکتی تنویره خادم اولوب پك چوق اذکیا یتشدرمش اولدیغی حالده ۱۳۱۱ حریق اغتشاشنده یانمش و اون بش سنه قدر عرصهٔ خالیه اولەرق قالمش ایکن اشراف مملکتدن طوپجی زاده (الحاج خلیل افندی) وبرادری (منیب بك) ۱۳۲۸ ده نقود وافره بذل ایدەرك مکمل بر (مکتب ابتدائی) وجامع شریف طرفنه دخی بر «فتواخانهٔ عالی» بنا واسکی مکتب فیوضاتك نامنی احیا ایتمشلردر .

۲ (اتا بك مدرسەسی) صیغیر پازارنده دره کنارنده اولوب امیر مشهور (ناصرالدین احمد اتا بك) طرفندن بنا و۷۲۷ ربیع الاولنده اوقافی تنظیم ایدلمشدر . مدرسەنك شمال طرفنده کائن تملندن اکلاشلدیغی اوزره غایت متین بر مدرسهٔ سنکین ایکن مکرراً زلازل مدهشەدن خراب اولمش و بعده واردات وقفیەسیله اعمار ایدلمشدر . قدیماً جسیم ، اون بش حجرەیی ، بردرسخانەیی ، اورتەسنده باغچەیی حاوی برمدرسه اولدیغی حالده ۱۲۹٤ تاریخندن بری عرصهٔ خالیه شکلنی آلمش واطرافی تملك اولەرق دمیرجی دکانلری یاپیلمشدر .

بو مدرسەیه ابتدا (جمال الدین ابراهیم اقسرایی) کبی بر

فاضل وبعده ١٠٩٨ تاریخنه قدر بك چوق فحول علما ، کبار فضلا مدرس اولمشیدی بوتاریخده علمای ساداتدن ظنه‌لی (السید الحاج احمد افندی) و ١١٤٠ ده وفاتیله مخدومی (السید عبدالله افندی) و ١١٧٢ ده اوغللری وبعده طورونلری تدریسه متصرف اولوب ١٢٤٥ ده شهر کتخداسی (السید مصطفی افندی) بن السید محمود بن السید عبداللهك وفاتیله علمادن اسکلبلی (حسین افندی) و ١٢٧٨ ده السید محمود بن السید عبدالله بن السید احمد بن السید عبداللهك فوتیله علمادن شهرلی (مصطفی افندی) مدرس وپدری السید احمد بن السید ولی بن السید احمدك ١٢٦٦ ده فوتیله شهرلی مصطفی افندینك ١٢٩١ ده ارتحالندن مخدومی باقرجی زاده (السید الحاج محمد امین افندی) و اسکلبلی زاده حافظ محمد افندینك اوغللری حصهٔ موروثه‌لرینه متصرف اولمشلردر .

٣ (بکر پاشا مدرسه‌سی) کوپری باشی محله‌سنده روم کلیساسنك شرقاً اتصالنده کوشه باشنده اولوب اسبق میرلوای مصر اماسیه‌لی بکر بك زاده (الحاج عثمان بك) طرفندن ١١٦٤ ده دارالحدیث اولمق اوزره بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر . بومدرسه‌نك درسخانه‌سی ، کتبخانه‌سی مکمل وکارکیر ، غایت کوزل برمدرسه اولوب ١٣٠٠ حدودینه طوغری مشرف خراب اولمش ایکن ١٣٠٨ ده جبهه‌سی هدم ایدیله‌رك التنه دکاکین ، اوستنه حجرات بنا ایدلمك صورتیله اعمار اولنه‌بیلمشدر .

آلاجه حمام وایکی قپولی خان جسیم بو مدرسه‌نك وقفی‌در . بانئ مشارالیهك ارتحالنده مخدومی (ابوبکر پاشا) متولی اولدیغی مناسبتله (بکر پاشا مدرسه‌سی) دینمشدر .

مشاهیر فضلادن استاذ مشهور (لاز ابراهیم افندی) و ١١٧٩ ده سکوکویلی زاده (الحاج محمد کاشف افندی) وبعده دامادی امیر امام زاده (السید الحاج ابوبکر افندی) وبعده مخدومی (السید سعدالله افندی) وبعده چرکشلی (محمد افندی و ١٢٣٣ ده نابی افندی یکنی تورکمن زاده (الحاج ابوبکر افندی) وبعده مخدوملری (الحاج علی راشد، احمد رشدی) افندیلر مدرس و ١٢٩٣ ده احمد افندینك فوتیله اوغلی (حافظ رحمی افندی) و ١٣٠١ده حاجی علی‌افندینك فوتیله اوغللری حصهٔ تدریسه برمدت متصرف اولمشلر ایسه‌ده ١٣٠٥ ده جمله‌سی‌ده رفع ایدیلوب فضلادن مجدی زاده (حافظ عبدالرحمن کامل افندی) بحقٍ مدرس اولمشدر .

٤ (بندرلی مدرسه‌سی) قوجه‌جق محله‌سنده ایکنه‌جی زاده تربه‌سی ارقه‌سنده سوقاق ایچنده اولوب ١٢٢٨ ده اماسیه اعیان تجارندن بندرلی (الحاج حافظ فیض‌الله اغا) طرفندن ١٢٢٨ ده بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر . بو مدرسه اخشاب اولوب درسخانه‌سی ، باغچه‌سی ، صویی وار ایدی . ١٣٠٠ سنه‌سنده طوغری مشرف خراب اولمش ایکن ١٣١١ حریق اغتشاشنده یاندیغندن اعیاندن شیخ احمد زاده (الحاج احمد

افندی) ۱۳۱٦ ده وفات ایدرکن ثلث مالندن بو مدرسه‌نك مجدداً بناسنی وصیت ایتمکله دامادی حاجی مسود زاده (الحاج حافظ محمد توفیق افندی) ۱۳۱۸ ده مجدداً بنا واسکی عمارتنی احیا ایتمشدر .

بو مدرسه‌نك ایلك انشاسنده بندرلی (حافظ محمد افندی) و ۱۲٤۷ ده محدث مشهور زیله‌لی (الحاج علی شکری افندی) وبعده علمادن جیرقجی زاده (حافظ احمد افندی) وبعده طاش آبادی (الحاج احمد افندی) وبعده مخدومی علمادن (محمد عارف افندی) ۱۳۲۷ ده وفاتنه قدر مدرس اولمشلر ایدی .

٥ (بورمه مناره مدرسه‌سی) جامع شریفك شرق طرفنده کائن چشمه‌نك اتصالنده‌در . بوراسی قدیماً محکمه یری ایکن ۱۱۱٥ ده محکمه ، ایکنه‌جی زاده تربه‌سی اتصالنده محکمه اتخاذ اولونان خانه‌یه نقل اولندقده اسبق سرمعمار درگاه عالی اماسیه‌لی حسین بك زاده (الحاج حافظ حسن افندی) اشترا وبر مکتب صبیان بنا ایتدیرمش و ۱۱۱۷ ده بقاللر ایچنده برقاچ دکان وقف واجاراتنی بو مکتبك معلم وبوابنه واعمارینه تخصیص ایتمشدی . بعده مشرف خراب، اوقافی‌ده ضایع اولمش برحالده ایکن علمادن (محرم افندی) مکتب معلمی اولدیغی جهتله هذه که اشرافندن خطیب زاده (الحاج محمد امین افندی) ۱۳۲۷ ده مکمل برمدرسه بنا ومدرسلکنی (محرم افندی)

درعهده ایتمشـدر . اوکنده بولونان کارکیر چشمه‌یی ، اسبق اماسیه نقیب‌الاشراف قائمقامی (السید احمدافندی) ١٠٨١ده بنا وعلوی قریه‌سنده متصرف اولدیغی مزرعه‌یی وقف وبورایه تخصیص ایله‌مش ایدی .

٦ (بویوك اغا مدرسه‌سی) شـاملیلر محله‌سنده باغچه‌لر ایچی دیمکله مشهور باغلرك باشنده یول اوزرنده اولوب سلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینك اماسیه‌ده قپو اغاسی بولونان (حسین اغا) طرفندن ٨٩٤ ده بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر . مدرسـهٔ مزبوره غایت متین ، هرطرفی سـنکین اولوب حجراتی واسع ، درسخانه‌سی مکمل ایدی . الیوم خراب برحالده هرکسی متأثر ایتمکده‌در . شـو عبارهٔ محکوکه مشـارالیه حسین اغانك آثار خیریه‌سندن اولدیغنی اعلان ایدر. بوکا «مدرسهٔ حسینیه» ده‌دینور.

« قدبنی هذا البناء صاحب الخیرات بانی مبانی المبرات حسین اغا بن عبدالمعین الشهیر بقپو اغاسی فی العتبة العلیة لسلطان البرین وخاقان البحرین السـلطان ابن السـلطان السلطان بایزید بن محمد خان خلدالله سبحانه ملکه و سـلطانه فی ایام دولته من قراضة جوده واحسانه تغمده الله تعالی بغفرانه فی تاریخ سنة اربع وتسعین وثمانمائة »

شوعباره حسین اغانك بنا ووقف ایتدیکی بدستانك اوزرنده دخی کورلمکده اولوب یالکز تاریخی (سنه ثمان وثمانین وثمانمائة) محکوکدر . بو مدرسهٔ عالیه‌نك اوقافی واسـع و مبذول اولوب بری‌ده اماسیه‌ده مشهور بدستاندر . بو بدسـتان سرا پا وقف

صحیح اولدیغی حالده مؤخراً بعض دکانلری تملك ایدلمشدر . اورته بدستان دخی اون سنه مدتله ابرانوسیان برادرلره انجق اعماری ملاحظه اونه‌رق ایجار ایدلدیکی حالده یکرمی سنه‌یه قریب برمدت ظرفنده وقفه تسلیم ایدلمدیکی شایان تدقیق بر کیفیت اولسه کرك .

بو مدرسهٔ عالیه ترتیب مدارس اعتباریله ستین درجه‌سنده اولوب اماسیه‌ده برنجی صنفدن معدود اولدیغندن پك چوق « فضلای روم » بومدرسه مدرسلکی ایله بنام اولمشدر . ابتدا قوجه امیر (السید ابراهیم افندی) بعده ٩١١ ده طاشکوپریلی (مصلح‌الدین افندی) مدرس اولوب ٩١٨ ده استانبوله تحویل مأموریت ایتمکله اماسیه فضلاسنه توجیه بیورلمش وفاضل مشهور قیم زاده (الحاج اسماعیل افندی) بومدرسه مدرسی اولدیغی حالده ١١٤١ ده وفات ایتمکله عینتابی (الحاج قره عثمان افندی) ١١٥١ ده فوتیله (حافظ محمد افندی) و ١١٦٨ ده ایباتسه‌لی فاضل مشهور (السید عبدالله افندی) و ١١٧٩ ده (خلیل افندی) وبعده (السید مصطفی افندی) بعده مخدومی (السید محمدامین افندی) و ١١٩٣ ده مشاهیر فضلادن شیخ زاده (عبدالله وجیه افندی) و ١٢١٨ ده فوتیله مخدوملری (السید محمد شریف ، عبدالرحمن ، احمد رشدی) افندیلر وبعده مستقلاً (السید الشیخ احمد رشدی افندی) وبعده مخدوملری (الحاج حافظ علی ، اسماعیل)

افنـدیلر مدرس و ١٣١٢ ده حاجی حافظ علی افنـدی زاده (الحاج علی افندی) جهت تدریسه متصرف اولمشدر .

٧ (تکیه مدرسه‌سی) پیرالیاس مزارلغنك شمالنده چوکجه تکیـه‌سی یرنده اولوب تکیه‌لر بحثنده ذکر ایدلدیکی اوزره ابتدا تکیه اوله‌رق بنا ایدلمش و علمادن اقشهرلی (اسماعیل افندی) تکیه شیخی اولدیغی اثناده درسخانه شـکلنی اکتساب ایتمش اولمقله ١٢٤٨ سالندن اعتباراً مدرسه اتخاذ ایدلمش و (تکیه مدرسه‌سی) دینمشدر بو (اسماعیل افندی) دن صوکره درسعام مشهور ، اوزون (عثمان افندی) بو مدرسه‌نك مدرسی اوله‌رق وفاتنده برمدت متروك اولدیسه‌ده مؤخراً تعمیر اولنوب عثمان افندینك حفیدی مدرس بولنمقده‌در .

٨ (چوبلیجه مدرسه‌سی) یاقوت پاشا زاویه‌سنك ارقه‌سنده مکتب ابتدائی اتصـالنده و بیمارخانه اوکنده اولوب ١٢٣٤ ده اندرون همایون رجالندن اماسیه‌لی آشجی زاده (الحاج محمد اغا) بنا و اوقافنی تنظیم ایتمشدر . بو مدرسه ؛ اخشابدن بنا ایدلمش ، اوقاق لطیف اولوب بانیٔ مومی الیهك عمزاده‌سی (چوبلیجه) دینمکله معروف (الحاج مصطفی اغا) متولی اولدیغی مناسـبتله (چوبلیجه مدرسه‌سی) دینمشدر . اشـاغی پازارده التی دکان عقارات موقوفه‌سی وار ایدی .

مشاهیر فضلادن حاجی احمد افندی زاده (السید مصطفی افندی) بعده دامادی قره کوز زاده کوچك (مصطفی افندی)

بعده بونك دامادی علی قیا زاده (الحاج احمد صدقی افندی)
بحق مدرس اوله‌رق مفتیٔ مومی الیهك ١٢٩١ ده وفاتیله مخدومی
(احمد افندی) جهت تدریسه متصرف اولمشیدی .

٩ (حاجی حمزه افندی مدرسه‌سی) بایزید پاشا محله‌سنده
قرا باغی الشیخ الحاج حاجی حمزه افندی حضرتلرینك جامع
شریفی غربنده اولوب ختامنده ١٣١٢ ده بنا ایدلمشدر . اخشاب
برمدرسه اولوب مشاهیر فضلادن (میر حسن افندی) ایلك
مدرس اولدیغی حالده ١٣٢٦ ده وفات ایلدیكنی متعاقب مخدومی
(محمد سعید افندی) مدرس اولمشدر .

١٠ (حسامیه مدرسه‌سی) قبانك جنوب طرفنده کائن
جامع شریفك قبله طرفنده یول اوزرنده ایدی . قبالو زاده
(الشیخ حسام الدین حسین الخلوتی) حضرتلری ٨٥٧ ده
مدرسه اولمق اوزره بنا واوقافنی تنظیم ایتمش ومشاهیر علمادن
بك چوق ذوات مدرس اولمشدر . حسامیه مدرسه‌لکی ٩٦٠
تاریخنه قدر غایت محترم وسنتین راده‌سنده ایدی ١٠١١ حریقنده
ضایع اولدیغندن اولادندن نقیب الاشراف قائممقامی (السید
احمد افندی) تکیه اولمق اوزره تجدید ایلدیه‌ده ١٠٩٩
حریقده ینه یاندیغندن ١١٢٥ حدودنده درسعام مشهور قبالی
(حافظ علی افندی) تکرار درسخانه اولمق اوزره احیا ایتمش
و ١٢٤١ تاریخندن بری خراب اولوب باغچه حالنی آلمش
وشمدی‌یه قدر باغچه اوله‌رق قالمشدر .

١١ (خضر پاشا مدرسه‌سی) اوق میداننده خضر پاشا محله‌سنده بردائرهٔ مخصوصه ایچنده‌در . جامع شریفك شرق وشمال طرفنی محیط اولوب ٨٧٠ ده امرای عثمانیه‌دن اتا بك زاده (خضر پاشا) طرفندن بنا ایدلمشدر . مدرسهٔ مزبوره کارگیر وحجراتی اوفاق وحولیسی لطیف اولوب هر اوطه‌نك اوکنده یاز کونلرینه مخصوص برچیقارمه‌سی واردر .

بو مدرسه‌یه قدیماً کبار علما مدرس اوله‌رق توجیهاتی سلسله‌یه تابع اولدیغی جهتله مدرسلرینی تعداد ایتمك بوراده موجب کلفت‌در . یالکز ١٠٩٨ تاریخنده سلسلهٔ مدرسینده برتحول کورلدیکنه بناءً فضلادن معقول زاده (الحاج ابراهیم افندی) بعده (عبدالله افندی) و ١١١٥ (حافظ حسن افندی) مدرس اوله‌رق اصول قدیمه ترك ایدلمشدر .

١١٢١ ذی‌الحجه‌سنك یکرمی اوچنده مدرس مومی‌الیهك وفاتیله (حافظ احمد افندی) و ١١٢٣ ده قصریدیله (منلا مصطفی) و ١١٢٤ ده قصریدیله (منلا ابراهیم) و١١٤١ ده وفاتیله (منلا صالح) و ١١٥٣ ده وفاتیله (منلا مصطفی) و ١١٥٥ ده فوتیله (حافظ احمد) افندیلر نصفنه متصرف و ١١٥٧ ده نصفنه فضلادن (السید ولی‌الدین افندی) ونصف دیکرینه علمادن (حافظ محمد افندی) مدرس اولمشلردر .

بعده حافظ محمد افندینك ١١٦٧ ده وفاتیله علمادن (السید الحاج محمد افندی) وبونك‌ده ١١٦٩ ده وفاتیله علمادن کوپریلی

(محمد فندی) وبعده قصریدیله فضلادن (السید عبدالله افندی) والسید ولی افندینك فوتیله ظنه‌لی زاده (السید عبدالله افندی) و ١١٧٣ ده فوتیله فاضل مومی الیه (السید عبدالله افندی) و ١١٨٣ ده وفاتیله نصفنه مخدومی (السیدسعید افندی) ونصف دیکرینه‌ده ارکوبی (الحاج احمد افندی) مدرس اولمشدر .

ارکوبی الحاج احمد افندینك وفاتیله مخدوملری (السید محمد کاشف ، احمد نجیب) افندیلر والسید محمد سعید افندینك یرینه علمادن جانیکلی « الحاج محمدافندی » ومفتی اسبق ارکوبی زاده الحاج احمد نجیب افندینك وفاتیله مخدومی « حافظ احمد افندی » وبونکده وفاتیله مخدومی « حافظ مصطفی افندی » وجانیکلی الحاج محمدافندینك وفاتیله مخدوملری « السیداحمد ، محمدحلمی » افندیلر ومفتیٔ اسبق السید الحاج محمد حلمی افندینك وفاتیله مخدوملری « السید عبدالله ، احمد » افندیلر مدرس و السید الحاج احمد افندینك ١٣١٨ ده وفاتیله اوغللری حصهٔ تدریسه متصرف اولمشلردر .

١٢ (خلفت مدرسه‌سی) شامیجه محله‌سنده خلفت غازی تربه‌سنك اتصال غربیسنده اولوب اماسیه‌ده ایکنجی اوله‌رق بنا ایدیلن مدرسهٔ عالیه بودر . امرای سلجوقیه‌دن (مبارزالدین خلیفه الپ) طرفندن ٦٢٢ تاریخنده بنا ایدلدیکی وقفیه‌سنده

مقید و ٦٣٢ دە بنا ایدلدیکی قپوسی بالاسندە محکوکدر. قپوسی بالاسندە حك ایدلمش اولان عبارە شودر .

«امر بعمارة هذه المدرسة المبارکة الامیر الکبیر المجاهد مبارز الدولة والدین خلیفه بن تولی فی تاریخ سنة اثنتین وثلثین وثمانة» شو عبارە کمال صعوبتله اوقونمقدە اولوب عادی وکرفت یازی ایلە یازلمشدر .

فقط وقفیەسندە امیر مشارالیە اماسیە والیسی ایکن ٦٢٢ تاریخندە بنا ایدلدیکی مذکور اولان بو مدرسە، شو تاریخ محکوکە نظراً ٦٣٢ دە بنا ایدلدیکی اکلاشلمقدە ایسەدە تاریخك وبولونان وثائق شرعیەنك دلالتی ودغراقیە مدرسەنك قپوسی بالاسندە محکوك اولان قیدك صراحتی اوزرە امیر مشارالیە خلیفە آلپ ٦٣٢ دە اماسیە والیسی اولمیوب کرجستان سرعسکری ایدی . بو تاریخدە اماسیە والیسی « امیر نورالدین طغرق » اولوب قاضی دخی « بدرالدین ابراهیم بن خلیل القیماری » و ٦٢٢ دە اماسیە والیسی « امیر مبارزالدین خلیفه » وقاضیسیدە « تقی الدین عثمان بن علی » ایدی . وقفیەسی ، بو « قاضی تقی الدین عثمان » طرفندن تنظیم ایدلدیکی امضاسندن معلوم اولمقلە شو طاشك اورایە مدرسەنك بناسندن اون سنە صوکرە قوندیغی اکلاشلمقدەدر . بو مدرسە وقتیلە سنکین وکارکیر اولەرق یاپیلمش اولدیغی جهتیلە شمال طرفندە کائن تملی اکلاشلمقدەدر . مؤخراً زلازل ورجفانك کثرتی خراب ایدوب

متولیلری مکرراً تعمیر ایده‌رك حسن محافظه ایتمشلردر . ١٠١١ حریقنده وبعده ١٠٥٧ زلزله‌سنده پك فنا برصورتده مصاب اولدیغندن مدرس « حسن افندی » معرفتیله اخشابدن بنا ایدلمش وینه مکرراً محتاج تعمیر اولمقله اعمار ایدلمش واك صوکره اسبق اماسیه مفتیسی کورجی « الحاج عثمان حامی افندی » ١٣٠٥ ده تجدید ایتمشدر .

بومدرسه‌یه ایلك مدرس اولان قاضیٔ شهید « بدرالدین ابراهیم القیماری » در . بعده « جلال الدین عبدالوهاب بن یوسف التبریزی » بعده ٦٤٧ ده « صدرالدین محمد بن خضر الترکمانی » بعده « نجیب الدین موسی الخلاطی » بعده ٦٩٨ ده « الحاج مجدالدین عیسی السلغری » بعده « مجدالدین عمر بن الهکاری » بعده « شمس الدین محمدالنخجوانی » بعده ٧٦٨ ده مفتی الثقلین « نظام الدین عبدالملك » بعده « فخرالدین عثمان الترکمانی » بعده « شهاب الدین احمدالرومی » بعده ٨٠٥ ده مجدالدین مسافرین ارتق » مدرس کورلمشدر .

٨١٨ ده « عزالدین حسن بن امیر علی » و ٨٢٤ ده « تاج الدین ابوالمکارم التوقادی » وبعده «بدرالدین محمودالمصلحی» وبعده « رکن الدین عبدالکریم الاماسی » بو مدرسهٔ عالیه‌یه مدرس اوله‌رق اشتهار ایتمشلردر . بعده ١٠٩٨ تاریخنه قدر بواسلوب اوزره پك چوق فضلا مدرس اولوب تاریخمز کورده

علمادن « الشيخ محمود افندی » و ١١٠٨ ده بهسنی مفتیٔ سابق « حسن افندی » مدرس ومتولی اولمشدر .

١١٣٤ ده تولیتی مخدومی « السيد محمد افندی » یه قصر ید ایدوب ١١٥٠ محرمنده وفاتیله کبار علمادن « حافظ احمد افندی » مدرس و ١١٦٩ ده متولی دخی اولمش و ١١٧٦ ده جهت تدریسك نصفنی علمادن « السيد عبدالله افندی » یه و ١١٨٥ ده بوده « محمود افندی » یه قصر ید ایدوب ١٢١٠ ده فوتیله مفتیٔ اسبق دزدار زاده « السيد الحاج حسین افندی » ونه‌سنده بوده فوتیله « الشيخ السيد مصطفی افندی » و ١٢٢٠ ده قصر یدیله مخدومی « السيد لطف‌الله افندی » حصهٔ تدریسه متصرف اولدیسه‌ده ١٢٦٦ ده فوتیله نصف دیکرینه مدرس اولان علمادن ملاطیه‌لی صوفی « محمد عارف افندی » مدرس اولمشدر .

مومی الیه حافظ احمد افندی تدریسك نصف دیکرینی ١١٨٩ ده بیوك اوغلی « السيد عبدالله افندی » یه تولیتله برابر قصر ید ایتمش اولوب ١٢٠٥ ده تولیتی رفعندن « الحاج محمود افندی » یه و ١٢١٤ ده فوتندن درسعام مشهور « الحاج ابراهیم افندی » یه و ١٢٢٢ ده فوتیله علمادن طاشکوپرلی « حافظ الحاج عبدالله افندی » یه ویرلمش و ١٢٢٦ ده نصف تدریسی مخدومی « محمد عارف افندی » یه وتولیتی‌ده « الحاج اسماعیل بن احمد بن السيد محمد افندی بن

الحـاج محمود افنـدی » ١٢٤٢ ده قصريد ايده‌رك مومی‌اليـه طاشـكوپريلی زاده « محمد عارف افنـدی » مدرس ومتولی اولمشدر .

مومی‌اليه دخی سالك طريقت اولديغندن ١٢٤٦ ده نصف تدريسی انشـتـه‌سی ملاطيه‌لی صوفی « محمد عارف افندی » يه وتوليتی‌ده ١٢٤٨ ده كَكليك زاده « السيد الحاج علی اغا » بن مصطفی بن الحاج علی اغايه قصريد ايدوب ملاطيه‌لی « صوفی محمد افندی » مدرسه‌ٔ مزبوره‌يه مستقلاً مدرس اولمش و ١٢٧٧ ده ارتحـالنه بناءً مخدومی « محمد خلوصی افندی » وبونك وفاتيله كورجی « الحاج عثمان حامی افندی » وبونك‌ده وفاتيله مخدومی « محمد افندی » مدرس اولمشلردر .

١٣ « خيريه مدرسه‌سی » كوك مدرسه محله‌سنده يوركچ پاشانك وقف خانی جوارنده يول اوزرنده اولوب اسبق اماسيه متسلمی درگاه عالی قپوجی باشيلرندن توريدی زاده « الحاج علی اغا» طرفندن ١٢١٠ده بنا وخيريه ناميله توسيم ايدلمش و «يوقاری باقه‌جاق مدرسه‌سی » ديه‌كله مشهور اولمشدر. بومدرسه اخشاب اولوب جسيم واورته‌سی ايكی طرفلی باغچه‌در. بانیٔ مومی‌اليه؛ اوچ دكانی ، ايكی قهوه‌خانه‌سنی ، برباغنی ، بو مدرسه‌يه وقف وتخصيص ايتديكی حالده اليوم مدرسه موجود واوقافی مفقوددر.

بومدرسـه‌يه ابتدا « حسن افندی » و ١٢٣٢ ده وفاتيله درسعام مشهور « سليمان افندی » و ١٢٣٧ ده طاشـكوپريلی

« حافظ الحاج عبدالله افندی » و ١٢٣٨ ده قصریدیله دامادی ملاطیه‌لی صوفی « محمد عارف افندی » و ١٢٤٦ده قصریدندن برادری درسعام مشهور « محمود افندی » مدرس و ١٢٧٣ ده فوتیله اوغللری « مصطفی ، ابراهیم ، احمد » مشترکاً حصهٔ تدریسه تصرف وعموجه‌لری ایفای وکالت ایتمکده ایکن عموجه‌لرینك وفاتیله اوقافی ضایع ، مدرسه معطل اولدیغندن ١٢٩٦ ده آجاره‌لی « عثمان افندی » فخری مدرس اولمشیدی.

١٤ « دارالحدیث مدرسه‌سی » برنججی محله‌سنده دره کنارنده حاجی حمزه افندینك جامعی حذاسنده اولوب قضاتدن سیدی علی زاده «الحاج عثمان چلبی» طرفندن ٩٣٣ده دارالحدیث اولمق اوزره بنا ایدلمشدر . بومدرسه ، بدایت حالنده اخشاب اوله‌رق بنا ایدلمش اولوب ١٠١١ حریقنده یانمش اولدیغندن بانئ مومی الیهك حفیده‌سی « عائشه خاتون » بنت احمد چلبی بن الحاج عثمان چلبی ١٠١٨ده مجدداً بنا وتولیتی مخدومی «شعبان اغا» یه واولادینه تخصیص واملاکنی وقف ایده‌رك وقفیه‌سنی‌ده توسیعاً تنظیم ایتمشدر .

١٠٩٨ وبعده ١١٤٣ حریقلرنده مکرراً یانمش و ١١٠٠ و ١١٥١ سنه‌لرنده مکرراً ومجدداً بنا ایدلمش ایسه‌ده عقارات موقوفه‌سی ضایع اولوب حقاله ناحیه‌سنده بولونان مزرعهٔ موقوفه‌سی وجه معاش مدرسین اولمقده ایدی . الیوم محتاج تعمیر برحالده موجوددر . ١١٥١ ده صوك بناسنده ایلك

مدرس اولان « احمد افندی » ١١٦٣ ده وفاتیله «حافظ حسین افندی » مدرس اولدیسه‌ده ١١٦٨ ده فوتیله « حسین افندی» و ١١٧٠ ده رفعیله حافظ حسین افندی زاده « حافظ احمد افندی » تدریسه متصرف و ١١٧٨ ده قصر یدندن درسعام مشهورفنارجی زاده «اولیاخلیل‌افندی» و ١٢٠١ده قصریدندن صوروقلی « حافظ علی افندی » مدرس و ١٢٠٤ ده رفعیله « شیرین علی افندی » تدریسه متصرف اولدیسه‌ده ١٢٠٨ ده ثانیاً « حافظ علی افندی » و١٢٢١ ده وفاتیله مخدومی «حافظ احمد افندی » و ١٢٢٧ ده رفعیله « محمد راشد افندی » و ١٢٣١ ده فوتیله « حافظ عثمان فاضل افندی » و ١٢٥٣ ده وفاتیله درسعام مشهور اینه بازارلی (السید الحاج اسماعیل حقی افندی) مدرس اوله‌رق وفاتنده اوغللری (مصطفی ، محمد نوری) افندیلر تدریسه مشترکاً متصرف اولمشلردر .

١٥ (دغرافیه مدرسه‌سی) محمد پاشا جامع شریفنك شمال غربیسنده یول اوزرنده یشیل‌ایرماق کنارنده واینکلر تربه‌سی اتصالنده اولوب اماسیه والیسی (امیر نورالدین طغرق) طرفندن ٦٣١ ده مسجد شریف اولمق اوزره بنا ایدلمش اولدیغی قپوسی بالاسنده محکوك اولان شوعبارهٔ عربیه‌دن اکلاشلمقده‌در .

« امر بعمارة هذا المسجد المبارك فی‌ایام الدولة السلطان

المعظم شاهنشـاه الاعظم مالك رقاب الامم علاء الدنيـا والدين ابو الفتح كيقباد بن كيخسرو برهان اميرالمؤمنين حاجی طغرق امیر شكار سنة احدى وثلثين وستمائة » .

بعده خضر پاشا زاده محمد پاشا بونك قربنده بویوك جامع شريفى بنا ايلدكده پك ياقين اولان بو مسجد شريفى ٩٠٠ ده مدرسه‌يه تحويل و (مدرسهٔ طغرقيه) ناميله توسيم ايتمشيدى. ١٠٩٨ تاريخنه قدر اربعين درجه‌سنده اولان علما مدرسهٔ مزبوره‌يه مدرس اولديغى حالده ١٠٩٩ ده ياندیغندن بر مدت عرصهٔ خاليه اوله‌رق قالمش و ١١١١ ده محمد پاشـا متوليسى اولان تاج‌الدين زاده (على بك) طرفندن مجدداً بنـا ونقود واراضى وقف ومدرسلكنى علمـادن (عمر افنـدى) يه اعطا ايتمش و ١١٣٢ ده وفاتيله (عبدالرحيم افندى) مدرس اولمشدر .

قيداً (دغراقيه) و شمدى‌يه قدر السنهٔ عامه‌ده (دراقيه) ديمكله مشهور اولان بو مدرسه‌نك مدرسى عبدالرحيم افنديـنك قصريديله ١١٣٦ ده علمادن (على افندى) و ١١٤٧ اوائلنده وفاتيله علمادن اينالى زاده (السيد ابراهيم افندى) و١١٨٣ده وفاتيله مخدومى (السـيد محمد افندى) و ١١٩٢ ده وفاتيـله علمادن (حافظ مصطفى افندى) مدرس و ١٢٠٦ ده وفاتيله اوغلى (حافظ عمر افنـدى) و ١٢١٢ ده فوتيـله (ابراهيم شاكر افندى) بن‌خليل افندى متصرف تدريس اولديلر ايـه‌ده

١٢٢٠ ده فوتیـله علمـادن (الحاج محمود افـندی) مدرس اولمشدر .

١٢٢١ ده بونكده قصریدیله علمادن (علی افندی) و ١٢٤٧ ده قصریدیله مخدومی (السید محمد افندی) و ١٢٦٧ ده (السـید الحاج حافظ احمد افندی) دراقیه مدرسی اولدیغی حالده ١٢٧٦ ده وفات ایلدکده اوغلی (حافظ حسن افندی) جهت تدریسه متصرف اولدیغی اثناده مدرسه مشرف خراب اولوب ١٢٩٦ ده ایرماغك طغیاننده تمامیله خراب واوقافی ده ضایع اولمش وبعده مشاهیر علمادن جانیكلی (محمد افندی) ١٣٠٨ ده جمع ایلدیکی اعانات نقدیه ایله مجـدداً بناسـنه همت ومدرسلکنی فخریاً درعهده ایدەرك ابراز حمیت ایتمشدر .

١٦ (رحمانیه مدرسـەسی) صاواقجه محلەسـنك شرق طرفده طاغ کنارنده یوکسك بر موقعده اولوب (عبدالرحمن ارزنجانی) حضرتلرینك تربەسی جـوارنده درکاه عالی قپوجی باشیلرندن اسبق اماسیه متسـلمی حاجی فیض الله زاده (الحاج عبدالرحمن اغا) طرفندن ١٢٠٦ ده بنا ایدلمشدر . اماسیەده اون بش سـنه قدر تحصیلده بولونان جانیكلی علی افندینـك تعریفنه کوره مدرسهٔ مزبوره اخور اوکی نام محلك قبله طرفده اولوب اخشاب اولدیغندن ١٢٧٥ حدودینـه طوغرو خراب وشمدی یری بیله غائب اولمشدر .

١٧ (سراجخانه مدرسەسی) سراجخانه جامع شریفنك

جهت غربیه‌سنده بر دائرهٔ مخصوصه اولوب شوسه یولی اوزرنده
یشیل ایرماق کنارنده‌در . ارباب خیراتدن وحاجیکوی قضاسی
اشرافندن قزبقلی زاده (الحاج محمود افندی) طرفندن ۱۳۰۰ ده
اخشاب اوله‌رق بنا ایدلمشدر . مشایخ علمادن کورجی (الحاج
ایوب افندی) بومدرسه‌یه ایلك مدرس اولمش واماسیه مبعوث
فاضلی (محمد عارف افندی) حضرتلری بو مدرسه‌دن تفیض
ایتمشدر .

۱۸ (سلطان بایزیدمدرسه‌سی) سلطان‌بایزیدجامع‌شریفنك
جهت غربیه‌سنده بردائرهٔ مخصوصه اولوب ۸۹۱ ده (سلطان
بایزید خان ثانی) حضرتلرینك امریله بنا وا کمال ایدلدیکی
مناسبتله (مدرسهٔ سلطانیه) دیمکله مشهور اولمشدر. بومدرسهٔ
عالیه‌نك شماله ناظر اولان قپوسی و اطراف اربعه‌سی سنکین ،
حجرانی واسع ومتین اولوب جنوبنده قپو حذاسنده مکمل بر
درسخانه‌سی ، اورته‌سنده برشادروانی ، ایکی طرفنده باغچه‌سی،
اوچ طرفنده اون درت حجره‌سی وشمالنده اوچ عدد ملازم
اوطه‌سی واردر .

بو مدرسهٔ عالیه‌نك مدرسلکی اماسیه مفتیلرینه مشروط
اولوب ۸۹۱ده اماسیه‌مفتیلکنه نصب‌اولونان اسبق شیخ‌الاسلام
اماسیه‌لی جمالی زاده زنبیلی (علی افندی) ایلك مدرس اولمش
و ۱۰۸٤ تاریخنه قدر بوشرطه رعایت ایدیله‌بیلمش ایسه‌ده
مفتی الحاج خضر افندینك ارتحالنده فتوا امینی (یحیی افندی)

اماسیه مفتیسی و مرزیفونی مصطفی افندی زاده (عیدی بیرام افندی) سلطانیه مدرسی اولەرق تفریق ایدلمشدر. فقط ۱۰۳۳ تاریخلرندن صکره برقاچ دفعه دها تفریق اولنمشیدی .

۱۰۹۹ وقعەسندە سلطانیه مدرسی اولان (عیدی افندی) طرابلس شام منلاسی اولدقده شیخ یعقوب زاده (الحاج مصطفی افندی) و ۱۱۰۷ ده استعفاسیله فضلادن داماد (الحاج عثمان افندی) و ۱۱۱۳ ده کبار علمادن چوروملی (احمد افندی) بعده متولی زاده (احمد افندی) بعده مشاهیر فضلادن عیدی افندی زاده (مصطفی عاکف افندی) مدرس و ۱۱۷۳ ده وفاتیله مخدومی (اسماعیل افندی) تدریسه متصرف اولدیسەده ۱۱۹۱ ده وفاتیله فضلادن (السید عثمان افندی) و ۱۲۲۱ ده فضلادن فضلی زاده (السید حافظ احمد افندی) مدرس وبونك ده برسنه صوکره ارتحالنده عاکف زاده (منلا عیدی) تدریسه متصرف اولمشدر .

۱۲۳۳ ده پدری السید عبدالرحیم افندینك ارتحالنه بناءً رفع اولنەرق علمادن خطاط مشهور کاتب زاده (السید احمد کاملی افندی) و ۱۲٤٤ ده ارتحالیله مخدومی علمادن (الحاج حافظ مصطفی رفعت افندی) سلطانیه مدرسی اولمش و ۱۲۸۱ ده درسعادته کیدوب اقامت و ۱۳۰۵ ده رحلت ایلدیکنه بناءً وکالتنده بولنان علمادن عربکیرلی (الحاج عثمان افندی) قاعدةً مدرس اولمشدر .

١٩ (سونقورلى مدرسه‌سى) بورمه مناره جامع شريفنك غرب طرفنده كائن سوقاق ايچنده پروانه بك محله‌سنده اولوب ١١٦٣ ده سونقورلى قضاسى اشرافندن سونقور زاده (الحاج محمد اغا) بنا ومدرسلكنى علمادن چوروملى (الحاج قره اسماعيل هاتف افندى) يه اعطا ايتمشدر . اماسيه‌ده، توقادده وسونقورلى قضاسنده مسقفات موقوفه‌سى وار ايدى . بوكا (مدرسهٔ سنقريه) دخى دينور .

ايلك مدرس اولان مومى اليه قره مفتى الحاج اسماعيل افندينك ١١٩٨ ده وفاتيله مخدومى (حافظ محمد افندى) و ١٢٣٠ ده فوتيله ديكر مخدومى اسبق اماسيه مفتيسى (مصطفى واضح افندى) مدرس اولمش ايسه‌ده ١٢٥١ ده وفاتيله مخدومى (نعمت افندى) تدريسه متصرف اوله‌رق مدرسه خراب و ١٣٠٤ حريقنده تماميله محو اولمش ايكن علمادن يعوق عثمان زاده حاجى مسود (احمد شكرى افندى) يالكز شمال طرفنى بنا وجنوبنده كنديسنه بر درسخانه وحجرهٔ مخصوصه انشا ايتمش و ١٣١٢ ده وفاتنه بناءً مخدومى (الحاج حافظ محمد توفيق افندى) مقام پدرى اشغال وتدريس ايله اشتغال ايتمكده بولنمشدر .

٢٠ (صوفيلر مدرسه‌سى) صوفيلر محله‌سنده عبدالله پاشا جامع شريفنك اتصال غربيسنده اولوب دار الحديثك ارقه‌سنده‌در . بو مدرسه‌نك شمالاً قارشوسنده بولنان درسخانه‌ده مشاهير

فضلای عصردن کوپریلی (حاجی حافظ مصطفی توفیق افندی) حضرتلرینک طابه‌سنه بر مکان تحصیل اولمق اوزره ١٣١٠ ده اشراف ممکتدن وفاضل مشارالیهک مخلصلرندن جنون زاده (الحاج مصطفی اغا) طرفندن بنا ایدلمشدر . بو مدرسه اخشابدن اولوب آغای مومی‌الیه طرفندن اداره ایدلمکده‌در . بو عبدالله پاشا جامع شریفنك اوکی دارالحدیث ، صاغ طرفی مدرسه ، صول طرفی دخی وقتیله دارالقرا وقارشوسی درسخانهٔ فضلا اولدیغی مناسبتله غایت فیضناك بر محل اولدیغی اثبات ایدییور . مدرسهٔ مزبوره‌نك ایلك مدرسی مشارالیه (حاجی حافظ افندی) حضرتلریدر .

٢١ (طورمطای مدرسه‌سی) کوك مدرسه محله‌سنك منتهای غربیسنده طورمطای تربه‌سنك قبله طرفنده کائن جامع شریفنك ایچنده اولوب ٦٦٥ ده اماسیه والیسی بکلر بکی (سیف‌الدین طورمطای) طرفندن بنا ایدلمشدر . بومدرسه جامع شریفك بویوك قپوسنك ایچ طرفنده کائن بوشلغك شمال وغرب طرفلرنده کوریلن اوفاق وسنکین حجرات عدیده‌دن عبارتدر . درسخانه‌سی شرق طرفنده مسدس شکلنده واسع ، اوستی آچیق ، منظرهٔ خارجیه‌سی دلفریب ، آچیق یاقوت کبی یشیل طاشلو ایله مزین اولدیغی مناسبتله (کوك مدرسه) دینکله مشهور اولدیغی وقفیه‌سنده مندرج ومحله‌یه علم مخصوص

اولمشدر . بو درسخانه؛ مؤخراً واقف مشـارالیهك اولادینه
تربهٔ مخصوصه اولەرق موجوددر .

بو مدرسـهٔ عالیەیه حکیم عصر اولان (غیاثالدین محمود
غرمینی) ایلك مدرس اولەرق بعده (ضیاءالدین عیسیالهکاری،
شمس الدین احمد وردی ، نصرالدین محمد بن غیاث غرمینی ،
شـمسالدین محمد بنالخـلاطی ، زینالدین یعقوب الزیاری ،
شرفالدین محمدارزنجانی ، بدرالدین طوغان ترکمانی، محیالدین
یحیی) کبی فضلا ٨٠٠ تاریخنه قدر مدرس اولمشلردر .

بینالعلماء بوکا (مدرسهٔ سیفیه) دخی دینور . ٨١٧ ده
(بدرالدین اسرائیل رومی) بو سیفیه مدرسی کورلمش وبعده
جمالالدین اسحاق ، الشیخ محیالدین محمد جرومی کبی فحول
علما مدرس اولەرق ترتیب مدارسده خمـسین اعتبار ایدلمش
و ١٠٢٧ ده بقعه اعتباریله (الشیـخ علاءالدین افندی) شیـخ
اولوب ١٠٣١ ده وفاتیله مخدومی (الشیـخ احمد شـمسالدین
افندی) شیـخ اولدیـەده ١٠٣٢ده شرط واقف وجهلهمدرسه
اعتبار اولنەرق علمادن (احمد افندی) مدرس اولمش وبعده
سلسلهٔ علمایه تابع اولەرق توجیهی اجرا ایدلمش و ١٠٩٨ ده
حاجی افندی زاده (الحاج عمرافندی) مدرس اولوب مکرراً
(حسن افندی) ایله عزل ونصب اولنمشدر .

١١١٥ ده عمر افندی محلولندن (خلیل افندی) ١١٣٧ده
وفاتیله مشاهیر محدثیندن حفظی زاده (الحاج حافظ عثمانفائق

افندی) و ۱۱۵۱ ده وفاتیله مشاهیر علمادن زاهد مشهور اقطاغی (الشیخ مصطفی افندی) و ۱۱۵۸ ده ترک تدریس ایدوب علمادن (عبدالله افندی) و ۱۱٦٤ ده فوتیله نصفنه (مصطفی افندی) ونصف دیگرینه (قره ابراهیم افندی) مدرس اولمشلردر .

۱۱۷٤ ده مصطفی افندینك وفاتیله قرامانی (احمد افندی) و ۱۱۷٦ ده قصر یدیله الحاج عثمان فائق افندی زاده (السید الحاج عبدالغنی افندی) بعده مخدومی (منلا عثمان) وبعده بونك مخدومی (منلا علی) افندیلر نصف تدریسه متصرف اولمشلر ایسهده ۱۲۳۷ ده قصریدیله علمادن اینه‌پازارلی(حافظ السید عبدالله شاکر افندی) و ۱۲٤۸ ده فوتیله مخدومی (عبدالله افندی) و ۱۲٦٦ ده بونکده وفاتیله عموجه‌سی اینه پازارلی (السید الحاج اسماعیل حقی افندی) مدرس و ۱۲۷۳ده وفاتیله اوغللری (مصطفی ، محمد نوری) افندیلر نصف تدریسه متصرف اولمشلردر .

۱۱۷۳ ده قره ابراهیم افندینك وفاتیله علمادن (السید ابراهیم افندی) و ۱۱۷۸ ده وفاتیله فضلادن (الحاج حسین افندی) و ۱۱۹۲ ده وفاتیله علمادن (الحاج عثمان افندی) و ۱۲۱۸ ده طاشکوپریلی (حافظ الحاج عبدالله افندی) بعده مخدومی (الشیخ محمد عارف افندی) و ۱۲۸۱ ده وفاتیله علمادن (حسن افندی) بعده علی قیا زاده (مصطفی

افندی) مدرس اولدیغی حالده وفاتیله اوغللری محمد سعید ، حسین کمالی ، احمد نیازی افندیلر دیگر نصف تدریسه تصرف ایتمشلردر .

٢٢ (طیار پاشا مدرسه‌سی) میدان کوپریسنك شمال غربیسنده اهلی خاتون تکیه‌سی یرنده وتربه‌سی اتصالنده‌اولوب جانیكلی حاجی علی پاشا زاده (طیار محمود پاشا) طرفندن ١٢١٨ ده بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر . بو مدرسه اخشاب . اولوب یشیل ایرماق کنارنده مکمل باغچه‌سی واردر . (میدان کوپری مدرسه‌سی) ده دینور . ١٢٨٨ ده خراب اولدیغی کورن شروانی زاده (محمد رشدی پاشا) تجدیداً تعمیر ایتدیرمشدر . بومدرسه‌یه ابتدا فحول علمادن پیاسلی (الحاج محمد افندی) مدرس اولوب ١٢٢٥ ده وفاتیله کبار علمادن (السید محمد طاهر افندی) و ١٢٣٣ ده (السید الحاج عبدالله افندی) مدرس و ١٢٤٢ ده فوتیله اوغللری (محمد عارف ، مصطفی) افندیلر ایله فضلی زاده (السید عبدالسلام افندی) مشترکاً وظیفهٔ تدریسه متصرف اولدیلر ایسه‌ده ١٢٤٦ ده رفعلرندن علمادن یکیجه‌لی زاده (السید محمد افندی) و ١٢٤٨ ده فوتیله (السید مصطفی افندی) و ١٢٥٧ ده فوتیله کبار علمادن (خواجه حافظ محمد افندی) مدرس و ١٢٧٥ ده فوتیله اوغللری (عمر وهبی ، حسن صدقی) افندیلر مشترکاً وظیفهٔ تدریسه متصرف اولوب اوقافی ضایع ومدرسه‌ده خراب

اولمش ایکن ١٣١٣ده درسعام کورجی (محمدافندی) تجدیده قیام وفوق‌العاده اقدام ایده‌رك اعانات ایله اتمام ایتمش وفخری مدرس اولمشدر .

٢٣ (عبداه پاشا مدرسه‌سی) صوفیلر محله‌سنده پاشای مشارالیهك جامعی حوالیسنده اولوب ٨٩٠ ده دارالحدیث اولمق اوزره عبدالله پاشا طرفندن بنا ومخدومی (عبدی بك) طرفندن وقفیه‌سی ٩٠٧ ده تنظیم ایدلمشدر . بودارالحدیث ، جامع شریفك ایچ قپوسی اوکنده کائن بوشاغك ایکی طرفنده ایکیشر اوطه‌دن عبارت اولوب بوشلغك اوزری دخی بیوك بر قبه ایله مستوردر . بودارالحدیثك اوطه‌لری اوفاق ودرسخانه‌سی جامع شریفدر .

شرمی زاده (تقی‌الدین عثمان افندی) ومدرس مشهور (عبدی افندی) کبی فضلا بودارالحدیثه محدث اولوب ترتیب مدارس‌ده خمسین راده‌سنده اعتبار ایدلمشدر . ١٠٩٨ ده (محمود افندی) و ١١٠١ ده (حافظ عمر افندی) و١١٢٤ده وفاتیله مخدومی (حافظ عبدالله افندی) و ١١٣٦ ده رفعیله درسعام مشهور دیاربکرلی (اسماعیل افندی) و ١١٤٢ ده درسعام اورته کویلی (السید عبدالوهاب افندی) و١١٤٥ ده فوتیله (عثمان افندی) و ١١٤٧ ده (احمدافندی) و١١٦٩ ده وفاتیله (الشیخ مصطفی افندی) و ١١٧٧ ده شیخ‌القرا (حافظ عثمان افندی) و ١١٧٩ ده وفاتیله (عثمان افندی)

و ١٢٠٤ ده (السيد حافظ عثمان افندی) و ١٢٢٨ ده (السيد محمد افندی) مدرس و ١٢٤٦ ده وفاتيله مخدومی (السيد ابوبكر افندی) تدريسه متصرف و ١٢٩٠ ده فوتيله مرعشلی (ابراهيم افندی) مدرس اولمشلردر .

٢٤ (عثمانيه مدرسه‌سی) ایچری شهرده قراطای محله‌سنده حاجی محمود چلبی تكيه‌سی اتصالنده اولوب ١١٤٩ ده بويوك اغامدرسی كبار علمادن عينتابی (الحاج قره عثمان افندی) طرفندن بنا واوقافی تنظيم ايدلمشدر. بوذاتك بنا يلديكی يالكز درسخانهٔ كبير اولوب اتصالده بولونان حاجی محمود چلبی تكيه‌سنده بر قاچ اوطه علاوه ايتمش وبعده تكيه تماميله مدرسه اعتبار اولنه‌رق عثمان افندی مدرسه‌سی ، عثمانيه مدرسه‌سی ديمكله بين العلماء معروف وبعده السنهٔ عامه‌ده تكيه مدرسه‌سی ديمكله مشهور اولمشدر . اوقافی بر قاچ دكان وخانه وباغدن عبارت اولوب شمدی جمله‌سی ضايع اولمشدر .

ابتدا مومی اليه عثمان افنديك تلميذی (عمر افندی) و ١١٨٣ ده وفاتيله مخدومی (حافظ مصطفى افندی) و ١٢٠٦ ده وفاتيله مخدومی (السيد حافظ عمر افندی) و ١٢١٨ ده وفاتيله (السيد مصطفى افندی) و ١٢٤٧ ده وفاتيله اوغلی (السيد احمد رفعت افندی) تدريسه متصرف اولديغندن بر مدت معطل قالمش وبعده تكيه مشيختنده بولونان مفتی جانيكلی زاده (الحاج محمد حلمی افندی) مدرسه‌يی اوياندیرمشدر.

٢٥ (فاطميه مدرسه‌سى) كومشلى زاده جامع شريفنك جنوب شرقى طرفنده كومشلى اوغلى تكيه‌سى يرنده اولوب (سلطان محمود خان اول) حضرتلرينك سرايليلرندن اماسيه‌لى (فاطمه‌خاتون) [١]طرفندن ١١٥٣ ده بنا واوقافى ١١٥٨ ده تنظيم ايدلمشدر . بومدرسهٔ عاليه اخشاب اوله‌رق بنا ايدلمش اولوب سلطان مشاراليهك تمليكى اوزرينه صارى الاك واورته كوى مالكانه‌لرينى وقف واولكندن اون‌ايكى‌بيك وايكنجيدن سكز بيك غروش افراز وسنوى درت بيك غروش متولى‌يه وبش بيك‌غروش مدرسه وايكى‌بيك غروش‌جابى‌يه‌ودرت بيك غروش مدرسه‌نك محروقات وتنويرات وتعميراتنه وبقيه‌سنى‌ده درسعادتده عتيق على پاشا جامعى امام ومؤذنلرينه تخصيص ايتمشدر .

مدرسهٔ خاتونيه ، مدرسهٔ فاطميه وكومشلى مدرسه‌سى ناميله مشهور اولان بومدرسه‌نك مدرسلكنه ابتدا بو تكيه‌نك صوك شيخى ، تربه‌دار حضرت پير اولان علمادن (الشيخ اسماعيل افندى) و ١١٧٩ ده علمادن (عمر افندى) و ١١٩٢ ده (السيد على افندى) و ١١٩٥ ده (السيد زين‌العابدين افندى) و ١٢١٢ ده طويللى (الحاج حسن

---

[١] مشاهير زعمادن اماسيه‌لى هندى زاده (الحاج احمداغا) نك زوجه‌سى اولديغى‌مناسبتله توليتى بونك‌اولاد ذكورينه تخصيص ايتمشدر.

افندی) و ١٢١٤ ده نیکسارلی (اسماعیل افندی) و ١٢٢٨ ده مخدومی درسعام (علی افندی) مدرس اولدیسه ده باقیله مدیغندن ١٢٨٠ تاریخنه طوغرو مدرسه خراب اولمشدر .

٢٦ (فیضیه مدرسه سی) کوك مدرسه محله سنده یورکیج پاشانك وقف خانی صره سنده شوسه یولی اوزرنده وخیریه مدرسه سنك مقابلنده اولوب اسبق اناطولی قاضیعسکری اماسیه لی (ابراهیم افندی) طرفندن اوغلی (السید فیض الله افندی) نامنه بنا و ١١٥١ ده اکمال واوقافی تنظیم ایدلمشدر . بومدرسه اخشابدن اولوب شمال وجنوب طرفلرنده حجراتی وغرب طرفنده درسخانه یی حاوی ایدی . ابتدای بناسنده غایت مکمل ایکن ١٢٠٧ حریقنده یاندیغندن ١٢٠٨ ده اماسیه لی (شریف احمد افندی) طرفندن بنا و ١٢٠٩ ده ایکنجی وقفیه سی ترتیب ایدلمش ومرور زمان ایله تکرار منشرف خراب اولدیغنی کورن شروانی زاده (محمد رشدی پاشا) ١٢٨٨ ده اوچنجی دفعه اوله رق مجدداً بنا ایتمشدر .

بومدرسه نك اوقافی اماسیه ده سکز دکان وایکی خانه اولوب آلتیسی (ابراهیم افندی) وایکیسی ده خانه ایله برابر (شریف احمد افندی) طرفندن وقف ایدلمشیدی . بونلرك جمله سی ده ضایع اولدیغندن مدرسه خراب اولمشدر . بومدرسه یه ابتدا صدر مشارالیهك اقرباسندن (الحاج محمود افندی) وبعده مخدومی (شریف احمد افندی) و ١٢١٠ ده وفاتیله علمادن

(حسين افندی) و ١٢٢٣ ده وفاتیله جانیکلی (الحاج محمد افندی) و ١٢٤٩ ده علمادن منکولجی زاده (السید یحیی افندی) و ١٢٦٥ ده وفاتیله مخدومی (السید ابراهیم افندی) مدرس اولمشلردر .

٢٧ (قاضی مدرسه‌سی) فتحیه محله‌سنده جامع شریفك جوارنده اولدیغی قیداً مضبوط ایسه‌ده شمدی ناموجود اولدیغی جهتله یری معلوم اوله‌مدی . بو مدرسه‌نك اطراف اربعه‌سی کارکیر ، حجراتی ودرونی اخشاب اولدیغندن عوارض کونیه‌یه مقاومت ایده‌میه‌رك غائب اولمشدر . برنجی بناسنی ٩٠٠ ده اناطولی قاضیعسکری منلا بکلك زاده (منلاولدان محمدچلبی) اکمال واوقافنی مخدومی قضاتدن (عبدالرحمن افندی) ٩١١ده تنظیم ایتمشدر . بو محله‌ده بولونان (قاضی حمامی) قاضیء مومی الیه طرفندن وقف ایدلمشدر. ٩٤٥ ده اولادندن (سیدی پاشا) طرفندن و ١٠٣١ ده سلطانیه خطیبی (الحج مصطفی افندی) طرفلرندن تجدیداً تعمیر ایدلمشدر .

بو مدرسه ، ترتیب مدارسده اربعین زاده‌سنده اعتبار اولنه‌رق بالی بك زاده عبدالرحمن چلبی ، نیکساری امیر سنان افندی ، سنادی افندی کبی علما قرن عاشرده مدرس اولمش و ١٠٦١ ده مشاهیر علمادن (قره محیی الدین افندی) بعده خواجه زاده (عبدالرحمن افندی) و ١٠٩٩ ده (حسن افندی) بعده حاجی افندی زاده (عمرافندی) بعده ایرا کلی

(الحاج حسن افندی) ١١٢١ ده مدرس اولمش و ١١٤٩ ده ارتحـال ایتمکله اخلاقی طرفندن محـافظه ایدیله‌میوب ١١٦٣ سالندن صکره غائب اولمشدر . قره محيي‌الدين افندی ایله‌الحاج حسـن افندی اوقافنی توسـیع وبعض مسـقفات وقفیه علاوه ایتمشلر ایدی . بونلرك جمله‌سی‌ده ضایع اولمشدر .

٢٨ (قپانجی زاده مدرسه‌سی) دوه‌خانه محله‌سنده قاکلی پازارینك شمال غربیـسی نهایتنده شوسه یولی اوزرنده وسلطان بایزید مکتبنك حذاسنده‌در. خواجکان دیوان همایوندن اماسیه‌لی قپانجی زاده (الحاج حسین زکی افندی) طرفندن ١٢٥٨ ده بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر . بومدرسه اخشابدن اولوب الحاج بکتاش اغادن اشـترا وسـلطان محمود خان ثانی حضرتلرینك اراده‌سیله سلطان بایزید اودونلغندن اسـتبدال وبانئ مومی‌الیه طرفـدن وقف اولونان مکان اوزرنده جسـیم وغایت لطیفـه اوله‌رق بنا ایدلمشدر . قپوسی ابتدای بناسـنده شرق طرفنده اولوب اوزرنده معظم بر درسـخانه‌سی وایچنده صـوبی وار ایدی .

مرور زمان ایله مشرف‌خراب ونقود موقوفه‌سی‌ده ضایع اولدیغندن هم‌مدرسه‌یی اعمار وهم‌ده تدارك عقار ایتمك‌ملاحظه اولنه‌رق ١٣٠٨ ده شرق وشمال جهتلری تماماً هدم ایدیلوب التنده اون درت دکان واوسـتنده حجرات اوله‌رق مکمل بر صورتده یاپیلمش ایدی . فقط ١٣٢٥ ده تماماً یانوب عرصـهٔ

موقوفه‌سیله برابر اویله بر اثر عالی بلاسبب شرعی اشهاد اولنه‌رق ملك عقار اولمشدر .

بو مدرسهٔ عالیه‌یه مشاهیر فضلادن ابتدا اینه‌پازارلی (السید الحاج اسماعیل حقی افندی) و ١٢٧٣ ده وفاتیله اوغللری (مصطفی ، محمد نوری) افندیلر و بونلرك وفاتیله مصطفی افندینك مخدومی (احمد افندی) مدرس اولمشدر .

٢٩ (کاشفیه مدرسه‌سی) اسکی کتخدا محله‌سنده چوقور کلیسانك غرباً اتصالنده عبداللطیف افندی کتبخانه‌سنك شرقنده واقع سوقاغك ایچنده‌در. اماسیه اعیانندن اسبق بوستانجی باشی قلاییجی خلیل اغا زاده الحاج عمر اغا ١١٧٤ ده وفات ایدرکن ثلث مالندن برمدرسه یاپیلمسنی وصیت ومشاهیر فضلادن سکو کویلی زاده (الحاج محمد کاشف افندی) یی وصی مختار نصب ایلدیکندن ١١٧٥ ده وصی مشارالیهك همتیله مدرسه بنا وبقیهٔ ثلث مالندن بر قاچ دکان اشترا اولنه‌رق وقف و (کاشفیه) نامیله تسمیه ایدلمشدر .

بو مدرسه دخی اخشاب اولوب مشرف خراب اولدیغندن ١٢٤٤ ده آق حسن زاده الحاج حسن اغا طرفندن تجدید ایدلمش وبعده ینه مشرف خراب اولوب ١٣٠٤ ده وزرادن شفیق پاشانك زوجهٔ صالحه‌سی (عائشه خانم) طرفندن مجدداً اعمار اولنمشدر . بو مدرسه‌یه ابتدا مفتیٔ شهیر الحاج کاشف محمد افندینك اقرباسندن سکوکویلی زاده (الحاج حافظ عثمان افندی)

١١٧٥ ده مدرس اولوب ١١٩١ ده وفاتيـله برادرى (حافظ محمد افندى) و ١٢١٣ ده وفاتيله فقهـادن جانيكلى (السيد حسن افندى) و بعده صاچلى دامادى منكولجى زاده (السيد ابوبكر افندى) و١٢٥٥ ده وفاتيله يكنى (السيد على افندى) مدرس اولمشـيدى . ١٢٩٨ ده مكتب رشـدى معلم عرفانى علمـادن ارخـويلى (عثمان رمزى افندى) مدرس اولەرق اعمارينه همت ايتمشدر .

٣٠ (كوچك اغا مدرسەسى) شامليلر محلەسنده اياس اغا جامع شريفنك اوكنده برداٸرۀ مخصوصه اولوب جامع شريفك شمال وغرب طرفلرينى محيطـدر . كوچك قپو اغاسى ديمكله مشهور (اياس اغا) طرفنـدن ٩٠٠ ده بنـا واوقافى تنظيم ايدلمشدر . غايت متين ، اطرافى سنكين اولان بومدرسۀ عاليه؛ ترتيب مدارس صرەسنده خمسين رادەسـنده اولەرق (اياس اغا مدرسەسى) و (مدرسۀ اياسيه) ديمكلەده مشهور وشمدى يه قدر معموردر .

بومدرسەيه فضلادن ابتدا شاملو زاده (تاج الدين ابراهيم افندى) وبعده امير قولى (شمس الدين احمد افندى) وبونك ٩١٨ ده اسـتانبوله نقلندن صـوكره يك چوق علما مدرس اولەرق احراز مولويت ايتمشلردر . ١٠٨٦ ده فضلادن پيرى افندى زاده (حافظ حسـين افندى) و آرالقده (حافظ على افندى) و ١١٠١ ده حافظ حسين افنديـنك محلولندن (ابراهيم

افندی) وبعده (عمر افندی) و ١١١٣ ده (علی افندی)
مدرس ومتولی اولدیسه‌ده ١١١٤ ده علی افندی تولیتده‌قالوب
(الشیخ محمد افندی) مدرس اولمش و ١١٢٩ ده (عبدالله
افندی) و ١١٣٢ ده فضلادن چوروملی (حافظ السید محمد
افندی) مدرس اولمشدر .

١١٤٣ ده السید الحاج محمدافندینك وفاتیله نصفنه‌مخدومی
(السید احمد سعید افندی) ونصف دیکرینه کبار علمادن
(السید علی افندی) و ١١٤٤ ده السید احمد سعید افندینك
ترکیله مفتی زاده (السید حافظ ابوبکر افندی) و ١١٤٥ ده
بونکده فوتیله اوبر نصفه دخی مومی‌الیه (السید علی‌افندی)
مستقلاً مدرس‌اولدیغی حالده ١١٧٣ ده وفاتیله علمادن‌شریف
زاده (السید الحاج مصطفی افندی) و ١١٩٠ ده وفاتیله
نصفنه مخدومی (السید محمد امین افندی) ونصف دیکرینه
شیخ زاده (السید عبدالله وجیه افندی) و ١١٩٥ ده السید
محمد امین افندینك رفعیله مشارالیه (السید عبدالله وجیه
افندی) مستقلاً مدرس اولدقده بویوك اغا مدرسه‌لکی کبی
عینیله اولاد واحفادی حصهٔ تدریسدن مستفید اولمشلردر .

٣١ (محمد پاشا مدرسه‌سی) محمد پاشا جامع شریفنك
حولیسنده بردائرهٔ مخصوصه اولوب شمال وشرق طرفلرینی
محیطدر . ٩٠٠ ده خضر پاشا زاده محمد پاشا طرفندن کارکیر
ومتین بر صورتده بنا واوقافی تنظیم ایدلمش اولوب مجراتی

لطيف واولدقجه واسع در . ترتيب مدارس ده ستين زاده سنده اولوب بو مدرسه نك مدرسلكندن احراز مولويت ايدن كبار علما چوقدر .

بو مدرسه يه مشاهير فضلا مدرس اوله رق چلبي زاده عمر افنديك ١٠٩٥ ده وفاتيله محلولندن درسعام مشهور چورومل (السيد حافظ محمد افندي) و ١١٤٣ ده وفاتيله مخدومنك حجازده بولنمسندن استفاده ايدن ديار بكرلي (اسماعيل افندي) و ١١٤٤ ده عودتيله مخدومي فضلادن امير مدرس (السيد الحاج احمد سعيد افندي) و ١١٧٩ ده مخدومي (السيد عبدالرحيم افندي) و ١١٩٧ ده وفاتيله مخدوملري (السيد مصطفى ، حافظ حسن ، محمد) افنديلر و ١٢٠٩ ده بونلرك رفعيله اماسيه فتوى اميني (عمر افندي) و ١٢١٣ ده قره حصاري (احمد افندي) وبعده (حافظ محمد افندي) وبعده ايكيسنكده رفعيله ١٢١٤ اوائلنده ثانياً (عمر افندي) مدرس و ١٢٢٠ ده وفاتيله اوغللري (السيد علي ، ثابت) وبعده اوزون مفتي زاده (السيد مصطفى ، صالح) افنديلر متصرف تدريس اولديلر ايسه ده ١٢٤٧ ده جمله سي ده رفع اولنه رق كبار علمادن موركالي « حسن افندي » مدرس اولمش وبونكده وفاتيله اوغلي « اسماعيل افندي » متصرف تدريس ومخدومي « حافظ احمد افندي » كسب اقتدار ايلدكندن ١٣١٨ ده مدرس اولمشدر .

٣٢ « محمد بك مدرسه سي » محمد پاشا جامع شريفنك غرب

جنوبیسنده یول اوزرنده اولوب وزیر مشارالیهك احفادندن ومشاهیر اسخیادن قورد بك زاده « محمد بك » طرفندن ۱۳۰۸ ده اخشاب اوله‌رق بنا و آلتنده بولونان دکانلری بورایه وقف وتخصیص ایتمشدر . مدرسهٔ مزبوره بش حجرهٔ لطیفه‌دن عبارت اولوب اقرباسندن شیخ القرا دیوان افندیسی زاده « حافظ محمد نوری افندی » ایلك مدرس اولمشدر .

۳۲ « مسعودیه مدرسه‌سی » اماسیه‌ده « سلطان مسعود سلجوقی » طرفندن بنا ایدیلن سمره قصبه‌سی درونده یاپیلدیغی بهجة النواریخ ، العیلم الزاخر کبی تواریخده مذکور ایسه‌ده ایدیلان تحریات جدیه نتیجه‌سنده اماسیه‌نك داخل وخارجنده کائن سمره اطلاق ایدیلن بلدهٔ قدیمه‌لرده بو مدرسه‌یه دلالت ایده‌جك آثاره تصادف ایدیله‌مدی . اماسیه سمره‌سنده یعنی اوچلر محله‌سنك منتهای شمالیسنده مزارلق ایچنده کوریلن جسیم بنای سلجوقی مدرسه ظن اولنورسه‌ده سلطان مسعودك تربه‌سی اولدیغی یان ستونلری اوزرنده مشهود اولان کتابهٔ محکوکه‌دن اکلاشیلیر .

۳٤ (نارلی باغچه مدرسه‌سی) شهزادکان تربه‌سی اوکنده کوریلن مزارلغك جهت غربیه‌سنده یول اوزرنده ایدی . اون بر حجره‌سی ، بر درسخانه‌سی جسیم بر باغچه‌سی اولوب اخشاب اوله‌رق یاپیلمش وباغچه‌سی (نارلی باغچه) دیمکله مشهور اولمش بولندیغندن بومدرسه وجوارنده بولونان مزارلق

(نارلی باغچه مدرسه‌سی) و (نارلی باغچه مزارلغی) دیمکله مشهور اولمشدر . بومدرسه‌یی ١١٦٧ ده اماسیه اعیاننندن شهر کتخداسی توریدی زاده (الحاج حافظ سلیمان‌اغا) بناواوقافنی تنظیم ایتمشدر . بوکا (مدرسهٔ سلیمانیه) دخی دینور .

بومدرسه‌یه ابتدا علمادن (حافظعبدالله افندی)و١١٨٩ده وفاتیله البستانی (ابراهیم افندی) و ١٢٠٠ ده (حافظ محمد افندی) و١٢٠٥ ده ارزنجانی (اولیاابراهیم افندی) و١٢١١ده (السید حسن افندی) و١٢٢٧ ده مجید اوزیلی (السید احمد افندی) وبعده اسکلبلی (حسین افندی) وبعده مخدومی (حافظ محمد افندی) مدرس‌اولدیغی اثناده ١٢٨١ده اماسیه متصرفی (ضیا پاشا) شوسه یولی تنظیم ایدرکن تام‌یول اوزرینه کلدیکندن ذاتاً مشرف خراب اولان بومدرسه‌یی هدم وتخریب ایده‌رك نصفندن‌زیاده‌سنی یوله ودیکر نصفنی دخی‌مدرس اولان (حافظ محمد افندی) یه ویرمش وبوده اوزرینه برخانه بنا ایتمشدر .

٣٥ (یعقوب پاشا مدرسه‌سی) پیر الیاس حضرتلرینك جوارنده بولونان چله‌خانه تکیه‌سی اولوب مشارالیه یعقوب‌پاشا طرفندن ٨١٥ ده چله‌خانه یعنی خلوتی تکیه‌سی اولمق اوزره بنا ایدلمشدر .

بومدرسه جامع شریفك یمین و یسارنده اولوب اوطه‌لری اوفاق وکارکیردر . شرق‌طرفنده اوطه‌لرك شمالنده‌واسع برشیخ

اوطه‌سی واردر . بو اوطـه‌ده چله‌خانه وبو اوطـه‌نك‌ده شیخ اوطه‌سی اولدیغی وقفیه‌سنده مذکوردر .

بوتکیه ١٠٣١ تاریخنه قدر برشیخ‌ایله اداره اولنوب‌انجق یعقوب پاشا جامعی واعظی (الشیخ حسـام‌الدین افندی) ایله علمادن (الشیخ عبدی افندی) اراسنده اون سنه قدر دوام ایدن مشیخت نزاعنی‌قطع ایچون شیخ اوطه‌سی تکیه وچله‌خانه دخی مدرسه اعتبارایدلمش وتکیه شیخلکی حسام‌الدین افندی‌یه ویعقوب پاشا مدرسلکی‌دخی الشیخ عبدی افندی‌یه ویرلمشدر.

بعده ترتیب مدارســه ادخال اولنه‌رق اربعین راده‌ســنده اعتبار ایدلمش ودرسعام اولان علمایه توجیه اولنوب١٠٩٩ ده علمـادن (اسماعیل افندی) و ١١٠٧ ده قصریدیله مخدومی (خلیل افندی) و ١١٢٠ ده مخدومی (حافظ محمد افندی) و ١١٢١ ده علمادن (ابوبکر افندی) وبعده‌مفتی زاده (السید ابوبکر افندی) و ١١٦١ ده قصریدیله فضلادن محدث‌مشهور اوزون مدرس (سلیمان افندی) و ١١٩٣ ده وفاتیله تنصیف ایدیلوب نصفنه مخدومی (السید مصطفی‌افندی) ودیکر نصفنه دخی فضلادن کمشخانه‌لی (السید ابوبکر افندی) و ١١٩٨ده (الســید سلـیمان افندی) و ١٢٠٨ ده اوزون مدرس زاده السید مصطفی افندینك وفاتیله اوغللری (السید حافظ عبدالله حسن) افندیلر مدرس اولمشلردر .

١٢٠٧ ده الســید سلیمان افندینك قصریدیله احمد افندی

زاده « محمد، احمد » افندیلر متصرف تدریس اولوب ١٢٣٢ ده السید حافظ عبدالله افندینك وفاتیله مخدومی علمادن مشهور صاری مدرس « السید مصطفی افندی » و ١٢٦٢ ده محمد واحمد افندیلرك وفاتنده برادری « السید محمد افندی » ایله مشترکاً یعقوب پاشا مدرسی اولمش و ١٢٧٣ ده وفاتیله مخدومی « السید محمد طاهر افندی » مشترکاً وعموجه‌سی السید محمد افندینك ١٢٨٣ ده وفاتیله مستقلاً مدرس اولدیغی حالده ١٢٩١ ده وفات ایتمکله اوغللری « محمد سالم، حسن تحسین، احمد شوقی » افندیلر متصرف تدریس اولمشلر ایسه‌ده ١٣١٥ ده رفع اولنه‌رق علمادن مجدی زاده « حافظ مصطفی صادق افندی » مدرس اولمشدر .

٣٦ « یورکج پاشا مدرسه‌سی » جامع شریفك ایچنده واوکنده بولونان برقاچ حجرهٔ سنکین اولوب پاشای مشارالیه طرفندن بنا ایدلمشدر. بواوطه‌لر ؛ اصلنده مدرسه اولق اوزره بنا ایدلدیکی وقفیه‌سنده مسطور اولوب ستین راده‌سنده معتبر وبرنجی صنف مدارسدن معدود ایدی . بعده علمانك وطلبهٔ علومك کثرتنه بناءً متولی یورکج پاشا زاده « مصطفی بك » ١٠٤٤ ده جامع شریفك حولیسنده شرق طرفنده اخشابدن اوزایکی حجره‌یی حاوی برمدرسه بنا ایتمش و ١٢٧١ حدودنده خراب اولوب باغچه شکلنده قالمشدر. طقوزنجی واونجی قرن هجری ظرفنده بك چوق افاضل بومدرسه‌یه مدرس اوله‌رق فضلادن ،

کبار علمایه توجیه اولنمش و ١١١٢ ده کبار علمادن حفظی زاده « الحاج حافظ علی افندی » و ١١٣٦ ده فضلادن « کرد حافظ » دیمکله مشهور (الحاج علی افندی) و ١١٤٨ ده مخدومی کبار فضلادن (الحاج حافظ عبدالرحمن افندی) و ١١٧٣ ده وفاتیله (حافظ عثمان افندی) و ١١٩٢ ده چوروملی (الحاج عثمان مخلص افندی) و ١٢١٢ ده وفاتیله کبار علمادن چایکویلی (الحاج احمد خاکی افندی) ١٢٢١ ده وفاتیله علمادن ارکوبی زاده (السید کاشف محمد افندی) و ١٢٣٣ ده مخدومی (السید عبدالرزاق افندی) و ١٢٥٨ ده وفاتیله خاکی افندی زاده (محمد ، مصطفی) افندیلر مدرس اولوب ١٢٨٠ ده محمد افندینك وبعده الحاج مصطفی افندینك وفاتلریله اولادی وظیفهٔ تدریسه متصرف وبونلردن قهوه‌جی (محمد عارف) بولنمقده‌در.

اماسیه‌ده طلبهٔ علوم ومعارفی انفاق، ارباب تدریس وتعلیمی اعاشه وعموماً اماسیه‌ده بولونان وخارجدن کلن فقرا ومسافرینی حسن اداره واطعام ایتمك ایچون سلاطین ، وزرا ، امرا واعیان وقتیله عمارتخانه‌لر یعنی مسافرخانه‌لر بنا ایدوب باشلیجه‌لری شونلردر :

بایزید پاشا عمارتی ، یورکچ پاشا عمارتی ، سلطان بایزید عمارتی ، محمد پاشا عمارتی ، خاتونیه عمارتی‌در . بو عمارتلرك نزدنده ایریجه برر تابخانه اولوب شو حالده اماسیه شهرنده بش عمارتخانه بشده تابخانه واردر . بونلردن ماعدا عموماً مسافرین

وسیاحین وفقرایه کشاده اولمق اوزره اماسیه‌ده پك چوق ضیافتخانه‌لر وار ایدی . باشلیجه‌لری شونلردر .

مولویخانه‌ده پروانه بك ضیافتخانه‌سی ، حاجی محمود چلبی ضیافتخانه‌سی ، یعقوب پاشا ضیافتخانه‌سی ، شیخ جوعی ضیافتخانه‌سی ، شیخ حسام‌الدین قباوی ضیافتخانه‌سی ، اهلی خاتون ضیافتخانه‌سی ، خواجه سلطان ضیافتخانه‌سی ، اخی ضربخانه ضیافتخانه‌سی ، خصر پاشا ضیافتخانه‌سی ، یاقوت پاشا ضیافتخانه‌سی ، اخی سعدالدین ضیافتخانه‌سیدر . بو اون بر ضیافتخانه‌نك طعامیه‌سی مبذول ، طباخی وخبازی معین ونقباسی موظف اولوب بونلردن ماعدا خصوصی ضیافتخانه‌لر موجود ایدی . دها بوندن قرق سنه اولنه کلنجه‌یه قدر اماسیه‌ده موجود اولان اعیان واشرافك خانه‌لری عموماً برر ضیافتخانه حالنده ایدی .

وثائق عتیقه ، سجلات شرعیه ، قیود رسمیه و محکوکه واوقاف‌موجوده ایله ثابت‌اولان شوقدر مبانیٔ دینیه، مؤسسات علمیه ، مأثر مدنیه واثار اسلامیه ؛ اماسیه‌ده اسلاف کرامك انتشار علومه ، تعمیم معارفه ، ترفیه اخوانه ، تسهیل اموره نه بویوك همتلر ، نه یولده فداکارلقلر صرف وبذل‌ایلدکلرینك درجه‌سنی تعیین و بالعموم اعیان واشراف عادتا بوتون وارلغنی ملت اسلامیه‌نك تعالیٔ اقبالنه وقف ایتدکلرینی اثبات ایدر.

شو مؤسسات خیریه‌نك تاریخلرینه دقت بیورولورسه

اماسیه‌نك فتحندن سکز یوز تاریخنه قدر تدریجاً تزاید ایدن مبانیٔ علمیه ؛ بیك تاریخنه قدر فوق‌العاده تزاید وبیك یوز اون بش تاریخنه قدر توقف وایکیوز اون بش تاریخنه قدر جزئی تزاید ایتدیکی حالده بعده تناقص ایتمش وبطی صورتده سیر ایدن‌تدنی، اکتساب سرعت ایده‌رك اوکنه‌کان مبانیٔ علمیه‌یی ، مؤسسات خیریه‌یی هدم وتخریب ایله‌مش اولدیغی اکلاشیلیر .

ایشته بوقدر تخریباتك اوکنی آلمق وتعمم ایدن جهلی علمه تحویل ایتمك ایچون معارف عمومیه نظارتی اماسیه‌ده آلاجه یحیي مدرسه‌سنی یعقوب یرینه ١٢٨١ده جسیم بر (مکتب رشدی) بنا ایتمش وقوجه‌برلوا مرکزینه برمکتب عرفانك عدم کفایتی انجق ١٣٠٠ تاریخنده تقدیراولنه‌رق اوچ (مکتب ابتدائی) دها کشاد اولنمشدر . فقط ١٣١١ حریقنده (مکتب رشدی) یاندیغندن ١٣١٥ ده بکلر سرایی یرنده بر (مکتب اعدادی) ومتعاقباً کرد مکتبی یرینه برده (انات ابتدائی مکتبی) کشاد اولنه‌رق اسکی (مکتب رشدی) دن پك‌چوق استفاده‌ایدلمش و١٣٢٦ده حیات مشروطیت قائم‌اولدیغی‌متعاقب اماسیه‌محیطنده افکار عمومیه‌نك‌مظهر اولدیغی برتحول آنی اوزرینه هرکسده برحرکت محسوس اولمش واماسیه اعیانی اسکی سماحتی ینه ابراز ایتمکه باشلامشدر .

بناءً علیه : زیله‌لی (الحاج حسن افندی) ؛ بری تاتار محله‌سنده ، دیکری سلطان بایزید جامعی حوالیسنده ایکی مکتب

وطوپجی زاده (خلیل افندی) وبرادری؛ اسکی مکتب رشدی یرینه برمکتب واماسیه اتحاد ترقی قلوبی؛ قزغانجی محله‌سنده روضهٔ اتحاد نامیله مشهور برمکتب وخطیب زاده (محمد امین افندی) بورمه مناره اتصالنده معمار باشی حسن افندی مکتبی یرینه بر مدرسه ویموق عثمان زاده (محمد حمدی افندی) سلطان بایزید جامعی حولیسنده معظم بر کتبخانه بنا وتعمیم معارفه همت واعتنا ایتمشلردر .

معارف نظارتی دخی مقدما ایکنجی صنفدن اولمق اوزره کشاد ایدیلن اعدادی مکتبنی ١٣٣٠ اوائلنده برنجی صنفه اعلا [*] ایده‌رك اوچ مکتب ابتدائی‌یی آلتی‌یه ابلاغ وبر اناث مکتبی کافی اولمدیغی اکلاشیلدیغندن اوچلر محله‌سنده بر دها کشاد ایله‌مشدر .

عالمده ملوك وامرایه وطن اولمش
یوزلرجه صدور ووزرایه وطن اولمش
بیکلرجه شیوخ وعلمایه وطن اولمش
فکر ایت که کچیرمش نه‌لر اعصار اماسیه

اماسیه‌ده الیوم مشهود اولان آثار عتیقه وجدیده ومبانیٔ

---

[١] بومکتبی اعلایه اماسیه مبعوثی فاضل عارف افندی حضرتلرینك همتی باعث اولشدر .

علميه وسائره‌نك دلالت وتواريخ مضبوطه‌نك شهادت ايلديكى اوزره اماسيه ؛ پونتوس قراللرينه ، بعده بر قاچ بيزانس ايمپراطورلرينه وبعده دانشمنديه ، سلجوقيه ، عثمانيه تورك حكومتلرندن برقاچ پادشاه اسلامه وطن اولمقله مشهور اولمشدر .

اماسيه‌ده اجراى حكومت ايدن پونت قراللرى ايله بيزانس ايمپراطورلغنده اشتهار ايدن ايكى خاندان قديم ؛ اماسيه‌دن ظهور ايلديكى مشهور اولوب بونلردن برى (فوقاس خاندانى) ديكرى‌ده (قومننوس خاندانى) در . برنجى خاندندن فوقاس، نيكفور وايكنجى خاندندن ايساق ، آلكسى ، يانى ناميله مشهور بش ايمپراطور اماسيه‌دن ظهور ايتمشدر .

× دانشمنديه حكومتندن ملك عزالدين محمد غازى بك وسلاطين سلجوقيه‌دن برنجى وايكنجى سلطان مسعود وپادشاهان آل عثماندن سلطان مراد خان ثانى ، سلطان سليم خان اول كبى ايكى پادشاه عالى شان اماسيه‌ده اشتهار وتولد ايتدكارى كبى ملوك طوائفدن سلطان آرتنا بك وشاد كلدى پادشاه كبى اناطولى‌ده تأسيس حكومت ايدن ايكى حكمدار ، اماسيه‌دن ظهور ايتمشدر . بونلرك صورت ظهورى وتراجم احوالى باب اول وثانى‌ده ذكر اولنه‌جقدر .

دولت سلجوقيه وزراسندن صاحب اعظم مقامنده بولونان (حسام الدوله حسن غازى ، مهذب الدين على ، مخدومى معين الدين سليمان پروانه ، حفيدى عزالدين محمد پروانه ، شمس الدين محمود طغرائى ،

برادری فخرالدین علی) وسلطنت جلیلهٔ عثمانیه وزراسندن (یخشی بك زاده بایزید پاشا ، خواجه محمد پاشا ، جمالی زاده پیری محمد پاشا ، بایبوردلی احمد اغا زاده قره ابراهیم پاشا ، روس رضوان اغازاده احمد پاشا ، ظنه‌لی جعفر اغا زاده السید احمد پاشا ، خطیب زاده نائلی عبدالله پاشا ، شروانی زاده محمد رشدی پاشا) اماسیه‌نك یتشدیردیکی اعاظم رجال سلجوقیه وعثمانیه‌دندر .

حکومت سلجوقیه‌دورنده قاضی‌القضاة اولان (اوحدالدین محمودالقیاری ، صدرالدین محمدالترکانی، عمادالدین عمرالاماسی، نظام‌الدین عبدالملك‌الرومی) وسلطنت جلیلهٔ عثمانیه‌ده‌شیخ‌الاسلام اولان) نیکده‌لی زاده صوفی بایزید چلبی ، کومشلی زاده عبدالرحمن چلبی ، افضل زاده حمیدالدین محمد چلبی ، جمالی زاده زنبیلی علی‌افندی ، کمال پاشا زاده شمس‌الدین‌احمدافندی، مؤید زاده عبدالقادر شیخی افندی ، ممك زاده مصطفی‌افندی) دخی اماسیه‌دن ظهور ایدن اعاظم علمادندر .

بونلردن ماعدا پك چوق وزرا ، صدور ، امرا ، موالی واعیان، اماسیه‌دن نشئت‌ایده‌رك هر بری اماسیه‌ده وبلادسائره‌ده برر سلالهٔ عظیمه براقمش وانسابندن پك چوق اکابر مسالك مختلفه‌ده کسب اشتهار ایتمشلردر. بوسلاله‌لردن پك زیاده‌مشهور اولانلری شونلردر .

(آرتنا بك سلاله‌سی) اماسیه‌ده بکلر بکی عزالدین محمد

پروانه بكك نائل صحابتى اولان اويغور بكلرندن جعفر بكك مخدومى سلطان آرتنا بك اولادينه دينور. بونلر مؤخراً ايكى فرقه اولوب برينه (اينه‌خانلو) ديكرينه‌ده (آرتنالو) دينمشدر. برنجيسى (اينه خان بن جعفر بك) وايكنجيسى (آرتنا بك بن محمد بك) اولادلريدر . هر ايكى فرقه‌ده اماسيه‌ده تفرع ايده‌رك بيك تاريخلرينه قدر انسابى بولنه‌بيلمشدر . بونلردن محمد بك ، جعفر بك ، على بك ، اينه خان بك ، على پاشا بك مشهور اولوب على پاشادن اوچنجى بر فرقه دها ظهور ايده‌رك (على پاشا زاده) دينمشدر .

(اتابك سلاله‌سى) اماسيه‌ده ايكنجى سلطان مسعود سلجوقى اتابكى اولان ناصرالدين احمد بكك اولادينه دينور . بونلردن اوچ فرقهٔ عظيمه ظهور ايدوب برينه خواجه محمد پاشا زاده ديكرينه يوركج پاشا زاده اوبرينه خضر پاشا زاده دينمشدر . ديكر بر فرقه‌سى‌ده الياس بك زاده اولوب بونلرك جمله‌سى‌ده شهرتلرينى محافظه ايده‌رك ادامهٔ موجوديت ايتمشدر. اليوم خواجهَ محمد پاشا وخضر پاشا احفادى ذوى‌الارحام ويوركج پاشا اولادى تماميله عصبات اوله‌رق موجوددر .

(ايلتكين سلاله‌سى) اماسيه فاتحلرندن ودانشمند غازى امراسندن ناصر الدولة ايلتكين خوارزمى اولادينه دينور . بونلر اوچ فرقه‌يه منقسم اولوب غياث‌الدين محمود فرقه‌سى قونيه‌ده وحسام‌الدين حسين رومى فرقه‌سى مصرده قالمش

وانجق آیدین فرقه‌سی اماسیه‌ده تفرع ایتمشدر. بونلردن مؤخراً قاکالی شعبه‌سی ظهور ایدوب بیك یوز تاریخنه قدر افرادی بولنه‌بیلمشدر . بونلردن آیدین پاشا ، علی ، حسن بکلر مشهوردر .

(بابا سلاله‌سی) ٦٥٠ تاریخنه قدر دور سلجوقیده پك زیاده مشهور اولان بابا الیاس خراسانی اولادینه دینور. بونلردن اوچ فرقهٔ عظیمه ظهور ایده‌رك هر بری شعبه‌لر تشکیل ایتمشدر. عاشق پاشا فرقه‌سی ، قتلو بك فرقه‌سی ، فیروز بك فرقه‌سی اك زیاده مشهور اولوب برنجی فرقه نامنی بیك تاریخنه قدر محافظه ایلدیکی حالده مؤخراً انعام بك زاده ، متولی زاده عنوانلریله تحویل شهرت ایتمشدر . ایکنجی فرقه‌دن باشلیجه اوغورلو ، اولو بکلو بعده جبه‌جیلو ، فغفورلو شعبه‌لری ظهور ایدوب جبه‌جی زاده ، فغفور پاشا زاده فرقه‌لری دوام ایده‌رك سفر اغا زاده ، حفظی زاده بعده غنی زاده شهرتلری تحدث واوچنجی فرقه‌دن فیروز پاشا زاده شعبه‌سی اشتهار ایتمشدر . بوسلاله تحری ایدیلیرسه اماسیه‌نك همان اونده برینی تشکیل ایده‌جك بر راده‌یی بولدیغی اکلاشیلیر . افته ، مورامول ، اینه پازار ، اولوس کویلرنده مسکون اولان تورکلرك چوغی بو سلاله‌دن اولدیغی کبی مجید اوزی قضاسنده علوان چلبی ، قایی ، قره‌یعقوب ، قیشلاجق کویلری‌ده بوسلاله‌دندر. بونلردن

تعدادی غیر قابل رجال دولت ظهور ایتمشدر. حاجی بکزاده‌لر دخی بونلردندر .

(بیچار سلاله‌سی) یدنجی قرن هجری رجالندن امیر حسام‌الدین بیچار اولادینه دینور . بونلر مؤخراً حمزه پاشا زاده ، اسماعیل پاشا زاده نامیله ایکی فرقه‌یه منقسم اوله‌رق شرفلری ٩٢٦ تاریخلرینه قدر دوام ایلدیکی بولنه‌بیلمشدر.

(جمال‌الدین سلاله‌سی) اماسیه‌ده ٧٣٩ ده وفات ایدن فضلادن جمال‌الدین اقسرایی اولادینه دینور . بونلر مؤخراً اوچ فرقه اولوب برفرقه‌سی مصره دیکر فرقه‌سی قونیه‌یه بعده وطنلری اولان اقسرایه کیتمشلر وبرفرقه‌سی‌ده اماسیه‌ده‌قالوب جمالی زاده‌لکله تسلسل ایتمشلردر . بعده اقسرایه کیدن فرقه دخی اماسیه‌یه کلوب ثمنا محله‌سنده توطن وبونلردن صدر اعظم اعظم‌پیری‌پاشا وشیخ‌الاسلام‌زنبیلی‌علی‌افندی شعبه‌لری‌استانبولده وچلبی خلیفه شعبه‌سی اماسیه‌ده اقامت ایتمشلردر .

(حاجی افندی‌سلاله‌سی) اماسیه قضاتندن اماسیه‌لی‌چاوش زاده حاجی محمد افندی اولادینه دینور . بونلر بیك تاریخنده ظهور ایدوب قاضی زاده ، مفتی زاده ، حاجی بکر اغا زاده نامیله اوچ شعبه‌یه آیرلمشلردر . بونلردن عمر پاشا ، احمد پاشا ، مصطفی پاشا نامنده اوچ وزیر چیقمشدر. بونلرك‌اولادی واردر .

(خلاطی سلاله‌سی) اماسیه مدرسلرندن و ٧٠٠ اوائلده

وفات ایدن نجیب الدین موسی الخلاطی اولادینه دینور. بونلردن عمادی ، مسعودی نامیله ایکی فرقهٔ عظیمه ظهور ایدوب هر بری متعدد شعبه‌لره انقسام ایتمشدر . عمادیلردن شیخ مؤید زاده، کوپه‌لی زاده وچقال زاده شعبه‌لری اماسیه‌دن وشیخ الاسلام ابوالسعود افندی سلاله‌سی اسکلیبدن تفرع ایده‌رك هر بری اماسیه‌ده ، استانبولده دیکر شعبه‌لر تأسیس ایتمشدر. مسعودیلردن‌ده شیخ زکریا زاده ، عبدالله پاشا زاده شعبه‌لری آیریلوب برنجی شعبه بیك حدودینه قدر کلمش وایکنجی شعبه ١٢٨٠ تاریخنه قدر اماسیه‌ده والیوم صونسه‌ده دوام ایتمکده بولنمشدر . بو سلاله‌دن مشاهیر قضات ، شیخ الاسلام ، صدور ، موالی ، امرا پك چوق کلمشدر .

(رجب سلاله‌سی) ٩٠٠ سالنه طوغرو ارتحال ایدن مشاهیر قضاتدن اماسیه‌لی صدرالدین رجب چلبی اولادینه دینور . بونلردن بیرام زاده ، شعبان زاده فرقه‌لری ظهور ایدوب برنجیسی انقره‌ده بعده استانبولده ایکنجیسی اماسیه‌ده بعده استانبولده شعبه‌لر تأسیس ایتمشدر . بوسلاله‌دن زکریا افندی ، یحیی افندی کبی ایکی شیخ الاسلام وحسن افندی ، شیخ محمود شفائی افندی کبی ایکی قاضیعسکر ظهور ایتمشدر .

(سنقور سلاله‌سی) ٧٠٠ اوائلنده وفات ایدن امرادن سیف الدین سنقور اولادینه دینور . بونلر مؤخراً عثمان پاشا زاده ، چریباشی زاده ، یخشی بك زاده عنوانلریله اوچ فرقه

تأسیس ایدوب برنجی فرقه واوچنجی فرقه فوق‌العاده احراز شهرت واوچنجی فرقه اماسیه‌ده بولنوب زانباق اوغللری ، متولی اوغللری عنوانلریله چریباشی محله‌سنده ١٣٠٠ تاریخنه قدر ادامهٔ موجودیت ایتمشلردر . بونلردن بایزید پاشا ، سنان پاشا ، داود پاشا ، احمد پاشا کبی وزرا وامرا ظهور ایده‌رك هر بری برر شعبه براقمشدر .

(شاد کلدی سلاله‌سی) اماسیه‌ده مسکون اقجه قیونلو قبیله‌سندن اولوب اماسیه حکمداری اولدیغی حالده ٧٨٣ ده وفات ایدن شمس‌الدین شاد کلدی پادشاه اولادینه دینور . بونلردن دواتدارلو ، بوراقلو نامیله ایکی فرقهٔ عظیمه تشکل ایدوب دواتدار احمد پاشا اولادینه دواتدارلو دینمشدر . احمد پاشا اولادندن شادی بك زاده ، بوراق بك زاده دها صوکره شادی پاشا زاده ، سنان پاشا زاده وقاضی زاده ناملریله بش شعبه ظهور ایتمش وسنان پاشاشعبه‌سندن بکربك زاده ، درویش بك زاده فروعی کلمشدر . بکر بك شعبه‌سی ١٢٦٠ تاریخنه قدر اماسیه‌ده اثبات موجودیت ایتمش ودرویش بك شعبه‌سی ١٢٠٠ تاریخلرنده تحویل عنوان ایلدیکی مناسبتله اکلاشیله‌مه‌مشدر .

(شیخ عماد سلاله‌سی) ٨٤٠ رجالندن الشیخ عمادالدین عمرالخلوتی اولادینه دینور . بونلر مصلح زاده‌لکله اشتهار ایدوب بیکدن صوکره استانبولده خواجه زاده واماسیه‌ده خواجه پاشا زاده عنوانلریله برر شعبهٔ صدور وامرا تأسیس

ایتمشلردر . خواجهٔ سلطانی عمر افندی وقاضیعسکر عبداه افندی ، عثمان افندی ، عمرافندی وخواجه احمدپاشا بونلردندر.

(شروانی سلاله‌سی) سکز یوز رجالندن الشیخ علاءالدین علی شروانی اولادینه دینور . بونلردن غازی بك زاده ، تاجی بك زاده نامل‌ریله ایکی فرقه چیقوب برنجیسی کوبری‌ده ایکنجیسی اماسیه‌ده واستانبولده اشتهار ایتمشلردر . ایکنجی فرقه‌دن بعده تذکره‌جی زاده نامیله برشعبه آیرلمشدر. بونلردن تاج‌الدین پاشا ، محمودپاشا ، قاضیعسکر جعفرچلبی ، رئیس الکتاب محمد بك مشهور اولمشدر . اماسیه‌ده یاقین زمانلرده دیکر سراج‌الدین اسماعیل شروانی سلاله‌سی ظهور ایده‌رك جمله‌سنه شروانی زاده دینمشدر . بونلردن صدر اعظم محمد رشدی پاشا وقاضیعسکر احمد افندی کلمشدر .

(طورمطای سلاله‌سی) ٦٧٩ ده وفات ایدن اماسیه والیسی سیف‌الدین طورمطای اولادینه دینور . بونلر دخی تخجی زاده قیا پاشا زاده نامل‌ریله ایکی فرقه‌یه آیریلوب هربرندن مهم ذوات ظهور ایتمشدر . بو ایکی فرقه افرادی ۱۱۰۰ تاریخلرینه قدر پاشایه‌بیلمشلردر . بونلردن یعقوب شاه ، قیا پاشا ، مصطفی پاشا نامل‌ریله رجال حکومت کلمشدر .

(طوغان سلاله‌سی) ٧٤٠ علماسندن بدرالدین طوغان ترکمانی اولادینه دینور. بونك احفادندن کمال پاشا زاده فرقه‌سی غایت اشتهار ایده‌رك بیك تاریخنه قدر اداهٔ شرف ایده‌بیلمشدر.

وزیر کمال الدین محمد پاشا ، شیخ الاسلام شمس الدین احمد افندی بو سلاله‌یی شرفلندیرمشدر .

(ظنه‌لی سلاله‌سی) ١٠٦٩ وقعه‌سنده اشتهار ایدن زعمادن ظنه‌لی قره جعفر اغانك اولادینه دینور . بونلر یکن احمدپاشا پاشا زاده ، میرزا پاشا زاده ، ظنه‌لی زاده عنوانلریله اوچ فرقهٔ عظیمه‌اولوب برنجیسی استانبولده‌دیکر ایکیسی اماسیه‌ده تسلسل ایتمشلردر . ظنه‌لی‌زاده فرقه‌سندن شریف افندی زاده ، شریف پاشا زاده باقرجی‌زاده شعبه‌لری آیریلوب ایکنجیسی‌استانبولده ، مصرده دیکر ایکیسی ینه اماسیه‌ده تفرع ایتمشلردر . صدر اسبق یکن احمد پاشا ، میرزا پاشا ، شریف محمد پاشا ، السید احمد افندی ، السید عبدالله افندی ، السید ولی‌الدین افندی کبی وزرا ، امرا ، علما وبرچوق اعیان بو سلاله‌دن ظهور ایتمشدر .

(فضلی سلاله‌سی) ١٠٨٠ سنه‌سنه طوغرو فوت اولان واعظ مشهور فضل‌الله افندینك اولادینه دینور . بونلر فضلی زاده‌لکله شهرتلرینی محافظه ایده‌رك یاقین زمانلرده حاجی باشی اوغللری ، سلام اوغللری دیمکله تحویل عنوان ایتمشلردر . بو اوجاغی اویاندیران بکلربکی فضلی‌پاشا استانبولده قالوب بقیه‌سی اماسیه‌ده اعیان وهربری حائز رجحان اولمشلردر .

(قیالی سلاله‌سی) ١٠٦٠ رجالندن بکلربکی قیالی احمدپاشا اولادینه دینور . بونلر قیالی پاشا زاده عنوانیله ١٢٦٠ تاریخنه

قدر ادامهٔ شرف ایتمشلردر. احمد پاشا ، علی پاشا ، عمر کاشف پاشا بو سلاله‌دندر .

(کشانی سلاله‌سی) ٦٠٠ رجالندن اماسیه قاضیسی تاج الدین ابونصر محمد کشانی اولادینه دینور . بونلردن پروانه بك زاده عنوانیله برفرقهٔ عظیمه ظهور ایده‌رك اناطولی رجال وامراسنه آمر مطلق اولمشدر. بوفرقه ؛ عنوانی غائب ایتمیه‌رك طقوز یوز سالنه قدر ادامهٔ شرف ایتمش وبقیه‌سی بولنه‌مه‌مشدر. بونلردن مهذب الدین علی صاحب سلجوقی اوله‌رق بواوجاغی اویاندیرمش ومعین الدین سلیمان پروانه ، عزالدین محمد پروانه کبی ایکی مهم ذات چیقارمشدر . برنجیسنك اولادی سینوبده ایکنجیسنك اولادی اماسیه‌ده امارت ایتمشلردر .

(کودول سلاله‌سی) ٥٤٥ سالنده اماسیه‌ده سلطان مسعود سلجوقی سرعسکری وداما‌دی امیر کبیر کودول اولادینه‌دینور. بونلر سولی اوغللری، خلفت اوغللری نامیله ایکی فرقهٔ عظیمه اولوب خلفت غازی اولادی دوام ایتمشدر . بو اولاددن قوتلو پاشا زاده ، خطیب قاسم زاده ، ابوالقاسم زاده شعبه‌لری ظهور ایدوب ایکنجی شعبه استانبولده اوچنجی اماسیه‌ده قالوب ابول اوغللری دینمشدر . قوتلو پاشا زاده شعبه‌سی دخی اماسیه‌ده قاله‌رق امرادن بولنمشدر .

(کورجی سلاله‌سی) ١٠٥٧ ده اماسیه الای بکیسی اولان بیوك کورجی علی بکك اولادینه دینور. بونلر کورجی زاده لکله

شهرتلرینی ١٢٤٠ تاریخنه قدر محافظه ایدوب بعده حافظ علی پاشا زاده ، دلی بك زاده عنوانلریله اشتهار ایتمشلردر. کورجی علی بکك اولادندن خلیل پاشا ، حافظ علی پاشا ، حفظی محمد پاشـا ، مقداد احمد پاشـا ناملریله اوچ میر میران ، ایکی وزیر ظهور ایتمشدر .

(کومشلی سلاله‌سی) ٦٧٠ رجالندن وامرای سلجوقیه‌دن کومشلی امین‌الدین یونس مسـتوفی اولادینه دینور . بونلردن بك چوق فرقه‌لر ، شعبه‌لر پتشدیکی حالده جمله‌سی‌ده کومشـلی زاده‌لکله اشتهار ایتمشلردر . بونلردن اماسـیه امیری تاج‌الدین محمود چلبی اولادی اعیاندن وسیدی حسـام‌الدین حسن چلبی اولادی امرادن اوله‌رق احمد پاشا ، شمس‌الدین پاشا ، ابراهیم پاشـا بو سیدی حسـام اولادندندر . پیر علاءالدین علی چلبی اولادی‌ده مشـایخ وعلمادن اولوب حضرت پیر الیاس خلوتی واحفادی بوسلاله‌دندر .

(مؤید سلاله‌سی) ٧٤٧ ده اماســیه علماسـندن بولونان (زین‌الدین سیاوش دفرکی) احفادندن اماسـیه مفتیسی مؤید چلبی اولادینـه دینور . بونلر عموماً مؤید زاده‌لکله مشهور ایکن عبدالرحیم افندینك حفیدی خصم محمد افندینك اولادینه خصم زاده وقضاتدن عبدالهادی افندینك اولادینه هادی زاده واماسیه اعیانندن عبدالواسـع چلبی اولادینه واسع چلبی زاده دیمکله اوچ شعبه حدوث ایلمش ودیکر فروع ، مؤید زاده شهرتنی

محافظه ايله‌مش وايكى اولكيلر استانبولده قالوب واسع چلبى زاده‌لر اماسيه‌ده اليوم موجود بولنمشدر . بونلردن قاضيعسكر عبدالرحمن افندى ، شيخ الاسلام عبدالقادر شيخى افندى وپدرى شيخ عبدالرحيم افندى پك مشهور اولمش وعلما، قضات وموالى ناقابل تعداد برحالده‌در .

(مصلح الدين سلاله‌سى) ٧٥٧ ده اماسيه علماسندن مصلح الدين موسى اولادينه دينور . بونلره عموماً (مصلحى) دينور ايكن ٩٠٠ تاريخندن صوكره محمدپاشا زاده، سيدى پاشا زاده ناميله اماسيه‌ده ايكى شعبه حاصل اولمش وبعده برنجى شعبه منطفى اوله‌رق ايكنجى شعبه‌دن خطيب زاده ناميله برقول ظهور وكسب اشتهار ايتمشدر . ١١٤٠ سالنه طوغرو بوقول تماميله استانبوله نقل اقامت ايده‌رك سيدى اوغللرى اماسيه‌ده قالمش واماسيه‌ده‌قالانلرى‌ده‌منطفى اولمشدر. بوسلاله‌دن پك چوق اماسيه قاضيلرى ، قاضيعسكر منلا ولدان چلبى ، وزرادن محمد پاشا ، صدر اعظم نائلى عبدالله پاشا وامرادن محمود پاشا ، سيدى احمد پاشا ، مصلح الدين پاشا وبر قاچ دفتردار ، يكيچرى اغاسى وپك چوق علما ، قضات ظهور ايتمشدر .

(نيكده‌لى سلاله‌سى) ٧٧٠ ده اماسيه رجالندن بولونان اخى حسين نيكدوى اولادينه دينور. بوسلاله‌دن صوفى زاده ديمكله مشهور بر فرقه ظهور ايده‌رك پك زياده اشتهار وبيك تاريخنه قدر ادامهٔ شرف ايتمشدر . بونلر معلم سلطانى صوفى بايزيد

چلبی اولادی اولوب بری میر میران دیکری وزیر اولان ایکی محمد پاشا بو سلاله‌دن ظهور ایله‌مش واماسیه‌ده صوفی زاده محله‌سنده اقامت ایتمشلردر.

(یکن سلاله‌سی) اماسیه‌ده ۱۰۶۰ حدودنده مشاهیر زعمادن کوچك علی بکك حفیدی یکن علی بکك اولادینه دینور . بونلره عموماً یکن زاده دینوب وزرادن عمر پاشا واعیاندن ابراهیم عاصم بك بوسلاله‌نك اك مشهوریدر. بویکن علی بك رختوان محمد پاشانك همشیره‌زاده‌سی اولوب بورختوان محمد پاشا دخی اماسیه‌ده برسلاله تشکیل ایلدیسه‌ده بونلرك نفوذی یکنلرینه غلبه ایده‌مه‌مشدر . جمله‌سنه رختوان زاده دینور . اك مشهورلری الحاج ابراهیم ، علی بکلردر .

(یکیجه‌لی سلاله‌سی) اماسیه جوارنده بولنان یکیجه کویندن و ۱۲۰۰ ده اماسیه اعیانندن یکیجه‌لی احمد پاشا اولادینه دینور . بونك وبرادری دفتردار محمود وعلمادن علی افندیلرك اولادینه یکیجه‌لی زاده دینور . احمدپاشا اولادندن محمد پاشا ، حسین پاشا نامیله ایکی وزیر ظهور ایتمشدر.

شو انساب عالیه‌دن ماعدا اماسیه‌ده وزرا ، امرا ، علما ، مشایخ ، موالی ، اعیان سلاله‌سی پك چوق اولوب اماسیه‌نك نه‌قدر مشاهیر واعیان یتشدیردیکی ملاحظه اولنورسه ایضاحنده بولندیغمز درت مصراعك بر مبالغه‌دن عبارت اولمدیغی آکلاشیلیر. ایشته‌شو رجالی بیلدیرمك ، اماسیه‌نك نصل مبارك ،

برشهر معظم اولدیغنی اکلاتمق ایچون یکرمی بش سنه‌لك بر کلفت عظیمه اختیار ایدلمشدر .

لایقمی‌که بو منبع اخیار اوله مجهول
هر فاضلی بر کوشهٔ نسیانده مخمول
لایقمی‌که شو منبت ابرار اوله مذهول
مبهم قاله دهر ایچره شو اسرار اماسیه

بالاده اجمال ایدیلن مناقب واحواله نظراً اماسیه ؛ برمنبع اخیار ، منبت ابرار اولدیغی حالده وقتیله کافهٔ احوالی جامع بر تاریخ مکمل تألیف ایدلمدیکی جهتله شوقدر مناقب واحوال ماضیه‌سی مجهول ، اخیاری کوشه‌کیرخمول اوله‌رق قالمسی لایق کوریله‌مدی .

اناطولی‌ده اماسیه‌نك احوال ماضیه‌سنی ذکرایتمك، تاریخنی یازمق (تورك) ملت معظمه‌سنك مفاخر عظیمه‌سندن، مناقب قدیمه‌سندن بحث ایتمك قدرمهم اولدیغنی محررعاجزدن مقدم نظر دقته آلان بعض ذوات ، اماسیه‌نك علما وشعراسنه وبعض وقوعات و آثارینه دائر کتب ورسائل جمع وتألیف ایتمش اولدقلری اثنای تحریاتده اکلاشلمش اولمقله اله کچنلر شو صورتله اختصار اولنه‌بیلیر .

(بزم ورزم) حاکم سیواس قاضی برهانك کاتب دیوانی

اولان عزیز بن اردشیرالاسترابادی طرفندن لسان‌فارسی اوزره یازلمش براثر نفیس اولوب ٧٦٨ ـ ٧٩٨ تاریخنه قدرسیواس، اماسیه وملحقاتنك احوال تاریخیه‌سنی جامعدر . استانبولده ایاصوفیه ویره باتان کتبخانه‌لرنده بولنور .

(منشئات) چلبی سلطان محمد خان حضرتلرینك اماسیه‌ده اجرای حکومت بیوردیغی زمانده بعض ملوك وامرای اطرافه کوندردیکی مکاتیب وتحریرات رسمیه ایله برابر اماسیه امراسی طرفندن بعض امرای اطرافه یازلمش مکاتیب مخصوصه‌دن عبارت اولوب عربی وفارسی لسانلری اوزره محرردر . ولی‌الدین افندی واسعد افندی کتبخانه‌لرنده مجامیع ومنشئات آراسنده بولنمشدر .

دیکر (منشئات) اماسیه‌لی منیری چلبی طرفندن یازلمش بر اثر اولوب ٨٨٦ ـ ٩١٧ تاریخنه‌قدر اماسیه والیسی شهزاده سلطان احمد طرفندن پدری سلطان بایزید خان‌ثانی حضرتلرینه وسائر امرایه تحریر ایدلمش معروضات و مکاتیب مخصوصه‌یی جامعدر . بوده ولی‌الدین افندی کتبخانه‌سنده منشئات آراسنده بولنمشدر .

(تذکرهٔ عبدی) مشهور عبدالله پاشا مدرسی اماسیه‌لی عبدی افندی طرفندن ترتیب ایدلمش بر اثر ادبی اولوب ١٠٠٠ ـ ١٠٨١ تاریخنه قدر اماسیه‌دن ظهور ایدن شعرانك اشعارینی وغایت مختصر تراجم احوالنی جامعدر. بونك کتارنده

اماسیه‌ده حادث اولان زلازل ووقوعات غریبه‌یی دخی قید ایتمشدر . بو اثر پك ناقص برصورتده اماسیه‌ده بولنمشدر .

(تذکرهٔ سادات) مدرس مومی الیه عبدی افندینك مخدومی (السید الشیخ علی افندی) اماسیه نقیب الاشراف قائمقامی ایکن ١١١٠ تاریخنده مکمل بر خط ایله یازدیغی دفتر سادات اماسیه اولوب نقیب الاشراف اماسیه‌لی خواجه زاده السید عثمان افندی طرفندن مصدقدر . حیفا که شو اثر شریفك انجق اون صحیفه‌سی اله کچمشدر . بونکله برابر پك چوق استفاده ایدلمشدر .

(دفتر وقوعات) قائمقام مومی الیه شیخ علی زاده السید احمد رشدی افندی طرفندن ترتیب اولنوب ١١٢١ ـ ١١٥٣ تاریخنه قدر اماسیه‌ده حادث اولان زلازل و آفاتی ضبط وبعض وفیاتی قید ایتمشدر . بونکده اورته‌لرندن اون ورقه‌سی ناقص اوله‌رق بولنمشدر .

(تذکرهٔ علما) مرزیفون مدرسلرندن عبدالرحمن اشرف افندی طرفندن ترتیب ایدلمش بر اثر اولوب عهد شبابنده استفاضه واخذ علوم ایتدیکی اساتذه‌سنك و ١١٠٠ ـ ١١٤٠ تاریخنه‌قدر اماسیه وملحقاتنده ظهور ایدن بعض علمانك تراجم احوالنی ووفیاتنی ضبط و قید ایتمشدر . مدرس مومی الیهك آثارندن اولان تذکرة الحکم کنارنده بو اثری طبع ایدلمشدر .

(دفتر نفوس ومحلات) اوچ قطعه اولوب بری ٨١٦-٩١٨،

دیکری ١٠٠٠ – ١٠٥٧ ودیکری ١١١٢ – ١١٦٣ تاریخلرینه قدر اماسیه‌نك نفوسنی ، محلاتنی ، اعیانی ، اوچر بطن قدر انسابنی جامعدر. برنجی ، اوچنجی ناقص وایکنجی تام اوله‌رق ٥ بولنمش وهر بری امنای دفتر خاقانی طرفندن تصدیق اولنمشدر .

(المجموع من المشهود والمسموع) اماسیه‌لی عاکف افندی زاده السید عبدالرحیم افندی طرفندن ترتیب ایدلمش بر اثر عظیمدر ١٠٥٠ – ١٢٢١ تاریخنه قدر خاصة اماسیه‌ده وعموماً اناطولیده اشتهار ایدن علمایی و اساتذهٔ کرامنی ومعاصرلرینی جامع اولوب یدی سنه تحری اولنه‌رق مورخ مشهور اسماعیل پاشا حضرتلرینك مقری کوینده کائن خصوصی کتبخانه‌سنده تام ومؤلفك خطیله محرر اوله‌رق بولنه‌بیلمشدر. آثار متأخرین ایچنده اناطولی ایچون بوندن دها کوزل طبقات العلما کوریله‌مه‌مشدر .

(البلابل الراسیه فی ریاض اماسیه) چوروملی قره مفتی زاده مصطفی واضح افندی طرفندن جمع ایدلمش بر اثردر . اماسیه‌نك فتحنه ، علماسنه ، تشکیلاتنه ، واماسیه‌لیلرك طبایع واخلاقنه دائر اولوب تاریخه مستند برشی دکلدر . (دفتر وفیات) اماسیه‌لی حجی عبدالله اوغلی (الشیخ مصطفی افندی) طرفندن ترتیب ایدلمش بر اثر نفیس اولوب ١٢٤٥ – ١٢٩١ تاریخنه قدر اماسیه‌ده کبار علمانك وفیاتنی قید ایتمشدر. بو دفتر دخی بش سنه قدر تحری اولنه‌رق اومولمیان بر یرده تام اوله‌رق بولنمشدر .

بو فکر ایله صرف ایلدی چوق سعی مکمل
جمع ایلدی اقوال و روایاتی مسجل
تحقیق ایله یازدی اکا تاریخ مفصل
عصری کبی بر خادم فخار اماسیه

عرض ایدیلن آثار متقدمین، اماسیه نك کافهٔ احوال ورجالنی جامع اوله مدیغندن بونلری ضم وعلاوه ایده رك بر تاریخ مفصل، تحریرینی تصمیم ایدن محرر عاجز ؛ زمان صباوتمده بر مدت ادبیات ایله اشتغال ایتدیکم جهتله اقران آراسنده (عصری) مخلصنی اختیار وبعده تتبعات تاریخیه یه حصر اشغال ایتمش ایدم .

اثنای تحصیلده اماسیه تاریخی حقنده تحریات وتتبعات عاجزانه می وتحریات جدیده نك صفحات مختلفه سنی عرض ایده بیلمك ایچون ترجمهٔ حالمدن بر قسمنی بیان ایتمك ضرورتی حاصل اولدیغنه بناءً ضرورتك ایجاب ایتدیکی قدری ذکر اولنور .

اماسیه ده چری باشی محله سنده جامع شریفك اتصال غربیسنده بولونان خانه ده ١٢٨٦ رجبنك صوك جمعه سی سحرنده عبدی زاده (الحاج محمد اغا) بن عبدی اغا بن الحاج محمد اغا بن عبدی اغا بن الحاج علی اغا بن آلای بکی قره حسین اغا صلبندن توأم اوله رق تولد ایدوب پدرم طرفندن (حسین)

تسمیه ووالدهم (زاهده خاتون) بنت الحاج حافظ عثمان افندی
بن شیخ القرا الحاج خلیل افندی طرفندن قبا اولیاسی حسام الدین
خلوتی حضرتلرینه محبةً (حسام الدین) لقبیله تلقیب ایدلدیکمی
پدر ووالدهم نقل ایتمکده ایدی .

١٢٩٦ ده ابتدا بالجی مکتبنه کیدوب اوراده حفظ قرآن
و ١٣٠٠ ده مکتب رشدی‌یه کیروب درت سنه‌ده ترکی ،
عربی، فارسی ، تاریخ ، جغرافیا ، هندسه ، حساب کبی فنونك
قواعد ومقدماتنی قرائت وتعلم خط ایده‌رك ١٣٠٤ ده استاذم
ارخویلی عثمان رمزی افندی) نك حسن توجهی سایه‌سنده بر تجیلکله
شهادتنامه اخذ والیوم اماسیه مفتیسی بولونان مجدی زاده (حافظ
عبدالرحمن کامل افندی) حضرتلرینك وبرادری مرحوم
(حافظ مصطفی صادق افندی) نك درسلرینه دوام ایلدم .

مکتبك اوچنجی صنفنده ایکن عبداللطیف افندی کتبخانه‌سی
اتصالنده بولونان فتواخانه فوقنده‌کی حجره‌ده بیتوتت ایده‌رك
شروانی زاده (احمد انور افندی) دن بوستان سعدی، یوسف
وزلیخای جامی منظومه‌لرینی قرائت ولغات فارسیه‌دن شعوری
وناصری فرهنکلرینی ، برهان قاطعی وبعده پندنامهٔ عطاری،
منطق الطیری ، حافظ شیرازی دیوانی ، مجمع شعراسنك منتخبات
اشعارینی ، خرابات ضیا پاشایی وشهنامهٔ فردوسی‌یی مطالعه ایلدم.

دیکر طرفدن کافیه وشافیه اوزرینه شیخ رضی وسید
عبداللهك شرحلرینی وایساغوجی اوزرینه فناری شرحی ،

حاشیه‌لرینی قرائت ووان قولی ، اختری کبی لغات عربیه
کتابلرینی مطالعه ایدوب یانمده بولنان کتبخانه‌دن وفیات الاعیان
وشقایق نعمانیه وعثمان فائق افندینک کتبخانه‌سندن طبقات اسنوی
نام تراجم کتابلرینی اخذ ومطالعه ایلدم .

شهنامه‌دن ملوک سالفهٔ ایرانک وقوعاتی وفیات الاعیان ایله
شقائق نعمانیه‌دن تراجم احوال اعیانک تأثیراتی ؛ بنده ، اماسیه‌نك
یالکز علمای حضره‌سنی جمع وتراجم احوالنی تحریره برشوق
اویاندردیغندن ١٣٠٥ ده علمای بنامی زیارت و تراجم احوال
وانسابندن استفساره غیرت ایلدیکم زمان ، علمانك بعضلرندن
تقدیر کوردم .

فقط شوقم کتدکجه تزاید ایده‌رك اماسیه‌نك احوال تاریخیه‌سنی ،
علمای سالفه‌سنی‌ده یازمغه قدر ایلریله‌مش اولدیغندن اماسیه‌ده
موجود اولان کتبخانه‌لری دور وقبور موتایی زیارت ایده‌رك
مزار طاشلرینی قرائت وشامیجه ، کوك مدرسه محله‌لرنده کوریلن
اسکی تربه‌لری حیرتله تماشا ایلدیکم اثناده واضح افندینك اماسیه
تاریخنی بولوب مطالعه ایتدم .

بو تاریخده یازلمش اولان اقوال وحکایاته بر درلو قناعت
ایده‌مدم ایسه‌ده اماسیه‌لیلرك اخلاق وطبایعنه دائر ویردیکی
معلوماتدن متأثر اولدیغم حالده اماسیه‌نك فتوحاتنه دائر اولان
حکایاتدن منشرح اولدم . شو حکایات عجیبه‌نك حقیقتلرینی
اراشدیرمق ایچون بنده فوق العاده برمراق جدی اویاندی .

توسیع معلومات واکمال تحصیل ایچون ١٣٠٧ده استانبوله کیدوب قلندرخانه مدرسه‌سنده اقامت وتوقادی زاده (الحاج احمد نورالدین افندی) حضرتلرینك درسنه ملازمت وایام تعطیلیه‌ده سلطان فاتح، سلطان بایزید، سلطان سلیمان، شهزاده، ایاصوفیه، کوپریلی، راغب پاشا، نور عثمانیه، منلا مراد، عاشر افندی، حمیدیه، اسعد افندی کتبخانه‌لرنده موجود اولان کتب تواریخی وتاریخه دائر مجامیع ورسائل ومنشئاتی مطالعه و ١٣١٢ ده کرید و ١٣١٣ ده سوریه ولایتلرینه عزیمتله حانیه‌ده قادریه وشام شریفده ظاهریه کتبخانه‌لرنده تحریاته دوام وبعده حجازی دولاشوب استانبوله ومتعاقباً اماسیه‌یه عودت ایتدیکم زمان، بك چوق ذواته مراجعتله خانه‌لرنده اسکی کتابلری، دفترلری، براتلری، وقفیه‌صورتلری، اجازتنامه‌لری، اوراق ورسائلی تحری وکوردیکم بر رؤیای عجیبه [١] اوزرینه اماسیه

[١] قوش کوپری باشنده (درسی‌تمام افندی) ایله بورمه‌مناره قارشوسنده‌کی مزارلق ایچنده اغاجك دیبنده مدفون اولان ذاتك مزار طاشلری اولدیغی حالده کتابه‌لری بولنمدیغندن اسملری نه اولدیغی اکلاشیله‌مه‌مش ایدی. بونلرك کیم اولدقلرینی تحری واستکناه واختیارلردن استفسار ایتدیکم اثناده ابتدا درسی تمام افندی‌یی بعده حفظی زاده عثمان فائق افندی‌اولدیغی واغاجك دیبنده مدفون بولندیغی اکلادیغم ذاتی رؤیاده کوروب کندیلرینی بکا تعریف وشهرت وانسابلرینی اعلام و تحقیق ایچون اماسیه محکمه‌سی سجلاتنی تحری وعثمان فائق افندی‌ده کندیسنك کتبخانه‌سنده براتری اولدیغنی وبولوب مطالعه ایتمکلکمی اخطار ایتملری اوزرینه هرایکیسنی‌ده مطالعه‌ایده‌رك سویلدکلرینی عینیله بولدم.

محکمه‌سی سجلاتنی تحری وایکی دفعه ال قدر کاغدلره قدر تدقیق وسنین مختلفه‌ده کوپری ، لادیك ، مجید اوزی، چوروم، مرزیفون ، حاجیکویی ، بروسه ، سلانیك شهرلرینی زیارتله جمع معلوماته اقدام ایتدم .

ایام تحصیلیه‌ده فاضل مشارالیه حضرتلرندن تصورات ، تصدیقات درسلرینی ومغنی اللبیب ، تلویح ، عقائد نسفیه‌شرحنی وخیالی ، سیلکوتی حاشیه‌لرینی ومقدمات اربعه‌نك سیلکوتی ، قنوی حاشیه‌لرینی وعقائد عضدیه شرحنی ، کلنبوی حاشیه‌سنی وتفسیردن تبارك سورۂ شریفه‌سیله عم جزؤ شریفنی واصول حدیثدن تقریب النواوی وشرحی اولان تدریب الراوی ومعانیدن مطول کتابلرینی وفضلادن اوده‌مشلی (مصطفی افندی) حضرتلرندن مرأت وحاشیه‌لرینی وخربوتی (عبداللطیف افندی)دن مختصر المعانی وارمناکلی (سلیمان سری افندی) دن عصام الفریده واینه کوللی (علی راتب افندی)دن قصیدة البرده وشرحی وطاغستانی (عمر ضیاء الدین افندی)دن مختصر البخاری وشام شریفده (الشیخ بدرالدین محمد بن عبدالرحمن المغربی) حضرتلرندن صحیح البخاری کتابلرینی قرائت واستماع و هر برندن استفاضۂ علوم وفنون ایده‌رك شوفنلره دائر بك چوق کتب نفیسه مطالعه ایتدکدن صوکره استاذم (الحاج احمد نورالدین افندی) حضرتلرندن ١٣١٧ جمادی الاخره‌سی اواسطنده اجازتنامه اخذینه موفق اولدم .

کندیسندن علم فرائض اخذ ایلدیکم پرشنبه‌لی (احمد رمزی افندی) باب عالیٔ مشیختده قسمت عسکریه محکمه‌سی مقیدی اولدیغی مناسبتله عاجزلرینی ١٣١٦ ده ایکیوز غروش معاش ایله معاونلکه قبول ایتدیکنه بناءً استانبول وملحقاتی محاکم شرعیه سجلاتندن کوره‌بیلدکلریمی تدقیق واماسیه‌رجالنه تعلق ایدن جهتلرینی اخذ ایدوب شومعاونلکدن تاریخاً استفاده ایتدم .

١٣١٩ ده شیخ الاسلام(محمدجمال‌الدین‌افندی)حضرتلرینك الطاف‌تقدیرینه مظهراولدیغم جهتله‌صرهٔ همایون نیابت شرعیه‌سنه تعیین‌بیوریلوب ثانیاً شام وحجازه کیتدم. عودتمده کوپری‌نیابت شرعیه‌سنه تعیین بیورلدیغم اثناده مدت توقیتی اماسیه‌ده امرار وتحریاته اقدام ایدوب ١٣٢١ غرهٔ محرمنده ایشـه مباشرتله بر طرفدن ایفای مأموریت ودیکر طرفدن کوپری‌یه دائرتحریاتمی اکماله غیرت ایتدم . [١]

ایشته بوتاریخدن اعتباراً دائما برابر طاشیمق مجبوریتنده

---

[١] فقط اثنای تحصیل وتحریاتمده شام شریف والیسی وبشنجی اردوی همایون مشیری اولان (عثمان نوری پاشا) دن وسلانیکده اوچنجی اردوی همایون مشیری اماسیه‌لی (حسین فوزی پاشا) دن وشیخ‌الاسلام مشارالیه خالد افندی زاده (محمدجمال‌الدین افندی) دن پك بویوك معاونت وتقدیر وهمت کوردیکم مناسبتله شوقم تجدد وضرورتم تخفف ایتمش اولدی . بناءً علیه شوذوات کرامك لطفلرینه الی‌الابد منتدارم .

بولندیغم بر صندیق طولوسی اوراق تاریخیه‌یی پرا کنده ایکن قورتاروب تدقیق وترتیب ایتمکه باشلادم . کوپریدن مدت عرفیه‌می اکمال ایده‌رك ١٣٢٣ شعبانك یکرمیسنده عثمانجق نیابت شرعیه‌سنه نقل مأموریت وایشه مباشرت ایلدیکم اثناده تاریخك ترتیب وتسویدینه وبعده تبییضنه غیرت وایکی سنه‌ده اکمال ایتمش ایسه‌مده مدت عرفیه‌مك ختامیله نیابت انتظارنده ایکن مشروطیت اعلان ایدلدیکنی متعاقب نیکسار نیابت شرعیه‌سنه تعیین اولنوب ١٣٢٦ ذی‌القعده‌سنده ایشه مباشرت وقصر وتلخیص وطی ایتدیکم پك چوق حادثاتی علاوه ایده‌رك ثانیاً تصحیحه اقدام ونیکسارده مدت عرفیه‌می اکمال ومقدمه وبرنجی بابی‌ده اتمام ایتدم . بالاده عرض ایدلدیکی اوزره (اماسیه سنجاغی) اماسیه ، حاجیکویی ، حوضه ، کوپری ، لادیك ، مجیداوزی ومرزیفون قضالرندن مرکب اولوب مرکز لوا اولان اماسیه قضاسی درت ناحیه‌دن عبارتدر .

١) آقطاغ ناحیه‌سی) درکه : اماسیه‌نك شرق طرفلرینی عموماً احاطه ایدر . مرکزی (آقویرن کویی) در . بو ناحیه‌؛ سطح زمیندن بیك ایکیوز متره قدر یوکسك ، شرقدن غربه طوغرو ممتد وقدیماً (آقطاغ) دیمکله مشهور بر طاغك اتکلرنده بولندیغندن تسمیه ایدلمشدر .

بو طاغك یایلاسی مبذول ، قیشلاغی مقبول ، صویی بول ، هواسی غایت صاغلام اولدیغی مناسبتله اماسیه لواسنك

اكثر اغنامی یازین اورادہ اوتلار . یاغی ، پینیری ، یوغوردی مقبول اولوب (پونت) قطعه‌سنده فوق‌العاده شهرتی حائزدر.

بوناحیه داخلنده بولونان باش آلاك قریه‌سندن (الشیخ محی‌الدین محمد اقطاغی) کبی بر مرشد کامل ظهوریله اماسیه‌ده مشهور اولمش وبوقریه‌ده بر زاویه بناسیله اوقافی تنظیم ایتمشدر. مخدوملرندن بری اناطولی قاضیعسکری (بدرالدین محمود افندی) دیگری اماسیه‌ده خلوتی شیخی (حسام‌الدین حسین افندی) پك مشهور اولوب احفادی قضات ومشایخدندر .

ظنه قریه‌سندن بالاده عرض ایدلدیکی اوزره (ظنه‌لی سلاله‌سی) کبی برسلالهٔ عظیمه ظهوریله استانبول واماسیه‌ده یوزسنه‌قدر موجودیتلرینی محافظه‌ایتمشلردر. اقویرن قریه‌سندن استاذ مشهور آقطاغی (الشیخ مصطفی افندی) وفضلای احفادندن استانبول پایه‌لی انکلیز (عبدالکریم افندی) ویکیجه قریه‌سندن (یکیجه‌لی سلاله‌سی) وعلمادن (مصلح‌الدین افندی) ظهور ایدوب کبار اولیادن (سعدالدین محمد خراسانی) حضرتلرینك بوقریه‌ده تکیه‌سی و تربه‌سی ودفتردار محمود افندینك جامعی واوقافی واردر .

٢ (اوز ناحیه‌سی) درکه : اماسیه‌نك جنوب طرفلرینی محیط اوب مرکزی (ذینه پازار کویی) در . بورایه قدیماً جمعه پازاری وفارسیجه جمعه معناسنه اولان (اذینه) لفظنه اضافتله اذینه پازاری وتخفیف ایله (اینه‌پازار) دینمشدر.

بوناحیه مرکزینی ، امرای عثمانیه‌دن (حاجی حمزه‌بك) برجامع شریف ودرگاه عالی چاوشلرندن (محمد اغا) بر خان جسیم وحمام وزاویه بناسیله اعمار ایتمشلردر . بوناحیه؛ عموماً بایندرلو، اقجه‌قیونلو، اسنلو،قره‌کچیلو کبی‌اوز (خالص) تورکمن عشیرتلریله مسکون اولدیغندن (اوز) نامیله مشهور اولمشدر.

کبار اولیادن (الشیخ شادی) حضرتلری نامیله مسمی اولان (شیخ شادی) کوینده اقامت ایلدیکندن قره کچی اروغندن[*] بکتمورلی (مصلح‌الدین‌موسی‌بك) شیخ مشارالیهه ٨١٢ ده برزاویه وتربه بناسیله قره‌کچیلو مالکانه‌سنی بو تکیه‌یه وقف ایتمشدر . بابا الیاس خراسانی احفادندن (الشیخ بایزید چلبی) افته قریه‌سنده ومشاهیر خلوتیه‌دن (الشیخ‌مصلح‌الدین افندی) اینه‌پازارده وکبار خلوتیه‌دن (الشیخ احمد افندی) هنسکه قریه‌سنده مدفون اولوب مشاهیر وزرادن (دلی عمر پاشا) و (پچه‌لی زاده سلاسی) سونجر قریه‌سندن ومشاهیر علمادن (الحاج اسماعیل حقی افندی) اینه پازاردن ظهور ایتمشدر .

ینه بوناحیه داخلنده بولونان قره طاش قریه‌سنده بایندر اروغندن (اومور بك) جامع شریف و زاویه بناسیله مشاهیر علمادن (علی افندی) ١١٣٥ ده بوتکیه‌یی درسخانه اتخاذ واوز ناحیه‌سنده بوقریه‌یی برمدرسهٔ عرفان شکلنه وضع

[*] اسکی تورکجه‌مزده (اروق) اولاد معناسنه‌در .

ایتمشیدی. مشاهیر خلوتیه‌دن (الشیخ مقصود بابا) ؛ اورنقوش قریه‌سنده و (الشیخ مرامی بابا) ؛ نامیله مسمی اولان مرامی کوینده مدفونلردر. شیخ شادیلو (محیی الدین محمد افندی) کبار مفسرینددر .

٣ (حقاله ناحیه‌سی) درکه : اماسیه‌نك شمال طرفلرینی محیط اولوب مرکزی (حقاله ـ حقله) کویی‌در . بوناحیه ؛ قدیماً (ارغوما ـ صولی اووا) نامیله مشهور ایکن ٧٤٥ تاریخلرندن صوکره حقاله کسب عمران و (ارغوما) اسمنه غلبه ایده‌رك ناحیه مرکزی اولمشدر .

بوحقاله کویی دوز برموقعده اولوب شرق وشمال طرفلری بایردر . کویك منظرهٔ عمومیه‌سی وقتیله اولدقجه مهم ، غایت معمور برقصبه اولدیغنی اکلاتمقده‌در. بوراده سادات رفاعیه‌دن وکبار مشایخ وعلمادن (السید نجم الدین یحیی الرفاعی) حضرتلری ٧٦٤ ده جسیم برزاویه بناسیله اوقافنی ٧٧١ ده تنظیم ایتمشدر .

تورکمن عشیرتی رؤساسندن (حاجی محمد بك) بوقریه‌ده اقامت و ٨٠٥ ده قره دولتشاه وقعه‌سنده چلبی سلطان محمد خان حضرتلرینه خدمات جدیده ابرازیله اکتساب شهرت ایده‌رك وفات ایتمش اولدیغندن کریمه‌سی (عایشه خاتون) برجامع شریف وسلاله‌سندن (قاسم بك) ٨٦٨ ده برمدرسهٔ عالیه وحمام ودیکر حاجی بك زاده (میرزا بك) ٩٣٥ ده برجامع شریف وهمشیره زاده‌سی دیکر حاجی بك زاده (محیی الدین بك) ٩٤٧ ده بر

مدرسه و بر حمام دها بنا واوقافنی تنظیم ایتمشدر . اماسیه‌ده قوماجق حمامنك غرب طرفنده بولونان عرصهٔ خالیه بومدرسه‌یه وقف ایتدیکی خانك عرصه‌سیدر .

بوحاجی بکزاده‌لردن میرزا بك زاده (مصطفی بك) بو ناحیه داخلنده بولونان قوشجی قریه‌سنده مکمل برجامع شریف بنا واوقافنی تنظیم ایتمشدر . بوجامع شریفك بوکون خرابه‌سی بیله وقتیله پك مصنع ومتین اوله‌رق یاپیلمش برجامع شریف اولدیغنی اکلاتمقده‌در. بوناحیه‌دن وقتیله پك بویوك رجال دولت وامرا ظهور ایتمشدر .

(حاجی بك سلاله‌سی) بوناحیه‌نك شرفیدر بونلر عموماً مومی الیه حاجی محمد بکك اولادیدر . بوسلاله‌دن قاسم بك ، عبدالله پاشا ، میرزا بك کبی امرا و بکلربکی ظهور ایدوب (سلاحدار اوغللری) نامیله برقول چیقارمشدر . بو قولدن موسی پاشا ، بویوك جعفر پاشا ؛ طوپال یوسف پاشا واحمدپاشا کبی وزرا وامرا کورلمشدر. (طوپال پاشا اوغللری) اماسیه‌ده (طوپال اوغللری) نامیله شهرت بولوب یکیچری رؤساسندن اولمشلر ایدی .

علوی کوینده‌ن کبار علمادن (الحاج بیرام افندی) وفیروز قریه‌سندن (حاجی ایواد پاشا) دیمکله مشهور (سلیمان پاشا) وحقاله کویندن مشاهیر فضلادن (السید محیی‌الدین افندی) وقضاتدن (السید محمد افندی) ظهور ایتمشدر. مصر حکمدار

مشهوری (الملك المنصور حسام الدين لاچين) بو ناحيه‌نك حاجی بيرام كويندن اولوب اتصالنده بولونان چفتلكی، (لاچين قريه‌سی) ناميله بر كوی اولمشدر .

(سمرهٔ ارغوما) ناميله‌ده معروف اولان (الب ارسلان - ايل ارسلان) كويی بو ناحيه داخلنده اولوب (سمره)مبحثنده قريباً ذكر اولنور .

حقاله كوينده بولونان (قاسم بك مدرسه‌سی) كويك شرق طرفنده يالكز ويوكسك بر موقعنده اولوب كاركير ومتين وحجراتی واسع ودرسخانه‌سی عظيم اولديغی شمديكی خرابه‌سی كمال حزن ايله ارائه ايتمكده‌در . بو مدرسه اماسيه مدارس علوميه ارا سنده پك زياده حائز شهرت اولوب ترتيب مدارس‌ده اربعين زاده سنده اعتبار اولنمشدر. بومدرسهٔ عاليه‌نك مدرسلری قديمدن بری حقاله كوينده اقامتله تدريس علوم ايتدكاری حالده اصول وراثت شو عادت مشروعه‌يی‌ده قالدورديغندن اماسيه علماسندن مدرس اولانلر اماسيه‌ده اقامت وتدريس ايتمشلر ايسه‌ده مؤخراً ورثه يدنده هروجهله معطل اوله‌رق خراب اولمشدر .

بومدرسه‌يه پك چوق اكابر مدرس اوله‌رق حقاله‌ده اقامتله تدريس علوم ايدن مدرسلرك صوكی (الشيخ محمود افندی) اولوب ١٠٩٩ ده عزليله فضلی زاده (مصطفی افندی) و ١١٠٢ ده حقاله‌يه كيتمديكندن عزليله ثانياً (محمود افندی) و ١١٠٧ ده ثانياً (مصطفی افندی مدرس اوله‌رق ١١١٢ ده

مخدومی (احمـد افندی) یه قصریدی ایتمش ایکن ١١١٥ ده وفاتیله برابر احمد افندی عزل اولنەرق ثالثاً (محمود افندی) و ١١٢٧ ده وفاتیله ثانیاً فضلی زاده (الحـاج احمد افندی) مدرس و ١١٦٢ ده قصر یدیله اوغلی (السـید الحاج مصطفی افندی) تدریسه متصرف اولمشدر .

١١٧٧ ده مصطفی افندینك وفاتیله علمادن (عثمان افندی) و ١١٩١ ده وفاتیله (السیدزین العابدین افندی) و ١٢٠٩ ده رفعیله مومی الیه عثمان افندی زاده (السـید احمد افنـدی) وبعده رفع اولنەرق (السیدزین العابدین افندی) و ١٢٢١ ده وفاتیله عثمان افندینك دیکر مخدومی (السـید محمود افندی) ایله (السید احمد افندی) مشـترکاً مدرس اولدیلر ایسـەده حاجی محمود افندینك ١٢٢٢ ده قصریدیله حصەسـنه کاشـف محمد افندی زاده (السید لطف الله) و ١٢٥٠ ده قصریدیله اوغلی (السید احمد فیضی افندی) متصرف اولمشلردر .

١٢٣٩ ده السیداحمد افندینك قصریدیله حصەسنه علمادن (ابوبکر افندی) و ١٢٤٢ ده وفاتیله علمادن جانیکلی (الحاج محمد افندی) و ١٢٥٠ ده وفاتیله مخدومی علمـادن (الحاج محمد حلمی افندی) و ١٢٥١ ده قصر یدیله علمـادن (محمد عاقل افندی) و ١٢٥٤ ده وفاتیـله اوغللری (اسماعیـل ، اسـحاق) افندیلر و ١٢٧٠ ده اسـحاق افندینـك وفاتیـله برادری (السید اسماعیل حقی افندی) متصرف اولمشلردر .

بوقریه‌ده‌ایکنجی مدرسهٔ مشهوره حاجی‌بك زاده‌محیی‌الدین محمد چلبی طرفندن بنا وخورد'ز مالکانه‌سی نصفی مدرسلکنه تخصیص ایدلمشدر . بو مدرسه (قاسم بك مدرسه‌سی) کبی اربعین راده‌سنده اولوب کویك ایچنده حمامی قربنده اولدیغی مناسبتله رغبت عامه‌یی جلب ایده‌رك کبار علمادن پك چوق ذوات مدرس وکویده اقامتله تدریس علومه مواظب اولمشلر ایدی. فقط مدرسلك جهتی وجه‌معیشت تلقی اولندیغی زماندن اعتباراً بومدرسه دخی برطاقم غربا ومسافرین وفقرایه مسکن اوله‌رق خراب اولمشدر .

مدرهٔ قاسمیه کبی کویده تدریس‌علوم ایتمش علمایه توجیه اولونان بومدرسه دخی‌علما وزادکانه توجیه اولنه‌رق ١٢٢٤ده (السید الحاج عثمان افندی) نصفاً جهت تدریسه متصرف اولدیسه‌ده ١٢٢٦ ده قصریدیله علمادن دیکر (عثمان افندی) مدرس‌اولمش و١٢٣٩ده بونکده قصریدیله اوغللری (مصطفی، اسماعیل حقی) افندیلر متصرف جهت و ١٢٤٣ ده مصطفی افندینك وفاتیله علمادن (حسن افندی) مدرس و ١٢٥٠ ده فوتیله اوغلی (محمد افندی) و ١٢٥٠ ده قصر یدیله علمادن (محمد عاقل افندی) مدرس اوله‌رق وفاتنده اولادینه قالمش ودیکر نصفنه ١٢٢٤ ده (السید حافظ عبدالله‌افندی)متصرف اولدیسه‌ده ١٢٢٦ ده قصر یدیله محمد کاشف افندی زاده

(السيدلطف‌اللّه‌افندی) وارتحالنده اولادی مدرس ومتصرف مالکانه اولمشلردر .

بوایکی مدرسه‌دن ماعدا ایکی مکتب ، برزاویهٔ رفاعیه اولوب تکیه‌نك عمارتی وضیافتخانه‌سی و اوقافی دوزکون اولدیغندن بر قصبهٔ معموره شکلنی آلان (حقاله قریه‌سی) ١١٠٠ تاریخلرینه قدر علما وطلبهٔ علوم ودرویشان وفقرای اطرافك ملتجاسی حکمنده ایدی . افندیلری ، بکلری ، اغالری غایت سخی ، حقوقه راعی اولدقلری مشهور اولوب بونلرك سنك مزارنده کوریلان لطافت وکتابهٔ بدیعه مزاراق ایچنده شایان حیرت بر حالده‌در . سید یحیای رفاعی تربه‌سی پك مشهور اولوب زیارتکاه مسلمیندر .

بوناحیه داخلنده ترس آقان چاینك کنارنده بولونان (غنی تربه‌سی) کبار اولیادن (الشیخ عبدالغنی‌الخلوتی) حضرتلرینك اولوب مرضای مسلمینك ملتجاسی‌در. بهار کونلری بوتربه‌نك اطرافی مجمع ناس اولوب پنایر شکلنی آلیر. هرکون قربانا کسلك اولماز اماسیه‌ده مشهور (غنی سلاله‌سی) بو ذاتك اولادی‌در.

٤ (کلدکلان ناحیه‌سی) درکه: اماسیه‌نك غرب طرفلرینی محیط اولوب مرکزی (اوزته‌کوی) در. حکومت دانشمندیه دوری اوائلنده ٤٩٠ حدودنده خوارزم تورکلرندن (افشار) قبیله‌سی بکلرندن (بای کلدی) و عشیرتی بوناحیه‌ده اسکان اولنه‌رق بای‌کلدی چفتلکی معنا‌سنی ارائه‌ایدن (بای‌کلدی آلاك)

دیمش ومؤخراً تخفیف اولنه‌رق کلدی الاك و بعده تحریف اوله‌رق (کلد کلان) نامیله مشهور اولمشدر .

بوناحیه داخلده بولنان افشار ، اولوس ، طوغان ، علی قاضی، یغمور، قارلی، اقچه‌قیونلو کویلری افشار وبایندر اولوسلرندن آیریلان برر قبیله بویوکلرینك اسملریدر . بوناحیه‌ده مسکون اقچه قیونلو اویماغندن اماسیه حکمداری مشهور (شاد کلدی پادشاه) بوناحیه‌یی کندی اولادینه مالکانه اولمق اوزره تخصیص ایلدیکندن اولادینك نفوذ حاکمانه‌سی اماسیه‌ده ختام بولدیغی اثناده بوراده اقامت ایتمشلر ایدی .

مشارالیهك اولادندن (شدی ، بوراق) بکلرك جامعی ، تکیه‌سی ، مکتبی ، چشمه‌سی و (محمود شاه چلبی) مکتبی وامیر بك نامیله مشهور (یعقوبشاه) بکك زاویه‌سی بوناحیه‌ده‌در . اورته کویدن وبونلرك اولادندن مشهور کلد کلانلی (علی پاشا) واماسیه‌ده حاجی وهاب اوغللرینك جدی بولونان سادات علمادن (السید الحاج عبدالوهاب افندی) واولوس کویندن (السید ابراهیم پاشا) کبی ذوات ظهور ایتمشدر .

کلدکلان ناحیه‌سنده کائن ایلیجه قریه‌سی صحرانك اورته‌سنده بولونان ایلیجه‌نك نامیله مسمی اولوب کلا کلان حمامی ۹۸۷ده مشاهیر اعیاندن اماسیه‌لی (رضوان اغا) بنا و وقف ایتمشدر . (یغمور کویی) ۶۹۰ حدودنده پك مشهور اولان تورك بکلرندن (نو الدین یغمور) بکك نامیله مسمادر . اولادندن

(ناصرالدين محمد ، شرف‌الدين مقبل) بكار پك مشهوردر .
طوغان وعلى قاضى قريه‌لرى علما وقضاتدن بدرالدين طوغان ،
علاءالدين عـلىناملريله مسمى اولمشـدر . بوغا قريه‌سى دخى
رؤسـاى اترا كدن برينـك نامـيله مسمى اولوب اولادندن
(صدرالدين محمدبن حضر التركانى) ٦٧٥ سالنده مشاهيرقضاتدن
ورجال علميه‌دندر .

بوكلدكلان ناحيه‌سى ؛ سلجوقيلرك نفوذى اماسيه‌دن زائل
اولدقده (سمره ناحيه‌سى) اعتبار ومركزى (التكين‌قريه‌سى)
اتخاذ ايدلمش اولديغى وثائق عتيقه‌دن ا كلاشلمقده‌در . عرفاى
مولويه‌دن سيواسلى (شيخ ايليك دده) نك ناميله‌مسمى اولان
كوينده‌تكيه‌سى‌مشهور اولوب‌مخدومى (پيرمزيدچلبى)اماسيه‌ده
كبار علمـادندر . شـاد كلدى پادشـاه اولادينك بو كويده ،
افكرى‌ده ، قزلجهٔ‌صغيرده ، ايليجه‌ده ، تكيه‌لرى،مدرسه‌لرى،
مكتبلرى ، حماملرى واردر .

بالاده عرض ايدلديكى اوزره اماسيه سنجاغنى تشكيل‌ايدن
قضالردن برنجيسى ومركزى اولان (اماسيه‌قضاسى) مشتملاتى
بونلردن عبارت اولوب ايكنجيسى (حاجيكويى قضاسى)دركه
اماسيه سنجاغنك شمال غربى طرفلرينى احاطه ايدر. مركزى
(طاشـان) طاغنك جنوبنده كائن صحرانك اورته‌سـنده بنا
ايدلمش اولان (حاجيكويى) قصبه‌سى‌در .

حاجيكويى قضاسنك هيئت‌عموميه‌سى غايت‌منبت‌ومحصولدار

اولوب شرقاً مرزیفون ، غرباً عثمانجق ، جنوباً مجید اوزی واماسیه وشمالاً کوپری قضالریله محدوددر . غرب طرفنده بولونان اینه کول طاغلری مرتفع ، اورمانی مشهور ، یایلالری مقبول ، صولری مبذول اولدیغندن حاجیکویی وعثمانجق قضالرینك احتیاجات مبرمه‌سندن برقسم مهمنی تأمین ایتمکده‌در .

(حاجیکویی) قصبه‌سی فتوحات اسلامیه اوائلنده (کماری = کیمری) تورکلرندن برقسمی بورایه‌اسکان ایلدیکی مناسبتله (کماری) دینمش واوچیوز سنه‌دن زیاده بو اسم ایله مسمی ایکن (کیمری) قبیله‌سی افرادندن ظهور ایدن (صدرالدین آرتق الترکمانی القیماری) ۷۸۰ حدودینه قدر بورایی برصورت جدیده‌ده اعمار وجامع شریف ، مکتب کبی مبانیٔ دینیه وعلمیه بنا ایلدیکی مناسبتله (آرتق آباد) تسمیه ایدلمش وکسب جسامت ایدوب (کماری) نامی بر محله‌یه علم اوله‌رق قالمش ومؤخراً جزئی تحریفه اوغرایوب (جماره) دینمشدر .

بعده صدر مشارالیهك احفادندن (حاجی احمد چلبی) بن محمد چلبی ۸۹۶ سالندن اعتباراً (کومش معدنی ناظری) اوله‌رق طول مدت بوراده اقامت وعمراتی تزییده غیرت ایده‌رك داربقایه رحلت ایلدیکی مناسبتله (حاجی ناظر کویی) دینمش وبراز دها جسامت پیدا ایده‌رك (آرتق اباد) دخی بر محله‌یه علم مخصوص اوله‌رق قالمشدر . غلط عامه اوله‌رق (حاجی نضر کویی) نامیله اشتهار ایدن بواسمدن نضر لفظی

دخی حذف اولنوب (حاجیکوبی) دینمش وشو تجددات وتبدلاته بتون قیود عتیقه شهادت ایتمکده بولنمشدر . بر مدت کوپریلی محمد پاشایه (کومش معدنی) خاص آرپه‌لق توجیه وبوراده اقامتی امر بیورلمش اولدیغندن مؤخراً کارکیر وغایت محکم برکاربانسرای ویاننده بر بدستان بنا وشمالنده جسیم ، بر جامع شریف ویاننده بر حمام لطیف احیا ایده‌رك جمله‌سنی ده ١٠٧١ ده وقف ایتمشدر .

١١٧٠ ده احفادندن کوپریلی زاده (عبدالباقی بك) بن حافظ احمد پاشا کومش معدنی امینی وزعیمی اوله‌رق بوراده اقامت ایتدیکی اثناده جامع شریفی تجدید وبر حمام لطیف دها علاوةً بنا واوقافنی تنظیم ایده‌رك قصبه‌نك عمارت وشرفنی تزیید ایتمشدر .

بوندن اقدم (الشیخ الحج یحیی افندی) حاجی کوینده اقامتله بر زاویه بنا واوقافنی تنظیم ایده‌رك اشتهار ایتمکله ظهور ایدن دیکر محله‌یه حاجی یحیی افندینك نامی علم مخصوص اولمش وحاجی کویندن ظهور ایدن مشاهیر فضلادن (الحاج اسماعیل افندی) ١١١٨ ده کوپریلی جامع شریفنك یاننده یدی حجره ودرسخانه‌یی حاوی بر مدرسه وآیریجه برجامع شریف ، برده مکتب وکندیسنه جامعی یاننده بر تربه بناسیله حاجی کوینك شرفنی ، عمرانتی تزیید ایتمشدر .

١٢٢٦ ده حاجی کویی اشرافندن قوزد اوغلی (الحاج

خلیل اغا) سرای محله‌سنده بر مسـجد شریف و ١٢٣٥ ده عرب اوغلی اوزون (عثمان‌اغا) حاجی یحیی محله‌سنده‌بر مکتب ١٢٣٧ده چوروملی اوغلی (الحاج خلیل‌اغا) برمسجدشریف وآیریجه برده مکتب و ١٢٤٥ ده سرحدلی زاده (الحاج علی اغا) برمسجد شریف و ١٢٥٢ ده قزیقلی‌اوغلی (الحاج احمد اغا) حاجی یحیی محله‌سنده برجامع شریف ومخـدومی (الحاج یحیی افندی) ١٢٨٧ ده برتکیه بنا وجمله‌سی‌ده وقفلرینی‌تنظیم ایده‌رك حاجیکوینی جداً اعمار واحیا ایتمشـلردر . حاجی‌یحیی افندی تکیه‌سی ١٣١٠ حدودنده مدرسه‌یه تحویل ایدلمشدر .

خلاصه : ١٢٨٠ تاریخنه قدر حاجیکویی اشرافی ، ناحیه مدیرلری بوقصبه‌یی اعماره همت ایده‌رك (جماره ، آرتق آباد ، سرای ، حاجی‌یحیی ، آطه‌تپه ، بکلك‌چایر ، ارمنی کلیسا ، چای) نامـلریله سـکز محله‌دن عبارت بر قصبهٔ جـدیده حالنه افراغ ایتمشـلردر . قصبه‌نك تزاید ایدن نفوس واهمیتی مفتیٔ قضـا مشاهیر علمادن دارنده‌لی زاده (الحاج اسماعیل حقی افندی) مرحومك نظر حمیتی اوکنده انکشـاف ایلدیکنه بناءً بتون اشراف قضا ایله مشـترکاً همت ایده‌رك ١٢٩٩ ده مقدم ناحیه مرکزی اولان حاجیکویی ، قضا مرکزی ومقدم قضامرکزی اولان کومش قصبه‌سی‌ده ناحیه مرکزی اولمشدر .

١٣١٦ ده قضا قائمقامی یانیه‌لی مصطفی پاشـا زاده (علی رضـا بك) منتظم بر حکومت قوناغی ، مکتب رشـدی ،

تلغرافخانه ، ساعت قله‌سی انشاسنه همت وبتون اهالی واشراف قضـا اعاناته غـيرت وجداً ايثـار مال ايده‌رك جمله‌سنی اكمال ايتمشلردر. بوخيراتك ايچنده كوپريلی محمدپاشانك جامعی مشرف خراب اولديغندن تماميله هدم وتوسيعاً كاركير اوله‌رق بناسـنه خدمت وبرمنارۀ لطيفه علاوه‌سيله اكمال ايتمسی مير مومی اليهك جملۀ موفقيـاتندندر . بو اعاناتك جمعنده مفتئ قضـا (حافظ مصطفی توفيق افندی) نك پك بويوك همتی كورلمشدر .

١٣٢٤ ده قائممقام قضا اولان (حاجی طاهر بك) دخی معارف مملكتـه ايراد مخصوص اولمق اوزره حاجی يحيی جامع شريفنك قبله‌طرفنده يول اوزرنده مكمل برحمام لطيف انشاسنه قيام وبتون اشراف واهالئ قضا دخی اعاناته اقدام ايده‌رك ايكی سـنه ظرفنده اتمام ايتمشـلردر . قائممقام قضا بافره‌لی (سليمان نجم‌الدين بك) دخی قصـبه‌نك يوللرينی توسـيع وحكومت قوناغی اوكنده برباغچه وبر حجره‌يی مشتمل شـادروان بناسيله شرفنی تزييد ايتمشدر .

بو قصبه‌ده قديماً تدريس علوم ايدن علما محترم اولديغندن (الشـيـخ يحيی افندی) بعده (الحـاج احمد افندی) وبعده (الحاج حسـن افندی) تدريس علوم واشتهار ايتمش والحاج اسماعيل افنديننك بنـا ايلديكی مدرسـه‌يه ابتدا كنديسی بعده مخدومی علمـادن (حافظ عثمان افندی) و ١٢٤٥ ده وفاتيله مفتی انقره‌لی عبدالله افندی زاده (الحاج علی افندی) وبونكده

وفاتنده يرينه مفتى اولان مشاهير علمادن دارنده‌لى زاده (الحاج اسماعيل حقى افندى) وبونكده ارتحالنده مخدومى مشاهير علمادن (حافظ مصطفى توفيق افندى) يرينه مفتى اولدقده علمادن چركس (اسماعيل افندى) ظهور ونشر علوم واشتهار ايده‌رك مدرس اولوب قضاده تعميم معارفه همت ومكتب رشدى معلملرينك مساعىٔ جميله‌سنه اشتراك ايتمشلردر .

حاجيكوى قصبه‌سنك خانه‌سى سكز يوزه قريب اولوب قضانك نفوس عموميه‌سى اوتوز ايكى بيك راده‌سنده‌در. قضانك حاوى اولديغى قرا التمش قدر اولوب قديماً درت ناحيه‌يه منقسم‌در . مركز ناحيه‌سى بو نواحيدن خارج اولوب مؤخراً قبا قوز ناحيه‌سى سرايجق ناحيه‌سنه الحاق اولنه‌رق مركز ناحيه‌سيله ينه درت قسمدن عبارت اولمشدر .

١ (حمام اوزى) دركه : اينه‌كول طاغلرينك شرق وشمال اتكلرنده اولوب قضانك غرب جنوبى وقسماً جنوب طرفلرينى احاطه ايدر . بو ناحيه قديماً تورك اويماقلرندن (كوچرى ، كوچارلو) عشيرتى ايله مسكون اوله‌رق برمقدار چپنى توركلرى‌ده اسكان ايدلمش وچتمى ، كوچرى كويلرى ـ بونلرك اسمندن غلط بر صورتده ـ قالمشدر . بوناحيه؛ حمام اوزى قريه‌سنك ناميله مسمادر.

٢ (سرايجق ناحيه‌سى) دركه : قضانك شمال وقسماً غرب طرفلرينى احاطه ايدر. بوناحيه سرايجق قريه‌سنك ناميله

مسمى اولوب (شيخ سلنوق بابا) نك واولادينك ساكن اولديغى قريه (شيخلر ـ شيخ اوغللرى) ناميله مشهوراولمشدر. اماسيه‌ده برسلالهٔ علميه تشكيل ايدن سكو كويلى (الحاج محمد افندى) بوناحيه داخلنده بولونان (سكو) كويندندر .

٣ (قبا قوز ناحيه‌سى) دركه : قضانك غرب شماليسنى عموماً احاطه ايدر توركك اويماقلرينك معروفلرندن (قيزيق اويغى) بوناحيه‌ده مسكون اولوب قديماً (قيزيق ناحيه‌سى) دينديكى حالده مؤخراً (قبا قوز ناحيه‌سى) ديمشدر . قبيله رؤساسندن (قورقود ، قوتلوجه) بكلرك ناملريله مسمى برر كوى بولنمقده‌در . حاجيكويى علماسندن قيزيقلى (الحاج احمد افندى) وكوپرى علماسندن قبا قوزلى (الحاج عمر افندى) بوناحيه‌دندرلر .

٤ (كومش ناحيه‌سى) دركه قضانك تماميله جنوب وشرق طرفلرينى احاطه ايدر . بو ناحيه ؛ قديماً قضا مركزى برشهر لطيف اولوب برقاچ مشاهيره وطن اولمش وبك چوق مشاهير بوقصبه‌نك اعمارينه همت ايتمشلردر. شهرك موقعى دوزوعموميت اعتباريله شماله طوغرو مائل ، برمثلث شكلنده‌در .

(كومش قصبه‌سى) اينه‌كول طاغنك شرقاً اتكنده كائن وحاجيكوينك جنوبنده وايكى كيلومتره قدر قربنده اوفاق برشهر اولوب جنوب وغرب طرفلرى مذكور طاغك اتكلرينه استناد ايتمكده ايسه‌ده شرق وشمال طرفلرى آچيقدر.

استناد ایتدیکی طاغ وتپه‌لرده کثرتله کومش معـدنی واردر . بومناسبتله مذکور قصبه (کومش) نامیله تسمیه ایدلدیکی ظن اولنمقده‌در . هرحالده بوقصـبه‌یه (کومش) دینـدیکی ٥٧٥ تاریخندن بری قیداً معلوم‌در . صوکره تسـمیه ایدلمش بر نام دکلدر . [١]

بعض علما طرفندن تعریباً (قومس) وتحویلاً (فضه) نامی استعمال ایدیلن بو(کومش قصبه‌سی) امرای سلجوقیه‌دن (امیرکمشلی) دیمکله مشهور اولان (امین‌الدین یونس القومسی) همتی سایه‌سنده انکشـاف ایده‌رك ٧٦٨ سـالنده مشایخ سهر وردیه‌دن (اخی ابراهیم بصری) بوقصبه‌ده نشر فیوضات وبر تکیه انشا ومخـدومی (اخی براق بابا) اوقافی تنظیم ایتدیکی مناسـبتله کومش قصبه‌سی کسب معروفیت ایتمشـدر ٨٠٦ ده چلبی سلطان محمد خان حضرتلری طرفلرندن اماسـیه‌لی قتلو بك زاده (خلیل بك) کومش معدنی امینی اولمش و٨١٦ ده بکلربکی اولان بوخلیل پاشـا ٨١٨ ده طرز سـلجوقی اوزره سنکین برمدرسهٔ عالیه بنـا واوقافنی تنظیم ایده‌رك شهری احیا ایتمشدر . بوکا (مدرسهٔ خلیلیه) دینور .

---

[١] عصرمزده امور نافعه حقنده انتشـار ایدن بعض رسـائل موقوته‌ده « کومش معدننك بوقصبه‌ده کشفی ١١٤٠ تاریخلرینه تصادف ایتدیکی » کوستریلمکده ایسه‌ده سهوه مبتنی اولدیغی شبهه‌سزدر . بوراده کومش معدنی امینلری ٦٤٨ تاریخلرندن بری تاریخاً مضبوطدر .

۸۳۳ ده یورکج پاشا بومدرسه‌نك جوارنده اولدقجه بویوك برجامع شریف بنا وبعده معدن امینی اولان (اسکندرچلبی) ۸۵۶ ده برمکتب انشا ایتمش ویورکج پاشانك جامعی مشرف خراب اولدیغی مناسبتله ۹۶۸ ده صدر اسبق (رستم پاشا) مجدداً کارکیر اوله‌رق انشا ویاننه بر منارهٔ بیضا وبر مکتب وعقار اولمق اوزره سکز دکان علاوةً بنا ایتدیکندن رستم پاشا جامعی ، رستم پاشا مکتبی ، رستم پاشا وقفی دیمکله مشهور اوله‌رق شهری احیا ایتمشدر .

بعده (منلا علی افندی) بر مسجد شریف و ۱۱۳۶ ده قره باش اوغلی (الحاج محمد اغا) برجامع شریف وبر مکتب و ۱۲۲۷ ده مفتی شیخ عثمان افندی زاده (ابوبکر افندی) ایرغاد محله‌سنده کائن مسجدی مجدداً بنا واحیاوهربری اوقافنی تنظیم ایده‌رك شهرك اعمارینه همت وحمیت دینیه‌لرینی ایفایه مسارعت ایتمشلردر .

دور سلجوقی‌ده وسلطنت جلیلهٔ عثمانیه‌نك اوائل عهدنده بوقصبه‌ده ضربخانه تأسیس اولنه‌رق سکه ضرب ایدلمش اولدیغندن (ضربخانه) نامی شمدی برمحله‌یه علم مخصوص اولدیغی کبی یورکج پاشانك بعده رستم پاشانك بنا وتجدید ایلدیکی جامع کبیر چینیلر ایله ترصیع ایدلدیکندن (چینیلی جامع) دینمش وشمدی بونام دخی برمحله‌یه علم مخصوص اوله‌رق قالمش و ۷۵۷ سالنه قدر (ارمغان چلبی) معدن امینی اوله‌رق بوراده قالدیغی مناسبتله

اوطوردیغی محله (ارمغان) دیمکله مشهور اولمش وبعده معدن عمله‌سی، ایرغادلر ارمغان محله‌سنده اقامت ایلدکلرندن ارمغان محله‌سی (ایرغاد محله‌سی) نامنه تحول ایتمشدر .

بناءً علیه : (کومش قصبه‌سی) جامع کبیر نام دیگر چینیلی جامع ، ضربخانه ، ارمغان نام دیگر ایرغاد نامليله مسمی اوچ محله‌دن متشکل وتقریباً اوچیوزه قریب خانه‌دن عبارت هواسی صاغلام ، صویی مکمل برشهر لطیفدر. ادارهٔ ملکیه‌سی قدیماً خاص اغالری ، معدن امینلری النده ایکن ١٢٩٩ ده حاجیکویی قائممقاملرینه تفویض بیورلمش و معدن امینلری ، انجق معدن خصوصاتیله اشتغال ایتمشلردر. بومعدن ١٢٩٤ تاریخنه قدر استفاده‌لر تأمین ایتدیکی حالده بعده معدن مدیرلری تعیین وعملیاتی تعطیل ایدلمشیدی . کومش قصبه‌سنده موجود اولان خلیل پاشا مدرسه‌سی مدارس عالیه‌دن معدود اولوب خمسین درجه‌سنده اعتبار وتوجیهاتی اناطولی قاضیعسکرلکی طرفندن اجرا ایدلمش اولدیغندن ١١٠٠ تاریخلرینه قدر پك چوق کبار علما بومدرسه‌یه مدرس اولمش وکومش قصبه‌سنده تدریس علوم ایتمشدر . انجق وقفیه‌سی ضایع اولدیغی جهتله ١٠٧٢ ده شهادتله مندرجاتی اثبات اولنه‌رق اماسیه محکمه‌سنده ایکنجی دفعه تنظیم ایدلمشدر .

بروجه تقاعد مدرس اولان قضاتدن محمد افندینك ١٠٩٦ ده وفاتیله علمادن (یوسف افندی) متولی ومدرس اولوب بعده

کبار علمادن (حسن افندی) و ١١٣٠ ده وفاتیله مخدومی
کبارعلمادن (محمد افندی) مدرس اولمش ایسه‌ده دیکرمدرسه
مدرسی اولدیغندن ١١٣٦ ده بومدرسه عهده‌سندن رفع اولنه‌رق
(مصطفی افندی) و ١١٣٧ ده قصریدیله علمادن دیکر
(مصطفی افندی) و ١١٥٩ ده وفاتیله علمای مشایخدن
نقشبندی (حسین افندی) و ١١٦٨ ده علمادن (محمد
افندی) و ١١٦٩ ده ثانیاً (الشیخ حسین‌افندی) و١١٧٤ ده
وفاتیله کبارعلمادن قلاوز (محمد افندی) و ١١٧٨ ده وفاتیله
انقروی (عبدالله افندی) و ١١٩٠ ده علمای مشایخدن مفتیٔ
سابق قلاوز محمد افندی زاده (عثمان افندی) و ١١٩١ ده
ثانیاً انقروی (عبداللهافندی) و ١١٩٢ ده کومشلی (مصطفی
افندی) و ١١٩٦ ده ثانیاً (الشیخ‌عثمان افندی) و١١٩٧ ده
ثالثاً انقروی (عبدالله افندی) و ١٢١٥ ده وفاتیله قلاوز
محمد افندی زاده علمادن (علی افندی) مدرس اولمشلردر .

١٢٣٦ ده قلاوز زاده علی افندینك وفاتنه بناءً اوغللری
(عبدالله ، صالح) افندیلر نصفنه وبرادری عثمان افندی زاده
(السید عبدالرحمن افندی) مشترکاً دیکر نصفنه متصرف
وبعده عبدالرحمن افندینك ١٢٥٣ ده وفاتیله علمادن (مصطفی
افندی) مدرس نصف اوله‌رق ١٢٦٠ ده فوتیله اوغللری
(حافظ محمد حامد ، احمد حمدی) افندیلر مدرس اولمشلردر.

١٢٦٢ ده قلاوز زاده عبدالله افندینك فوتیله دیکر

(عبدالله افندی) و ١٢٧١ده صالح افندینك وفاتیله اوغللری (علی رضـا ، محمد عاكف ، مصطفی نجیب) افندیلر وبعده دیگر عبدالله افندینك رفعیله بونلر نصف حصهٔ تدریسه‌متصرف ومدرسه معمور اولدیغی حالده معطل اولمشدر .

بوقضـا داخلنده بولونان ووثائق عتیقه‌ده (اسـلیمس) نامیـله مقید اولان (اسـله‌من) كوینده كومشـلی زاده‌لردن (شمس الدین احمد چلبی) بر زاویه وعمارت ومسـافرخانه بنا ایدوب جدینك بورادن ظهور ایلدیكنه بر علامت مخصوصـه وضع ایتمش ایدی . مشاهیر امرای سلجوقیه‌دن (امیر كمشلی) دیمكله مشهور (امین الدین یونس المسـتوفی) بوكویدن ظهور ایتمشدر. بوسلالهٔ جلیله اماسیه‌ده پك بویوك برشهرت واقتداری حائز اولمشلردر. وزرادن كوسه (شعبان پاشا) دخی بوكویدندر. شیخ الاسلام اسبق مفتی زاده (احمد افندی) كومش قصبه‌سندن ظهور ایتدیکی کبی موالیدن شـافیه‌جی (مصلح الدین افندی) وخطاط مشهور (ابوالخیر حسن افندی) وفاضل مشهور كاتب زاده (الحاج اسماعیل افندی) وكبار موالیدن مفتی زاده (عثمان، عبدالرحیم) افندیلر دخی بوكومشدن نشئت ایتمشلردر .

اوچنجیسی (حوضه قضـاسی) دركه : شرقاً صامسون، غرباً كوپری ، جنوبا اماسیه ومرزیفون وشمالاً بافره قضالریله محدود اولوب مركزی اولان (حوضه قصـبه‌سی) جنوبنده بولونان (طاشان) طاغنك شمال شرقی اتكنده بایر بر موقعده

کائن‌در . قصبه‌نك جنوبی مذکور طاغه استناد ایتمکده اولوب شرق ، غرب وشمال طرفلری عموماً آچیقـدر . شمال طرفی تمامیله انکین اولوب شرقاً برخط مائل اوزرنده‌در .

بوقصبه‌نك نام قدیمی صورت قطعیه‌ده معلوم دکل ایسه‌ده تواریخدن اکلاشـلدیغنه کوره (خنجره) یاخود (عنجره) یاخود (حنجزه) اولمسی اغلب احتمال‌در . تواریخ موثوقه‌ده مذکور اولان (عنجره) قصـبه‌سی بو حوضـه‌نك شمدیکی موقعنه نظراً حمـامك غرب طرفنده دوز بر موقعده اولدیغی تعریفاتدن اکلاشلمقده‌در .

(آثارالبـلاد) ده زکریا بن محمـودالقزوینی دییورکه : « عنجره ؛ داخل روم (اناطولی) ده برمدینه اولوب اوراده ترس آقان ایرماغی واردر . روایت اولندیغی اوزره ٤٤٢ سنهٔ هجریه‌سنده اغستوسك سکزنجی پازار ایرتسی کیجه‌سنده قورقونج برزلزله اوله‌رق ایکنجی کونه قدر توالی ایدوب بك چوق بنالر سقوط ایتمش وبرکلیسا یره کچوب بناسندن بر اثر قالمه‌مش ویرندن غایت صیجاق صوچیقوب یتمش قدر مزارعی خراب وبك چوق خلقی غرق و اهـلاك ایتمش وهرکس طاغ باشـلرینه قاچوب صیجاق صو، طقوز کون دوام ایده‌رك بعده چکلمش وبرمقداری قالمشدر . »

(تاریخ الامم والملوك) ده محمد بن جعفرالطبری دییورکه: « طقسان اوچ سنهٔ هجریه‌سنده مسلمة بن عبدالملك ، عباس بن

الوليد ، مروان بن الوليد بلاد رومه غزا ايدوب عباس بن الوليد سمسطيه يي ، مسلمة بن عبدالملك اماسيه شهريني برقاچ حصون ايله برابر فتح ايتمش ومروان بن الوليـد دخي (خنجره) يه قدر كيتمشدر .

(عقدالجمان) ده دخي بوخنجره مكرراً اماسـيه ذيلنده مذكور و (خنجزه) ناميله مسطور بولنديغنه ونهر مقلوب (ترس آقان) ده شرقدن غربه وجنوبه طوغرو جريان ايتمكده اولديغي ديه تفسير اولنديغنه واماسيه جوارنده ترس آقان ايرماغنك يانـنده بوحوضه قصبه سندن ماعدا برمدينه بولنمديغنه دقت بيورولورسه (خنجره) مدينه سي حوضه دن بشقه برشهر اوله من .

چونكه حوضه ده ايليجه نك ، يعني صيجاق صوينك چيقديغي ير ؛ حفر وتحري اولنديغي صورتده اوراده برشهرك بولنه جغني اليوم كورلمكده اولان آثاري ، خرابه سي ، طاش ييغينلرندن عبارت اولان انقاضي اشعار ايتمكده در . بوقصبه نك نامي ٥٨٠ تاريخندن اعتباراً الده ايديلن وثائق عتيقه ده (حاوزه) و(هاوزه) اولديغي كورلمكده اولوب ٩٣٠ تاريخـلرندن صوكره يازيلان محررات رسميه ده (حوضه) ناميله قيد ايدلمشدر . شو قيود موثوقه دن استدلال اولنديغنه كوره (حاوزه) نامي؛ (خنجره) نام قديمنك توركلر اراسنده لفظاً تحول ايده رك برغلطي اولديغي وبوده صوكره دن (حوضه) شكلنه قونديغي ظن اولنور .

(حوضه قصبه سي) ترس آقان ايرماغنك طرف غربيسنده

اوفاق برشهر اولوب قديماً مركز قضا اولديغى حالده آنجق ؛ برمحلهٔ جسيمه‌دن عبارت قالمش وبرقاچ مشاهيرك همتى سايه‌سنده كسب عمران ايتمشدر . قصبه‌نك طرف غربيسنده يوكسك بر موقعده بولونان (قابليجه صويى) قديماً جارى اولوب غايت صيجاق و بدن انسانى‌ده ظهور ايدن عوارض جلديه‌يى ازاله وبعض امراض داخليه‌يى تشفيه خصوصاتنده نفعى مجرب اولديغندن قديماً مايس وحزيران آيلرنده اطرافدن پك چوق زائرلرى واردر .

خلقك بورايه كثرتله ورودينى نظر دقته آلان عالى جناب توركلر بوقابليجه‌نك اولديغى يره برحمام ، عمارت ، مسافرخانه كبى لوازم مدنيه‌يى انشا ايتمكده تأخر واهالى جائزكورمدكلرندن اليوم السنهٔ عامه‌ده (شادى پاشا حمامى) وقيود عتيقه‌ده (سعدى پاشا حمامى) ودها اول (سلطان مسعود حمامى) ديمكله مشهور اولان حمامى بنا ايتمشلردر .

بو حمامك شكلنه ، طرز انشاسنه باقيليرسه سلجوقى آثارندن اولديغى اكلاشيلير . هرحالده سلطان مسعود سلجوقى طرفندن بنا ايدلمسى ملحوظدر . چونكه بوحمام ؛ ٦٦٥ تاريخلرنده موجود وتاريخاً مضبوطدر . هيچ برطرفنده كيمك طرفندن ، نه زمان ياپيلديغنه دائر كتابه‌سى يوقدر . يالكز سعدى پاشا طرفندن وقف ايدلديكى مقيددر . بوسعدى پاشانك كيم اولديغنه دائر برقيد صريحه تصادف ايدلمديكى جهتله السنهٔ عامه‌ده دوران

ایدن شادی پاشانك وقفی اولمسی ودفتر عتیق سلطانی یه سعدی
پاشا دیه قید ایدلمسی اغلب احتمالدر . شادی پاشا ایسه اماسیه
حکمدارری (شاد کلدی پادشاه) اولادندن و ۹۲۵ رجالندن
برذات اولدیغی معلومدر .

بوحمام ؛ حکمدار مشارالیهك بنا ایلدیکی خیراتدن اولمیوب
کندیسنه شراءً ملکیتله انتقال ایتمسی محتملدر مؤخراً اولادی
طرفندن وقف ایدلمش اولور. فقط بوقاریده بولونان شو بویوك
حمامك جهت شرقیه سنده یعنی ارقه سنده دیکر اوفاق بر حمام
اولوب بویوك حمامك طرز انشاسنه پك ده مشابه دکلدر بوحمامی؛
قصبه نك اوسط طرفنده اسکی شهر خرابه سنك اوزرنده بر عمارت
ومسافرخانه بنا ایدن یورکچ پاشا زاده مصطفی بك بنا ایتمشدر .

امیر مومی الیه مصطفی بك ۸۳۵ ده بوقصبه ده بر عمارت
ومسافرخانه بنا ایده رك اوقافنی ۸٤۰ ده تنظیم ایتمشدر . بو
حماملرك اشاغی طرفلرنده کوریلان کارکیر جامع شریف ۹۲۵ده
قرمان بکلر بکیسی شادی پاشا طرفندن تجدید واوقافی تنظیم
ایدلدیکنه نظراً بوجامع شریفده بویوك حمام ایله برابر یاپیلدیغی
اکلاشلمقده در .

۹۰۰ تاریخنده اماسیه ده قیزلر اغاسی دیمکله مشهور اولان
(فیروزاغا) بوقصبه نك اورته سنده طاغ طرفنده کارکیر، غایت متین
بر مدرسهٔ عالیه بنا واوقافی تنظیم ایده رك شهرك عمرانه پك
بویوك همت ایتمشدر . بعده ۱۰٤۸ ده حوضه اشرافندن حاجی

اوغورلی زاده (مستجاب اغا) بر مکتب و١١٧٨ ده اشرافدن (عثمان بك) شادی پاشا جامع شریفنی تجدید وشرق طرفنه عالی بر مدرسه بنا ایده‌رك خدمات مبروره ابراز ایلمشلردر .

١٢٩٨ تاریخنه قدر بر قاضی وبر مدیر ایله اداره اولونان بو قصبه اوکندن شوسه یولی امرار ، موارداتی ومناقلات دائمه تسهیل ایلدیکی مناسبتله شهرك قیمتی ترقی وتاتار ایله چرکس مهاجرلرینك اسکانندن دولایی جسامتی ، نفوسی ، احتیاجاتی فوق‌العاده تزاید ایلدیکندن بهار موسملرنده انقره ، سیواس ، طربزون کبی ولایات بعیده‌دن کلن خلقك استراحتی تأمین اولنمق اوزره هرکون بر پنایر شکلی اخذایدن بوقصبه‌ده جسیم خانلر بنا ایدلمکه باشلانمش وبر قائمقامك اداره‌سنه ویریله‌رك قضا تشکیل ایدلمشدر .

ییلدن ییله اهمیتی تزاید ایدن بو قصبه‌ده منافع اقتصادیه دخی تزاید وتجار ، اصناف ، عمله وبوتون اهالیٔ مسکونه اکتساب ثروت ایده‌رك شهرك جسامت وتزیینته خدمت ایتمش اولدقلرندن تاریخ مزبوره قدر نهایت یوزه قریب اولان خانه‌لرینك اعدادی حال حاضرده بشیوزه تقرب ایتمشدر . فقط شو مبانیٔ جدیده‌نك ربعی دینه‌جك قدر خانلر چوغالمش ویلدن ییله فعالیت تجاریه آرتمشدر .

لکن قضا تشکیل اولندقده کویاحوضه‌ده هیچ برباربنه‌جق ، حکومت قوناغی اتخاذ ایدیله‌جك بر یر یوق ایمش کبی درتیوز

سنه‌دن بری دارالعلم اوله‌رق ادامهٔ موجودیت ایدن فیروز اغا مدرسه‌سی ١٣٠٠ تاریخنده حکومت قوناغی اتخاذ ایدلمش اولدیغندن جبهه‌سنك فوقانیسنه بر قاچ حجرهٔ اشتغال بنا ایدلمش ومدرسه‌نك درسخانه‌سی حبسخانه وجبهه‌نك تحتانیسی ضبطیه قوغوشی وسائر اوطه‌لری برر دائره یاپیلمش وعثمان بکك مدرسه‌سیله مستجاب اغانك مکتبی چوقدن خراب اولمش بولنمقله قوجه‌مان حوضه قصبه‌سنده تعلیم صبیان وتعمیم عرفان ایده‌جك بر یر قالمه‌مشدر .

بناءً علیه ١٣٠٣ تاریخندن اعتباراً شو نقصانك اهمیتی تقدیر اولنه‌رق بر مکتب ابتدائی و ١٣٠٤ حدودنده اعانات ایله اشاغی محله‌ده بر جامع شریف و ١٣١٠ ده بر مدرسه بنا و١٣١٢ده مکتب ابتدائی کوریلن لزومه بناءً (مکتب رشدی)یه تحویل وتعمیم معارف خصوصنده‌کی نقصانك ازاله‌سنه خدمت ایدلمش ایسه‌ده قوجه بر مدرسهٔ متینه یوق یره امحا وعرصهٔ موقوفه‌سی‌ده اضاعه ایدلمش دیمکدر .

١٣٠٨ ده سیواس والیسی اولان اسبق داخلیه ناظری مظلوم پاشا زاده (ممدوح افندی) شو قصبه‌نك منافع اقتصادیه‌سنی کوردکده بویوك حمامك جنوب طرفنده یعنی قارشوسنده جسیم براوتل والتنه برحمام لطیف انشا وجبراً بویوك حمامك صویندن آلدیغی مقداری بو حمامه اجرا ومتولیٔ وقف اولوبده اعتراض ایدن اشراف قضادن (حاجی محمود اغا) یی انقره‌یه نفی واجلا

ایلدیسه‌ده ١٣٢٦ ده اعلان ایدیلن مشروطیت عقیبنده کندیسی
منکوب و جبراً آلدیغی صو دخی شو دکرلی عقارك معارف
مملکته بر ایراد مخصوص اولمق اوزره الندن چیقمسنه باعث
اولمشدر .

١٣٢٢ ده قائممقام قضا (عبدالرحمن نائلی بك) زماننده
حکومت قوناغی اتخاذ ایدیلن مدرسهٔ قدیمه تماميله هدم وتخریب
ایدیله‌رك یرینه جسیم بر حکومت قوناغی یاپدیرمش و زماننده
بیکلرجه نقدوهمتله حصوله کلن بر دارالعلم، اوقافیله برابر یکرمی
سنه ظرفنده یوق اولمش ومصطفی بکك عمارتی ، مسافرخانه‌سی ده
خراب اوله‌رق اسکی (خنجره) قصبه‌سنك خرابه‌سی کبی بر
حاله کلمشدر .

بومدرسه ، وقتیله غایت معمور ، پك چوق فضلایه مسکن
اولوب اربعین راده‌سنده اولان درسعام افندیلره توجیه اولنمش
وبورایه مدرس اولان افندیلر دخی بو قصبه‌ده تدریس علوم
ایده‌رك نشر فیوضات ایتمشلر ایدی . فقط اصول وراثت بو
وظیفهٔ تدریسی قیدمعیشته ربط ایلدیکندن مدرسلری حوضه‌ده
بولنه‌میوب وکالتله ادارهٔ امور تدریس ایتملرینه باعث اولمشدر.

بومدرسه‌نك مدرسلری اکثریتله کبار علمادن اولوب مفتی
زاده (السید عبدالرحمن افندی) مدرس اولدیغی حالده ١١٤٨ ده
وفاتیله مفتی (احمد افندی) و ١١٥٨ ده حسین افندی زاده
(مصطفی افندی) و ١١٦٢ ده وفاتیله مخدومی (حافظ عبدالله

افندی) و ۱۱۹۲ ده وفاتیله علمادن (السید علی افندی)، و ۱۲۰۹ ده مشاهیر فضلادن بیاسلی (الحاج محمد افندی)، و ارتحالنده مخدومی کبار علمادن (الحاج عبدالحلیم افندی)، بو مدرسه‌یه مدرس اولوب حاجی عبدالحلیم افندینك وفاتنده مخدوملری (الحاج اسماعیل حقی ، محمد امین ، عبدالمجید نائلی)، افندیلر تدریسه متصرف اولمشلر ایدی .

بو قضایه بدایت فتحنده تورك قبائلندن کیدورلو ، چارقلو ، قانیقلو قبیله‌لری اسکان ایدلمش اولدیغندن بوناملر ، الیوم کوی اولمق اوزره بولنمقده‌در . قضانك حاوی اولدیغی قرا اللی قدر ونفوس عمومیه‌سی‌ده اوتوز بیك راده‌سنده اولوب قدیماً خلیاس ، قاملق ، کیدورلو ، سمره نامل ریله درت ناحیه‌یه منقسم اولمشدر .

۱ (خلیاس ناحیه‌سی) درکه قضانك شرق جنوبی طرفلرینی احاطه ایدر. الیوم بوکا (خیللاز) نامی ویرلمکده‌در. بو ناحیه‌ده قدیما بر (ایلیجه) اولوب صوبی ایلیق ، شفاسی مجرب ، موقعی لطیف اولدیغندن یاننده اوتل ، خان یاپیلمش و ۱۳۰۰ تاریخندن بری اکتساب شهرت ایتمشدر السنهٔ عامه‌ده (خیللاز ایلیجه‌سی) دینور . بعضلر بو ایلیجه‌نك خواص شفائیه‌سنی تعداد ایده‌رك حوضه قابلیجه‌سنه فائق عد ایتمکده ایسه‌ده قابلیجه‌دن امید ایدیلان فوائد ، ایلیجه‌نك تأمین ایتدیکی منافعه راجح اولدیغی شبهه‌سزدر .

٢ (قاملق ناحیه‌سی) درکه : قضانك شرق شمالی طرفلرینی احاطه ایدر . بوناحیهٔ قدیمه اولدقجه مشهور اولوب دره‌کوبی بوناحیه داخلنده‌در . دره‌کوینده امرای سلجوقیه‌دن (امیر الحاج ولی‌الدین بن برکاتشاه) ٦٤٧ ده بر جامع شریف وتربه بنا واوقافنی تنظیم ایتمشدر . امیر مشهور (مبارزالدین عیسی بن ایلداش) دخی بوناحیه‌دندر. بوکا قیود عتیقه‌ده (قانیق ناحیه‌سی) دینور غالبا (قاملق) لفظی (قانقلغ) تعبیرندن غلط اولمیدر.

٣ (کیدورلو ناحیه‌سی) قیداً بو ناحیـه ؛ (کـدرلو) رسمیله مقید اولوب قضانك شمال غربی طرفلرینی احاطه ایدر. کیدورلو قبیله‌سی رئیسی بولونان (امیر جلال‌الدین ماه ملك بن محمدالحوزی) بوناحیه‌دن نشئتله قضایی استیلا و٦٦٥ حدودنده اعلان استقلال ایتدیکی جهتله اماسیه حکومتنی برقاچ سنه مشغول ایتمشدر .

٤ (سمره ناحیه‌سی) درکه : قضـانك غرب طرفلرینی احاطه ایدر . بوناحیه‌ده وقتیله قانقلو قبیله‌سی مسکون اولدیغی مناسبتله سلاطین سلجوقیه‌نك ایام انقراضنده اماسیه‌ده بولونانلری بوناحیه‌ده اقامت ایتدکلرندن بوسمره ناحیه‌سی؛ تاریخاً پك زیاده حائز شهرت اولمشدر .

اناطولیده ملوك سلجوقیه‌نك صوکی اولان (سلطان مسعود سلجوقی) بوناحیه داخلنده (تاتارقلعه‌سی) نام قریه‌ده مدفون اولدیغی کبی بونك شهزاده‌سی و خلفی بولونان (غازی چلبی)

دیمکله مشهور (سـلطان تاج الدین آلتون باش سلجوقی) ده (اومور بك) نام دیکر (شیخ ساوجی) نام قریه‌ده مدفون اولدیغی قیود رسمیه ایله مثبتدر .

قیود رسمیه‌ده « تربهٔ سلطان مسعود بن کیکاوس در قریهٔ تاتار قلعه‌سی در سمرهٔ حوضه تابع اماسیه » ومخدومی حقنده دخی « تربهٔ غازی چلبی شهزادهٔ سـلطان مسعود در قریهٔ امور بك نام دیکر شیخ ساوجی در سمرهٔ حوضه تابع اماسیه » و « تربهٔ سلطان تاج الدین شهزاده. الخ) دیه مسطور وسلطان مسعود ، بویوك سلطان غازی وسلطان تاج الدین ، کوچك سلطان غازی دیمکله مشهور اولدیغنه بناءً سلاطین سلجوقیه‌دن شوایکی ذاتك بوسمره ناحیه‌سنده اولدیغی محققدر .

بو قیدك اساسی (غازی چلبی) نك وقفیه‌سی اولوب ٧٥٦ تاریخنده تنظیم ایدلدیکنی اشعار ایدن وقفیه‌ده سلطان تاج الدین آلتونباش بن سـلطان مسعود بن سلطان کیکاوس سلجوقی اجزای شریفهٔ قرآنیه قرائت ایچون بالاده تعداد ایدیلن قرایی وقف ایتدیکی مذکوردر .

تاتار قلعه‌سنده سلطان مسعودك نامنه برتربه ، برمدرسه وبرجامع شریف مقید وامور بك قریه‌سنده (شیخ ساوجی) نامنه برزاویه و (سلطان تاج الدین) نامنه برتربه محرر وبونلرك مدرسلری ، خطیبلری ، شیخلری ، جزخوانلری ، متولیلری قیداً مضبوط اولدیغنه بناءً شیخ سـاوجی نام دیکر امور بك

وتاتار قلعه‌سی قریه‌لرینه عزیمتله تحریات جدیه اجرا ایدلدیسه‌ده تاتار قلعه‌سنده (سلطان تربه‌سی) نامیله طاش ییغینلرندن عبارت بر تربه خرابه‌سی وشیخ ساوجی قریه‌سنده درت دیواردن عبارت سلطان آلتونباشك مزاری دیمكله مشهور بر مزار بولنه‌بیلمشدر . مدرسه‌دن اثر اولمیوب هر ایكی قریه‌ده اخشابدن برر جامع وتكیه نامنه بر كوی اوطه‌سی بولنمقده در .

تاتار قلعه‌سی دیمكله مشهور اولان كوی‌ده وقتیله اماسیه‌ده اقامت وبلاد رومه نظارت ایدن تاتار قوماندانلرینك بوجوارده وكیل اموری اولان تاتار بكی اوطوردیغی مناسبتله تسمیه ایدلمش اولدیغی كبی بو قضا داخلنده شیخ طوراسن ، شیخ بایزید ، شیخ ساوجیناملریله مشهور كویلری واردر .

دردنجیسی (كوپری قضاسی) دركه شرقاً حوضه ، غرباً عثمانجق وبوی آباد ، جنوباً مرزیفون وحاجیكویی وشمالاً بافره قضالریله محدود اولوب مركزی (طاشان) طاغنك شمال غربی اتكلرنده ایكی تپه‌نك اورته‌سنده عارضه‌لی وغربه طوغرو مائل اولان برموقع لطیفده كائن (كوپری قصبه‌سی) در .

بوقصبه‌نك نام قدیمنده (شین ، كده غره) ناملرینه دائر ایكی روایت موجود اولدیغندن بونلری تدقیق ایتمك فائده‌دن خالی دكلدر . اولیا چلبی سیاحتنامه‌سنده دیوركه : « بوشهر قدیماً شین آدیله مسمی اولوب شین ، عمالقه لسانده كوپری معناسنه‌در . » شو روایتدن اكلاشلدیغنه كوره شین قصبه‌سی ،

كوپری قصبه‌سنك موقعاً ومعناً عینی اولوب بری عملیقی، دیکری توركی اولور .

قرون اولی‌ده عمالقه طائفه‌سنك اناطولی‌ده بولندیغی بعض روایات ضعیفه‌دن مستبان اولمقده ایسه‌ده بونی تأیید ایده‌جك ادلهٔ تاریخیه یوقدر. شین لفظنك عمالقه لساننده كوپری معناسنه اولدیغنی تصحیح ایده‌جك روایت، محرر عاجزه مجهولدر . بناءً علیه: شو روایتك مأخذی معلوم اولمدقجه شایان قبول اولمسی براز مشكل اولور .

(كده غره قصبه‌سی) سلطان مسعود سلجوقی طرفندن ٥٣٨ تاریخنده بنا ایدلمش اولدیغی وكده غره نامیله تسمیه ایدلدیكی العیلم الزاخر، جامع الدول كبی تواریخ عمومیه‌ده مذكوردر . بوقصبه‌نك (كده غره) نام قدیمی بتون قیود عتیقه وسجلات شرعیه‌ده مسطور اولوب كوپری قصبه‌سنك موقعاً عینی اولدیغنه دائر قید رسمی ودلیل تاریخی یوقدر فقط غیری اولدیغی تدقیقات قیودیه‌دن اكلاشلمقده‌در. شویله كه:

یوركج پاشانك كوپری‌یه عائد وقفیه‌سنده كده غره مدینه‌سی جوارنده كوپری قریه‌سی باشنده برجامع شریف بنا ومصارف شرعیه‌سنه دائر تعیین وظائف ایتدیكی مذكوردر . كذلك تاج الدین پاشانك وقفیه‌سنده كده غره قصبه‌سی جوارنده كوپری قریه‌سنده برجامع شریف وعمارت وحمام بنا واوقافنی تنظیم ایتدیكی مسطوردر. ٨٣٤ تاریخنده تنظیم ایدیلن یوركج پاشانك

و ٩٠٠ تاريخنده ترتيب اولونان تاج‌الدين پاشا‌نك وقفيه‌لرندن اكلاشيلديغي اوزره كوپرى ؛ كدغره قصبه‌سى جوارنده بر كوى اولديغى محققدر .

بتون سجلات شرعيه‌ده ، وثائق عتيقه‌ده « جامع يوركج پاشا درقريهٔ كوپرى درجوار مدينهٔ كده‌غره تابع اماسيه » و « جامع وعمارت تاج‌الدين پاشا درقصبهٔ كوپرى درجوار مدينهٔ كده‌غره تابع لواء اماسيه » ديه مسطور اولديغندن كده‌غره قصبه‌سى موقعى باشقه، كوپرى كوبى ومؤخراً كوپرى قصبه‌سى موقعى ينه‌باشقه اولديغى ويكديكرينه‌متصل بولنديغى‌شبهه‌سزدر. شوحالده كوپرى قصبه‌سى؛ كدغره قصبه‌سنك موقعاً عينى‌دكل، بلكه‌متممى‌اولور. بوايكى‌نامك‌دهااسكيسى‌نه‌اولديغى‌معلوم‌دكلدر.

چونكه كوپرى قصبه‌سنك يرنده اولان شهر قديم ، اماسيه‌نك حكومت دانشمنديه طرفندن فتح اولنديغى اثناده فتح ايدلمش اولديغندن تكرار استردادى ايچون روملر ، بعده اهل صليب طرفلرندن توالى ايدن محاربات صليبيه‌ده خراب اولمشيدى . مؤخراً سلطان مسعود سلجوقى اماسيه حكومتى استيلاايلديكندن‌داخلنده‌بولونان‌بوقصبه‌يى‌اسكى‌شهره حاكم اولان برموقع عالى‌ده حصار ايچنده برشهرلطيف‌بنا و(كده‌غره) [*] ناميله توسيم ايتمشدر .

---

[*] (كده) سلجوق توركلرينك لساننده ناحيه مركزى كبى بويوك كوى معناسنه اولوب قايى وسائر اوغوز توركلرى اراسنده

اليوم (كده‌غره قصبه‌سی) ایچ قلعه محله‌سیله جوارنده بولونان ملا حسن ، غنی زاده ، عبد اللطیف وبونلرك اراسنده واقع محلاتك برقسمنی حاوی اولان موقع اولوب جمله‌سی بر حصارك ایچنده بولندیغی خرابهٔ باقیه‌سندن اکلاشیلمقده‌در . کوپری دخی الیوم اورته جامع دیمکله مشهور اولان یورکج پاشا جامع شریفنك شمال وغرب طرفلرینه تصادف ایدن یرلره دینور. اناطولی‌ده اشقیای جلالیه‌نك ١٠٠٩ ده اطرافه ویردیکی دهشت اوزرینه کوپری ویووده‌سی مشهور (طوراق اغا) وزعیمی سنان چلبی اوغلی (مصطفی اغا) [١] ایچ قلعه محله‌سی جوارنده اشقیادن تحفظ ایچون تعبیه شکلنده طوپراقدن بر قلعه یاپمش ومؤخراً بوراسی‌ده کسب جسامت ایده‌رك برمحله شکلنی آلمش اولدیغندن (طوپراق قلعه محله‌سی) دخی بو کده‌غره قصبه‌سندن معدود اولمشدر.

قدیماً برشهر جسیم اولدیغی حالده مؤخراً خراب اولدیغی واثنای حفریاتده جابجا تصادف ایدیلن آثار قدیمه‌سندن اکلاشیلان وانجق برقسمی اوزرینه کوپری نامیله بر کوی یاپیلان موقع

(کند) نامی ویرلمکده‌در. (کوی کند) دینورکه (کند) کویك بویوکی دیمکدر (غره) دخی (غارا) لفظندن عبارت اولوب حصار معناسنه‌در. بوکا قایی تورکلری اراسنده (پارغان) وسلجوقلر اراسنده (غارات) دخی دینديکی کورلمشدر. شومعنالره کوره (کده‌غره) نك معناسی (بویوك کوی حصار) دها موجزی (کوی حصار) دیمك اولور .

[١] صدر اسبق مشهور کوپریلی (محمد پاشا) نك پدری‌در .

دخی (کوپری قصبه‌سی) اولوب بوراسی ٦١٢ تاریخلرندن صوکره بولونان وثائق عتیقه‌ده عموماً (کوپری قریه‌سی) اولمق اوزره کوسترلمکده‌در . بونام دخی کده غره قصبه‌سنه قارشـو یاقادن مروری تسهیل ایچون استاولاز چاینك اوزرینه یاپیلان (کوپری) دن دولایی تحدث ایتدیکی شبهه‌سزدر .

کده‌غره قصبه‌سنده اقامت ایدن (سلطان جمال دانشمندی) اماسـیه حکمداری (شـاد کلدی پادشاه) طرفندن قیصریه‌یه ارسال وامیر مومی‌الیهك مشاوری اولان (الشیخ علاء‌الدین علی شروانی) یی بو کوپری کوینده اقامه ایتدیکندن شـیخ مومی‌الیهك احفادی بوراده‌تمایز ایتمش واماسیه والیسی یورکج پاشا قوجه‌قیاسی بکی حیدر بکی‌اماسیه‌یه قالدیردیغی‌اثناده کوپری کویی ایله کده‌غره قصبه‌سی اراسنده بولونان موقع خالی‌ده بر جامع شریف بنا واطرافنه بعض تورکمن عشیرتلرینی اسـکان ایله‌مش بولندیغی مناسبتله کوپری کویی ترقی‌ایتمکه باشلامشدر.

اماسـیه والیسی شهزاده (سـلطان احمد) ه بوعلاء‌الدین شروانی احفـادندن (تاج‌الدین پاشـا ـ تاجی بك) ٨٩٦ ده صاحب دیوان‌اولدقده بوکوی‌ده مکمل برجامع‌شریف وعمارت وحمام واسـتاولاز چایی کنارنده (سلطان احمد چلبی) یه بر سرای عالی بنا ایده‌رك شهزادهٔ مشـار الیهك بهار موسملرنده بوکوپری‌یه تشریفنی تسهیل ایتدیکندن عمارت وسیله‌سیله پك چوق ضعفا ، ، فقرا وشهزاده‌نك تشریفی مناسبتیله بعض امرا

بوكوی‌ده اقامت وقوناقلر بنـا ایتمش وكوپری كوینك شرفی تزاید ایدوب بورادن ظهور ایدن ذواته (كوپریلی) وقصبه‌دن ظهور ایدن ذواته (كده‌غره‌لی) دینمشدر .

بوتاریخدن اعتباراً كوپری كویی برقصبه حالنی اخذایده‌رك كوپریلی (عبداللطیف افندی) شمدیكی محله‌سنده وكده‌غره‌لی عبدالغنی زاده (محمد چلبی) بونك یاننده برر محـله احداث وهر بری محله‌سنده جامع ، مكتب انشـا و دیكر كوپریلیلر ، كده‌غره‌لیـلر دخی بونلره تبعیت ایده‌رك منسـوب اولدقلری قصبه‌لرینی بنای خیرات ایله اعلا ایتمكده یكدیكرینه مسابقت ایتمشلردر .

بناءً علیه ۱۰٦۸ سالنه‌قدر یازیانه بولونان شو ایكی قصبه‌نك آراسی تمـامیله دولوب یكدیكرندن تفریق اولنمیـه‌جق بر حاله كلمش اولدیغندن كوپریلی محمد پاشانك زمان وزارتنده‌هرایكیسنه بردن (وزیر كوپریسی) عنوانی ویرلمش و كده‌غره قضـاسی عنوانی وزیر كوپری قضاسی عنوانه تحول ایتمش ایســه‌ده بو عنوان بر قیـد رسمی‌دن عبارت قاله‌رق السـنهٔ عامه‌ده كوپری قضاسی ، كوپری قصبه‌سی‌نامی اشتهار ایدوب كده‌غره قضاسی، كده‌غره قصبه‌سی نامی اونودلمشدر .

ایچ قلعه محله‌سنده آیدین تكیه‌سی بنا اولنمش بعده جمودار اوغلی (حسن‌غازی) طرفندن‌برجامع شریف وقیابك‌اوغللری طرفندن برمكتب انشـا اولنه‌رق بوروق مالكانه‌سی جمـله‌سی

طرفندن وقف ایدلمشدر . کوپری قصبه‌سی کوی حالنده ایکن شیخ علاءالدین شروانی اوراده برمسجد ومخدومی لالاجق (غازی بك) برتکیه بنا واوقافنی تنظیم و ٩٠٠ ده بوغازی بکك حفیدی تاج‌الدین پاشا مکمل ، غایت متین برجامع‌شریف ومکتب وعمارت وحمام وشیخ ابراهیم بابایه برتکیه‌بنا ایتمشدر.

بواثناده شهزاده سلطان احمد سرایی جـوارنده مزین بر چشمه بنا ایده‌رك سلطان پیکاری دیمکله مشهور وبعده برمحله‌یه علم مخصوص اولمشدر . عبدالغنی زاده محمد چلبی شیخ صالح افندی‌یه دیکر برتکیه بنا ایدوب ١٠١١ ده اشقیای جلالیه‌نك هجومیله کوپری قصبه‌سی محترق اولدیغندن شواوقافك متولیلری جامعلری ، مکتبلری قسماً اعمـار ایتمش وکوپری اعیـانندن (یوسف اغا) دیکر حمام انشا وبرقاچ محترق مسجدی اعمار وکوپریلی طـوراق اغا شیخ محمد افندی‌یه دیکر برتکیه بنـا ایتمشدر .

کوپریلی محمدپاشا، زمان صدارتنده بوکوپری‌شهرینی اعماره همت‌ایده‌رك شهرك شرق‌طرفنده جسیم‌برمصلی بناوطعامیه‌وضع ایتمش وشهره صو کتیرمك ایچون جسیم صو یوللرینه مباشرت ایتدیکی بر زمانده وفات ایلدیکندن حلیله‌سی (عایشـه خانم) شو خـیراتی اکمال وبر جامع شریف و ایکی حمـام وجسیم بر بدستان انشا واوقافنی ١٠٧٨ ده تنظیم ایتمشدر .

بعده صدرمشارالیهك مخدومی (فاضل احمد پاشا) کارکیر

بر مدرسهٔ عالیه واغالرندن (حسین اغا) برجامع شریف و (عبدالکریم اغا) بر مدرسه ودده یوسف اغا زاده محمد اغا دکرمن باشی محله‌سنده بر جامع شریف ومکتب بنا ایده‌رك ۱۱۰۰ تاریخنه قدر کوپری قصبه‌سنی اعمار ایتمشلردر.

۱۱٤۳ ده بوستانجی باشی کوپریلی (الحاج سلیمان اغا) تاج‌الدین پاشاجامعی حولیسنده برمدرسه وسلطان پیکار محله‌سنده برجامع شریف ومکتب و۱۲۱۲ ده مفتیٔ شهید (السیدمصطفی افندی) غنی زاده محله‌سنده برزاویه وقارشوسنده برخان‌جسیم و ۱۲۲۰ ده (السید عثمان افندی) اوزون سوقاق محله‌سنده رحمانیه مدرسه‌سنی بنا وجمله‌سنی‌ده وقف ایتمشلردر .

کوپرینك قدیماً مدرسه‌لری ، مکتبلری ، علماسی چوق اولوب شومبانیٔ عالیه‌نك اکثریسی اخشاب اولدیغی مناسبتله مکرراً دوچار عوارض‌اوله‌رق تجدیداً اعمار ایدلمش وبك‌چوق جامع‌شریف ، مکتب ، تکیه اولدیغی حالده صاحبلری،بانیلری حقیله بیلنه‌مدیکندن تحریرندن صرف نظر ایدلمشدر .

بوقضادن اوچ سلالهٔ مهمه ظهور ایدوب کوپری قصبه‌سنه براهمیت تاریخیه بخش ایده‌رك بنام و اوچنجیسی مشهوم انام اولمشدر . برنجیسی طاشان سلاله‌سی اولوب آل سلجوقدن خسرو شاه اولادندن اولمق اوزره مشهوردر . بوسلاله‌نك نفوذی کده‌غره ، مرزیفون ، کومش ، حوضه ، زیتون قضالرنده جاری ایکن جانیك وسینوب سنجاقلرینه قدر توسع

ایده‌بیلمشدر . کوپری داخلنده اولان قوجه قیاسی امارتی بوسلاله‌نك برشعبه‌سی عد اولنور . ایکنجیسی کویك سلاله‌سی اولوب صاحب اعظم سلجوقی سعدالدین کوبك بوسلاله‌یی تشکیل ایتمشدر . بونلره کوپك اوغللری دینور . بونلردن موتوق ، قیا ، سوندك بکلرك شهرتی پك زیاده‌در . اوچنجیسی واك مشهوری کوپریلی سلاله‌سی اولوب سنان اوغلی (محمد پاشا) بوسلاله‌یی تشکیل ایتمش وبونلردن بشی صدراعظم اولمق اوزره سکز وزیرعالیشان چیقمشدر .

کوپری قصبه‌سی ؛ قدیماً اورته جامع ، اوزون سوقاق ، جدید، چایر باشی ، بچناقلی، دباغخانه ، دکرمن باشی، دیکیلی ، سلطان پیکاری، شیخ ، طاش قلعه، طوپراق قلعه، عبداللطیف ، غنی زاده ، لاز ، ملا حسن، نعلبندلو ، یکی جامع محله‌لرینی ، بیك بشیوز قدر خانه‌لری ، التی بیك راسنده نفوسی حاوی اولوب کوپری قضاسی ؛ سکز ناحیه‌دن ، قرق التی بیك قدر نفوسدن وایکیوز قدر قرادن متشکل بر قضای جسیمدر .

بوقضا ؛ کوپری وزیتونناملریله مشهور ایکی قضادن مرکب اولوب ۱۲۹۵ تاریخنده قدر بش ناحیه‌دن ، یوز قرق قدر قرادن متشکل ایکن بو تاریخده اوچ ناحیه‌دن ، التمش قدر قرادن متشکل اولان زیتون قضاسی ناحیه حالنه افراغ وکوپری قضاسنه الحاق ایدلمکله کسب جسامت ایتمشدر .

زیتون قضاسنی تشکیل ایدن نواحیدن بری آولاغو [۱]،

---

[۱] اطرافی اخشاب دیوار ایله محاط اولان داوار آغیلنه آولاغو دینور .

دیکری قزیل کیسه ، اوبری کول ناحیه‌لری اولوب بونلر کوپری قضاسنك غرب شمالی طرفلرینی عموماً احاطه ایتمکده‌در. وقتیله زیتون امارتی مشهور اولوب کول ناحیه‌سی بو امارتك مرکزی ایدی . زکریا ، زینل ، مراد بکلر امرادن اولوب هر برینك کول قریه‌سنده تربه‌سی ، وقفی ، جامعی واردر . بو قضادن سلطان محمد خان ثانی زماننده قاضی القضاة زین الدین محمد زیتونی ، مشاهیر امرادن محمد پاشا ، مشیر محمود پاشا کبی رجال دولت ظهور ایتمشدر .

بوزیتون قضاسنده وقتیله قانیق اروغندن اسنلو ، قره‌لو اویماقلری ساکن اولمش ومحمود بك بن خسرو شاه کندی عشیرتیله کلوب یرلشمش واسنلو اویماغندن ارطوغانشاه ، حاجی بوری بك وقره‌لو اویماغندن صوروق بك اشتهار ایتمش اولدیغندن اسنلو ، قره‌لو ، محمود بکلو نام دیکر مهماد بکلو ، ارطوغانشاه ، حاجی بك ، صوروق کویلری بونلردن قالمشدر.

٤ (اورتاقلر ناحیه‌سی) درکه قضانك شرق طرفلرینی محیط اولوب حوضه قضاسنك منتهای حدودی جوارنده‌در . مشهور کوپك ، اورن کویلری بو ناحیه داخلنده اولوب حکومت سلجوقیه زماننده سعدالدین کوپك ، بدرالدین اورن بکلرك نامندن قالمشدر . کوپك اوغللری تیمورلنك غلبه‌سی زماننده سلطنت جلیلهٔ عثمانیه‌یه قارشو جرأتکارانه حرکتده بولندقلرندن آق اورن بك اوغللرندن (اورتاق بك) واوغللری ؛ کوپك

اوغللرینی استیصال ایتمشلردر . اورتاق بكه طرف پادشاهیدن احسان بیوریلان قریه اوغللرینه تمليك بيورلمش واورتاقلر نامی کویه علم مخصوص اولمشدر .

٥ (اویمه اغاج ناحیه‌سی) درکه : قضانك غرب جنوبی طرفلرینی احاطه ایدر . بو ناحیه دخی قانیق تورکلری ایله مسکون اولدیغندن ایچلرندن مشهور آدملر ظهور ایتمشلردر . کوپریلی محمد پاشانك كتخداالغندن چیقمه وزرادن (محرم پاشا) بو ناحیه داخلنده یخشی فقیه کویندن اولوب قلیچ ، اسن ، بوروق بكلرك نامنه منسوب قریه‌لر واردر. بونلر عموماً قانیق بكلرندن معدود ایدی .

٦ (پاشا ناحیه‌سی) درکه قضانك جنوب طرفلرینی احاطه ایدر. بوکا (یومری طاش ناحیه‌سی) دینديكی حالده تاج الدین پاشانك چفتلكی اولدیغندن پاشا ناحیه‌سی دینمشدر . مشهور طویراق ، آق اورن بكلر بوناحیه‌دن اولوبناملریله معروف برر کوی واردر . كذه‌غره‌ده (سمره ناحیه‌سی) دخی پاشا ناحیه‌سندن عبارت اولوب بیرام کویی بوسمره‌نك مركزقدیمی ایدی . اماسیه‌ده اناطولی ناظری (ایشبوغانویین ، ابشقه) نك مالكانه‌سی بوسمره اولوب یشبكی کویی ایشبوغادن غلط اولدیغی تدقیقات قیودیه‌دن اكلاشیلیر . (سلطان كمال دانشمند) بو سمره‌ده اوطورمشدر. وزرای عثمانیه‌دن مشهور قبله‌لی (مصطفی پاشا) بوناحیه داخلنده بولونان آق اورن کویندندر .

٧ (صاموق آلاك ناحیه‌سی) درکه قضانك شمال غربی طرفلرینی احاطه ایدر. تاتارلرك حكمدار مشهوری (هلاكو- اولاقو) خان اولادندن یشموتك اوغلی واماسیه‌ده ناظراناطولی بولونان (جمودار) ك برادری (صاموق) بو ناحیه‌ده اقامت ایلدیكندن آدی چفتلكنه علم اولمشدر . صاموق آلاكی ، صاموق چفتلكی دیمكدر .

٨ (غلام ناحیه‌سی) درکه قضانك شمال شرقی طرفلرینی احاطه ایدر . بو ناحیه داخلنده (قپلاك – قپلان) مالكانه‌سی امرای مشهوره‌دن كده‌غره امیری (قپلاك بك) نامنه منسوب اولوب اولادی طرفندن وقف ایدلمشدر . بوناحیه‌نك مركزی اولان غلام كوینك قدیماً اسمی قول ناحیه‌سی ، قول كویی محرر ایكن طقوز یوز تاریخندن صوكره غلام ناحیه‌سی، غلام كویی یازلمشدر . قپلاك بكك قولی اسن بكه منسوب اولدیغی بولنمشدر .

بو كوپری قضاسندن كوپریلی سلاله‌سی سایه‌سنده صدراعظم سیاوش پاشا،وزرادن مؤذن‌زاده‌علی پاشا ، حمزه پاشا، رئیس الكتاب كوسه احمد افندی، بكلربكی چومولی زاده الحاج علی پاشا كبی رجال دولت ظهور ایتمشدر. كده‌غره قصبه‌سنك بناسی تاریخندن اعتباراً بوقضانك رجالی ، علماسی ، تاریخی یك مهم ومشهور اولوب اماسیه قضالرینك عمومنه فائقدر . الیوم بورجحانی حائز اولوب اماسیه لواسنك ایكی مبعوث محترمی اولان (حاجی

مصطفى توفيق ، فاضل محمد عارف) افنديلر حضراتی بو قضادندر .

بشنجیسی (لادیك قضاسی) درکه : اماسیه‌نك شرق شمالیسنی محیط اولوب شرقاً جانیك ، غرباً اماسیه ، شمالاً حوضه ، جنوباً اربعه قضالریله محدوددر . قضا مرکزی آقطاغك شمال اتکلرنده جنوبه طوغرو مائل ، لطیف بر بایر اوزرنده کائن (لادیك قصبه‌سی) در. تعریب اولنه‌رق (لادیق ، لادق) دیمش وقیود عتیقه‌ده بوصورتله یازلمشدر .

بوقصبه‌نك نام قدیمی (لاؤدیکیه) اولوب اماسیه حکمداری مشهور بویوك (مهرداد ، میتراد) ك زوجه‌سی (لاؤدیك) نام قرالیچه طرفندن بنا ایدلدیکی وبعده غلط اوله‌رق (لادیك) دینیلدیکی مشهوردر . شوحالده بوقصبه ؛ ایکی بیك سنه‌لك بر شهر قدیم اولدیغی اکلاشیلیر . انجق قونیه داخلنده لادیك ناحیه‌سی ، دکزلی سنجاغنده لادیك قصبه‌سی ، بیروت ولایتی داخلنده کائن لاذقیه سنجاغی‌ده مذکور قرالیچه لاؤدیکه نسبت اولنه‌رق جمله‌سنه (لاؤدیکیه) دینیلدیکی وبونلردن اوچی لادیك ، بری لادقیه نامیله اشتهار ایتدیکی ادعا ایدلمکده ایسه‌ده وادعانك موافق اولدیغی مشکوکدر .

اولیا چلبی سیاحتنامه‌سنده دییورکه « اماسیه قیاصره‌سندن هاویك ، یاخود حاویك نام کیمسه طرفندن بنا ایدلدیکی مناسبتیله حاویك بعده تحریف اولنه‌رق لادیك دینمشدر . »

لكن سيواس ولايتى داخلنده وجوارنده بولونان (حافيك قصبه‌سى) نك نامى (بزم وزرم) ده (حاويك) يازلديغنه كوره حاويك طرفندن بنا وتسميه ايدلمسى حافيك قصبه‌سى حقنده اولملى‌در. هرايكيسى‌ده‌سيواس ولايتى داخلنده‌اولديغندن تشابه واقع اولديغى ظن اولنور .

ينه مذكور سياحتنامه‌ده اوليا چلبى مرحوم اوزمان لاديكليلردن نقلاً ديبوركه : « بوقصبه‌نك‌عقيب فتحنده امرادن سلمان غازى ؛ قلعه‌يه كيروب برجنه سنجاغى ديكه‌يم‌مى ديه ملك احمد دانشمند غازى‌دن استيذان ايلدكده ملك مشاراليه دخى « لا ، ديك » ديه امر ويرديكى خلق اراسنده شايع اولديغندن بوقصبه‌يه لاديك دينمشدر » شو تواتر عامه‌يى تأييد ايده‌جك بردليل تاريخى اولمديغى جهتله بوتسميه بر مصالح كبى تلقى اولنه‌بيلير . السنهٔ عامه‌ده (ايلاديك) دينور .

بو قصبه‌نك درونده و اطرافنده مسكون اولان تورك قبائلندن طوغانلو اويماغى بكى (سولى بك) ملك مشاراليه (احمد دانشمند غازى) نك دامادى اولوب قيزى (ايلدوك خاتون) ولديغى وملك مشاراليهك قيزى اوغللرى (ارسلان طوغمش ، اولوغ) بكلر اولوب سولى بكك اوغللرى‌بولنديغى وثائق عتيقه‌دن اكلاشلمقده‌در . (اميركبير بدرالدين شاهنشاه بن ارسلانتغمش التغانى) دخى نيكسارده مدفون وكتابه‌سى موجود ولاديك‌ده قيز اوغلى ، طوغانلو نامليه جسيم كويلر ،

مالکانه‌لر بولندیغنه دقت اولنورسه بو قصبه‌نك نامی (ایلدوك خاتون) تعبیر دیکرله (ایلدیك خاتون) آدیله تسمیه ایدلدیکی تخمین اولنه‌بیلیر .

لادیك قصبه‌سنك جنوب طرفلری طاغ واطراف ثلثه‌سی آچیق ، دوز بر اووایه ناظر اولدیغنـدن منظرهٔ عمومیـه‌سی کوزل ، هواسی صاغلام ، رطوبتی غالب‌در . الیوم اون یدی محله اعتبارنده اولوب بونلردن (بخشی ، قوغه ، کلیاس ، سرای ، زاویه ، قزیل سنی ، کوسره) محله‌لری قدیماً موجود ایدی . تدریجاً قصبه معمور اولدقجـه کسب جسـامت ایده‌رك بعده (جامع جدید ، خرمنلر ، خان پیکاری ، حاجی علی پیکاری ، شهره کوسدی ، صنع‌الله پاشـا ، اسکانیه ، نمازکاه ، طاشـلی پیکار ، کلیسا) محله‌لری تحدث ایتمش وبشیوزقدر خانه‌یی حاوی بولنمشدر .

زاویه محله‌سنده بولونان جامع شریف کلیسادن تحویل وبر مناره علاوه ایدلمش وجامع جدید محله‌سنده ۸۹۱ ده وزرادن داود پاشـا طرفندن بنا اولنـان جامع شریف مشرف خراب اولدیغندن ۱۰۸۵ ده (سـلطان محمد خان رابع) حضرتلری طرفندن تجدید وایکی مناره‌لی اوله‌رق احیا بیورلمشدر . بخشی محله‌سنده ۹۱۵ ده اماسیه‌والیسی شهزاده سلطان‌احمدك والده‌سی (بلبل خاتون) طرفندن بر جامع شریف وحمـام بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر . بوجوامع شریفه عموماً کارکیر ومتین‌در .

١١١٢ده جامع جدید محله‌سنده شیخ‌الاسلام اسبق لادیکلی (محمد افندی) اوزایکی حجره‌لی برمدرسهٔ عالیه‌وغایت‌منتظم، کارگیر اولمق اوزره جامع ، بدستان وطاشخان بنا و١١١٧ ده بونلری مدرسه وجامع شریفه وقف ایتمشدر . بخشی محله‌سنده بولونان طقوز حجره‌لی اخشاب مدرسه خضر پاشا طرفندن بنا ایدلمش اولوب اوقافی واردر . زاویه محله‌سنده بش حجره‌لی اولمق اوزره یاقین زمانده برمدرسه دها بنا ایدلمشدر.

شو مبانیٔ دینیه و مؤسسات علمیه‌دن ماعدا مسعود بك ، صنع‌الله پاشا ، پولاد بك ، امیر احمد چلبی و حاجی یونس اغا طرفلرندن بنـا ایدلمش برر مسجد و جامع شریف بر مکتب رشدی ، برمکتب ابتدائی وبر اناث مکتبی واردر . ١٣٢٣ ده چرکس قره‌بك زاده (عمر بك) دخی سرای محله‌سنده برحمام لطیف بنا ایتمشدر . لادیك قصبه‌سنی زیارتگاه انام ایدن زاویهٔ رفاعیه بانیسی (السید الشیـخ احمدکبیر رفاعی) حضرتلرینك تربه‌سی پك مشهور اولوب اوقافی ، عمارتی ، تکیه‌سی وارایدی. قصبه جوارنده بالی بابا تکیه‌سی ده زیارتگاه مشهوردر .

بوقصبه‌دن تاریخاً مشهور اولمق اوزره درت سلالهٔ عظیمه ظهور ایتمشدر. بونلردن برنجیسی امرای دانشمندیه وسلجوقیه‌دن اوله‌رق طوغانلو سولی سـلاله‌سیدرکه : هربری عصرنده پك مشهور ایدی . ایکنجیسی قبـاد سـلاله‌سی اولوب احـفاد سـلجوقیه‌دندر . تاریخ عثمانی‌ده قبـاد اوغللری مشهوردر .

اوچنجیسی یکی بك سلالەسی اولوب چلبی سلطان محمد خان حضرتلرینك امراسندن ایدی بونك اولادی عموماً امرادن اولوب پك زیاده اشتهار ایتمشلردر . دردنجیسی سید احمد کبیر رفاعی حضرتلرینك سلالەسی اولوب اولاد واحفادی اناطولی وعربستان بلادنده انتشار ایتمشلردر . بونلردن دخی امرا کلمشدر .

صدر اعظم (طیار محمد پاشا) یکی بك سلالەسندن اولوب پدری مصطفی پاشا امرادن ومخدوملری مصطفی پاشا ، احمد پاشا ، حسین پاشا وزرادن اولمق اوزره لادیك قصبەسندن ظهور ایتمشلردر . شیخ الاسلام اسبق ، امام سلطانی محمد افندی ، دیکر امام سلطانی علی افندی ، دیکر امام سلطانی حسن افندی ، دیکر امام سلطانی امیر مصطفی افندی لادیك قصبەسندن ویکیچری اغاسی وزرادن چالیق احمد پاشا احمد سرای ناحیەسندن یتشمشلردر . بونلردن ماعدا لادیك قصبەسندن وقراسندن ظهور ایدن امرا وموالی پك چوق اولوب مشهور کوپریلی محمد پاشانك صدراسبق لادیکلی طیار محمد پاشانك تشدیدیکی جهتله سلطنت جلیلۀ عثمانیەیە لادیکلیلرك پك بویوك خدمت ایتدکاری آشکاردر .

لادیك قصبەسی سلطان مسعود سلجوقی طرفندن تجدید وتعمیر اولنوب قیزل اوغللری ادارەسندە بولنمش وبعدە قباد اوغللرینك ادارەسندە ایکن سلطنت جلیلۀ عثمانیەنك حمایەسنی اماسیە

حكومتی قبول ایتدیکی زمان ممالك عثمانیه‌دن معدود اولمش واماسیه‌ده چلبی سلطان محمد خان حضرتلری وشهزاده‌سی وسلطان بایزید خان ثانی حضرتلری وشهزادکانی والیلکله بولندقلری اثناده سرای صیفی وظیفه‌سنی کورمشدر . بوجهتله لادیك قضاسی تاریخاً مشهور وامراسی چوقدر .

لادیك قضاسنك نفوس عمومیه‌سی انجق یکرمی بش بیك راده‌سنده اولدیغی حالده التمشی متجاوز قرایی وقدیماً درت ناحیه‌یی حاوی‌در. بوقضانك شرق طرفنده قصبه‌یه اون کیلومتره قدر بعد مسافه‌ده کائن ، جسیم بر کول اولوب بالیغی وسازلغی یله مشهور اولدیغندن لذیذ بالیقلر چیقاریلیر ، کوزل حصیرلر نسج اولنور . تأمین ایتدیکی منافع اقتصادیه اولدقجه مهمدر . طولاً التی وعرضاً اوچ کیلومترەلك بر وسعتی حائز اولوب التی متره قدر درینلکی واردر. قصبه‌نك جنوب شرقی طرفنده بولونان کولسکی ، قیز اوغلی ، بولاد ، چاقیر کومش یایلالرندن نبعان ایدن التی عدد چای بوکوله دوکولور . بورادن چیقوب (ترس آقان) نامیله مشهور اولان ایرماغی تشکیل ایدر . بو کولك قورودلمسی تصور ایدلمکده‌در .

درت نواحیدن بری (حمیدناحیه‌سی) اولوب قضانك شرق جنوبی طرفنی احاطه ایدر . مرکزی حمید قریه‌سی اولوب (کول تکیه‌سی) دیمکله معروف برتکیه‌سی وبولاد قریه‌سنده سلطان مصطفی جامعی دیمکله مشهور برجامعی واردر. ایکنجیسی

(قره ابدال سلطان ناحیه‌سی) اولوب ١٣١٤ ده حمید ناحیه‌سیله برلشدیرلمش وبرناحیهٔ جسیمه تشکیل اولنمشدر . ابدال سلطان تکیه‌سی مشهور اولوب تربه‌سی‌ده واردر . شیخلو قریه‌سنده سیفی دده دیمکله مشهور قلیج دده تکیه‌سی وتربه‌سی واردر . مشهور بویوك قیز اوغلی ، کوچك قیز اوغلی ، چاقیر کومش ، اشاغی اینوز ، یوقاری اینوز کویلری بوناحیه‌ده‌در .

اوچنجیسی (احمد سرای ناحیه‌سی) اولوب قضانك شمال طرفنی احاطه ایدر . احمد سراینده سید احمد کبیر رفاعی اولاد کرامندن السید زین‌العابدین رفاعی تکیه‌سی وکارکیر جامعی‌وبر مکتب ابتدائی ودیه‌دین قریه‌سنده (زین‌الدین صامود بابا) طرفندن بنا ایدلمش صمودتکیه‌سی وسالور قریه‌سنده حاجی نبی تکیه‌سی واردر .

دردنجیسی (طوغانلوناحیه‌سی) اولوب قدیماً مسلم تورکلر ایله مسکون ایکن الیوم تمامیله روملر مسکوندر . طوغانلو ، تاتار اوغلو ، قره‌موق ، کمال ، عمر حافظ ، حاجی‌علی ، قریق ، طوراسن کویلری بوناحیه‌ده‌در .

التنجیسی (مجید اوزی‌قضاسی) درکه : اماسیه‌نك جنوبه طوغرو غرب طرفلرینی محیط اولوب شرقاً اماسیه ، غرباً چوروم ، جنوباً زیله وشمالاً حاجیکویی قضالریله محدوددر . مرکزی آوقات کویی جوارنده ایکی تپه‌نك دوزجه اولان صرتلرنده کائن (مجید اوزی قصبه‌سی) در . بوقصبه‌یه آوقاتلی

اوغلی حاجی علی اغایه نسبتله حاجیکویی دیمکله‌ده مشهور اولدیغندن بالاده‌کی حاجیکویی ایله ارالرینی تفریق ایچون بوکا آوقات حاجیکویی ، اوکا کومش حاجیکویی دینمکده‌در .

بوقصبه‌نك یری ؛ دور قدیم دانشمندی‌ده قاضیٔ بلادروم اولان عبدالمجید هروی مالکانه‌سی اولدیغی مناسبتله ٥٣٠ تاریخلرندن بری (مجید اوزی) دیمکله مشهور اولدیغی وثائق عتیقه‌دن اکلاشلمقده‌در . آوقات کویی بوقصبه‌نك غرب شمالیسنده اولوب پونتوس قرال‌زاده‌لرندن برینك آدی اولدیغی وبوکویده مشهود اولان قلعهٔ قدیمه خرابه‌سی بو آوقاتك اولوب اجرای حکومت ایتدیکی السنهٔ عامه‌ده دوران ایتمکده‌در .

بو قضاده مسکون اولان تورکلرك اکثریسی (بایندر ، قایی) اروقلرندن اولوب تاتار ، کرد دخی بولنمقده‌در . مرکزی اولان قصبه قدیماً بر کوی حالنده اولوب آوقاتلی زاده (الحاج علی اغا) ١١٤٠ تاریخندن اعتباراً بوکویده اقامت وکسب نفوذ واقتدار ایلدیکندن ١١٦٨ ده بر جامع شریف وحمام ومکتب وکندینه معظم بر قوناق انشا ومخدومی (مصطفی پاشا) دخی اوقافنی تنظیم وبونك مخدومی (الحاج سلیمان بك) جامعی تجدیداً توسیع واوکنده برمدرسه بنا ایده‌رك برقصبه حالنه قویمشلردر .

١٢٩١ حدودنده قضا تشکیل اولنه‌رق قائممقاملك اداره‌سنه ویرلمش و ١٣٠٦ حدودنده بر مکتب ابتدائی بنا و ١٣١٢ ده

مکتب رشدی‌یه تحویل اولنه‌رق طابور مرکزی اولمش وابتدا بیکباشی اولان قارصلی (احمد شکری بك) برحمام وقرائتخانه وقائممقام اسکلبلی (اسماعیل کمال بك) ١٣١٦ده مجدد برحکومت قوناغی، بر ساعت قله‌سی بنا وحاجی سلیمان بکك جامع شریفنی تعمیر وبر منارهٔ لطیفه علاوةً انشاسنه همت ایده‌رك قضانك اشراف وافرادی بذل اعانات خصوصنده یکدیکرینه مسابقت وابراز حمیت ایتمشلر .

بو قضا ؛ مجید اوزی ، طانون اوزی ، وارای نامله‌ریله مشهور اوچ قضادن متشکل اولدیغندن ایکیوز قرق قدر قرایی، یدی ناحیه‌یی ، اللی بیك قدر نفوس عمومیه‌یی حاوی اولدیغی حالده مرکزی اولان مجید اوزی قصبه‌سی اوچیوز قدرخانه‌یی محتوی اوفاق برشهر جدیددر . قصبه‌نك منظرهٔ عمومیه‌سی لطیف اولوب قدیماً بایندرلو سلاله‌سنك نفوذ واداره‌سی التنده بولنمقده ایدی .

بایندر اروغندن اولان بابا الیاس خراسانی اولادی اماسیه‌ده نفوذلری زائل اولدقده بو قضایه نقل اقامت ایده‌رك محافظهٔ موجودیت ایتمشلردر . مجید اوزی قصبه‌سنك قربنده بولونان (بایندر قریه‌سی) وقتیله بیوجه برقصبه اولدیغی الیوم قریه‌نك جسامتی اکلاتمقده‌در . بو قریه مکمل قالدیرملر ایله مزین ، باغلری، باغچه‌لری لطیف ومبذول، موقعی دوزکون اولدیغندن وقتیله برقصبه اولدیغنده شبهه یوقدر .

کبار مشایخ سالفه‌دن (بالم سلطان) دیمکله مشهور (الشیخ شهاب الدین بالی بابا) حضرتلرینک مجید اوزی قصبه‌سی قربنده تکیه‌سی ، تربه‌سی اولوب مجید اوزی امیری بولونان جبریل (جبله) زاده (الحاج تورقاد بك) طرفندن ٨٣٦ ده بنا ایدلمش واوقافی تنظیم اولنمشدر. مشهور زیارتکاهدر. ذوالنون مصری دیمکله مشهور (ذوالنون بابا) نك تربه‌سی دخی بو مجید اوزی قصبه‌سنك غرب جنوبی طرفنده یاقین بر موقعنده اولوب بوده زیارتکاه مشهوردر . بوذوالنون بابانك تاریخی ، داستانی مشهور اولوب باب ثانی‌ده ذکر ایدیله‌جکدر . سلطنت جلیلهٔ عثمانیه‌یی اون سنه قدر اشغال ایتمشدر .

قضانك حاوی اولدیغی نواحیٔ سبعه‌دن بری (آشتاغول ناحیه‌سی) در . قضانك جنوب طرفلرینی محیط اولوب قیود عتیقه‌ده (اوستاج اوغول) دیمکله مقید اولان بو ناحیه‌نك آدی آشطاغول ، آجطاول ، ایشتاغول ، اشتقول ، ایجطاول کبی صور مختلفه‌ده ضبط وقید ایدلمکده‌در . ٦٧٥ حدودنده مجید اوزی قاضیلری بو (اوستاج اوغول) قریه‌سنده اقامت وبوتون وثائق شرعیه‌یی (القاضی بمدینة اشتغول) دیه امضا ایتملرینه باقیلیرسه وقتیله بو ناحیه بر قضا مرکزی اولدیغی اکلاشیلیر .

٢ (ذوالنون آباد ناحیه‌سی) درکه قضانك غرب جنوبی طرفلرینی احاطه ایدر. بو ناحیه‌نك قدیماً بر قضا اولدیغی و مرکزی ده (علوان چلبی قریه‌سی) بولندیغی وثائق عتیقه‌دن اکلاشلمقده

اولوب ١٢٦٣ تاریخلرینه‌قدر ذوالنون آباد قضاسی‌نامیله مشهور اولدیغی حالده مؤخراً ناحیه حالنه افراغ ومجید اوزی‌قضاسنه الحاق ایدلمشدر . ٩٣٠ تاریخنه قدر بولونان وثائق شرعیه‌ده بوناحیه (طانون‌اوزی) دیمکله مقید اولدیغی‌حالده بوتاریخدن صوکره ذوالنون اوزی ، ذوالنون آباد صورتنده یازلدیغنه باقیلیرسه بالاده مذکور اولان (ذوالنون بابا) نك نامیله یاد ایدلمش اولدیغی اکلاشیلیر .

٣ (علوان‌چلبی ناحیه‌سی) درکه قضانك شمالی طرفلرینی محیط اولوب مرکزی (علوان چلبی) نام دیکرله (الوان چلبی قریه‌سی) در. علوان چلبی حضرتلرینك بوراده‌اقامتندن اول بوناحیه‌طانون اوزی‌دیمکله مشهور برقضا اولوب ذوالنون آباد ناحیه‌سی‌ده بوقضا داخلنده ایدی . بوقضانك تشکیلات قدیمه‌سنه دقت اولونورسه طانون اوزی ، مجید اوزی نامیله ایکی قضادن عبارت اولوب مجید اوزینك‌قضا مرکزی اشتقول قریه‌سی ، طانون اوزینك قضا مرکزی‌ده طانون قریه‌سی اولدیغی اکلاشیلیر . بوقضایه ٧٢٧ تاریخلرنده طانوق قضاسی ومرکزینه طانوق قصبه‌سی دینمکده ایکن‌مؤخراً غلط اوله‌رق طانون دینمشدر .

٧٢٧ ده بابا الیاس اولادندن مخلص پاشا زاده (عاشق پاشا) بلاد مصریه‌یه عزیمت ایلدیکندن مخدومی (علوان چلبی) بو طانوق اوزینه کلوب اقامت وپدرینك قیر شهرنده

وفاتی اوزرینه توطن ایتمش و ٧٥٣ ده غایت لطیف، مرمردن مصنوع ، اوفاق بر جامع شریف واوکنده کندیسنه بر تربه وغرب طرفنده جسیم برزاویه وبونك شمال طرفنده عمارتخانه وبر حمام انشا ایده‌رك طانوق اوزینی احیا ایلدیکندن بوقصبه ؛ بوخیراتك بناسندن صوکره (علوان چلبی قصبه‌سی) نامیله یاد ایدلمکه باشلامشدر .

سیواس حکمداری کوسه پیغمبر دیمکله مشهور سلطان آرتنا بکك وزیری اولان (علاءالدین‌علی‌شاه‌رومی) بوعلوان چلبی‌نك‌عمزاده‌سی اولدیغندن‌مشارالیهك خیراتنی اداره‌ایده‌جك اوقاف جسیمه احیاسنده علوان چلبی‌یه‌معاونت وطانون اوزینی مخلص‌پاشا اولادینه اعطا ایتمشیدی. بوجهتدن پاشای‌مشارالیهك اولادی بوقضاده مدت مدیده نافذالکلم اولمشدر .

٤ (قایی ناحیه‌سی) درکه : قضـانك جنوب شرقیسنی محیط اولوب اوغوز تورکلرندن قایی قبیله‌سندن برقسمی بو ناحیه‌ده اقامت ایلدکلرندن قایی ناحیه‌سی دینمشدر. الیوم (قایی) نامیله مشهور برکوی بولنمقده اولوب کردلر مسکوندر . دور جلیل سلیمانی‌ده روم ایلی فتوحاتی ترقی ایلدیکندن سلاطین آل عثمان حضراتنك منسوب اولدیغی قایی قبیله‌سی افرادندن اولان بوکوی سکنه‌سی روم ایلی‌یه نقل وطن ایلدکده آمد وقعه‌سنده بیقلی محمدپاشایه قارشوقویوب‌ده مغلوباً اخراج‌ایدیلن کردلردن برقسمی بورایه اسکان ایدلمشیدی .

٥ (قره يعقوب ناحيه‌سی) دركه: قابی ناحيه‌سنك جنوبنده واقع اولوب بوناحيه‌ده اقامت ايدن تورك اويماقلرندن قره‌جه‌لی توركمن عشيرتی بكی (قره يعقوب) بكك زير نفوذ واداره‌سنده بولنديغی مناسبتله قره يعقوب ناحيه‌سی دينمشدر .

٦ (قيشلاجق ناحيه‌سی) دركه : قضانك غرب جنوبی طرفلرينی محيط اولوب مخلص پاشا اولادندن (غياث‌الدين محمد چلبی) يه زمان امارتنده بوناحيه قيشلاق اولمق اوزره‌ويرلمش واقامت ايتديكی يره قيشلاجق قريه‌سی دينوب مؤخراً ناحيه‌نك علم مخصوصی اولمشدر . بوناحيه‌نك اكثر سكنه‌سی (باباالياس خراسانی) نك اولادی ظن اولنور. ١٣١٧ شوالنده‌سلانيكده وفات ايدن ملغا اوچنجی اردو مشيری اماسيه‌لی (حسين فوزی پاشا) بوناحيه‌دندر .

٧ (وارای ناحيه‌سی) دركه : قضانك شرق طرفلرينی محيط اولوب توركمن امراسندن شرف‌الدين ايناج اوغللری بو ناحيه‌ده اقامت ايتمشلردر . بونلره شرف اوغللری دينور . شرفلو قريه‌سی بونلرك مقری اولوب اليوم بو كويه‌غلط اوله‌رق (شرفدر) دينمكده‌در . تاتار بكلرندن (اجايتو سلطان) وارای قصبه‌سنده اقامت ايلديكندن بوراده‌جامع وزاويه بناسيله نامنی ابقا و (اجه سلطان) ديمكله اشتهار ايتمشدر . مشهور (ذوالنون‌بابا) بونك احفادندن‌اولوب‌زاويه شيخلكندن‌بر تاتار اوجاغی‌اوياندير مغه‌چاليشمش‌ايسه‌ده كندی‌اوجاغنی‌سوندرمشدر .

اماسیه‌ده اجرای امارت ایدن (بانوقشاه) شرف اوغللرندن اولوب اولادی وارای قضاسنده ایکی یوز سنه قدر اقامت ایتمشیدی . ذوالنون بابا بواوجاغی سوندرمکله اشتهار ایتمشدر . بونلردن اسن بك زاده علی پاشا مشهور اولوب اماسیه حکمداری (داواتدار احمد چلبی) یه قاین پدر اولمشیدی . شیخ الاسلام اسبق اماسیه‌لی (قره خلیل افندی) بوناحیه‌دندر . بوقضادن علوان چلبی سلاله‌سی ، شرف سلاله‌سی ، جبله سلاله‌سی ، آوقاتلی سلاله‌سی ناملریله درت سلالهٔ مهمه ظهور ایده‌رك قضایه اجرای نفوذ ایتمشلردر . سنین اخیره‌ده کرد میللی سلاله‌سی دخی اشتهار ایلدیسه‌ده شهرتی قضانك خارجنه چیقامه‌مشدر . دفتردار مشهور (محمد رجائی افندی) علوان چلبی سلاله‌سندن وناحیه‌سندندر .

یدنجیسی (مرزیفون قضاسی) درکه : اماسیه‌نك شمالنده اولوب شرقاً وجنوباً اماسیه ، غرباً حاجیکویی ، شمالاً حوضه وکوپری قضالریله محدوددر . قضا مرکزی (طاشان) طاغنك جنوب اتکلرنده خفیف ، دوزه مائل ، غایت لطیف بر تپه اوزرنده کائن (مرزیفون قصبه‌سی) در . اطرافی باغ دلارا ، اوکی یعنی جنوب شرقی طرفلری یدی قیر نامیله مشهور بر صحرادر .

مرزیفون ، یاخود مرزفون قصبه‌سی کیملك طرفندن نه زمان

بنا ایدلدیکنه دائر معلومات صحیحه اولمیوب پون حکومتی دورنده
بنا ایدلدیکی تخمین اولنمقده‌در . چونکه : پون حکومتی ایران
دولت قدیمه‌سی فروعندن اولوب زبان فارسی‌ده (مرز) سنور ،
محل سکون معناسنه‌در . (فون) دخی (پون) لفظنك معربی
اولدیغی امثال کثیره‌سیله مثبت اولدیغندن بالاضافه (مرزفون)
اولور . پون سنوری، پون قرارکاهی دیمکدر . مؤخراً کسرهٔ
اضافیه‌یی اشعار ایچون (یا) علاوه‌سیله (مرزیفون) دینمشدر .
اسمك دلالت لفظیه‌سندن اکلاشیلان شو معنایه نظراً بو قصبه‌نك
پون حکومتی دورنده بنا ایدلدیکی منفهم وشو حالده ایکی بیك
سنه‌لك برشهر قدیم اولور .

فقط باب اولده ذکر ایدیله‌جکی اوزره پونت قطعه‌سنده
پون حکومت قرالیه‌سنی ابتدا تشکیل ایدن مهردارلر اولمیوب
هونلر (تورکلر) در . بناءً علیه مرزیفون قصبه‌سی مهردارلردن
اول هونلر ایله مسکون اولدیغی تدقیق اولونورسه هونلر
طرفندن تأسیس وبنا ایدلدیکی ودها قدیم اولدیغی‌ده اکلاشیلیر .
شو حالده بو اسمك معناسی پونلر (هونلر ـ تورکلر) قرارکاهی
دیمك اولور .

السنهٔ عامه‌ده بو قصبه‌یه (مارصیوان ـ مارسیوان)
دینمکده‌در . مرزیفون لفظنك محرف بر غلط مشهوری
اولدیغی اکلاشلمقله برابر (آثار العباد) تتبعاتندن منفهم اولدیغی

اوزره (بارسوينج) [١] لفظندن بوزمه براسم تورکی اولدیغی ده اکلاشیلیر. (بارسوينج) هونلرك بوقطعه ده نیم مستقل بکلرندن اولوب بوقصبه نك بارسوينج طرفندن بنا وکندی نامیله توسیم ایدلمسی و بعده غلط عامه اوله رق (بارسیوان ـ مارصیوان) تلفظ اولنمسی ده اغلب احتمالدر .

بعض سالنامه لرده « ارضروم حاکمی منکوجك طرفندن فتح اولونان بوقصبه مومی الیهك نامیله تسمیه ومؤخراً تحریف اولنه رق مرزیفون دینیدیکی » یازلمقده اولوب صورت تحریره کوره بوقصبه آثار اسلامیه دن اولدیغی و ٤٨٠ تاریخلرنده تسمیه اولندیغی اکلاشلمقده ایسه ده مرزیفون نامنك بو تاریخدن اول موجود اولدیغی تاریخاً مضبوطدر . منکوجك ایله مرزیفون لفظلری اراسنده برمناسبت اولمدیغی حالده ادعای تحریف ایدلمسی برا زغریبدر.

(تاریخ آل دانشمند) ده مذکور اولدیغی اوزره مرزیفون قصبه سی امرای دانشمندیه دن ایلتکین غازی طرفندن فتح اولنمشدر . امیر مشارالیهك مخدومی (سهام الدوله حسین غازی)

---

[١] سوينج ، مومی الیهك اسمی اولوب (بار) دخی وصفی در . اسکی تورك دیلنده اویماق رئیسلرینه (باش) ، بویوك ایل بکلرینه ، والیلره (بای) ، والیکلرك ، بایلرك یارم مستقل اولانلرینه (بار) ، تمامیله مستقل اولانلرینه (خان) دینور . با ایله میم اراسنده لساناً ترادف ، مساوات اولدیغندن (بار) ایله (مار) اراسنده برفرق معنوی یوقدر . مانکا ـ باکه ، منکلو ـ بکلی ، مونکای ـ بوناق کبی .

مرزیفونده طول مدت اجرای امارت ایتدیکندن اقامت ایتدیکی موقعه (سهام الدوله) نامی ویرلمشدر. قیودعتیقه‌ده سهام الدوله محله‌سی، سهام الدوله قریه‌سی والیوم سهم الدوله قریه‌سی مسطور والسنهٔ عامه‌ده مذکوردر. ارضروم طرفلرینک فتحنه مأمور اولان منکوجک بکك مرزیفونی فتح ایتمسی تاریخاً معلوم دکلدر.

انجق مرزیفون قصبه‌سنك شمال شرقی طرفنده ایکی کیلومتره قدر یاقین بریرنده اولان (مارنجه) کویی ایله مرزیفون قصبه‌سنك آثار قدیمه‌سی، خرابه‌لری تدقیق اولونورسه بارسوینج طرفندن بنا ایدلدیکی ظن اولونان قصبه‌نك (مارنجه قریه‌سی) اولدیغی وبون حکومتی دورنده مرزیفون قصبه‌سی بر قرارکاه خصوصی اوله‌رق بعده برقصبه شکلنی آلدیغی ومارنجه قصبه‌سی‌ده برکوی حالنه کیردیکی تخمین اولنه‌بیلیر. مارنجه‌نك بارسوینج آدینه دها مشابهتی اولدیغی بوظنی تقویه ایدر.

مرزیفون قصبه‌سی؛ اماسیه‌یه اوتوز ایکی کیلومتره قدریاقین اولدیغی کبی اماسیه‌یه ملحق دیکر قصباتك دخی اك بویوکیدر. دور سلجوقی‌دن مقدم اولان احوالی تاریخاً مجهول اولدیغی حالده محلاتنك اسامی وتشکیلاتنه باقیلیرسه ٦٧٠ تاریخلرندن صوکره کسب جسامت ایتدیکی اکلاشیلیر. الیوم قصبه‌نك شرق جنوبی طرفلرنده خرابه‌سی کورلمکده اولان قلعه‌سی، اوفاق اولدیغی حالده آثار عتیقه‌دن معدود اوله‌جق براهمیتی حائز دکلدر.

مرزیفون قصبه‌سی قدیماً آلاجه مناره، ارزنجانی، بالی،

چاوش عباس ، حاجی احمد ، حاجی پیر ، حاجی رجب ، حاجی علی ، حسام جدید ، خرمنلو ، خواجه سلیمان ، سودجی ، سورمه‌سورد ، سیدی بلوك ، صوفیلر ، طوز ، عادل ، علی بوزه‌جی ، قاضی محبوب ، لخنه محله‌لرینی حاوی اولوب قیود قدیمه‌ده مازنجه قریه‌سی دخی بر محله کوسترلمکده‌در . خلاصه یکرمی محله‌یی ، درت بیك قدر خانه‌یی ، درت ناحیه‌یی ، اوتوز سکز بیك قدر نفوس عمومیه‌یی وقرق بش قدر قرایی حاوی‌در .

شو اسامیٔ محلاته دقت اولونورسه ارزنجانی محله‌سندن اسکی بر محله اسمی کوریله‌من مشاهیر علمادن (شرف‌الدین محمد ازرنجانی) بومحله‌ده ٧٦٨ تاریخنه قدر اقامت ونشر علومه مواظبت ایتدیکی مناسبتله منسوب اولدیغی بر بلدهٔ عظیمه‌نك اسمی اوطوردیغی یره علم مخصوص اولمشدر . دیکرحاجیلرایله قاضی (عمادالدین محبوب بخاری) وخواجه سلیمان ایله صوفیلر طقوزنجی قرن هجری رجالندن وحسام جدید ، علی بوزه‌جی ، سیدی ، بلوك دخی اونجی ، اون برنجی قرن هجری اعیانندن معدوددر .

چلبی سلطان محمد خان حضرتلرینك اماسیه‌ده اجرای حکومت بیوردیغی زمانلرده بوقصبه‌یی تشریف و سرای عالی انشا بیورمش اولدیغی مناسبتله تاریخ عثمانی‌ده بر موقع مهم قزانمش و ٨١٨ ده سلطان مشارالیه حضرتلری بر مدرسهٔ

عاليه وبر حمام بنا و اوقافنى تنظيم بيورمشدر . بو مدرسه ؛ غايت معظم ، كاركير بر دارالعلم عالى اولديغندن مرزيفونك شرفنى تزييد وعلماسنى تكثير ايتمشدر . بوزمانك رجالندن (خواجه الحاج حسن چلبى) بر جامع شريف وسلطان مشارا ليهك والده‌سى (دولت خاتون) ٨٢٢ ده بر جامع شريف ويانده بر زاويۀ عاليه وبر عمارتخانه انشا ايتمشلردر .

٨٣٠ ده (سلطان مراد خان ثانى) حضرتلرى‌ده بر جامع شريف وحمام و (قاضى محبوب چلبى) بر جامع شريف ومكتب و٨٧٨ ده (سلطان محمد خان ثانى) حضرتلرى‌ده بر حمام لطيف انشا و٨٦٨ ده خراسانى (پيرى بابا) بر زاويه ومرزيفونى (الشيخ على چلبى) دخى زينيلره مخصوص ديكر بر تكيه بنا وهر برى اوقافنى تنظيم وقصبه‌يى احيا ايتمشلردر .

٩٠٠ ده بوزه‌جى (على چلبى) محله‌سنده بر جامع ومكتب و ٩٦٢ ده مرزيفونى رمضان زاده (محمد بك) بر مدرسه و ٩٨٧ ده امرادن (سهيل بك) ديكر بر مدرسه بنا ايتمشلردر. بونلر رمضانيه ، سهيليه مدرسه‌لرى ناميله مشهوردر . مدرسۀ سهيليه‌يه مؤخراً (زينيه) دخى دينمشدر . عادل محله‌سنده (سرى بابا تكيه‌سى) ديمكله مشهور اولان زاويه‌يى مشايخ نقشبنديه‌دن (الشيخ سرى على افندى) ١٠٣٥ ده بنا و ١٠١٨ ده امرادن (عثمان بك) بر مكتب وچشمه ومسجد و ١٠٧٢ ده ميراخور مرزيفونى (على اغا) بر مكتب انشا واوقافنى تنظيم ايتمشلردر .

١٠٨٧ ده صدراعظم مرزيفونى (قره مصطفى پاشا) ابتدا مسقط رأسى اولان مارنجه قريه‌سنده والده‌سى عابده خاتونك بنا ايتـديكى مسجدى توسـيع ايده‌رك بر جامع شريف ومكتب و١٠٩٠ ده مرزيفون قصبه‌سنك اورته‌سـنده متين ، كارگير بر جامع شريف و اوكنده بر موقتخانه ، كتبخانه ، درسـخانه ، وشادروان بنـا وطاشان طاغنـدن ايكى كيلومتره‌لك قـدر بر مسافه‌ده لغملر انشا ايده‌رك قصبه‌يه صو كتيرمش و اوتوز قدر كارگير چشمه بناسيله جداً قصـبه‌يى احيا وجامع شريفه درسيه وضع ايتمشدر . اوقافى مبذولدر .

١١٤٥ ده شيخ‌الاسلام اسبق مرزيفونى (دزى محمدافندى) بر مدرسـه و ١١٧٨ ده (الحاج على اغا) ديكر بر مدرسـه و ١٢١٢ده (الحـاج حسن اغا) ديكر بر مدرسه دها انشـا ايده‌رك حاجى حسن اغانك مدرسه‌سى (شفائيه) ديمكله مشهور اولمشدر . حاجى بالى محله‌سنده (حسن اغا) بر جامع شريف و١١٧٨ ده (حامد افندى) ديكر بر جامع شريف و خرمنلو محله‌سـنده قاضى (امين محمد افـدى) ديكر بر جامع شريف ومكتب وقره‌متشلم (حسين اغا) وديكر متسلم (الحاج سليمان اغا) برر چشمه ومكتب ومصاح‌الدين چلبى كبى اصحاب خيرات دخى مسجدلر ، مكتبلر بنا ايده‌رك قصبه‌نك اعمارينه و مبانئ عاليه ودينيه احياسنه همت ايتمشلردر .

مرزيفون قصـبه‌سى ؛ اماسيه سنجاغى قضـالرينك عمومنه

مرجع اوله‌جق بر موقعی، جسامتی حائز اولدیغنه بناءً ١٣٠٠ سالنده آمریقالیلر (قولله‌ژ) دیمکله مشهور مکتبلرینی شهرك غایت مکمل، عالی بر یرنده تأسیس وکشاد ومکاتب رشدیه، اعدادیه درجه‌سنده بر پروغرام تطبیق ودرونده ارباب صنایعه مخصوص بر دارالصناعه وعمومه مخصوص بر خسته‌خانه انشا ایده‌رك نشر معارفه خدمت، منافع مادیه تأمین ایتمکه اقدام ایتمشلردر.

فقط شو مکتبك حرکاتی؛ نشر معارفه همتدن زیاده مداوملری بولونان ارمنی گنجلرینك افکارینی توسیعه، حیاتی تهییجه خدمت ایتدیکی اکلاشلمقله برابر ملت معظمهٔ عثمانیه‌نك کوزینی آچمغه پك بویوك مداری اولدیغندن مرزیفونده مدارس اسلامیه‌نك اصلاحنه ابتدار وایکی مکتب ابتدائی و ١٣١٠ ده بر (مکتب رشدی) تأسیس و ١٣٣٠ ده بومکتب رشدی کوریلن لزومه بناءً (مکتب اعدادی) یه تحویل ومکاتب ابتدائیه تکثیر ایدلمشدر.

١٣١١ اغتشاشنده حکومت قوناغی و قصبه‌نك اورته‌سی یانمش اولدیغندن اشراف وافراد قضا عموماً اعاناته بذل غیرت ایده‌رك حکومت قوناغی، بلدیه دائره‌سی، عالی بر قیشله‌مکمل صورتده بنا ومعارفه ایراد اولمق اوزره بر حمام لطیف، اوتل، قرائتخانه، تجارت مغازه‌لری انشا وغایت غیور، قانع تاتار مهاجرلری مواقع مناسبه‌یه اسکان ایدلمش اولمقله قصبه‌نك، جسامتی، زینتی،

تجارتی ؛ ثروتی وبناءً علیه اهمیتی فوق العاده تزاید ایله‌مشدر .
صدراعظم قره مصطفی پاشا ؛ حاجی علی پاشاو کبار وزرادن
احمد پاشا ، حسین پاشا ، خلیل پاشا ، محمد پاشا ، مصطفی پاشا
وبکلربکیلردن ابراهیم پاشا ، احمد پاشا ، عبداه پاشا کبی پك
چوق امرا وشیخ‌الاسلام دری محمد افندی ، قاضیعسکر حافظ
عبدالرحمن افندی ، نشانجی محمد بك کبی پك چوق موالی ،
علما ، رجال دولت مرزیفون قصبه‌سندن ظهور ایتمشدر .
علامهٔ زمان جمال‌الدین صفرشاه ، شرف‌الدین حمزه ، الشیخ
نظام‌الدین عبدالرحیم زنجی بوقصبه‌نك یتشدردیکی اولیا وفحول
علمادندر .

چلبی سلطان محمد خان حضرتلرینك مدرسه‌سی (سلطانیهٔ
مرزیفون) دیمکله مشهور اولوب فریدالدین محمد دوانی ، سیدی
شمس‌الدین احمد قریمی ، رکن‌الدین عبدالکریم اماسی ، نظام‌الدین
عبدالرحمن آقتابی کبی فضلا ۱۲٦۰ تاریخلرینه قدر بومدرسه
مدرسلکنده اشتهار ایلدکلری حالده مؤخراً اصول وراثت بو
مدرسه‌یی دوچار تعطیل ایتدیکندن بر مدت اسلحهٔ عسکریه دپوسی
اولمش ویاقین زمانلرده اعمارینه همت بیورلمشدر .

مدرسهٔ دریه دیمکله معروف اولان دری‌افندینك مدرسه‌سی
اوقافی مخدومی شیخ‌الاسلام مصطفی افندی تنظیم ایتدیکی
مناسبتیله دری زاده مدرسه‌سی دینمش ایسه‌ده مدرسه‌یی پدرینك
یاپدردیغی قیداً ثبت‌در . بومدرسهٔ عالیه دیکر مدارس کبی بر رسالهٔ

علميه اداره‌سنده بولوندقلرندن هر برينك مدرسه‌لريني تعداده بوراده حاجت كورلمه‌مش وباب ثانی‌ده سلاله رئيسنك ترجمه‌سی ذيلنده ذكر ايديله‌جكدر .

مرزيفون قضاسی ؛ مرزيفون ، مرزيفون آباد ، كلكراس نامليله قديماً اوچ قضادن متشكل اولوب ۱۲۹۶ تشكيلاتنده مرزيفون آباد قضاسی الغا اولنه‌رق حاوی اولديغی قرادن اكثريسی حاجيكوی قضاسنه وبرقسمی دخی مرزيفون قضاسنه ويرلمشدر. قديماً مركزی بولاق قصبه‌سی اولوب اليوم حاجيكوی قضاسنده بركوی‌در . بعده كلكراس قضاسی‌ده الغا وقراسی مرزيفون قضاسنه الحاق ايديلوب مرزيفون قضاسی توسيع اولنه‌رق درت ناحيه اعتبار ايدلمشدر.

١ (اليجاق ناحيه‌سی) دركه قضانك غرب جنوبيسنی احاطه ايدر . اناطولی ناظری اولان تاتار قوماندانی مشهور (اليجاق نويين) ك بوناحيه عموماً چفتلكی اولديغی مناسبتيله ٦٧٠ تاريخنده بری تسميه ايدلمشدر . ناحيه‌ده بوقوماندانك آدندن باشقه براثری يوقدر . مؤخراً اولادی قبول اسلام ايدوب احفادندن بعضلری بوراده اقامت ايتمشلردر . مشهور چاپار كويلی (احمد پاشا) بوناحيه‌دندر .

١ (زوغو ناحيه‌سی) دركه: قضانك شرق شمالی طرفلريني احاطه ايدر. ناظر مومی اليه اليجاق نويينك كتخداسی، وكيل اموری ظالم مشهور (زوغای) نام برتاتار بكنك بوناحيه چفتلكی

اولدیغی مناسبتله ۷۰۰ تاریخلرندن بری تسمیه ایدلمش وغلط اوله‌رق زوغو دینمشدر . بونك اولادی ، احفادی بوناحیه‌ده اقامتله‌بنام اولمشلر ایدی. وزرادن(تیمور سلیمان پاشا)وبرادری بکلربکی (جوهر پاشا) زوغو نامیله مشهور کویدندر .

۳ (کلکراس ناحیه‌سی) درکه : قضانك جنوب طرفلرینی تمامیله احاطه ایدر . قدیماً (کلینکیراس) نامیله محرر اولوب (کیراس خاتون) الیجاق نوبینك کریمه‌سی وعزالدین محمد پروانه‌بکك زوجی اولدیغنه بناءً کلین اولدیغی زمان بوچفتلکه مالك اولدیغندن تسمیه‌ایدلمش وبعده تخفیف اولنه‌رق کلکراس دینمشدر . بوخاتونك مرکز ناحیه اولان کلینکیراس قریه‌سنده برحمامی واردر. بورادن ظهوروسلطان محمدخان ثانی‌حضرتلرینك دورنده تمایز ایدن (خیرالدین خضر پاشا) بوراده‌بر جامع شریف ومخدومی (حسن پاشا) بر مدرسه ومکتب بنا ایتمشلردر . قدیما بوراسی مرکز قضا اولدیغی حالده مؤخراً تدنی ایتمشدر . الیوم آثارمدنیه خرابه‌لری کورلمکده‌در .

٤ (کومشتکین ناحیه‌سی) اولوب قضانك غرب طرفلرینی احاطه ایدر . بوناحیه ؛ حکومت دانشمندیه رئیسی بولونان (ملك احمد دانشمند غازی) اوغلی (کومشتکین غازی) یه نسبت ایدلمکده‌در . بولاق قضاسی نامیله معروف اولان قضایه مربوط ایکن مؤخراً قراسیله برابر مرزیفونه الحاق ایدلمشدر. مرزیفون قضاسنده رجال عثمانیه‌دن درت سلالهٔ مهمه نشئت

ایتمشدر. بری دولت خاتون کتخداسی یوسف پاشا سلاله‌سی اولوب مشارالیهانك اوقافنه درتیوز سنه قدر متولی اوله‌رق شهسوار پاشا، احمد پاشا کبی رجال دولت یتشدیرمشدر. دیکر کلکراسلی سلاله‌سی اولوب خیرالدین پاشا، حسن پاشا بونلردندر. اوبری رمضان سلاله‌سی اولوب رئیس الکتاب محمد بك، ایکی قاضیعسکر اون قدر موالی کبی رجال قلمیه وعلمیه یتشدیرمشدر. دردنجیسی صدر اسبق قره مصطفی سلاله‌سی اولوب صوك ایکی سلاله استانبولده اقامت واشتهار ایتمشلردر. طریقت سنبلیه پیری (سنبل سنان الدین یوسف افندی) حضرتلری مرزیفونك یتشدیردیکی کبار اولیادر.

مرزیفون قضاسنك شمال طرفنی احاطه ایدن (طاشان طاغی) اماسیه سنجاغی داخلنده بولونان طاغلرك آقطاغدن صوکره اك بویوکیدر. ترس آقان چایندن اعتباراً شرقدن غربه طوغرو واوزانوب عثمانجق قضاسنده قزیل ایرماغه قدر امتداد ایدر طولی قرق بش کیلومتره قدر اولوب مبدائنك عرضی یکرمی بش کیلومتره قدر اولدیغی حالده منتهاسنك عرضی انجق سکز کیلومتره قدردر. بناءعلیه: بر تابوت شکلنه مشابه وذروه‌سی سطح زمیندن بیك ایکیوز وهیئت عمومیه‌سی اوچیوزدن سکز یوز متره‌یه قدر یوکسك وهرطرفی غایت منبت تارلا، شرق طرفلری اورمان ویایلادر..

بوطاغك جنوب اتکلرنده مرزیفون، حاجیکویی وشمال

اتکلرنده حوضه ، کوپری قصبه‌لری موجود اولوب اوزرنده یانلرنده ، اتکلرنده پك چوق کویلر ، چفتلکلر بولنمقده‌در . بوطاغك مجموعی وقتیله کده‌غره‌ده اقامت ایدن خسرو شاه سلجوقی اولادندن (طاشان بك) ایچون خصوصی بر چفتلك اولوب مؤخراً کسب نفوذ واقتدار ایده‌رك روم والیسی (تیمور طاش) بکك ۷۲۷ ده غیبوبتیله برابر ولایتده دوام ایدن کشمکشدن بالاستفاده بر سلجوق اوجاغی یاقمغه اقدام ایتمش وبعده سلطان آرتنا بکه انقیاد ایده‌رك اوفاق بر امارت تشکیلنه موفق اولمشیدی . مشارالیهك ارتحالنده کیمسه‌یی طانیموب امارت وطاشان طاغنی مقر اتخاذ ایلدیکندن طاشان طاغی دینمسنه باعث اولمشدر . الیوم طاوشان طاغی دینمکده‌در . بو تسمیه‌یی بانی ، احمد ، علی ، حسن ، شاهین بکلرکبی اولاد واحفادی بوطاغده اقامتله ادامه وبرقسمنی وقف ایدوب مؤبداً نام‌لری قالمشدر . بوعائله اکثریتله مرزیفون قصبه‌سنده اقامت واقرانندن اول حمایهٔ جلیلهٔ عثمانیه‌یی قبول ایده‌رك محاربات واقعه‌ده اثبات صداقت ، مقدمانه ایفای خدمت ایتمشلردر . بناءً علیه : برمدت مرزیفون قصبه‌سی بوطاشان زاده‌لره نسبتله ولایت خاص عنوانی آلدیغی (بزم وزرم) کبی بعض تواریخ واوراق مخصوصه‌ده کورلمکده‌در .

شومقدمه‌نك مطالعه‌سندن مستبان اولدیغی اوزره اماسیه سنجاغنده (سمره) نامیله مسمی پك چوق موقعلر کورلمش

و آثار سلجوقیه‌دن اولدیغی مناسبتله قیمت تاریخیه‌یی حائز بولنمش اولدیغندن قیود عتیقه‌ده ، تواریخ عدیده‌ده ، پك چوق اوراق مخصوصه‌ده مسطور اولان (سمره) کلمه‌سی خلاصةً شو صورتله ایضاح اولنه‌بیلیر .

بهجة التواریخ‌ده (سیمره) سین مهمله‌نك کسری ، میمك سکونی وراء مهمله‌نك فتحی ایله ضبط ایدلدیکی حالده العلم الزاخرده سینك کسری ومیمك ؛ رانك فتحی ایله قید ایدلمش وسین ایله میم اراسنده بولونان یا ، حذف اولنمشدر . تاریخ ابن خلکانك ذیلنده صیمره نامیله قید اولندیغندن تعریب ایدلدیکی اکلاشیلمقده‌در . معجم البلدان‌ده صیمره حیدره وزننده اولدیغی کوسترلمش ومیمك ضمی ایله‌ده مذکور بولنمشدر .

شو اسمای مختلفه تدقیق اولونورسه (سیموره) صورتنده یازلمسی لازم کلن شو کلمه‌نك املاسی ؛ مختلف صورتده یازلدیغندن ضبط وقید وتلفظنده اختلاف حاصل اولدیغی اکلاشیلیر . بو سیموره‌دن یا ایله و او حذف اولندقده (سمره) قاله‌جغی شبهه‌سزدر . بعضلری بو کلمه‌یی سینك ورانك فتحی ، میمك سکونی ایله ثمره وزننده ، دیکر بعضلری‌ده سینك ، میمك ورانك فتحه‌لریله سحره وزننده اوقومش اولدقلری کورلمکده ایسه‌ده شو قیود تاریخیه‌یه مخالف اولدیغی آشکاردر .

ظاهر حاله کوره (سیموره) لفظی عموم اویغور وسلجوق تورکلرینك لغتلرنده موجود اولان (سیمور ماك) مصدرندن

مشـتق وبزم (عثمانلی تورکارینك) لغتمزده (سـمورمك ، سەمیرمك) نامیله موجوداولدیغی اکلاشیلمقدەدر . بناءً علیه: سـیموره اسم مکان اولوب (سـیەورك) لفظـدن مخفف وسەمیزلنەجك ، تصحیح وجود ایدیلەجك یر دیمکدر. اویغور لغاتنده ادات مکان اولمق اوزره مادۂ اصلیەنك آخرینه ماقبلی مفتوح بر کاف سـاکنه علاوه قیلنـەرق اسم مکان یاپیلیر . (سورەك) کبی بعضاً فتحه ایله اکتفا اولنەرق کاف سـاکنه حذف اولنور مقبره معناسنه اولان و (سیکنەمك) مصدرندن مشتق بولونان (سکنەك ـ سیکنه ـ سیننه) کبی

بوسیموره اماسیه قربنده اولدیغی محقق اولمقله برابر قیود عتیقەده سمرۂ اماسیه ، سمرۂ الب ارسلان (ایل اسـلان) ، سـمرۂ قوجه قیاسی ، سـمرۂ کدەغره ، سمرۂ لادق نامیله التی موقعـده (سمره) بولنـدیغی وبونلرك جملەسیده قربك دلالت ایلدیکی محلده اولدیغی مناسـبتله (سـلطان مسـعود سـلجوقی) نك بنا ایتدیکی سمره ، بونلرك هانکیسی اولدیغی ارباب تاریخ اراسـنده مختلف فیـه کبی تلقی اولنمقـدەدر . بوالتی سمرەدن انجق بریسنی سلطان مسعودك یاپدیردیغی محقق اولدیغی کبی دیکرلریده صو کرەدن حادث اولەرق تسمیەایدلمش اولدیغیشبهەسزدر. شوحالدەبری اصل، دیکرلری بونك فروعی اولور .

قیودتاریخیه تدقیق اولونورسەبوتلقیاته محل قالمز. چونکه:

اصل سمره‌نك تعيين مكانته دائر (بهجة‌التواريخ) ده شكرالله چلبى ديبوركه : « سلطان مسعود سلجوقى اماسيه‌ده توطن وسيمره ناميله بر شهر جديد بنا وبوراده جامع ومدرسه انشا ايده‌رك اوراده ياپديرديغى تربهٔ عاليه‌ده دفن ايدلمشدر »

(العيلم‌الزاخر) ده مصطفى جنابى افندى ديبوركه : « سلطان مشاراليه اماسيه‌ده اقامت وبر شهرجديد انشا وسمره ناميله تسميه وبوراده جامع ومدرسه وتربه بنا ايدوب اوراده مدفون اولمشدر . اليوم خرابدر بونك جوارنده كدغره ناميله برقصبه دها بنا اتمشدر »

(جامع الدول) ده درويش احمد افندى ديبوركه : « سلطان مسعود اماسه قربنده برقصبه بنا وانده اقامت وخان وعمارت ودها نيجه آثارخيراحيا واوقاف عظيمه احداث ايدوب اسمنى سمره قويدى و٥٥٨ ده فوت اولوب سمره‌ده واقع تربه‌سنده دفن اولندى »

شو اوچ نقول تاريخيه‌دن مستبان اولديغى اوزره برنجى سلطان مسعود سلجوقى اماسيه‌يى دارالسلطنه اتخاذ وبرشهر جديد بنا وآثار خيريه انشا ايتديكى محققدر . انجق سلطان مشاراليهك بنا ايتديكى شهر جديد؛ آثارخيريه ايله تزيين ونامنى تحويل ايتمك صورتيله عين‌اماسيه اوليوب بلكه اماسيه‌نك قربنده واقعدر . آماسيه ؛ يشيل ايرماغك شمالنده كائن ايچ قلعه‌دن عبارت اولوب (سمره) دخى يشيل ايرماغك جنوبنده بوايچ

قلعه‌نك طبیعی قربنده واقع محلاتك مجموعیدر. دیگر سمره‌لر بوندن صوکره حادث اولمشدر . شومدعی ؛ آلتی وجهله اثبات اولنه‌بیلیر .

١ قدیماً اماسیه محیطی : مقدمه‌نك اوائلنده عرض اولندیغی اوزره (زمندو) موقعندن (چالاك) موقعنه قدر امتداد ایدن وقیالرله محاط اولان طول وعرضك مجموعی اولوب ایرماغك جنوب وشمال طرفلری عموماً بومحیط ایچنده داخل اولدیغی حالده ٤٩١ سالندن اعتباراً اهل صلیبك اماسیه‌یه هجوم وصولتی واماسیه امیری (ملك اسماعیل دانشمندی) نك دلیرانه مدافعاته همتی اراسنده یشیل ایرماغك جنوب طرفلری وزمندو ، هیئت مجموعه‌سیله محو وخراب وبقیه‌سی‌ده محترق اولدیغی عقدالجمان ، العیلم الزاخرده مسطور وسائر مأخذلرده مذکوردر .

یشیل ایرماغك شمال طرفلرینك خرشنه قلعه‌سی اتکلرینه تصادف ایدن قسمی قلعه دیواریله مستور اولدیغندن تخریباتدن مصون قالمش ایسه‌ده جنوب طرفلری عموماً خرابه‌زاره‌دونمش وعرصهٔ خالیه شکلنی آلمش و (آماسیه) نامی دخی یشیل ایرماغك شمال طرفنده کائن ایچ قلعه قسمنه منحصر اولمش ایدی .

٥٣٨ حدودنده اماسیه امارتی سلطنت سلجوقیه‌یه منقاد واماسیه دارالسلطنه اولدیغی زمان، سلطان مسعود سلجوقی یشیل ایرماغك خراب اولان طرفلرنده برشهر جدید انشا وزمندویی تجدید وکوپری قصبه‌سنك شرقنده اولان موقعده کذلك بر .

خارجنده اولان یرلره عموماً (ظاهر اماسیه) دینلدیکی صریحدر. باغ هلکیس ، اخی سابق الدین ، اخی قمرالدین محله لری، ایلتکین باغلری ظاهر اماسیه دن معدود اولدیغی کبی یشیل ایرماغك جنوب طرفلری عموماً ظاهر اماسیه اولمق اوزره مسطوردر . ظاهر اماسیه دینیلن یرلره عموماً (سیمره) نامی ویرلدیکی و سیمره نك اماسیه محیطی ایچنده بولندیغی و بعده ظاهر اماسیه نامیله قید ایدلدیکی اوقیود رسمیه دن اکلاشیلمقده در . تاریخاً اماسیه قربنده بنا ایدلدیکی مضبوط اولان بو سیمره نك اماسیه یه اك زیاده قریب اولدیغی بر موقعده بولنمسی دیکر سمره لرك صوکره دن احداث وبنا ویاخود تسمیه ایدلدیکنی اشعار ایدر .

٤ بتون تواریخ وقیود رسمیه نك شهاداتی اوزره برنجی سلطان مسعود سلجوقی ، بنا ایتدیکی سمره ایچنده مدفون وتربه سی ده بو سمره ایچنده موجوددر. بویله بر شاهد ذی حیات اولان تربه ، اماسیه لواسی داخلنده تحری اولندیغی صورتده ظاهر اماسیه دن معدود اولان اماسیه محیطی ایچنده اوچلر محله سنك منتهای غربیسنده نارلی باغچه نامیله مشهور اولان مزارلغك جنوب طوفنده کوریله جکی میدانده در. بو تربه؛ شکلاً مربع ، طرز سلجوقی اوزره جبهه سی نقوش وتزیینات بدیعه ایله مصنع ، سنکین اولدیغی قدر بویوك بر مزار محتشمدر. بو تربه نك برنجی سلطان مسعود سلجوقی یه عائد اولدیغی ودرونده مدفون بولندیغی بتون قیود رسمیه شهاداتیله

ثابت ونامی ، تاریخ وفاتی جبهه‌سنده غرب طرفنده واقع ستون اوزرنده چیچك شكلنده خط كوفی ایله محكوكدر . تاریخلرده مسطور اولان آثار خیریه‌سندن خانقاهی بوسیمره داخلنده اولدیغی قیداً مثبت والیوم خرابه‌سی موجود ایسه‌ده جامع ومدرسه‌سی موقعلری اكلاشیله‌مدی .

٥ اماسیه محیطی داخلنده‌سیمره‌نك موجود اولدیغی ٨٥٧ تاریخنه قدر یازیلان دفاتر عتیقهٔ سلطانیه‌ده محرر اولوب یالكز بونامك اوچلر ، حاجی الیاس، رجب ، شامیجه ، كوبجكز ، كوك مدرسه محله‌لرینه مقصور اولدیغی كورلمكده‌در . ایام سلجوقیه‌ده سیمره نامی ظاهر اماسیه یاد ایدیلن یرلره عموماً علم مخصوص اولدیغی حالده نفوذ سلجوقی اماسیه‌دن زائل اولدقده شو الی محله‌یه قصر وظاهر اماسیه‌دخی عموماً اماسیه نامیله یاد ایدلدیكی اكلاشلمقده‌در .

٦ (٨٥٧ — ٩١٧) تاریخنه قدر موجود اولان ایلتكین قصبه‌سی ، كلدكلان ناحیه‌سی مركزی اولدیغی بتون وقفیه‌لردن اكلاشلمقده‌در . قزلجه ، بوغا ، كرنه، ایلتكین قراسی؛ اماسیه اعمالندن‌سیمره ناحیه‌سی‌داخلنده اولدیغی بونلره عائدوقفیه‌لرده مسطور بولندیغندن‌ایام متقدمهٔ عثمانیه‌ده سیمره ناحیه‌سی‌اولوب بونك مركزی دخی اماسیهٔ محیطی ایچنده ایلتكین قصبه‌سی ایكن ٩١٧ وقعه‌سنده خراب اوله‌رق ایلتكین قریه‌سی اولان والیوم ایلتكین نامیله مشهور بولونان موقع اولدیغی آشكاردر .

بناءً علیه : التی سمره‌دن بری اولان (سیمرهٔ اماسیه) تاریخ بناسندن اعتباراً یشیل ایرماغك جنوب واچ قلعه‌نك شرق وغرب طرفلرینه علم مخصوص اولوب ایام سلجوقیه‌ده اشتهار ایده‌رك اماسیه ولایتنه ، اماسیه امارتنه ، اماسیه حکومتنه عنوان مخصوص دخی اولمش وسلجوقیلردن صوکره التی محله‌یه منحصر اولوب اوائل دور عثمانی‌ده کلدکلان ناحیه‌سنه مقصور اوله‌رق بر ناحیه‌نك اسمی اولمق شکلنی آلمش وبونك مرکزی ایلتکین قصبه‌سی بولنمشدر . ٩١٧ ده شاهقولی وقعه‌سنده سمره ناحیه‌سی مرکزی سمره قصبه‌سی اعتبارایدیلن ایلتکین قصبه‌سی خراب اولدیغندن ١٠١٨ سالنه قدر بر قریه شکلنده قالمش وبعده اماسیه محلاتندن معدود اولوب ١٢٤١ حربنده محله دخی قالمه‌مشدر. ایشته عیلم تاریخنك «الیوم خرابدر» دیدیکی سمره بو ایلتکین قصبه‌سی اوله‌جقدر .

٢ (سمرهٔ ایل ارسلان) اماسیه‌نك شمالنده صولی اووایه ناظر اولان قرقلر طاغنك اتکنده کائن بر کوی‌در . ایکنجی سلطان مسعودك شهزاده‌سی سلطانشاه اولادندن (الب ارسلان بك) بن کیخسرو بکك چفتلکی ایدی . ٧٨٣ قاریشیقلغندن استفاده املیله ادعای امارت وبوراده اقامت ایتمش وعمزاده‌لرینه اتباعاً اوطوردیغی یره (سمره) نامنی ویرمشدر . انجق اوراسی الب ارسلان کویی ، غلط اوله‌رق ایل ارسلان کویی نامیله مشهور اولوب سمره آدی قیود ودفاتر عتیقه‌یه منحصر قالمشدر.

انسابندن جانیك امارتنده بولونان (حسین بك) ایله (عبداللطیف بك) مشهوردر .

٣ (سمرهٔ حوضه) قصبه‌نك غرب طرفنده کائن بر ناحیه‌نك آدیدر . بوناحیه‌نك مرکزی ابتدا تاتار قلعه‌سی ، بعده اومور قریه‌سی اولمش وسلطان مسعودك وفاتندن صوکره شهزاده‌سی (سلطان تاج‌الدین آلتون باش غازی) بو نامی ابتداتاتارقلعه‌سنه ،بعده‌اوموربك‌قریه‌سنه‌ویرمشدر. ٧٥٦سالندن صوکره اومور بك کویی (شیخ ساوجی ـ شیخ صافی)نامیله مشهور اولوب سمره نامی ناحیه‌یه علم مخصوص اولمشدر . سلطاج تاج‌الدین زاده (قلیج ارسلان بك) مشهوردر .

٤ (سمرهٔ قوجه قیاسی) کوپری قصبه‌سنك غرب‌جنوبی طرفنده یوکسك برقیانك اوزرنده جسیم ، طاش دیوار ایله محاط برقلعه‌نك آدیدر . قصبه‌یه سکز کیلومتره قدر یاقیندر ٦٧٠ سالندن اعتباراً طاشان بکلك جدی اولان (محمود شاه)، بن خسرو شاه سلجوقی بورایه تحصن واجرای امارت ایتمش و(سمره) نامنی‌ویرمشدر. اولادینك برشعبه‌سی بورادەامارت ایدوب بونلردن (حیدر بك) ٨٣٣ ده یورکج پاشایه مطیع اولدقده عمزاده‌لرندن طاشان زاده (حسن‌بك) بوقلعه‌ده جامع شریف ، مدرسه ، زاویه ، تربه بنا واوقافنی تنظیم ومخدومی (شاهین بك) توسیع ایتمشدر . ملك احمد چلبی ، امیر چلبی بوسمره‌ده مدفون اولوب تربه‌لری واردر . اوروج کویی ایله

کوپری قریه‌سی یری دخی بوسمره مضافاتندن اولدیغی یورکیج
پاشا وحسن بك وقفیه‌لرنده مسطوردر .

٥ (سمرۀ لادیك) قصبه‌نك جهت شرقیه‌سنده کائن
کولك کنارنده اوفاق برقصبه اولدیغی قیود رسمیه‌دن اکلا-
شیلمقده‌در. ٧١٨ سالندن صوکره سلطان مسعودك شهزاده‌سی
(سلطانشاه) بوراده اقامت ایتمکله سمره نامنی قزانمشدر .
مخدومی (قباد بك) ادعای امارتله اشتهار ایتدیکندن اوغللری
بر درجه حائز نفوذ اولمشدر . بونلردن (جنید بك) جانبك
امارتنده بولنوب عمزاده‌لرندن بولونان طاشان اوغللرندن
علی بك ، احمد بك ایله منازعاتی مشهوردر جنید بك زاده عادل
بكك مرزیفونده محله‌سی ، بوسمره‌ده زاویه‌سی ، ارسلانچایرنده
وقفی واردر . بونك احفادی الیوم اوقافندن مستفید اوله‌رق
کوپری‌ده اقامت ایتمکده‌درلر .

٦ (سمرۀ کده‌غره) کوپری قصبه‌سنك جهت شرقیه‌سنده
کائن بیرام کویندن عبارت اولوب یشلجی قریه‌سی دخی سمره‌دن
معدود اولدیغی اکلاشیلمقده‌در مشهور طاشان بك بو سمره‌ده
اشتهار ایتمش ، مؤخراً سلطان کمال دانشمندیه وطن اولمش
وطاشان اوغللرینه معارضه ایتدیکندن قالدیرلمشدر .

شوالتی سیمره‌نك تاریخ بناسی ، زمان حدوثی و بونلرده
اقامت ایدن ذواتك سلاله‌سی تدقیق اولونورسه ابتدا برنجی
سلطان مسعود ؛ ظاهر اماسیه‌ده برشهر جدید انشاو(سیموره-

سمره) نامیله توسیم ایتمش ، بعده اولادی شو مدینهٔ سلجوقیه ده اوطورمش و ٦٥٨ تاریخندن اعتباراً تاتارلرك نفوذی قائم اولدقده قوجه آسیایه حکم ایدن آل سلجوقك بدبخت اولادی ، نفاق وجهالت یوزندن پریشان اوله رق پراکنده صورتده اماسیه لواسنك بر کوشه سنده اقامت ایتدکلری ، وبویوك دده لرینه تقلیداً اوطوردقلری یرلره سمره نامنی ویردکلری اکلاشیلیر . بناءً علیه : سمرهٔ اماسیه ؛ اصل اولوب دیکر بشی بو اصلك فروعی در . شمدیکی حالده اماسیه ده حزین بر صورتده عرض ملال ایدن (تربهٔ مسعودیه) دن ماعدا هیچ برندن بر اثر قالمه مشدر . فسبحان الله الحی القیوم ولاحول ولاقوة الابالله العلی العظیم .

سکز جلد اوزره ترتیب ایدلمش اولان اماسیه تاریخنك مقدمه سی ، یعنی برنجی جلدی بوراده ختام بولدی . دیکر جلدلری ده مصارف طبعیه نك حصولنه موقوفاً دردست طبع در .

خطا و صواب جدولی

صحیفه	سطر	خطا	صواب
٣	١٣	نصایخ	نصایح
٤	١٧	الظار	انظار
١٠	٦	قویم	تقویم
١٢	١٣	رابعها	ربعها
١٦	٩	هجرتدلر	هجرتك
١٩	١٧	امانسیسه	اماسیسه
٢٣	١٦	صفتله	بوصفتله
٢٤	١٦	جنوبده	جنوبنده
٢٦	١٣	بکپاره	یکپاره
٤٤	١٢	هرقلوس	قاریلوس
٦٧	٤	توح	نوح
٧٠	١٩	فاچ	قاچ
٨٠	٣	محمی	ممی
٨٠	٤	کتمذاری	کتخداسی
٩٩	١٤	ذحیره	ذخیره
١٠٣	٢١	علیه	علمیه
١٠٤	١٠	اولمق	ایکی اولوب بری فضله‌در
١٠٤	١٧	تیین	تبین

صحیفه	سطر	خطا	صواب
١١٣	٦	عبادلله	عبادالله
١٢٧	٩	ایمکده	ایتمکده
١٢٨	٨	دبوبی	دبویی
١٣٠	١٦	اِچ	اِیچ
١٣٩	١٧	٨٧٩	٨٩٩
١٤٧	٥	شرینك	شریفنك
١٤٨	١٦	مناسیتله	مناسبتله
١٥١	٩	سودیه	سوادیه
١٦١	١٨	٤٧ كوك مدرسه	بو سطر تماميله فضله‌در
١٦٦	٨	٨١٣ ده	فضله‌در
١٦٦	٩	حفیدی شمس الدین احمد چلبی	فضله‌در
١٦٦	٤	تجدد	تجدیداً
١٦٧	٦	وعیظه	وعظیه
١٦٧	٧	واوكنده بنا	واوكنده برچشمه بنا
١٦٩	١٨	محدرد	محدود
١٧٥	١٧	شرق	غرب
١٧٥	٢٠	غرب	شرق
١٧٦	١٩	اطیفه	لطیفنه
١٩٤	٥	جرۀ نكاری دل	حمزۀ نكاری افندی
١٩٨	١	سلجوقه	سلجوقیه

صحیفه	سطر	خطا	صواب
٢٠١	٣	ال	سنان
٢٠٨	٢١	عیس	عیسی
٢٢٣	١٤	اتجق	انجق
٣٣٥	١٣	الیاس	اسحاق
٢٥٦	٢١	تارتارلری	تاتارلری
٢٦٨	١٠	فاطه	فاطمه
٢٧٠	٥	صحیح بخاری	مکرر
٢٧٥	١	بك	یك
٢٨٧	٩	وفانیله	وفاتیله
٢٨٨	١٩	حقاله	کادکلان
٣٢٤	٢١	اتهار	اشتهار
٣٧٧	١٥	مؤبد	مؤید
٣٢٧	٢١	مؤبد	مؤید
٣٤٩	١٨	کلاکلان	کادکلان
٣٥٢	١٧	١١١٨	١٢١٨
٣٦٧	١٢	انقره	الوجره
٣٦٨	١٢	مدسه	مدرسه
٣٧٣	١٤	تاربخی	تاریخی
٣٩٧	٥	داواتدار	دواتدار
٣٩٨	١٢	مهردارلر	مهردادلر
٤٠٨	٧	قره‌مصطفی	قره‌مصطفی پاشا

برنجی جلدك فهرستی

فیئاتی ٦ غروشدر

حکمت

مطبعهٔ اسلامیه‌سی

نفاست خصوصنده هیچ بر مطبعه‌دن گری قالماز ، لکن قناعت خصوصنده رقیبی یوقدر . طبع نفیس و رنکلی ایشلر ایچون زنکین ادواته مالکدر .